

UCHWAŁA NR II/20/2024
RADY GMINY KOMARÓWKA PODLASKA

z dnia 18 czerwca 2024 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 609 z późn. zm.) oraz art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r. w brzmieniu w stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Wójtowi Gminy Komarówka Podlaska.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Wiesław Orłowski

2024

Gminny Program Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.

Komarówka Podlaska, czerwiec 2024 r.

Spis treści

1.	Wprowadzenie.....	3
1.1	Wykaz pojęć zastosowanych w opracowaniu	6
1.2	Podstawa prawna i struktura Gminnego Programu Rewitalizacji.....	8
1.3	Logika prac nad GPR	10
1.4	Ocena dotychczasowego procesu rewitalizacji	11
2.	Charakterystyka gminy Komarówka Podlaska	21
3.	Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Komarówka Podlaska 23	
4.	Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji	44
4.1	Sfera społeczna	45
4.1.1	Zmiana liczby mieszkańców i ruchy naturalne.....	45
4.1.2	Struktura wieku mieszkańców	53
4.1.3	Bezrobocie	58
4.1.4	Ubóstwo, wykluczenie społeczne i uzależnienia	65
4.1.5	Stan zdrowia mieszkańców i niepełnosprawność.....	81
4.1.6	Poziom edukacji.....	91
4.1.7	Poziom uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim.....	94
4.1.8	Poziom bezpieczeństwa publicznego	98
4.2	Sfera gospodarcza	101
4.3	Sfera środowiskowa	106
4.4	Sfera techniczna.....	116
4.5	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	122
4.6	Analiza lokalnych potencjałów	128
5.	Część planistyczna	135
5.1	Wizja i cele rewitalizacji.....	136
5.1.1	Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji.....	136
5.1.2	Cele rewitalizacji i odpowiadające im kierunki działań	138
5.2	Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych	158
5.2.1	Lista planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	163
5.2.2	Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	239
5.3	Szacunkowe ramy finansowe.....	263
5.3.1	Indykatywne ramy finansowe GPR	263
5.3.2	Potencjalne źródła finansowania GPR	270
5.4	Komplementarność i mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych	276
5.4.1	Komplementarność przestrzenna	276
5.4.2	Komplementarność problemowa	278
5.4.3	Komplementarność proceduralno-instytucjonalna.....	281

5.4.4	Komplementarność w zakresie ustawy z 19 lipca 2019 roku o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	282
5.4.5	Komplementarność międzyokresowa	283
5.4.6	Komplementarność źródeł finansowania	285
5.4.7	Kompleksowość	286
5.4.8	Realizacja zasady partnerstwa i partycypacji.....	291
5.4.9	Mechanizmy integrowania działań	291
6.	Część zarządcza.....	294
6.1	Opis struktury zarządzania GRP.....	295
6.2	System monitoringu i ewaluacji GPR.....	302
6.2.1	Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR	303
6.2.2	Monitorowanie postępów realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych	297
6.2.3	System wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu	297
6.2.4	Harmonogram realizacji GPR.....	298
6.2.5	Koszty zarządzania GPR	299
7.	Powiązanie GPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	300
8.	Opis procesu partycypacji społecznej w ramach tworzenia i wdrażania GPR	309
8.1	Partycypacja społeczna na etapie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji 310	
8.2	Partycypacja społeczna na etapie opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji	315
8.3	Partycypacja społeczna na etapie wdrażania GPR.....	320
8.4	Partycypacja społeczna na etapie oceny GPR.....	323
9.	Zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz dokumentów ...	324
9.1	Specjalna Strefa Rewitalizacji	324
9.2	Zmiany w dokumentach planowania i zagospodarowania przestrzennego	324
9.2.1	Niezbędne zmiany w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego	324
9.2.2	Niezbędne zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.....	326
9.3	Określenie niezbędnych zmian w uchwałach o których mowa w art. 21 ust 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego	327
10	. Podsumowanie	327
10.1	Opiniowanie GPR przez właściwe organy	327
10.2	Ocena oddziaływania na środowisko.....	335
10.3	Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji	336
Załącznik nr 1 Mapa zawierająca podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.....		337

1. Wprowadzenie

Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej wdrażanie w zakresie właściwości gminy jest zadaniem własnym, które ma wprowadzić charakter dobrowolny, ale jest dowodem na odpowiedzialne planowanie, rozwijanie i zarządzanie gminą.

Celem rewitalizacji jest pełne przywrócenie do życia konkretnego obszaru, ale przede wszystkim dążenie do poprawy jakości życia jego mieszkańców oraz pomoc w zakresie odzyskania przez słabsze grupy społeczne zdolności do reintegracji na rynku pracy i uczestnictwa w sferze usług publicznych i konsumpcji. Aby w pełni zrozumieć pojęcie rewitalizacji należy przede wszystkim zauważyć integralny związek procesów społecznych z procesami i działaniami gospodarczymi, technicznymi, środowiskowymi czy przestrzenno-funkcjonalnymi, które wpływają na wszystkie sfery rozwoju danej jednostki. Prowadzona w sposób przemyślany i zsynchronizowany rewitalizacja to najtrafniejsza odpowiedź na wieloaspektowy kryzys związany z problemami społecznymi, gospodarczymi, środowiskowymi czy też przestrzennymi, których natężenie i kumulacja na danym obszarze są najwyższe w skali gminy. Zintegrowanie wielu działań na konkretnym, wyodrębnionym na podstawie obiektywnych kryteriów terytorium, umożliwia bardziej efektywną interwencję w różnych sferach funkcjonowania danej jednostki samorządu terytorialnego.

Pierwszym dokumentem odnoszącym się do kwestii niezbędności prowadzenia procesu rewitalizacji na terenie gminy Komarówka Podlaska był przyjęty na podstawie Uchwały XXIII/165/2017 Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie przyjęcia *Lokalny Program Rewitalizacji dla gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023*. Dokument został opracowany na podstawie *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020 zatwierdzonych w dniu 3 lipca 2015 r. przez Ministra Infrastruktury*. Program rewitalizacji został wpisany do *Wykazu gminnych programów rewitalizacji województwa lubelskiego* Uchwałą Nr CCX/4139/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 29 sierpnia 2017 r. W ww. wykazie znajdują się programy rewitalizacji, które zostały uchwalone w gminach/miastach województwa lubelskiego, przedłożone do oceny w Departamencie Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym UMWL, a następnie pozytywnie zweryfikowane przez członków Zespołu do spraw rewitalizacji. Umieszczenie projektu w wykazie stanowiło warunek ubiegania się o środki na projekty rewitalizacyjne w ramach RPO WL 2014–2020. Program rewitalizacji stanowił podstawę do podjęcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na zdegradowanym obszarze gminy Komarówka Podlaska wymagających szczególnego wsparcia. Ponadto umożliwił efektywne pozyskiwanie dofinansowania do projektów ze środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014–2020. Przedmiotowy dokument nie stanowił Gminnego Programu Rewitalizacji w rozumieniu ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U.2021 poz. 485),

zawierał jednak informacje w zakresie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz wykaz działań i przedsięwzięć kwalifikujących się do objęcia wsparciem rewitalizacji w ramach RPO WL na lata 2014-2020.

Zgodnie z art. 52 ww. ustawy o rewitalizacji włącznie do dnia 31 grudnia 2023 r. dopuszcza się realizację przedsięwzięć wynikających z programu zawierającego działania służące wyprowadzeniu obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego, przyjmowanej uchwałą rady gminy, bez uchwalania gminnego programu rewitalizacji. Ustawa uznaje przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy za zadanie własne gminy. Jednakże jest ona zadaniem fakultatywnym, co oznacza, że nie każda gmina ma obowiązek jego wykonywania, lecz decyzja o jego podjęciu zależy od występowania na obszarze gminy specyficznych problemów zdefiniowanych w ustawie.

Mając na uwadze fakt zbliżającego się zakończenia obowiązywania ww. dokumentu oraz przeprowadzoną analizę stopnia wdrożenia założeń *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023* podjęto decyzję o kontynuacji działań rewitalizacyjnych na terenie gminy. W tym celu w okresie: marzec – październik 2022 przeprowadzono diagnozę obszaru gminy i delimitację obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. W okresie tym zbierano niezbędne informacje i dane oraz podano je wnikliwej analizie. Delimitacja przeprowadzona została na podstawie szczegółowych badań mających wpływ na rozwój poszczególnych części gminy oraz wyników badań prowadzonych wśród mieszkańców. Dla skutecznego przeprowadzenia procesu wykorzystano podział gminy na wyodrębnione jednostki analityczne. Następnie dokonano analizy porównawczej w obrębie wyłonionych jednostek, co umożliwiło wskazanie obszaru znajdującego się w szczególnie trudnej sytuacji ze względu na odnotowywane negatywne zjawiska społeczne, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Przyjęte założenia metodologiczne pozwoliły na delimitację obszaru kryzysowego. Jego powierzchnia i kształt wynikają z jednej strony z przeprowadzonej diagnozy, z drugiej są efektem ograniczeń określonych w ustawie o rewitalizacji, precyzujących maksymalną liczbę ludności (30%) i powierzchni gminy (20%), którymi może zostać objęty obszar rewitalizacji. W dniach: 28 października 2022 r. - 29 listopada 2022 r. przeprowadzono konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie granic, sposobu wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Komarówka Podlaska.

Ostateczny kształt obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji został wyznaczony *Uchwałą Nr XXXVI/274/2023 Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 9 marca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska (Dz. Urzędowy Woj. Lubelskiego z dn. 27.03.2023 r. poz.2228)*. Zgodnie z wymogami ustawowymi kolejnym krokiem było podjęcie stosownej uchwały ws. przystąpienia do opracowania GPR. Prace nad opracowaniem niniejszego dokumentu zostały podjęte na podstawie *Uchwały Nr XXXIX/297/2023 Rady Gminy*

Komarówka Podlaska z dnia 24 maja 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.

Niniejszy dokument prezentuje *Gminny Program Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 roku* zwany dalej GPR. Dokument został sporządzony na podstawie ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 485, z późn. zm). Dokument stanowi wieloletni program działań gminy w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej, zmierzający do wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do jego zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji. GPR jest dokumentem, zawierającym kompleksową identyfikację i określenia skali problemów społecznych i rozwojowych gminy Komarówka Podlaska, ich analizę i diagnozę oraz rozwiązania opracowane by problemy te zniwelować lub rozwiązać. Procesy i działania opisane w nim będą służyć przeciwdziałaniu fragmentaryzacji przestrzeni gminy, wyprowadzać wyznaczone obszary z sytuacji kryzysowej, prowadzić do spadku intensywności zjawisk o charakterze dysfunkcyjnym, jak również ograniczania obszarów kryzysowych na terenie gminy Komarówka Podlaska. GPR wskazuje ponadto najbardziej efektywne narzędzia mające na celu przywrócenie spójności społecznej i zrównoważenie procesów rozwojowych.

Program został przygotowany z wykorzystaniem metod partycypacji społecznej. W trakcie jego opracowywania zapewniono szeroki udział partnerów społecznych, gospodarczych oraz podmiotów pozarządowych. W prace nad GPR zaangażowani byli przedstawiciele wszystkich grup interesariuszy:

- mieszkańcy gminy, w tym obszaru rewitalizacji;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- organy władzy publicznej.

Szczególną uwagę poświęcono zapewnieniu kompleksowego i zintegrowanego podejścia do realizacji projektów, przy optymalizacji i koncentracji zasobów finansowych, materialnych i organizacyjnych, a także komplementarności tych projektów, służących wzmocnieniu ich efektów.

W trakcie opracowywania GPR stosowano następujące zasady, których podstawowym zadaniem było zapewnienie skuteczności realizacji programu:

- ✓ kompleksowość przeprowadzanych działań rewitalizacyjnych,
- ✓ zapewnienie udziału społeczeństwa w pracach na etapie powstawania GPR i tworzenia projektów,

- ✓ przejrzystość i rzetelność przy tworzeniu procedur kwalifikacji wniosków i wyboru projektów dotyczących rewitalizacji,
- ✓ ocena spójności i racjonalności planowanych działań rewitalizacyjnych wpisanych do GPR w odniesieniu do innych strategii, programów oraz planów obowiązujących i dotyczących rozwoju gminy,
- ✓ ocena efektywności działań rewitalizacyjnych realizowanych na zdegradowanym obszarze w zakresie zapewnienia trwałych efektów rozwojowych tego obszaru.

Szczególłą uwagę poświęcono zapewnieniu kompleksowego i zintegrowanego podejścia do realizacji projektów, przy optymalizacji i koncentracji zasobów finansowych, materialnych i organizacyjnych, a także komplementarności tych projektów, służących wzmocnieniu ich efektów.

1.1 Wykaz pojęć zastosowanych w opracowaniu

Niżej zaprezentowana terminologia związana z rewitalizacją, pochodzi z ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2021 poz. 485 z późn. zm.).

- ❖ **Rewitalizacja** – stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.
- ❖ **Stan kryzysowy** – Stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej jednej z następujących sfer:
  - gospodarczej – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
  - środowiskowej – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
  - przestrzenno-funkcjonalnej – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze

szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub

- technicznej – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz нефункционowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
- ❖ **Obszar zdegradowany** – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów.
- ❖ **Obszar rewitalizacji** - obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic. Niezamieszkałe tereny przemysłowe, w tym portowe i wydobywcze, tereny powojkowe albo pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska, mogą wejść w skład obszaru rewitalizacji wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.
- ❖ **Interesariusze rewitalizacji** - są nimi w szczególności:
  - mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
  - mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
  - podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
  - podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
  - jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
  - organy władzy publicznej;

- podmioty, inne niż organy władzy publicznej, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Gminny Program Rewitalizacji pełni funkcję strategii instrumentu terytorialnego, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Jednym z elementów realizacji takiej strategii jest konieczność włączenia partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji na etapie jej realizacji. Stosownie do zapisów ustawy o rewitalizacji ww. partnerzy zostali włączeni w proces opracowania, wdrażania, monitoringu i ewaluacji GPR.

- ❖ **Partycypacja społeczna** - przygotowanie, prowadzenie i ocena procesu rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji, polegające w szczególności na:
  - poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami,
  - prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
  - inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
  - zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
  - wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
  - zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

1.2 Podstawa prawna i struktura Gminnego Programu Rewitalizacji

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2021 poz. 485 z późn. zm.), zwana dalej „ustawą” w art. 15 ust. 1 wskazuje wymagany zakres zawartości Gminnego Programu Rewitalizacji. Program taki zawiera w szczególności:

- 1) szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2, obejmującą analizę negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru;
- 2) opis powiązań gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych;
- 3) opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji;
- 4) cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1;
- 5) opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym, w tym:
  - a. listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wraz z ich opisami zawierającymi w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia: nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji, opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania,
  - b. charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, realizujących kierunki działań, o których mowa w pkt 4;
- 6) mechanizmy integrowania działań, o których mowa w pkt 4, oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- 7) szacunkowe ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych;
- 8) opis struktury zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji, wskazanie kosztów tego zarządzania wraz z ramowym harmonogramem realizacji programu;
- 9) system monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji;
- 10) określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 611 oraz z 2021 r. poz. 11);
- 11) określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7 ust. 3;
- 12) wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania;
- 13) wskazanie sposobu realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym:

- a. wskazanie zakresu niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
  - b. wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany,
  - c. w przypadku wskazania konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – wskazanie granic obszarów, dla których plan ten będzie procedowany łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie ustaleń tego planu;
- 14) załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji sporządzony na mapie w skali co najmniej 1:5000 opracowanej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne.

Niniejszy Gminny Program Rewitalizacji zachowuje w pełni strukturę wskazaną w Ustawie, jako zalecaną.

1.3 Logika prac nad GPR

Proces wdrożenia poprzedniego dokumentu dot. rewitalizacji, tj. *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023* przyniósł wymierne efekty w postaci części zrealizowanych przedsięwzięć i osiągniętych rezultatów. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż w granicach gminy istnieją jeszcze spore obszary wymagające rewitalizacji, niezbędne jest skuteczne prowadzenie działań rewitalizacyjnych. Kończący się okres obowiązywania dotychczasowego dokumentu stanowiącego podstawę prowadzenia procesu rewitalizacji na terenie gminy Komarówka Podlaska stanowił kolejną przesłankę decydującą o konieczności podjęcia prac weryfikujących poziom wdrożenia pierwotnych założeń oraz dokonania aktualizacji podstawy prowadzonych działań.

Wobec powyższego pierwszym krokiem prowadzącym do rozpoczęcia procesu opracowywania zaktualizowanego dokumentu, na podstawie którego prowadzony będzie proces rewitalizacji, było podjęcie decyzji o aktualizacji granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na mocy *Nr XXXVI/274/2023 Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 9 marca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska (Dz. Urzędowy Woj. Lubelskiego z dn. 27.03.2023 r. poz. 2228)*. Delimitacja nowych granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji została przeprowadzona na podstawie szczegółowej diagnozy obszaru całego gminy w oparciu o weryfikowalne oraz obiektywne wskaźniki, które pozwoliły na uwzględnienie

uwarunkowań gminy przy jednoczesnym ujawnieniu negatywnych zjawisk oraz deficytów występujących na jego terenie.

Decyzja o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji została sformalizowana na podstawie *Uchwały Nr XXXIX/297/2023 Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 24 maja 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.*

Przedmiotowy Gminny Program Rewitalizacji określa ramy procesu rewitalizacji na nowo zdefiniowanym obszarze rewitalizacji, łącząc elementy różnych polityk jednostki samorządu terytorialnego, a także doświadczenia z realizowanego dotychczas *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023*. Przyjęto zasadę, że istotą procesu rewitalizacji są zarówno działania inwestycyjne, jak i działania społeczne czy działania o charakterze organizacyjnym, których celem jest osiągnięcie jak najlepszych wzajemnie skorelowanych efektów. Złożono również, że kontynuacji działań i zamierzeń LPR o ile będzie ona prowadzić do efektywności interwencji w obszarach istotnych z punktu widzenia realizacji wyznaczonych w nim celów procesu rewitalizacji.

1.4 Ocena dotychczasowego procesu rewitalizacji

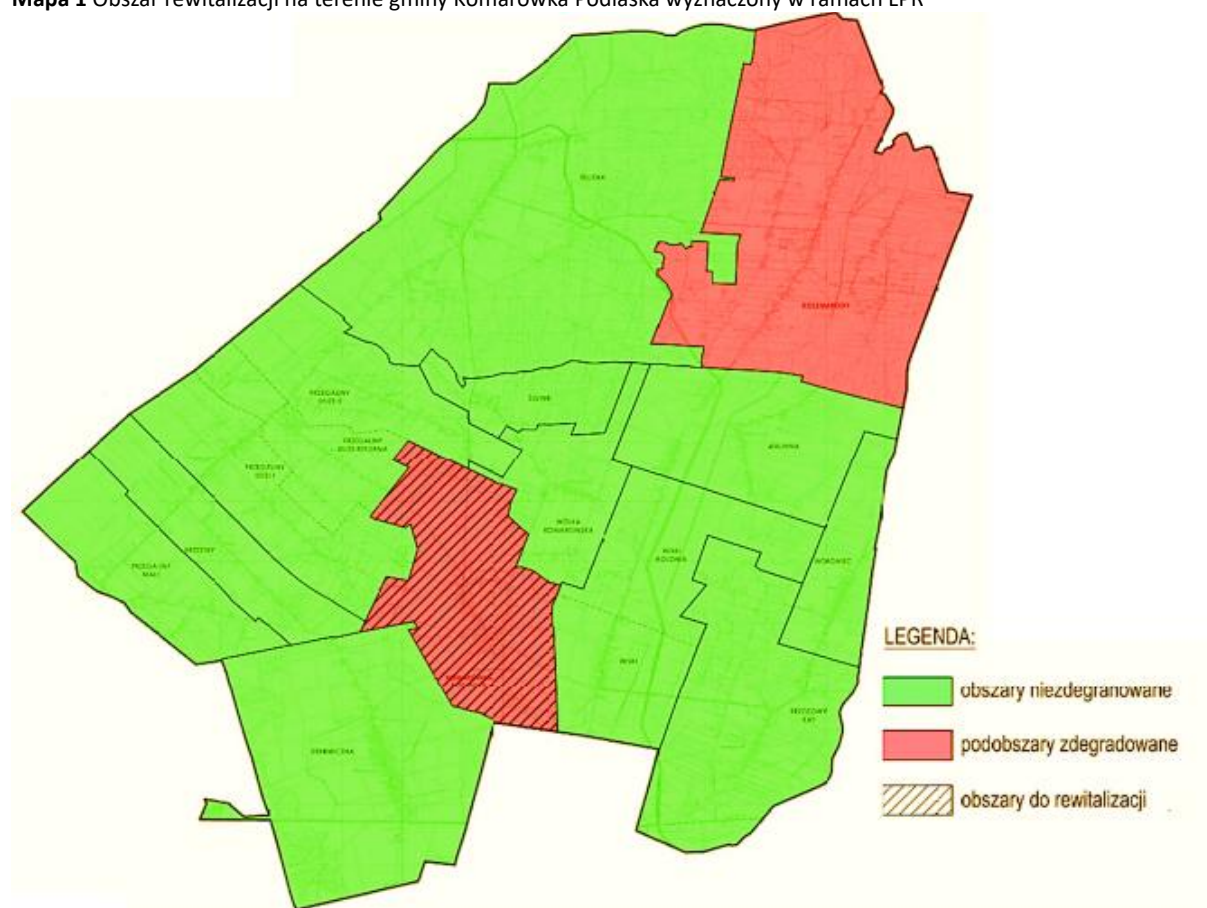
Gmina Komarówka Podlaska posiada doświadczenie w realizacji procesu rewitalizacji. Do końca 2023 r. będzie trwał realizacja założeń *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023*, który w roku 2016 zidentyfikował kluczowe problemy społeczne i infrastrukturalne gminy i wskazał sposoby ich rozwiązania w ramach zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Synteza wyników uzyskanych z przeprowadzonej diagnozy oraz badań ilościowych i jakościowych obecnej sytuacji w gminie Komarówka Podlaska doprowadziły do wyodrębnienia na terenie gminy obszaru rewitalizacji, który cechuje się największą kumulacją negatywnych zjawisk i problemów, jak również znacznym potencjałem rozwojowym. Obok kryterium wysokiego stopnia degradacji przy wyborze obszaru rewitalizacji istotnym czynnikiem była identyfikacja możliwie szerokiego spektrum możliwości realizacji potencjalnych działań naprawczych, zarówno działań tak zwanych „miękkich”, jak i „twardych”, mogących także oddziaływać w jak najszerszym zasięgu, stwarzając realną możliwość kreowania pozytywnych zmian.

Obszar rewitalizacji wyznaczony został w granicach obszaru zdegradowanego, jest to obszar o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy. Obszar rewitalizacji wpisywał się w strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy, z uwzględnieniem społecznych więzi sąsiedzkich i kulturowych. Działania przeprowadzone na terenie rewitalizowanym jednocześnie będą służyć poprawie sytuacji społeczności przyległego obszaru zdegradowanego.

W ramach LPR 2017-2023 wyznaczono obszar zdegradowany składający się z sołectwa Komlembrody oraz sołectwa Komarówka Podlaska. Jako obszar rewitalizacji wyznaczono natomiast sołectwo Komarówka Podlaska. Łączna powierzchnia wyznaczonego obszaru rewitalizacji wynosiła 9,34 km², co stanowi 6,79% powierzchni całej gminy Komarówka Podlaska. Obszar ten jest zamieszkiwany był przez 1206 osób, co stanowi 26,19% ogólnej liczby mieszkańców gminy Komarówka Podlaska. Wyznaczony w ramach niniejszego Gminnego Programu Rewitalizacji obszar rewitalizacji pokrywa się częściowo (w zakresie m. Kolembrody i częściowo m. Komarówka Podlaska) z pierwotnie ustalonymi w LPR 2017-2023 granicami obszarów kryzysowych.

Mapa 1 Obszar rewitalizacji na terenie gminy Komarówka Podlaska wyznaczony w ramach LPR

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji dla gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023

W ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023* wskazano trójstopniową strukturę celów. Zdefiniowano trzy cele strategiczne przyporządkowane celowi głównemu oraz układ szeregu celów operacyjnych przyporządkowanych celom strategicznym. Cel główny LPR został określony jako:

KOMARÓWKA PODLASAKA odNOWA

Wyżej zaprezentowany główny cel rewitalizacji jest wielowątkowy i wielowymiarowy. Zakłada on odnowę obszaru rewitalizacji poprzez ożywienie i rozbudzenie potencjału tkwiącego w nim oraz zamieszkującej tam ludności, czego efektem będzie wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysu. Choć nie zostaną zupełnie zniwelowane zjawiska, które spowodowały jego degradację, to ich skala zostanie znacznie ograniczona. Działania podejmowane w ramach rewitalizacji będą przede wszystkim skupiały się na przeciwdziałaniu problemów społecznych. Pozostałe przedsięwzięcia o charakterze gospodarczym, przestrzennofunkcyjnym, technicznym czy środowiskowym mają za zadanie wspomagać przeciwdziałanie problemom społecznym.

Ogółem wyznaczono 3 cele strategiczne oraz 9 celów operacyjnych. Struktura przyjętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji celów strategicznych i podporządkowanych została przedstawiona poniżej.

Rysunek 1 Cele operacyjne i kierunki działań LPR 2017-2023

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji dla gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023

W poniższej tabeli przedstawiono szczegółową informację w zakresie stanu realizacji zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 1 Przedsięwzięcia rewitalizacyjne LPR na lata 2017-2022 wraz ze stopniem ich wdrożenia

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość i źródło finansowania	Stan realizacji/opis zrealizowanego zakresu
Lista podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych				
1/1	„Rewitalizacja stadionu gminnego w Komarówce Podlaskiej”	-	-	Nie zrealizowano przedsięwzięcia ze względu na brak środków finansowych. Złożono wnioski o dofinansowanie projektu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Działania 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, ale przedsięwzięcie nie uzyskało dofinansowania.
1 / 2	„PRZEŁAMAĆ BIERNOŚĆ” - Kompleksowy program aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji	-	-	Nie zrealizowano przedsięwzięcia ze względu na brak środków finansowych
1/ 3	„Uporządkowanie skweru na skrzyżowaniu ulic Ks. Jana Rudnickiego i Lubelskiej w Komarówce Podlaskiej”	2023	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na 2014-2020 Wartość: 197 308,00	<p>Projekt uzyskał dofinansowanie pn. ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na 2014-2020. W ramach zadania zrealizowano następujący zakres rzeczowy: zagospodarowanie skweru poprzez utwardzenie terenu, nasadzenie drzewek ozdobnych i krzewów, renowację i podświetlenie pomnika , montaż ławek z oparciem w tym ławka solarna, kosze na śmieci.</p> <p>Osiągnięte wartości wskaźników:</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,0547ha (zaplanowano 0,0547 ha- zrealizowano 100% wartości wskaźnika) 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1szt. (zaplanowano 1 szt. – zrealizowano 100% wartości wskaźnika) 3. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych – 1szt. (zaplanowano 1 szt. – zrealizowano 100% wartości wskaźnika) <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanej infrastruktury - 4300osoby/rok (zaplanowano: 4 300 osób/rok- – zrealizowano 100% wartości wskaźnika) 2. Liczba wydarzeń zorganizowanych z wykorzystaniem zrewitalizowanej infrastruktury - 1szt./rok (zrealizowano - szt./rok 100% wartości wskaźnika)

1 / 4	„Modernizacja i rozbudowa placu zabaw przy ulicy Wojska Polskiego”	-	-	Nie zrealizowano przedsięwzięcia ze względu na brak środków finansowych
1/5	„Rozwój ekonomii społecznej w Komarówce Podlaskiej”	2022	Środki własne	<p>Przedsięwzięcie zostało zrealizowane bez udziału zewnętrznych źródeł finansowania. W chwili obecnej na terenie gminy Komarówka Podlaska funkcjonuje jeden podmiot ekonomii społecznej, tj. Spółdzielnia Socjalna WODKAN. Spółdzielnia została utworzona w grudniu 2022 r. Siedziba spółdzielni znajduje się na w miejscowości Derewiczna. Prowadzi ona działalność w zakresie systemu zaopatrzenia w wodę i nawadniania. Spółdzielnia zatrudnia pięciu pracowników oraz jedna osoba odpowiedzialna za zarządzanie podmiotem.</p> <p>Spółdzielnia została powołana przez gminę.</p>
Lista dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych				
2/1	„Kompetentni w gminie Komarówka Podlaska”	01.08.2017 – 31.07.2018	<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020</p> <p>Całkowita wartość projektu: 492 058,74 zł</p> <p>Dofinansowanie: 463 118,74zł</p> <p>Wkład własny: 28 940,00 zł</p>	<p>Projekt zrealizowano na podstawie umowy o dofinansowanie nr 141/RPLU.12.02.00-06-0144/16-00 z dnia 08.06.2017 r. w ramach Regionalnego Program Operacyjny Województwa Lubelskiego, Działanie 12.2 Kształcenie ogólne.</p> <p>W ramach projektu zrealizowano zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, pomoc psychologiczno-pedagogiczną i zajęcia specjalistyczne, zajęcia rozwijające kompetencje kluczowe, wyjazdowe warsztaty edukacyjne, podnoszenie kompetencji nauczycieli, wyposażenie pracowni ICT, wyposażenie pracowni dla przedmiotów przyrodniczych.</p> <p>W ramach projektu realizowane były następujące zadania:</p> <p>Zadanie 1 Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z matematyki i j. angielskiego</p> <p>Zadanie 2. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna i zajęcia specjalistyczne.</p> <p>Zadanie 3. Zajęcia rozwijające kompetencje kluczowe.</p> <p>Zadanie 4. Wyjazdowe warsztaty edukacyjne.</p> <p>Zadanie 5 Podnoszenie kompetencji nauczycieli/ek</p> <p>Zadanie 6 – wyposażenie pracowni ICT</p> <p>Zadanie 7. Wyposażenie pracowni do przedmiotów przyrodniczych.</p>
2/2	„Poprawa warunków nauczania w Gminie Komarówka Podlaska”	-	-	Nie zrealizowano przedsięwzięcia ze względu na brak środków finansowych
2/3	„Dostosowanie systemu kształcenia i szkolenia w Szkole branżowej I stopnia	-	-	Nie zrealizowano przedsięwzięcia ze względu na brak środków finansowych

	w Komarówce Podlaskiej do potrzeb rynku pracy”			
2/4	„Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii szansą na poprawę jakości środowiska naturalnego w Gminie Komarówka Podlaska”	29.03.2016 - 31.07.2018	<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020</p> <p>Całkowita wartość projektu: 4 185 489,24 zł</p> <p>Dofinansowanie: 3 080 877,73 zł</p> <p>Wkład własny: 1 104 611,51zł</p>	<p>Projekt uzyskał dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Działania 4.1 Wsparcie wykorzystania OZE</p> <p>W ramach projekt wykonano 12 kotłów na biomasę do indywidualnych budynków mieszkalnych, 16 zestawów instalacji fotowoltaicznych, montaż 311 zestawów korektorów płaskich.</p>
2/5	„Komarówka Podlaska od NOWA – rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w centrum miejscowości w celu nadania jej nowej funkcji”	12.11.2019 – 31.05.2022	<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020</p> <p>Całkowita wartość projektu: 1 310 356,89 zł</p> <p>Dofinansowanie: 891 324,25 zł</p> <p>Wkład własny: 419 032,64 zł</p>	<p>Przedsięwzięcie zostało częściowo zrealizowane w ramach projektu pn. „Efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w Gminie Komarówka Podlaska” dofinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Działania 7.1 Dziedzictwo kulturowe i naturalne.</p> <p>W ramach projektu modernizacji poddano budynek Gminnego Centrum Kultury i Gminnej Biblioteki Publicznej w Komarówce Podlaskiej [budynek wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków]. Wykonano również roboty remontowe budynku byłej „organistówki” [budynek wpisany do rejestru zabytków woj. lubelskiego A/1372], co przelożyło się na znaczny rozwój oferty kulturalnej. Projekt miał wpływ także na poprawę jakości przestrzeni publicznej w miejscowości Komarówka Podlaska.</p>
2/6	„Stworzenie punktu poradnictwa społecznego w Komarówce Podlaskiej”	-	-	<p>Nie zrealizowano przedsięwzięcia ze względu na brak środków finansowych</p>
2/7	„Utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i pielęgnacyjnego w Komarówce Podlaskiej”	01-02-2019- 30-12-2022	<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020</p> <p>Całkowita wartość projektu: 1 502 566,80 zł</p> <p>Dofinansowanie: 1 340 566,80 zł</p> <p>Wkład własny: 162 000,00 zł</p>	<p>Przedsięwzięcie stanowiło część składową projektu pn. „Moda na Seniora utworzenie klubu seniora w Komarówce Podlaskiej”, który uzyskał dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 oś priorytetowa 11. Włączenie społeczne Działanie 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne.</p> <p>Głównym celem projektu był: Wzrost dostępności usług społecznych dostosowanych do specyficznych potrzeb mieszkańców Gminy Komarówka Podlaska dla 120 osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem</p>

				społecznym poprzez rozwój środowiskowych form pomocy dla osób starszych (kluby seniora) oraz utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. Projekt stanowił odpowiedź na potrzeby, problemy i zdiagnozowane deficyty w zakresie usług społecznych na terenie Gminy Komarówka Podlaska. Dzięki wsparciu działalności klubu seniora oraz wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, nastąpi wzrost dostępności do wysokiej jakości usług społecznych użyteczności publicznej dla 120 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z terenu Gminy Komarówka Podlaska.
2/8	„ENERGIA JEST W NAS” – zintegrowane działania w zakresie podniesienia świadomości zdrowotnej i ekologicznej mieszkańców oraz integracji międzypokoleniowej	2017-2022	-	<p>Wśród przedsięwzięć zrealizowanych przez Stowarzyszenie „Nadzieja i Przyszłość” z Komarówki Podlaskiej znajdują się następujące projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - W 2017 r. realizowano projekt pn. „Aktywny Senior” organizując spotkania dla osób starszych z terenu gminy Komarówka Podlaska . - W 2021 r. zorganizowano spotkania ekologiczne dzieci z klas IV-VIII z gminy Komarówka Podlaska. Projekt uzyskał dofinansowanie w ramach programu „Działaj Lokalnie 2021” (przedsięwzięcie Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności). W ramach projektu zorganizowano zajęcia pogłębiające wiedzę dotyczącą ochrony środowiska naturalnego, powtórnego wykorzystania odpadów i nadania im „drugiego życia”. Uczniowie wykonali własne torby ekologiczne, zwiedzili obszary Poleskiego Parku Narodowego. <ul style="list-style-type: none"> – Międzypokoleniowe Spotkania z Astronomią, - W 2022 r. Gran „Pasje mieszkańców - „Zakup instrumentów muzycznych dla orkiestry dętej w gminie Komarówka Podlaska. - W 2022 r. zrealizowano projekt „Budowa nowego miejsca rekreacji i wypoczynku przy ul. Lubelskiej w Komarówce Podlaskiej”.
2/9	„Aktywni, świadomi obywatele = aktywna wspólnota lokalna”	-	-	Nie zrealizowano przedsięwzięcia ze względu na brak środków finansowych
2/10	„ODKRYC NIEZNANE – zintegrowane działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego”	-	-	Nie zrealizowano przedsięwzięcia ze względu na brak środków finansowych
2/11	„Stworzenie świetlicy środowiskowej w Komarówce Podlaskiej”	od 01.09.2018	-	Przedsięwzięcie realizowane przez Lubelski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża i gminę Komarówka Podlaska

				Zadanie obejmuje prowadzenie placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych. Liczba miejsc w placówce: 30.
2/12	„Monitoring obywatelski”	-	-	Zrezygnowano z realizacji ze względu na brak zaangażowania mieszkańców i chęci realizacji przedsięwzięcia.
2/13	„Własny biznes szansą na sukces”	-	-	Nie zrealizowano przedsięwzięcia ze względu na brak środków finansowych
2/14	„Rozwój oferty Gminnej Izby Regionalnej w Kolembrodach”	-	-	Nie zrealizowano przedsięwzięcia ze względu na brak środków finansowych
2/15	„Uruchomienie innowacyjnej technologii produkcji roślinnego biodegradowalnego oleju smarowego”	-	-	Nie zrealizowano przedsięwzięcia ze względu na brak środków finansowych

Źródło: Dane Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

Pomimo niekorzystnych uwarunkowań zewnętrznych (związanych m.in. z zakończeniem perspektywy finansowej na lata 2014-2020 i związanej z tym ograniczonej ilości dostępnych źródeł finansowania zaplanowanych przedsięwzięć, panujących obostrzeń i sytuacji epidemiologicznej związanej z pandemią COVID-19, decydującą o braku możliwości realizacji przez długi czas przedsięwzięć skupiających dużą liczbę uczestników, oraz względu na bariery finansowe) stan realizacji przedsięwzięć zaplanowanych w ramach „Lokalnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023” należy ocenić bardzo pozytywnie. Na konieczność przeorganizowania zakresu realizowanych przez władze działań, wpłynął wybuch wojny w Ukrainie w lutym 2022 r. i powstały z tym kryzy migracyjny w Polsce. W związku z tym, w pierwszej kolejności znaczna część środków oraz kadr została zaangażowana w tym zakresie. W wyniku przeprowadzonej analizy stopnia wdrażania projektów LPR udało się ustalić, iż 2 z 5 (40%) projektów z listy podstawowej oraz 6 z 15 (40%) dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostało zdołanych. Wobec tak licznych przeciwności i niekorzystnych uwarunkowań zewnętrznych, stan wdrożenia zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, należy uznać za ogromny sukces i efekt determinacji podmiotów odpowiedzialnych za wdrożenia założeń LPR. Na podkreślenie zasługuje jednocześnie fakt, iż gmina Komarówka Podlaska ciągle podejmuje działania służące poprawie jakości życia mieszkańców.

Jak wynika z przedstawionego powyżej zastawania, spora część celów oraz postulatów rewitalizacyjnych znalazło swoje urzeczywistnienie w zrealizowanych projektach. Zmiany wskaźników w sferze społecznej w obszarze rewitalizacji podążają we właściwym kierunku. Liczbę oraz zakres zrealizowanych projektów w ramach procesu rewitalizacji należy ocenić dobrze. Większość wskaźników produktu i rezultatu zrealizowanych przedsięwzięć zostanie osiągnięte na bardzo wysokim (głównie 100%) szacowanej wartości docelowej. We wskaźnikach oddziaływania dotyczących sfery społecznej dostrzec można pozytywne zmiany. Jednakże pomimo tego, że dużo w gminie Komarówka Podlaska się zmieniło, nadal istnieje potrzeba kontynuowania procesu rewitalizacji. Część projektów przewidzianych do realizacji w LPR 2017-2023 pozostaje wciąż aktualnych (ze względu na istnienie nadal problemów na obszarze rewitalizacji pokrywającym się częściowo z poprzednim), co wskazuje na ewidentną potrzebę kontynuacji procesu rewitalizacji. Uwzględniając upływ czasu i zmianę kontekstów, w tym szczególnie uwarunkowań ekonomicznych, niezbędna jest rewizja założeń poszczególnych przedsięwzięć w taki sposób, aby ich realizacja odpowiadała na aktualnie zidentyfikowane problemy i potrzeby. Kontynuacja procesu rewitalizacji rozpoczętego w ramach LPR dla gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023 na częściowo zbieżnym terytorialnie obszarze (dot. części m. Komarówka Podlaska) nie tylko umocni osiągnięte już cele procesu, ale przy uwzględnieniu zasady komplementarności międzyokresowej pozwoli na dalszą poprawę przestrzeni publicznej, rozwój i wzrost atrakcyjności gminy dla mieszkańców oraz osób ją odwiedzających.

2. Charakterystyka gminy Komarówka Podlaska

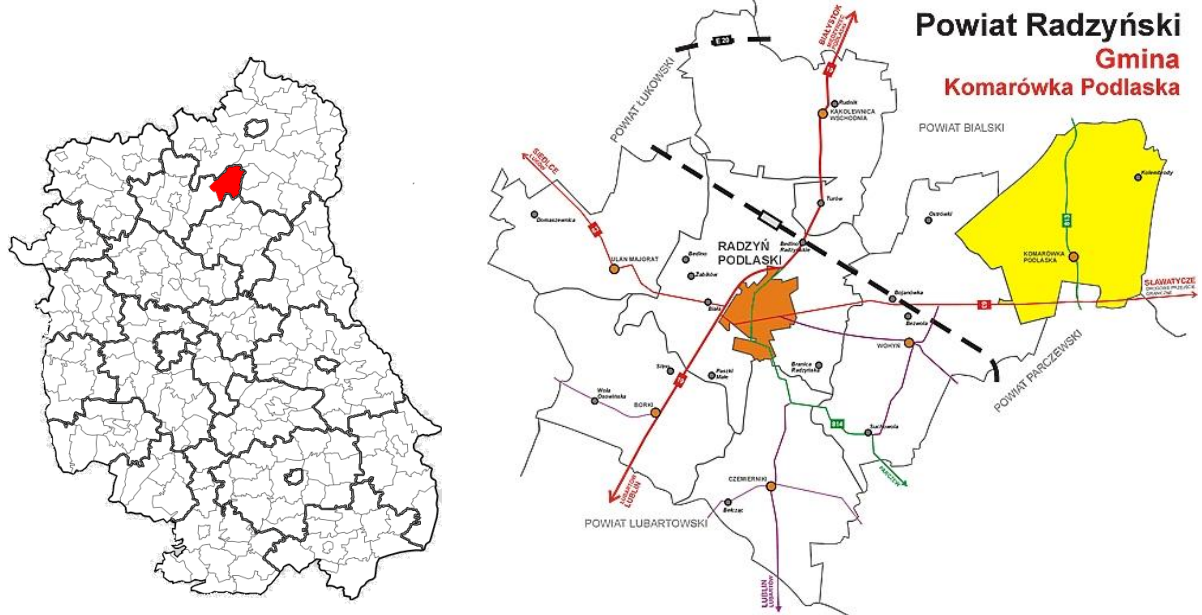
Pierwsze wzmianki o Komarówce Podlaskiej pochodzą z przełomu XVII i XVIII wieku i dotyczą wsi już ukształtowanej, a więc założonej dużo wcześniej. Miastem była już w 1672 roku, jak wiadomo wtedy bowiem nadano jej przywilej. Od 1795 roku znajdowała się na terytorium zaboru austriackiego, od 1807 roku - Księstwa Warszawskiego, a od 1815 roku - Królestwa Polskiego. Postanowieniem namiestnika Królestwa Polskiego z dnia 26 lutego 1882 roku zmieniono Komarówkę na osadę wiejską. Komarówka Podlaskiej była onegdaj uważana za miasteczko, ale nigdy nie posiadała formalnie nadanych jej praw miejskich. W okresie powiatowym siedzibą gminy należącej do powiatu radzyńskiego guberni podlaskiej, stała się Żelizna. W okresie niepodległego państwa polskiego oraz okupacji niemieckiej Komarówka Podlaska stała się ponownie ośrodkiem gminy. W związku z likwidacją gmin w roku 1954 przejściowo pełniła funkcję ośrodka gromadzkiego, by od stycznia 1973 roku odzyskać utraconą rangę centrum gminy w powiecie radzyńskim województwa lubelskiego. Po likwidacji powiatów w roku 1975 weszła w skład nowoutworzonego województwa białkopodlaskiego. Obecnie stanowi część województwa lubelskiego i powiatu radzyńskiego. Charakterystyczną cechą dziejów tutejszej społeczności była jej wielokulturowość. Oprócz zamieszkujących samo miasteczko Polaków, w większości wyznania rzymskokatolickiego, wielu mieszkańców byli to członkowie kościoła unickiego, uczęszczający do cerkwi w Przegalinach. Inna grupą zamieszkującą te tereny byli Żydzi, których obecność poświadczona jest już w II połowie XVII wieku.

Gmina Komarówka Podlaska jest jedną ze 170 gmin wiejskich znajdujących się w województwie lubelskim. Położona jest we wschodniej części powiatu radzyńskiego. Graniczy ona tylko z jedną gminą powiatu - od zachodu z gminą Wołyń, od północy z gminami Drelów i Łomazy (powiat bialski), od wschodu z gminami Rossosz i Wisznice (powiat bialski) oraz od południa z gminą Milanów (powiat parczewski).

Gmina Komarówka Podlaska zajmuje obszar 137,795 km², co stanowi około 14% powierzchni całego powiatu radzyńskiego oraz 0,5% powierzchni województwa lubelskiego. Powierzchnia gminy jest większa niż przeciętna powierzchnia gminy wiejskiej w województwie lubelskim, która wynosi 127 km². Gmina Komarówka Podlaska jest jedną z 7 gmin wiejskich (Borki, Czemierniki, Kąkolewnica, Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski, Ulan-Majorat, Wołyń), które łącznie z 1 gminą miejską - Radzyń Podlaski, wchodzi w skład powiatu radzyńskiego.

W skład gminy Komarówka Podlaska wchodzi 13 sołectw: Brzeziny, Brzozowy Kąt, Derewiczna, Kolembrody, Komarówka Podlaska, Przegaliny Duże, Przegaliny Małe, Walinna, Wiski, Woroniec, Wólka Komarowska, Żelizna i Żulinki.

Mapa 2 Położenie gminy Komarówka Podlaska na tle województwa lubelskiego oraz powiatu radzyńskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://pl.wikipedia.org/> oraz <http://www.komarowkapodlaska.pl/>

Siedzibą gminy jest miejscowość Komarówka Podlaska, oddalona o 27 km od Radzyna Podlaskiego - siedziby powiatu, 80 km od stolicy województwa lubelskiego oraz 160 km od Warszawy. Najbliżej zlokalizowanymi portami lotniczym są: port Lublin-Świdnik - 84 km oraz port Warszawa – Okęcie – 166 km. Komarówka Podlaska położona jest w odległości 45 km od polsko-białoruskiego przejścia w Sławatyczach oraz 62 km w Terespolu (Barwinek – 337 km, Cieszyń – 467 km). Gmina Komarówka Podlaska cechuje się dobrym dostępem do dróg tranzytowych o znaczeniu regionalnym i krajowym. Przez południową część gminy przebiega odcinek drogi krajowej nr 63 Radzyń Podlaski – Wisznice. Długość drogi w obszarze gminy wynosi 9,75 km. Do podstawowego układu dróg w gminie należy również droga wojewódzka nr 813 Parczew – Międzyrzec Podlaski o długości 10,68 km. Wewnętrzny szkielet dróg gminy stanowią drogi gminne oraz powiatowe. Łączna ich długość wynosi blisko 127,81 km, z czego ok. 58% stanowią drogi gminne, natomiast 42% drogi powiatowe. Podstawowy układ komunikacyjny uzupełniony jest w poszczególnych miejscowościach przez ogólnodostępne drogi lokalne i wewnętrzne.

Gmina Komarówka Podlaska jest położona w północnej części województwa lubelskiego, w środkowo-zachodniej części Polesia Zachodniego, na pograniczu trzech jego subregionów o nazwach: Zakłęśłość Łomaska, Równina Parczewska i Zakłęśłość Sosnowicka. Centralną i południowo-zachodnią część gminy zajmuje polno-leśna Równina Parczewska, usytuowana na wysokości od około 150 do nieco ponad 160 m n.p.m. Równinę charakteryzuje przemienne występowanie płaskich wzniesień, zbudowanych z gliny morenowej i piaszczystych obniżień. Część północno-zachodnią i północną gminy stanowi Zakłęśłość Łomaska, kraina łąkowo-leśna. We wschodniej części Zakłęśłości płynie Zielawa, dopływ Krzny. Region obejmuje piaszczystą, podmokłą i zatorfioną równinę, osiągającą wysokość od

140 do 160 m n.p.m. Natomiast południowo-wschodnia część gminy znajduje się na terenie łąkowo-leśnej Zakłęstości Sosnowickiej. Dzięki takiemu położeniu gmina należy do obszarów o dużym bogactwie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i czystym środowisku naturalnym. Głównym atutem mogącym przyciągnąć w okolice Komarówki Podlaskiej jest możliwość obcowania z krajobrazem praktycznie nieskażonym, bardzo czystym ekologicznie. Znajduje się na obrzeżu Europejskiej Sieci Ekologicznej ECONET - spójnego przestrzennie i funkcjonalnie systemu reprezentowanych i najlepiej zachowanych pod względem różnorodności biologicznej obszarów Europy. Gmina położona jest na skraju jednego z korytarzy ekologicznych o randze krajowej pod nazwą „Dolina Krzny”. Pod względem wartości przyrodniczych na uwagę zasługuje północna część gminy, przewidziana do włączenia w granice projektowanego Białkopodlaskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Gmina ma typowo rolniczy charakter, rolnictwo jest głównym źródłem utrzymania mieszkańców. Wielu rolników objęło jeden kierunek produkcji. Powstały gospodarstwa ukierunkowane na hodowlę trzody chlewnej, bydła, drobiu lub produkcji roślinnej. Wiele gospodarstw w Brzezinach i Przegalinach specjalizuje się w produkcji sadowniczej. Tym samym wzrosła liczba gospodarstw o powierzchni przekraczającej 20 ha, a w kilku przypadkach sięgającej nawet 100 i więcej hektarów. Gospodarstwa te są unowocześnione, często dofinansowane przez Unię Europejską i spełniające normy unijne. Gmina Komarówka Podlaska należy do obszarów, w których sytuacja społeczno-ekonomiczna mieszkańców jest zdeterminowana gospodarką rolną, która stanowi główne źródło utrzymania ludności oraz pełni wiodącą funkcję rozwojową. Podstawowym źródłem dochodów osób zamieszkujących teren gminy jest, ze względu na jej rolniczy charakter, praca w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Inne, pozarolnicze sektory gospodarki, w tym np. usługowo-produkcyjne, mają jedynie znaczenie uzupełniające. Zgodnie z danymi GUS¹ w 2020 roku 57,1% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Komarówka Podlaska pracowało w sektorze rolniczym.

3. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Komarówka Podlaska

Koncentracja terytorialna stanowi jedną z kluczowych zasad działań podejmowanych w ramach procesu rewitalizacji. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2021 r. poz. 485 z późn.zm.) jasno wskazuje na konieczność realizacji projektów na ściśle wskazanym obszarze. Realizacja pojedynczych projektów, rozproszonych na dużym obszarze, pozostaje nierzadko bez wystarczającego

---

1 https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Komarówka_Podlaska

wpływu na rzeczywistą i trwałą zmianę wyznaczonych obszarów zdegradowanych. Stąd potrzeba ograniczenia terytorialnego zakresu rewitalizacji do obszarów, na których zdiagnozowano szczególnie niekorzystną sytuację. Zadaniem jednostki samorządu terytorialnego jest hierarchizacja potrzeb, tj. podejście do rewitalizacji jako przemyślanej i kompleksowej interwencji na obszarze najbardziej tego potrzebującym. Wobec tego, o wyborze obszaru rewitalizacji decydować ma silna koncentracja negatywnych zjawisk oraz istotne znaczenie tego obszaru dla rozwoju lokalnego.

W celu wyznaczenia na terenie gminy Komarówka Podlaska obszaru zdegradowanego i zaproponowania obszaru do rewitalizacji przeprowadzono dla obszaru całej gminy szczegółową diagnozę zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych technicznych i przestrzenno-funkcjonalnych. Przedmiotowa diagnoza została przeprowadzona w oparciu o zapisy ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2021 poz. 485). Celem diagnozy było ustalenie, które obszary gminy powinny zostać zakwalifikowane jako zdegradowane, jak również wytypowanie obszaru rewitalizacji. Szczegółowy przebieg procesu diagnostycznego zawiera *Diagnoza służąca delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Komarówka Podlaska*, stanowiąca załącznik do wniosku Wójta Gminy Komarówka Podlaska do Rady Gminy o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz załącznik do uzasadnienia do *Uchwały Nr XXXVI/274/2023 Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 9 marca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska* (Dz. Urzędowy Woj. Lubelskiego z dn. 27.03.2023 r. poz.2228). W ramach przedmiotowej części zawarto jedynie syntetyczną informację w zakresie procesu wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy.

Zgodnie z art. 10 ustawy, za obszar rewitalizacji uznano część obszaru zdegradowanego, cechującą się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, w której – z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego – Komarówka Podlaska zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może obejmować łącznie tereny o powierzchni nie większej niż 20% powierzchni gminy oraz być zamieszkały przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Pierwszy etap prac w ramach niniejszej diagnozy obejmował wyznaczenie podstawowych jednostek analitycznych - referencyjnych, tj. przestrzennych jednostek, do których odnoszone były wszystkie zbierane dane. W obrębie wyznaczonych pól przeprowadzono następnie szczegółową analizę wskaźnikową w zakresie poszczególnych sfer mającą na celu wskazanie obszarów wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych. Przeprowadzona diagnoza objęła swoim zasięgiem teren gminy Komarówka Podlaska, przy uwzględnieniu podziału na wyznaczone jednostki referencyjne. Diagnoza została przeprowadzona w oparciu o obiektywne i weryfikowalne mierniki oraz metody badawcze, które odpowiednio dostosowano do lokalnych uwarunkowań. Analiza wskaźnikowa uzupełniona została o analizę jakościową.

Zgodnie z rekomendacjami² analizie poddano dwa rodzaje pól podstawowych – jednostki modularne (sztuczne) oraz jednostki pseudonaturalne (istniejące oraz wyznaczone na potrzeby rewitalizacji). Ze względu na liczne problemy związane z pozyskaniem danych (m.in. niezgodność z działkami ewidencyjnymi, konieczność przyporządkowania danych z jednej ulicy do kilku pól, kwestie ochrony danych osobowych), które odzwierciedliłyby aktualny stan, zrezygnowano z analizy prowadzonej na poziomie jednostek modularnych. Analizie poddano jednostki pseudonaturalne.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż jednostki analityczne stanowią obszary spójne, dające się wyodrębnić jako pewne całości pod względem społecznym, morfologicznym, funkcjonalnym i przestrzennym. Ponadto, podział gminy na jednostki analityczne powinien opierać się na założeniu zachowania ciągłości procesów rewitalizacyjnych prowadzonych na *podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023* oraz przy uwzględnieniu struktury funkcjonalno-przestrzennej i sytuacji demograficznej gminy. Dodatkowo wymogi ustawowe nakazują, iż granice jednostek powinny być poprowadzone zgodnie z granicami ewidencyjnymi działek, za wyjątkiem sytuacji, w których granice jednostek dzielą działki, przez które np. przepływają rzeki. Ustawa umożliwia zastosowanie specjalnych narzędzi wspierających proces rewitalizacji, np. Specjalną Strefę Rewitalizacji, które muszą być przypisane ściśle do określonych działek ewidencyjnych.

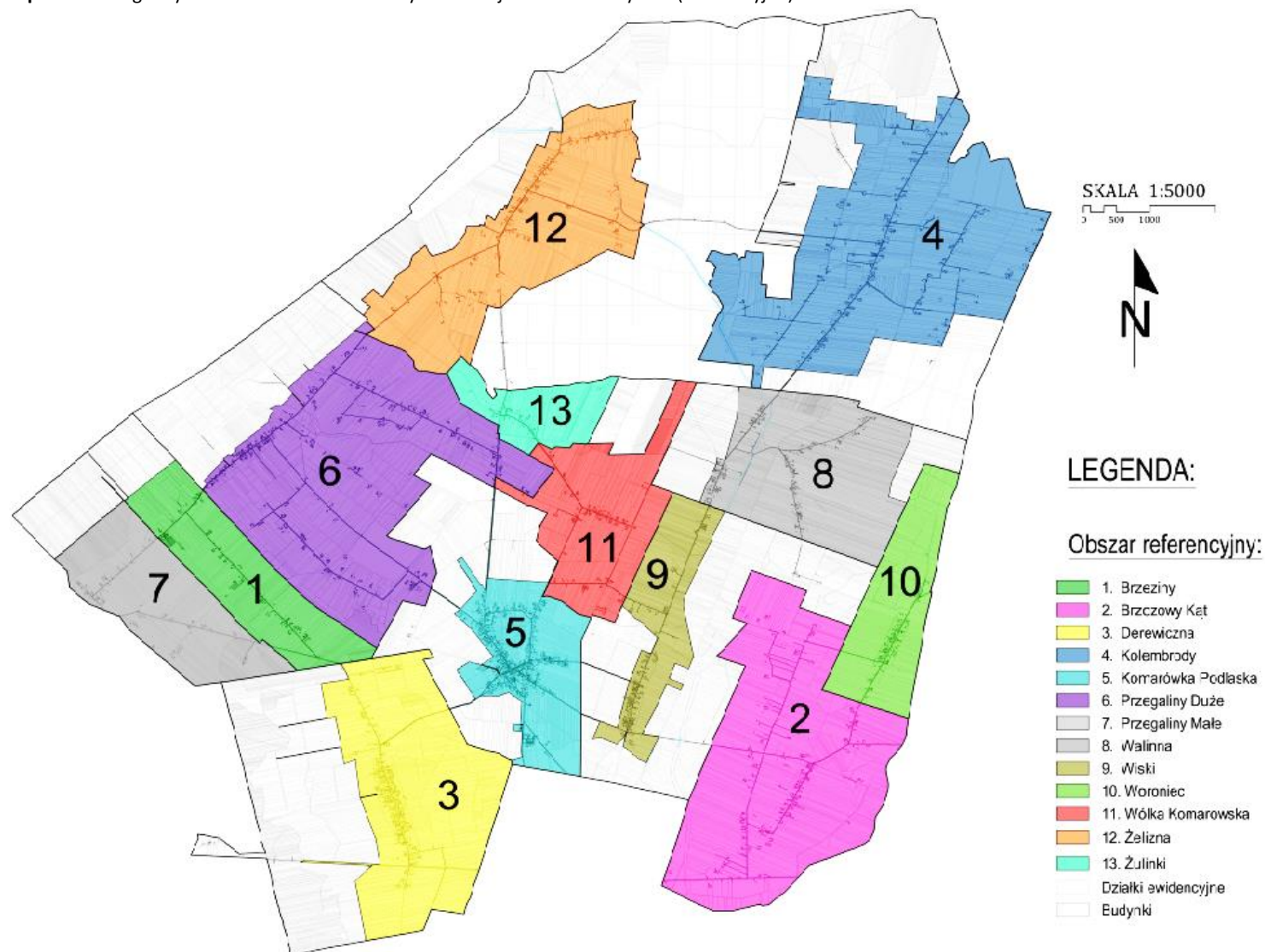
Finalny podział gminy na jednostki analityczne został skonsultowany i zatwierdzony przez Władze Gminy Komarówka Podlaska.

Przyjęte na wstępie prac założenie zachowania ciągłości procesów rewitalizacyjnych było podstawą podjęcia decyzji, że punktem wyjścia do podziału gminy na jednostki referencyjne, będzie podział zastosowany w opracowanym Lokalnym Programie Rewitalizacji. W dokumencie tym, obszar gminy Komarówka Podlaska został podzielony na 13 obszarów analitycznych, zgodnie z granicami poszczególnych sołectw gminy: 1) Brzeziny, 2) Brzozowy Kąt, 3) Derewiczna, 4) Kolembrody, 5) Komarówka Podlaska, 6) Przegaliny Duże, 7) Przegaliny Małe, 8) Walinna, 9) Wiski, 10) Woroniec, 11) Wólka Komarowska, 12) Żelizna, 13) Żulinki.

---

² „Delimitacja krok po kroku. Metoda wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na potrzeby Gminnych Programów Rewitalizacji”

Mapa 3 Podział gminy Komarówka Podlaska na wyznaczone jednostki analityczne (referencyjne)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG w Komarówce Podlaskiej (mapa zasadnicza gminy)

Szczegółową charakterystykę poszczególnych jednostek referencyjnych przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 2 Wyznaczone obszary referencyjne (analityczne) na terenie Gminy Komarówka Podlaska

Lp.	Nazwa sołectwa - obszaru analitycznego	Miejscowości/ Ulice	Powierzchnia jednostki analitycznej [ha]	Liczba ludności w 2021 r. [osoby]
1.	Brzeziny	-	397,2751	93
2.	Brzozowy Kąt	-	1 085,6880	356
3.	Derewiczna	-	768,8292	447
4.	Kolembrody	-	1 304,6200	388
5.	Komarówka Podlaska	ul. Ciasna ul. Cmentarna ul. Glinki ul. Juliana Benia ul. Krótka ul. Ks. Jana Rudnickiego ul. 11 Listopada ul. Lubelska ul. Międzyrzeczka ul. Ogrodowa ul. Osiedlowa Plac Wolności ul. Polna ul. Stanisława Staszica ul. Waleriana Batki ul. Wiskowska ul. Wojska Polskiego	398,1980391	1 139
6.	Przegaliny Duże	-	1191,227778	481
7.	Przegaliny Małe	-	432,766946	131
8.	Walinna	-	592,828265	293
9.	Wiski	-	293,855997	246
10.	Woroniec	-	355,394358	121
11.	Wólka Komarowska	-	448,626856	212
12.	Żelizna	-	756,220105	294
13.	Żulinki	-	190,156471	68
Suma:			8 215,687161	4 269

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego na terenie gminy Komarówka Podlaska zostało przeprowadzone przy pomocy analizy wskaźnikowej wspartej analizą jakościową.

Kluczową metodą prowadzącą do wyznaczenia obszaru zdegradowanego była analiza wskaźnikowa (wielokryterialna), obejmująca obszar gminy i prowadzona w podziale na wyznaczone jednostki referencyjne.

Analiza jakościowa obejmowała interpretację wyników otrzymanych w poszczególnych obszarach analizy wielokryterialnej i formułowania na tej bazie wniosków w analizowanych sferach społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej, a także w formie wniosków z badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Gminy Komarówka Podlaska.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji kryzys w sferze społecznej związany jest z koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, szczególnie zaś bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji i kapitału społecznego oraz niskiej aktywności w życiu publicznym i kulturalnym (art. 9 ust. 1). Analizę w sferze społecznej przeprowadzono w oparciu o budowanie wskaźnika syntetycznego. W tym celu przanalizowano 32 wskaźniki obrazujące w najpełniejszy sposób natężenie problemów w sferze społecznej z zakresu bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, edukacji lub kapitału społecznego, a także aktywności społecznej i obywatelskiej. Wykorzystanie większej liczby wskaźników pozwoliło na zdiagnozowanie w sposób bardziej precyzyjny. Wskaźniki budowano na podstawie zgromadzonych danych ilościowych. Dane liczbowe gromadzono przy założeniu, że udostępniane przez współpracujące instytucje i komórki organizacyjne Urzędu Gminy Komarówka Podlaska dane, powinny odzwierciedlać najaktualniejszy stan danego zjawiska i przedstawiać jego wartość liczbową na dzień udostępnienia danych (o ile rejestr, w którym te dane są gromadzone to umożliwił).

Tabela 3 Lista wskaźników delimitacyjnych w sferze społecznej

Nr wskaźnika	Badane zjawisko	Nazwa wskaźnika
1.	Niekorzystne trendy demograficzne	Zmiana liczby mieszkańców w latach 2017-2021
2.		Liczba urodzeń na 100 mieszkańców w 2021 r.
3.		Liczba zgonów na 100 mieszkańców w 2021 r.
4.		Liczba osób, które się wymeldowały z obszaru przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
5.		Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
6.		Zmiana liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w latach 2017-2021
7.	Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.
8.		Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.
9.		Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.
10.		Liczba osób bezrobotnych poniżej 30 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.
11.		Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.
12.	Ubóstwo, wykluczenie społeczne, uzależnienia	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy GOPS na 100 mieszkańców w 2021 r.
13.		Liczba osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców w 2021 r.
14.		Liczba osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców w 2021 r.

15.		Liczba osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców w 2021 r.
16.		Liczba osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców w 2021 r.
17.		Liczba dzieci korzystających z dożywiania na 100 dzieci w wieku do 17 roku życia w 2021 r.
18.		Liczba osób zgłoszonych do GKRPA na 100 mieszkań w 2021 r.
19.		Liczba osób, które mają założoną Niebieską Kartę na 100 mieszkańców w 2021 r.
20.	Zły stan zdrowia mieszkańców i niepełnosprawność	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy GOSP z tytułu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w 2021 r.
21.		Liczba osób z niepełnosprawnościami na 100 mieszkańców w 2021 r.
22.		Liczba osób chorujących na choroby układu krążenia na 100 mieszkańców w 2021 r.
23.		Liczba mieszkańców chorujących na choroby i zaburzenia psychiczne na 100 mieszkańców w 2021 r.
24.		Liczba osób chorujących na choroby układu oddechowego i alergię na 100 mieszkańców w 2021 r.
25.		Liczba osób chorujących na choroby układu ruchu na 100 mieszkańców w 2021 r.
26.	Poziom edukacji	Średni wynik z egzaminu (%) 8-klasisty dla dzieci z poszczególnych miejscowości rok szkolny 2020/2021
27.	Niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym i obywatelskim	Liczba funkcjonujących NGO przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
28.		Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2019 r.
29.		Frekwencja w wyborach prezydenckich w 2020 r.
30.	Niski poziom bezpieczeństwa	Liczba odnotowanych przestępstw na 100 mieszkańców w 2021 r.
31.		Liczba przeprowadzonych przez Policję interwencji związanych z zakłóceniem porządku publicznego na 100 mieszkańców w 2021 r.
32.		Liczba zdarzeń drogowych na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne

W ramach prowadzonej analizy wyznaczono wartość wskaźnika syntetycznego, będącego sumą wszystkich wskaźników cząstkowych wykorzystanych do określenia negatywnych zjawisk społecznych. Dla każdego z wyznaczonych obszarów referencyjnych przeanalizowano zakres wybranych wskaźników.

Tabela 4 Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz ich charakter

Badane zjawisko	Niekorzystne trendy demograficzne						Bezrobocie					Ubóstwo, wykluczenie społeczne i uzależnienia				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Numer wskaźnika	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Charakter wskaźnika	Symulanta	Symulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta
Brzeziny	-10,58	0,00	2,15	6,45	24,73	2,88	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Brzozowy Kąt	-7,05	0,84	2,25	1,40	24,44	-1,48	2,53	1,52	0,51	0,51	0,00	3,09	0,84	0,28	0,28	1,12
Derewiczna	-6,68	0,89	2,46	1,79	25,06	-0,81	4,49	3,37	1,50	1,50	1,50	4,03	1,79	0,89	0,00	0,89
Kolembrody	-6,51	0,26	3,35	3,35	28,35	14,23	3,45	2,16	1,29	0,86	0,86	3,61	1,29	1,29	0,52	2,06
Komarówka Podlaska	-4,69	0,97	2,02	2,63	25,29	4,55	3,34	1,97	0,91	0,91	0,91	2,02	1,23	0,97	0,53	1,23
Przegaliny Duże	-5,69	1,04	1,25	2,08	20,17	0,83	2,77	1,73	0,35	0,69	0,69	4,16	1,04	0,62	0,21	0,62
Przegaliny Małe	0,00	1,53	0,76	3,05	13,74	-5,26	5,48	4,11	1,37	1,37	1,37	6,87	0,76	0,76	0,00	1,53
Walinna	-5,79	0,00	3,07	2,73	22,18	-2,83	1,19	0,60	0,60	0,00	0,00	1,71	0,68	0,34	0,34	0,34
Wiski	-12,77	0,41	1,22	2,44	27,24	9,72	4,08	1,36	0,68	1,36	0,00	3,66	1,22	0,81	0,41	0,81
Woroniec	-5,47	1,65	2,48	0,83	21,49	-5,16	2,86	1,43	2,86	0,00	1,43	4,13	0,83	0,83	0,00	1,65
Wólka Komarowska	-3,64	0,00	2,36	5,19	19,34	21,56	5,47	2,34	0,78	3,91	1,56	0,94	0,47	0,00	0,00	0,94
Żelizna	-8,41	0,34	1,36	0,68	23,13	7,60	6,36	4,62	1,16	1,73	2,31	5,10	3,40	1,36	0,34	0,00
Żulinki	-2,86	2,94	4,41	0,00	11,76	-17,65	5,00	2,50	2,50	0,00	2,50	14,71	1,47	1,47	0,00	5,88
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	-6,16	0,75	2,13	2,44	23,66	-6,16	3,56	2,16	0,96	1,04	0,92	3,30	1,26	0,80	0,30	1,08

Badane zjawisko	Ubóstwo, wykluczenie społeczne i uzależnienia			Niepełnosprawność i zły stan zdrowia mieszkańców						Poziom edukacji	Niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim			Niski poziom bezpieczeństwa publicznego		
	17	18	19	20	21	22	23	24	25		26	27	28	29	30	31
Charakter wskaźnika	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Symulanta	Symulanta	Symulanta	Symulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta
Brzeziny	12,50	0,00	0,00	0,00	0,00	20,43	3,23	9,68	3,23	34,66	0,00	54,73	64,16	2,15	1,08	0,00
Brzozowy Kąt	7,04	0,00	0,28	0,28	2,53	23,88	3,09	15,17	5,90	41,83	0,84	59,82	62,38	1,40	5,62	0,84
Derewiczna	1,47	0,00	0,00	0,89	2,68	4,70	0,45	2,68	3,80	40,74	0,22	49,61	58,86	1,34	11,86	0,00
Kolembrody	15,22	0,00	0,26	1,29	5,15	28,09	4,38	11,86	6,19	47,55	0,77	43,94	51,83	1,03	3,61	0,26
Komarówka Podlaska	8,85	0,35	0,18	0,79	3,34	35,91	7,20	23,44	9,57	49,35	0,70	58,41	64,05	1,40	10,54	0,26
Przegaliny Duże	8,42	0,21	0,00	0,83	1,87	6,03	1,04	4,99	1,46	47,52	0,42	54,73	64,16	1,04	9,56	0,21
Przegaliny Małe	10,00	0,00	0,00	0,00	3,82	55,73	6,87	17,56	7,63	36,83	0,00	54,73	64,16	1,53	6,87	0,00
Walinna	1,67	0,34	0,00	0,34	4,10	26,96	1,71	18,43	3,07	55,16	0,34	59,82	62,38	2,05	6,14	0,00
Wiski	12,50	0,00	0,41	0,81	2,44	21,54	1,63	15,04	5,69	49,66	0,41	59,82	62,38	2,44	4,47	0,00
Woroniec	8,00	0,00	0,00	0,83	0,00	23,97	6,61	15,70	4,96	35,33	0,83	59,82	62,38	0,00	2,48	0,83
Wólka Komarowska	4,65	0,47	0,00	0,00	1,89	22,17	3,77	18,40	4,72	60,00	0,47	58,41	64,05	0,47	1,42	0,00
Żelizna	7,55	0,00	0,00	2,38	4,42	25,85	1,70	10,88	8,50	41,93	0,68	43,94	51,83	1,70	3,06	1,02
Żulinki	15,00	0,00	0,00	0,00	4,41	13,24	2,94	11,76	2,94	39,33	0,00	58,41	64,05	2,94	5,88	0,00
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	7,88	0,16	0,12	0,80	3,07	24,31	3,77	14,62	6,02	41,38	0,54	54,79	61,12	1,41	7,29	0,28

Źródło: Opracowanie własne

Dla porównania stopnia natężenia zjawisk kryzysowych w wyznaczonych jednostkach referencyjnych konieczne było opracowanie porównywalnego wskaźnika syntetycznego dla wszystkich jednostek. Wyznaczenia wskaźnika syntetycznego dokonano zgodnie z metodą Perkala. Z uwagi na różne jednostki miary poszczególnych wskaźników oraz szerokie spektrum obszarów problemowych przeprowadzono standaryzację zmiennych, w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali, tzw. skali niemianowanej, czyli niezwiązanej z jednostką miary. Standaryzacja wskaźników polega na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej arytmetycznej wartości dla wszystkich obszarów i podzieleniu przez odchylenie standardowe. Jest to zabieg konieczny z punktu widzenia poprawności obliczeń. W wyniku tej procedury wszystkie wystandaryzowane wskaźniki mają rozkład charakteryzujący się jednakową średnią i odchyleniem standardowym, co umożliwia ich logiczną interpretację. Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla gminy i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Przejście odchylenia od średniej do wartości dodatniej wskazuje, które obszary odznaczają się wskaźnikiem kryzysowym wyższym od średniej dla gminy. Z kolei wartości ujemne odchylenia ukazują obszary o najlepszej sytuacji, w których negatywne zjawiska w porównaniu ze średnią dla gminy odznaczają się mniejszym natężeniem.

$$t_{ij} = \frac{X_{ij} - \bar{X}_j}{s_j}$$

gdzie:

- t_{ij} – wartość znormalizowanego wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i
- X_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i
- $\bar{X}_j$ – średnia arytmetyczna wskaźnika j ,
- s_j – odchylenie standardowe wskaźnika j

Kolejnym krokiem standaryzacji zmiennych było oznaczenie dla każdego ze wskaźników odpowiednio destymulanta i stymulanta. Jako destymulanty, na potrzeby wskazania obszarów zdegradowanych, przyjęte zostały zmienne, których wyższa wartość występowała w obszarach kwalifikujących się jako obszary zdegradowane (np. liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców). Natomiast stymulantami są wskaźniki, których wysokie wartości świadczą o występowaniu zjawiska pozytywnego. W przypadku, gdy dany wskaźnik jest destymulantem, otrzymane w procesie normalizacji wartości pozostawiamy bez zmian. Jeśli wśród wskaźników znajdzie się stymulanta, uzyskane wartości należy przekształcić z odpowiednim wzorem.

$$z_{ij} = x_{ij} \cdot (-1)$$

gdzie:

z_{ij} – wartość wskaźnika (stymulanty) po przekształceniu

x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

Ostatnim etapem jest wyznaczenie jednej wartości wskaźnika syntetycznego, którym będzie suma wszystkich wskaźników cząstkowych wykorzystanych do określenia negatywnych zjawisk społecznych. Wartość wskaźnika syntetycznego będzie świadczyć, czy dane pole podstawowe znajduje się w stanie kryzysowym. Wysokie wartości wskaźnika świadczą o dużym kryzysie, natomiast niskie ukazują pozytywny obraz zjawisk społecznych.

$$P_i = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n t_{ij}$$

gdzie:

P_i – syntetyczny wskaźnik negatywnych zjawisk

n – liczba wskaźników (cech)

t_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

Zgodnie z rekomendacjami w ramach budowania wskaźnika syntetycznego zrezygnowano z nadawania różnych wag poszczególnym zjawiskom społecznym. Prezentowana w niniejszym opracowaniu metodologia wyznaczania obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji zakłada, że każde badane zjawisko społeczne ma taką samą wagę w obliczaniu wskaźnika syntetycznego. W poniższej tabeli zaprezentowano wyniki wskaźników delimitacyjnych otrzymane w procesie normalizacji.

Tabela 5 Wartości wskaźników delimitacyjnych po normalizacji

Badane zjawisko	Niekorzystne trendy demograficzne						Bezrobocie					Ubóstwo, wykluczenie społeczne i uzależnienia				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Numer wskaźnika	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Charakter wskaźnika	Symulanta	Symulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta
Brzeziny	1,35	0,99	-0,09	2,21	0,54	0,07	-2,01	-1,63	-1,36	-0,92	-1,17	-1,14	-1,42	-1,54	-0,95	-0,88
Brzozowy Kąt	0,27	-0,01	0,01	-0,62	0,48	-0,37	-0,61	-0,47	-0,75	-0,45	-1,17	-0,29	-0,38	-0,95	0,38	-0,13
Derewiczna	0,16	-0,07	0,22	-0,40	0,61	-0,30	0,49	0,95	0,47	0,47	0,56	-0,04	0,78	0,32	-0,95	-0,28
Kolembrody	0,11	0,69	1,12	0,47	1,29	1,22	-0,09	0,02	0,22	-0,12	-0,17	-0,15	0,16	1,14	1,49	0,50
Komarówka Podlaska	-0,45	-0,15	-0,22	0,07	0,66	0,24	-0,15	-0,12	-0,25	-0,07	-0,12	-0,59	0,09	0,47	1,54	-0,06
Przegaliny Duże	-0,15	-0,24	-1,00	-0,24	-0,39	-0,14	-0,47	-0,31	-0,94	-0,27	-0,37	0,00	-0,14	-0,24	0,03	-0,46
Przegaliny Małe	-1,89	-0,82	-1,49	0,30	-1,71	-0,75	1,04	1,52	0,31	0,36	0,42	0,74	-0,48	0,05	-0,95	0,14
Walinna	-0,11	0,99	0,84	0,12	0,02	-0,51	-1,35	-1,18	-0,64	-0,92	-1,17	-0,67	-0,58	-0,83	0,66	-0,65
Wiski	2,02	0,51	-1,03	-0,04	1,06	0,77	0,26	-0,59	-0,53	0,35	-1,17	-0,14	0,08	0,15	0,97	-0,33
Woroniec	-0,21	-0,97	0,24	-0,94	-0,12	-0,74	-0,42	-0,54	2,13	-0,92	0,48	-0,01	-0,40	0,18	-0,95	0,23
Wólka Komarowska	-0,77	0,99	0,12	1,50	-0,56	1,97	1,03	0,16	-0,41	2,72	0,64	-0,88	-0,84	-1,54	-0,95	-0,25
Żelizna	0,69	0,59	-0,89	-1,03	0,22	0,55	1,52	1,91	0,05	0,69	1,50	0,26	2,76	1,29	0,66	-0,88
Żulinki	-1,01	-2,50	2,19	-1,41	-2,11	-2,01	0,77	0,28	1,69	-0,92	1,72	2,89	0,39	1,51	-0,95	3,04

Badane zjawisko	Ubóstwo, wykluczenie społeczne i uzależnienia			Niepełnosprawność i zły stan zdrowia mieszkańców						Poziom edukacji	Niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim			Niski poziom bezpieczeństwa publicznego			Sumaryczny wskaźnik kryzysu sfery społecznej
	17	18	19	20	21	22	23	24	25		26	27	28	29	30	31	
Numer wskaźnika	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Symulanta	Symulanta	Symulanta	Symulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	
Charakter wskaźnika	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	Symulanta	Symulanta	Symulanta	Symulanta	Desymulanta	Desymulanta	Desymulanta	
Brzeziny	0,86	-0,61	-0,60	-0,96	-1,74	-0,25	-0,09	-0,67	-0,83	1,29	1,39	0,06	-0,65	0,82	-1,32	-0,70	-11,94
Brzozowy Kąt	-0,37	-0,61	1,36	-0,55	-0,18	0,01	-0,15	0,29	0,29	0,36	-1,29	-0,82	-0,25	-0,12	0,01	1,53	-5,52
Derewiczna	-1,63	-0,61	-0,60	0,36	-0,08	-1,47	-1,32	-1,90	-0,59	0,50	0,68	0,95	0,55	-0,20	1,83	-0,70	-1,24
Kolembrody	1,48	-0,61	1,20	0,94	1,44	0,34	0,42	-0,29	0,41	-0,38	-1,07	1,93	2,13	-0,59	-0,58	-0,01	14,64
Komarówka Podlaska	0,04	1,42	0,63	0,21	0,32	0,94	1,67	1,74	1,84	-0,61	-0,84	-0,57	-0,62	-0,12	1,45	0,00	8,36
Przegaliny Duże	-0,06	0,59	-0,60	0,27	-0,59	-1,37	-1,06	-1,49	-1,58	-0,38	0,07	0,06	-0,65	-0,58	1,16	-0,15	-11,68
Przegaliny Małe	0,30	-0,61	-0,60	-0,96	0,62	2,47	1,52	0,71	1,02	1,01	1,39	0,06	-0,65	0,03	0,38	-0,70	2,77
Walinna	-1,58	1,36	-0,60	-0,46	0,79	0,25	-0,76	0,86	-0,90	-1,37	0,30	-0,82	-0,25	0,69	0,16	-0,70	-8,97
Wiski	0,86	-0,61	2,24	0,24	-0,24	-0,17	-0,80	0,27	0,21	-0,65	0,10	-0,82	-0,25	1,19	-0,32	-0,70	2,89
Woroniec	-0,15	-0,61	-0,60	0,26	-1,74	0,02	1,41	0,39	-0,10	1,20	-1,24	-0,82	-0,25	-1,90	-0,91	1,49	-6,53
Wólka Komarowska	-0,91	2,11	-0,60	-0,96	-0,58	-0,12	0,15	0,86	-0,21	-1,99	-0,11	-0,57	-0,62	-1,30	-1,22	-0,70	-3,84
Żelizna	-0,26	-0,61	-0,60	2,56	0,99	0,16	-0,77	-0,46	1,39	0,35	-0,77	1,93	2,13	0,25	-0,74	2,00	17,46
Żulinki	1,43	-0,61	-0,60	-0,96	0,99	-0,81	-0,22	-0,31	-0,95	0,68	1,39	-0,57	-0,62	1,82	0,09	-0,70	3,62

Źródło: Opracowanie własne

Kolejnym krokiem w procedurze delimitacji była analiza negatywnych zjawisk w pozostałych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej (art. 9 ust. 1 pkt 1-4). Obszar zdegradowany klasyfikowany jest jako teren cechujący się występowaniem negatywnych zjawisk sfery społecznej oraz przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk określających pozostałe sfery. Analizę wskaźnikową dla tych czterech sfer przeprowadzono dla wszystkich wyznaczonych obszarów referencyjnych. Analiza zjawisk kryzysowych w pozostałych 4 sferach przeprowadzona była zarówno na metodach ilościowych, jak i jakościowych, mierzalnych oraz opisowych.

Tabela 6 Lista wskaźników delimitacyjnych w pozostałych sferach

Nr wskaźnika	Sfera	Nazwa wskaźnika
1.	Gospodarcza	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.
2.		Zmiana liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2017-2021
3.	Środowiskowa	Udział powierzchni, na której odnotowano przekroczenie jakości powietrza w 2018 r.
4.		Ilość azbestu pozostałego do unieszkodliwienia w kg przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
5.	Techniczna	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.
6.		Udział budynków mieszkalnych wykorzystujących odnawialne źródła energii w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.
7.		Udział budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe źródła ciepła w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.
8.		Udział budynków użyteczności publicznej wymagających prac termomodernizacyjnych w 2021 r.
9.		Udział budynków użyteczności publicznej wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2021 r.
10.		Udział punktów świetlnych wymagających modernizacji i wymiany na energooszczędne w 2021 r.
11.	Przestrzenno-funkcjonalna	Udział dróg lokalnych (gminnych i powiatowych) wymagających interwencji w 2021 r.
12.		Udział powierzchni terenów publicznych wymagających podjęcia interwencji w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z przyjętą metodologią w każdej ze sfer dokonano analizy wyselekcjonowanych wskaźników w podziale na wyznaczone jednostki referencyjne. W zależności od ich specyfiki (wskaźnik przyjmował wartość poniżej lub powyżej średniej dla całej gminy) dokonano identyfikacji występowania (na zasadzie 0-1) negatywnych zjawisk we wszystkich czterech sferach wskazanych w art. 9 ust. 1 pkt 1-4. W poniższych tabelach zaprezentowano rzeczywiste wartości osiągnięte przez wszystkie wskaźniki oraz ich kwalifikacje w zakresie występowania zjawisk kryzysowych.

Tabela 7 Wartości wskaźników delimitacyjnych pozostałych analizowanych sfer

Sfera	Gospodarcza		Środowiskowa		Techniczna					Przestrzenno-funkcjonalna		
	Nazwa wskaźnika	Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	Zmiana liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2017-2021	Udział powierzchni obszaru, na której odnotowano przekroczenie jakości powietrza w 2018 r.	Ilość azbestu pozostałego do unieszkodliwienia w kg przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w 2021 r.	Udział budynków mieszkalnych wyposażonych w OZE	Udział budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe źródła ciepła w 2021 r.	Udział budynków użyteczności publicznej wymagających przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych w 2021 r.	Udział budynków użyteczności publicznej wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2021 r.	Udział długości dróg gminnych wymagających podjęcia interwencji w ogólnej długości dróg	Udział punktów świetlnych wymagających modernizacji i wymiany na energooszczędne
Brzeziny	5,56	-40,00	0,00	360 582,80	0,00	11,11	50,00	0,00	100,00	100,00	0,00	0,00
Brzozowy Kąt	1,01	-47,98	0,00	261 095,79	56,52	38,41	31,88	0,00	50,00	100,00	34,57	100,00
Derewiczna	0,75	-45,88	37,98	260 875,62	56,83	36,61	44,26	33,33	33,33	100,00	40,42	0,00
Kolembrody	5,17	-16,59	0,00	279 613,66	0,00	17,17	28,79	25,00	25,00	100,00	59,65	100,00
Komarówka Podlaska	10,77	20,70	46,69	77 014,14	76,59	33,59	36,90	33,33	50,00	94,44	26,17	100,00
Przeгалiny Duże	2,42	21,11	0,67	245 453,43	13,68	27,36	33,49	50,00	0,00	100,00	32,97	100,00
Przeгалiny Małe	5,48	36,99	0,00	241 316,79	0,00	30,43	19,57	0,00	0,00	56,00	7,53	0,00
Walinna	2,38	2,98	0,00	219 023,55	82,08	36,79	33,96	50,00	50,00	100,00	10,03	100,00
Wiski	3,40	-30,27	0,00	240 885,37	83,52	37,36	36,26	0,00	100,00	100,00	35,06	0,00
Woroniec	4,29	69,29	0,00	280 882,64	100,00	15,15	28,79	50,00	100,00	100,00	0,00	100,00
Wólka Komarowska	3,13	-10,00	0,11	201 514,62	100,00	38,81	40,30	0,00	0,00	100,00	64,87	0,00
Żelizna	5,20	44,18	0,00	201 225,17	0,76	19,85	29,77	50,00	50,00	100,00	66,31	100,00
Żulinki	5,00	7,50	0,00	132 441,18	63,33	33,33	30,00	0,00	100,00	100,00	66,95	0,00
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	5,12	6,27	5,92	200 816,65	48,79	29,88	34,65	29,63	48,15	96,77	41,70	75,20

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8 Ocena wskaźników delimitacyjnych pozostałych analizowanych sfer

Sfera	Gospodarcza		Środowiskowa		Techniczna					Przestrzenno-funkcjonalna		
	Nazwa wskaźnika	Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	Zmiana liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2017-2021	Udział powierzchni obszaru, na której odnotowano przekroczenie jakości powietrza w 2018 r.	Ilość azbestu pozostałego do unieszkodliwienia w kg przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w 2021 r.	Udział budynków mieszkalnych wyposażonych w OZE	Udział budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe źródła ciepła w 2021 r.	Udział budynków użyteczności publicznej wymagających przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych w 2021 r.	Udział budynków użyteczności publicznej wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2021 r.	Udział długości dróg gminnych wymagających podjęcia interwencji w ogólnej długości dróg	Udział punktów świetlnych wymagających modernizacji i wymiany na energooszczędne
Wartość wskaźnika względem średniej brana przy ocenie	↓	↓	↑	↑	↓	↓	↑	↑	↑	↑	↑	↑
Brzeziny	0	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0
Brzozowy Kąt	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0	1
Derewiczna	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	0	0
Kolembrody	0	1	0	1	1	1	0	0	0	1	1	1
Komarówka Podlaska	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0	1
Przegaliny Duże	1	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	1
Przegaliny Małe	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Walinna	1	1	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1
Wiski	1	1	0	1	0	0	1	0	1	1	0	0
Woroniec	1	0	0	1	0	1	0	1	1	1	0	1
Wólka Komarowska	1	1	0	1	0	0	1	0	0	1	1	0
Żelizna	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1
Żulinki	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0

Źródło: Opracowanie własne

W granice obszaru zdegradowanego włączone zostały wszystkie te jednostki referencyjne, w których wskaźnik syntetyczny natężenia zjawisk kryzysowych w sferze społecznej osiągnął wartość wyższą niż 0 oraz dla których zidentyfikowano (na zasadzie 0-1) przynajmniej jedno negatywne zjawisko w przynajmniej jednej z 4 sfer wskazanych w art. 9 ust. 1 pkt 1-4. O występowaniu negatywnego zjawiska decyduje fakt uzyskania sumy punktów na poziomie wyższym od 0 w ramach badanych wskaźników.

Tabela 9 Wyniki przeprowadzonej analizy delimitacyjnej

Obszar referencyjny	Wartość syntetycznego wskaźnika kryzysu zjawisk społecznych	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera przestrzenno-funkcjonalna
Brzeziny	-11,94	1	1	4	2
Brzozowy Kąt	-5,52	2	1	1	2
Derewiczna	-1,24	2	2	2	1
Kolembrody	14,64	1	1	2	3
Komarówka Podlaska	8,36	0	1	3	1
Przegaliny Duże	-11,68	1	1	3	2
Przegaliny Małe	2,77	0	1	2	0
Walinna	-8,97	2	1	2	2
Wiski	2,89	2	1	2	1
Woroniec	-6,53	1	1	3	2
Wólka Komarowska	-3,84	2	1	1	2
Żelizna	17,46	0	1	4	3
Żulinki	3,62	1	0	1	2

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z powyższym zestawieniem jako obszar zdegradowany wyznaczono teren składający się następujących jednostek referencyjnych:

1. Kolembrody – powierzchnia: 13,046200 km², liczba ludności: 388 osób,
2. Komarówka Podlaska – powierzchnia: 3,981980 km², liczba ludności: 1 139 osób,
3. Przegaliny Małe – powierzchnia: 4,327669 km², liczba ludności: 131 osób,
4. Wiski – powierzchnia: 2,938560 km², liczba ludności: 246 osób,
5. Żelizna – powierzchnia: 7,562201 km², liczba ludności: 294 osób,
6. Żulinki – powierzchnia: 1,901565 km², liczba ludności: 68 osób.

Łączna powierzchnia obszaru zdegradowanego wynosi: 33,758175 km², co stanowi 24,47% całkowitej powierzchni gminy Komarówka Podlaska. Natomiast łączna liczba mieszkańców obszaru zdegradowanego wynosi: 2 266 osób, co stanowi: 53,08% mieszkańców gminy.

Zgodnie z wymogami ustawy obszar rewitalizacji obejmuje całość lub część obszaru zdegradowanego, który charakteryzuje się szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych. Dodatkowo ustawodawca wprowadził obostrzenia co do maksymalnej powierzchni obszaru rewitalizacji względem całej gminy oraz maksymalnej liczby mieszkańców zamieszkujących obszar rewitalizacji względem populacji jednostki samorządu terytorialnego. W świetle ustawy powierzchnia obszaru rewitalizacji nie może przekraczać 20% powierzchni gminy i nie może on być zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Uwzględniając kryteria ustawowe, niemożliwym jest wskazanie całego obszaru zdegradowanego, jako obszaru rewitalizacji, ze względu na ograniczenia powierzchniowe i ludnościowe. W związku z tym dokonano selekcji obszarów i wybrano w pierwszej kolejności te, które charakteryzują się największą (zgodnie z kryterium sumarycznego wskaźnika niekorzystnych zjawisk społecznych) koncentracją problemów w sferze społecznej i współwystępującymi problemami pozostałych 4. sfer. W wyniku przeprowadzonych analiz wyznaczono obszar składający się z następujących jednostek referencyjnych:

1. Kolembrody,
2. Komarówka Podlaska
3. Żelizna.

Następnie analizie poddano uwarunkowania występujące w najliczniej zamieszkiwanej miejscowości gminy, tj. Komarówce Podlaskiej. Wybrano ulice, w obrębie których następuje koncentracja problemów społecznych i oraz pozostałych problemów. Wybrano następujące ulice: Julina Benia, Krótka, ks. Jana Rudnickiego, Lubelska, Ogrodowa, Osiedlowa, Stanisława Staszica, Waleriana Batki, Wiskowska i Wojska Polskiego. W poniższej tabeli zamieszczono krótką charakterystykę problemów występujących w 2021 r. w obrębie wyselekcjonowanych ulic w jednostce referencyjnej Komarówka Podlaska:

Tabela 10 Problemy obszaru rewitalizacji w jednostce referencyjnej Komarówka Podlaska

Lp.	Wskaźnik miary problemu	Wartość wskaźnika
1.	Udział osób zamieszkujących wyznaczony obszar rewitalizacji i pobierających świadczenia GOPS w stosunku do wszystkich osób pobierających świadczenia GOPS w tejże jednostce	82,61%,
2.	Udział osób zamieszkujących wyznaczony obszar rewitalizacji i pobierających świadczenia GOPS z tytułu ubóstwa w stosunku do wszystkich osób pobierających świadczenia GOPS z tytułu ubóstwa w tejże jednostce	85,71%,
3.	Udział osób zamieszkujących wyznaczony obszar rewitalizacji i pobierających świadczenia GOPS z tytułu bezrobocia w stosunku do wszystkich osób pobierających świadczenia GOPS z tytułu bezrobocia w tejże jednostce	90,91%,
4.	Udział osób zamieszkujących wyznaczony obszar rewitalizacji i pobierających świadczenia GOPS z tytułu niepełnosprawności w stosunku do wszystkich osób pobierających świadczenia GOPS z tytułu niepełnosprawności w tejże jednostce	77,78%,
5.	Udział osób zamieszkujących wyznaczony obszar rewitalizacji i pobierających świadczenia GOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w stosunku do wszystkich osób pobierających świadczenia GOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w tejże jednostce	100%,

Lp.	Wskaźnik miary problemu	Wartość wskaźnika
6.	Udział osób zamieszkujących wyznaczony obszar rewitalizacji i pobierających świadczenia GOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w stosunku do wszystkich osób pobierających świadczenia GOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w tejże jednostce	71,43%
7.	Udział osób zamieszkujących wyznaczony obszar rewitalizacji i posiadających założoną Niebieską Kartę w stosunku do wszystkich osób posiadających założoną Niebieską kartę w tejże jednostce	50,00%
8.	Udział dzieci do 17 r. ż. i korzystających z dożywiania zamieszkujących wyznaczony obszar rewitalizacji w stosunku do wszystkich dzieci do 17 r.ż. korzystających z dożywiania i zamieszkujących jednostkę referencyjną	70,59%
9.	Liczba osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących wyznaczony obszar rewitalizacji w stosunku do wszystkich osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących jednostkę referencyjną	50,00%
10.	Udział budynków mieszkalnych wykorzystujących oze w obszarze rewitalizacji w stosunku do wszystkich budynków mieszkalnych wyznaczonego obszaru rewitalizacji	31,62%
11.	Udział budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe źródła ciepła w obszarze rewitalizacji w stosunku do wszystkich budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe źródła ciepła w jednostce referencyjnej	62,76%
12.	Udział powierzchni obszarów przekroczeń jakości powietrza (2018 r.) w obszarze rewitalizacji w stosunku do całości obszaru przekroczeń jakości powietrza w jednostce referencyjnej	64,29%

Źródło: Opracowanie własne

Ostatecznie wyznaczono obszar rewitalizacji składający się z jednostek:

1. Kolembrody – powierzchnia 13,05 km², liczba ludności: 388 osób,
2. Komarówka Podlaska – w skład obszaru wchodzi następujące ulice: Julina Benia, Krótka, ks. Jana Rudnickiego, Lubelska, Ogrodowa, Osiedlowa, Stanisława Staszica, Waleriana Batki, Wiskowska i Wojska Polskiego: powierzchnia: 0,94 km², liczba ludności: 517 osób
3. Żelizna – powierzchnia: 7,56 km², liczba ludności: 294 osób.

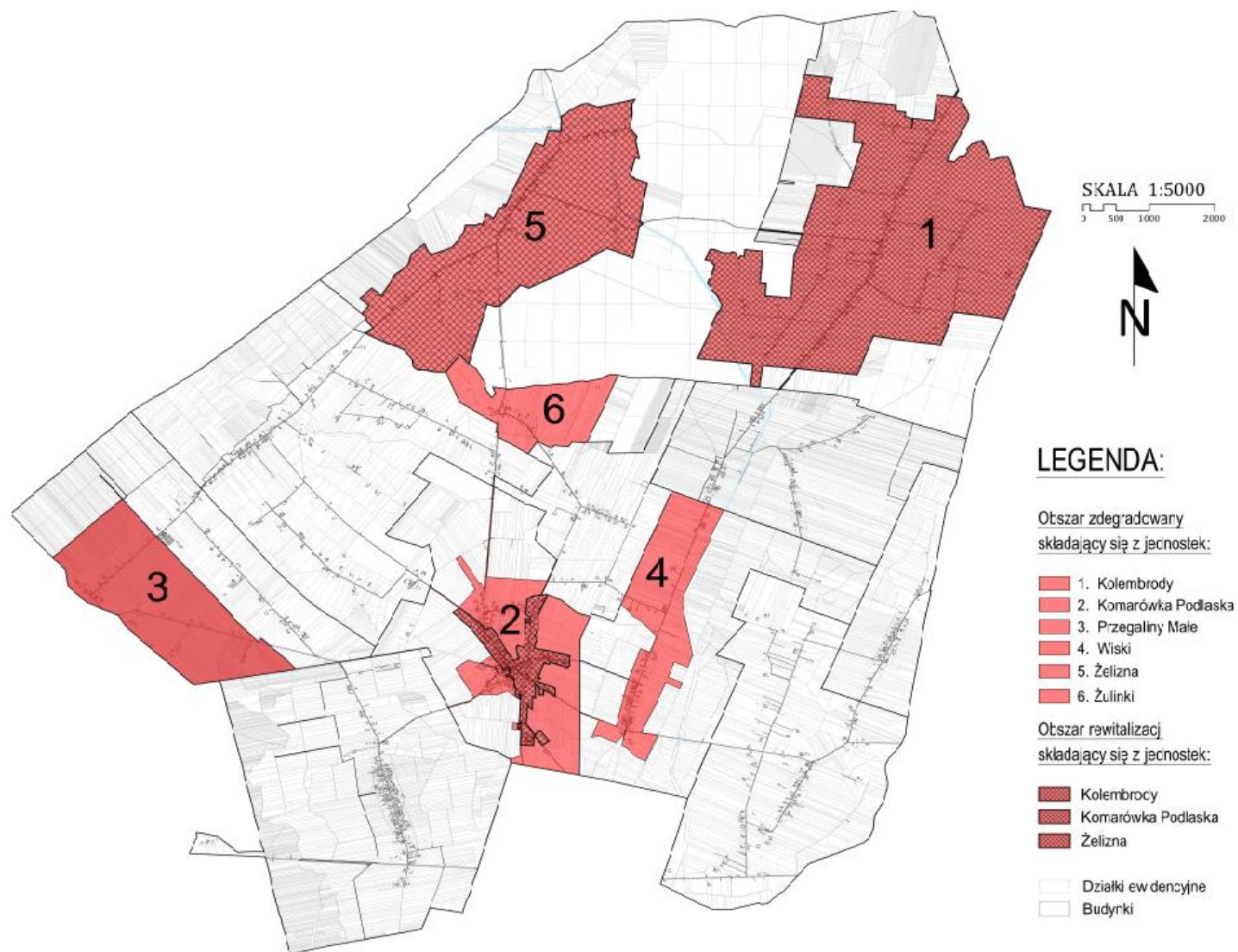
Wyznaczano obszar rewitalizacji o łącznej powierzchni: 21,55 km², co stanowi 15,62% całkowitej powierzchni gminy, co mieści się w dopuszczalnym wskaźniku 20% powierzchni jednostki samorządu terytorialnego. Dodatkowo, obszar ten zamieszkały jest przez 1 199 mieszkańców, co stanowi 28,09% całej populacji gminy Komarówka Podlaska.

Należy pamiętać, że wyznaczając obszar rewitalizacji, kierowano się nie tylko kryterium szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk (choć uznano to za priorytet), ale również kryterium istotnego znaczenia dla rozwoju lokalnego, które ma poniekąd charakter uznaniowy i jest mniej „mierzalne”. Uznano, iż obszar rewitalizacji to teren szczególnie istotny i perspektywiczny w zakresie rozwoju lokalnego. Obszar rewitalizacji obejmuje ważny z punktu widzenia rozwoju fragment gminy Komarówka Podlaska i uwzględnia jego liczne potencjały rozwojowe wymienione szczegółowo w Rozdziale 4.6 *Analiza lokalnych potencjałów* (m.in. obiekty zabytkowe, walory przyrodnicze i krajobrazowe, bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe, ułożenie na tym terenie najważniejszych obiektów publicznych). W jego

granicach znajduje się miejscowość gminna, która ze względu na swoją specyfikę (koncentracja obiektów użyteczności publicznej oraz usług publicznych), stanowi o szczególnej roli tego obszaru dla rozwoju całej gminy Komarówka Podlaska. Dzięki temu zasięg oddziaływania zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie znacznie szerszy i obejmie nie tylko wyznaczony obszar rewitalizacji, ale również pozostały teren gminy. Wyłonienie tak sprecyzowanego obszaru rewitalizacji (charakteryzującego się licznymi potencjałami, takim jak: koncentracja obiektów publicznych mogących stanowić bazę do realizacji projektów o dużym oddziaływaniu) pozwoli na ulokowanie w relatywnie krótkim czasie możliwie wielu zasobów na ograniczonym terenie w celu wywołania samopodtrzymujących się impulsów rozwojowych. Obszar ten charakteryzuje się dużo wyższym wskaźnikiem zaludnienia (m. Komarówka Podlaska w 2021 r. – 122 osób/km², średnia gminy – 31 osób/km²). Objęcie obszarem rewitalizacji większej powierzchni o relatywnie niskim wskaźniku zaludnienia właściwie uniemożliwia prowadzenie skutecznej i skoncentrowanej terytorialnie interwencji w ramach rewitalizacji. Wskutek powyższego, w procesie wyznaczania obszaru rewitalizacji zdecydowano się na objęcie znacznie mniejszej części o relatywnie wyższych wskaźnikach zaludnienia. Przy wyznaczaniu obszaru rewitalizacji kierowano się również koniecznością zachowania ciągłości rozpoczętych we wcześniejszym okresie działań rewitalizacyjnych, tak aby zachować spójność i wzmocnić proces rewitalizacji gminy.

Obszar rewitalizacji stanowi kluczowy element rozwoju całej gminy, przyczyniając się do poprawy jakości życia mieszkańców, wzrostu aktywności gospodarczej oraz atrakcyjności turystycznej, co przekłada się na ogólny rozwój społeczny i ekonomiczny.

Mapa 4 Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji na terenie gminy Komarówka Podlaska

Źródło: Opracowanie własne

4. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt.) ustawy o rewitalizacji Gminny Program Rewitalizacji zawiera szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji obejmującą analizę negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru. Wobec takiego wskazania ustawy niniejsza diagnoza – jakkolwiek w części opiera się o ustalenia uprzednio sporządzonej diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – różni się od niej zasadniczo trzema parametrami:

- 1) **jest diagnozą wyznaczonego już obszaru rewitalizacji**, a nie całej gminy (do obszaru całej gminy odwołuje się jedynie kontekstowo, gdyż bez tego diagnoza samego obszaru rewitalizacji nie byłaby czytelna);
- 2) **jest diagnozą szczegółową**, przez co rozumiemy, że musi ona wnikać w poszczególne fragmenty diagnozowanej materii na tyle głęboko i rozważać je na tyle dokładnie, aby dało się zakończyć każdy z merytorycznych fragmentów diagnozy precyzyjną konkluzją, która następnie posłuży do sformułowania jasnego celu rewitalizacji; dodatkowo, większe części diagnozy mogą być podsumowywane konkluzjami ogólniejszymi, z których da się wyprowadzić bardziej generalne cele strategiczne rewitalizacji (którym z kolei byłyby podporządkowane grupy bardziej szczegółowych celów operacyjnych, przyjętych poprzednio w odpowiedzi na szczegółowe konkluzje diagnozy);
- 3) **jest na tym etapie już nie tylko diagnozą problemów, ale i potencjałów.**

Celem niniejszej diagnozy jest szczegółowe przeanalizowanie występujących na obszarze rewitalizacji problemów oraz potencjałów, i na podstawie tej analizy, sformułowanie wniosków (konkluzji) umożliwiających wyznaczenie następnie celów rewitalizacji. Wnioski wynikające z pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji przyczynią się do właściwego doboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Szczególnie istotne w tym kontekście jest rozpoznanie problemów społecznych, gdyż to właśnie ich rozwiązanie stanowi istotę rewitalizacji.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż oprócz trudności, które udało się zdiagnozować na podstawie pozyskanych danych, na wyznaczonym obszarze rewitalizacji występuje również szereg problemów, których zmierzenie dostępnymi danymi nie jest możliwe lub jest bardzo utrudnione. Są to problemy, które zostały bezpośrednio zgłoszone przez interesariuszy na etapie opracowywania niniejszego dokumentu. Przedmiotowe problemy zostały usystematyzowane w wyszczególnionych tabelach na końcu każdego z podrozdziałów niniejszej części diagnostycznej, dot. analizowanych sfer.

Niniejsza szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji odnosi się do obszaru wyznaczonego Uchwałą Nr XXXVI/274/2023 Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 9 marca 2023 r. w sprawie

wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska (Dz. Urzędowy Woj. Lubelskiego z dn. 27.03.2023 r. poz.2228).

4.1 Sfera społeczna

W polityce rewitalizacyjnej szczególnie akcentowane jest ukierunkowanie na zjawiska i problemy w obszarze życia społecznego mieszkańców. Proces rewitalizacji ma bowiem na celu odnowienie społecznego potencjału wyznaczonych obszarów i sąsiedztwa, dzięki czemu miejscowe społeczności mają szansę na integrację z szerszym środowiskiem. Wobec tak postawionej tezy, przedmiotem rewitalizacji nie jest określona przestrzeń fizyczna, lecz społeczności lokalne oraz różne grupy interesariuszy, mieszkające lub użytkujące dany obszar. Aspekt społeczny stanowi fundament wyznaczania obszarów mających charakter zdegradowany oraz późniejszego projektowania działań rewitalizacyjnych. Problemy, z jakimi borykają się mieszkańcy oraz potrzeby, jakie wykazują w obszarze jakości życia, mają kluczowe znaczenie dla przyszłych decyzji rewitalizacyjnych. Z jednej strony dobra znajomość negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizacji, z drugiej natomiast potencjałów tkwiących w społeczności lokalnej, stanowi podstawę zaprojektowania niezbędnych działań naprawczych odpowiednio dopasowanych do specyfiki obszaru.

Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych obejmuje w szczególności kwestie bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Analizy zjawisk zachodzących w sferze społecznej dokonano w następujących płaszczyznach:

- a. trendy demograficzne
- b. poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego
- c. poziom bezpieczeństwa publicznego
- d. jakość edukacji
- e. aktywność społeczeństwa.

4.1.1 Zmiana liczby mieszkańców i ruchy naturalne

Potencjał demograficzny jest istotnym czynnikiem determinującym rozwój poszczególnych jednostek administracyjnych. Najczęściej jest on definiowany jako „siła napędowa” tkwiąca w zasobach ludzkich, a więc przede wszystkim w liczbie ludności i jej strukturze wiekowej. W znacznym stopniu zmiany w jej obszarze zależą od długookresowych, cywilizacyjnych trendów demograficznych, jak również od prowadzonej polityki ludnościowej kraju. Podkreślenia wymaga fakt, iż zmiany liczby ludności wpływają na zmianę liczby podatników, determinując popyt na usługi komunalne i komercyjne,

a także wpływają na zjawiska przestrzenne. Zmiany populacji wywierają również duży wpływ na rynek pracy, szkolnictwo, ochronę zdrowia oraz kondycję finansową jednostki samorządu terytorialnego. W związku z tym, rozwój społeczno-gospodarczy poszczególnych jednostek jest uzależniony nie tylko od liczby ludności, ale również od innych czynników, na które składają się struktura wiekowa ludności oraz zachodzące w niej procesy demograficzne.

Na koniec 2021 roku teren gminy Komarówka Podlaska zamieszkiwało łącznie 4 269 osób (ok. 7,36% ludności powiatu radzyńskiego), w tym 49,17% stanowiły kobiety, a 50,83% mężczyźni (wskaźnik procentowego udziału kobiet dla województwa lubelskiego wynosi 51,6%, dla Polski 51,7%).

Gęstość zaludnienia w 2021 roku w gminie Komarówka Podlaska wynosiła 31 os./km². Średnia wartość tego wskaźnika dla gmin wiejskich z terenu województwa lubelskiego wynosi 47 os./km², a dla powiatu radzyńskiego 62 os./km². Gęstość zaludnienia gminy Komarówka Podlaska na tle powiatu oraz województwa prezentuje dosyć niską wartość. Teren gminy charakteryzuje się zróżnicowanymi wartościami gęstości zaludnienia. Jednostką referencyjną, w której wskaźnik ten osiągnął najwyższą wartość jest sołectwo Komarówka Podlaska. W 2021 roku na tym obszarze średnio zamieszkiwało 122,10 os./km². Stanowi to wartość prawie czterokrotnie wyższą od średniej dla całej gminy.

Przeprowadzona diagnoza wykazała szereg niekorzystnych procesów demograficznych zachodzących na obszarze gminy Komarówka Podlaska. Jednym z nich jest zjawisko systematycznego wyludniania się obszaru. W analizowanym okresie (lata 2017-2021) z terenu gminy Komarówka Podlaska ubyło łącznie 280 mieszkańców. Ogólna liczba mieszkańców w analizowanym okresie spadła więc o 6,16% (średnia dla całej gminy). Uwzględniając populację poszczególnych jednostek referencyjnych możemy zaobserwować, że w 12 sołectwach odnotowano spadek liczby ludności w latach 2017-2021. Najwyższy w Wiskach (o 12,77%) oraz Brzezinach (o 10,58%). W Przegalinach Małych liczba mieszkańców w 2021 roku była analogiczna do danych za rok 2017.

Tabela 11 Liczba ludności gminy Komarówka Podlaska w latach 2017-2021 wg podziału na jednostki referencyjne

Jednostka referencyjna	Liczba ludności				
	2017	2018	2019	2020	2021
Brzeziny	104	105	103	100	93
Brzozowy Kąt	383	381	376	364	356
Derewiczna	479	471	464	452	447
Kolembrody	415	413	410	406	388
Komarówka Podlaska	1 195	1 170	1 331	1 151	1 139
Przegaliny Duże	510	490	486	485	481
Przegaliny Małe	131	134	136	131	131
Walinna	311	307	309	304	293
Wiski	282	276	262	254	246
Woroniec	128	129	125	124	121

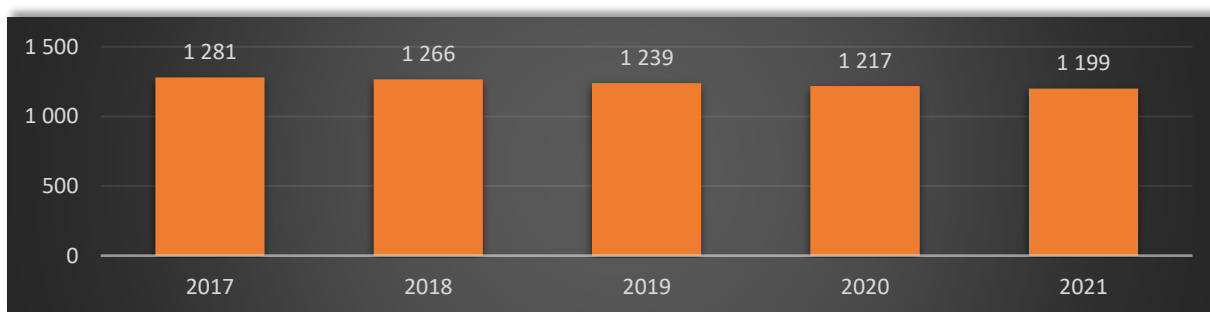

Jednostka referencyjna	Liczba ludności				
	2017	2018	2019	2020	2021
Wólka Komarowska	220	224	221	222	212
Żelizna	321	321	306	298	294
Żulinki	70	72	72	70	68
Suma	4549	4493	4601	4361	4269

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Analogiczne zjawisko występuje w obszarze rewitalizacji. W latach 2017 – 2021 systematycznie ubywało tu mieszkańców. W 2017 r. obszar ten zamieszkiwało 1 281 osób, natomiast w 2021 r. liczba mieszkańców spadła do 1 199. Zanotowano więc sadek na poziomie 6,4%.

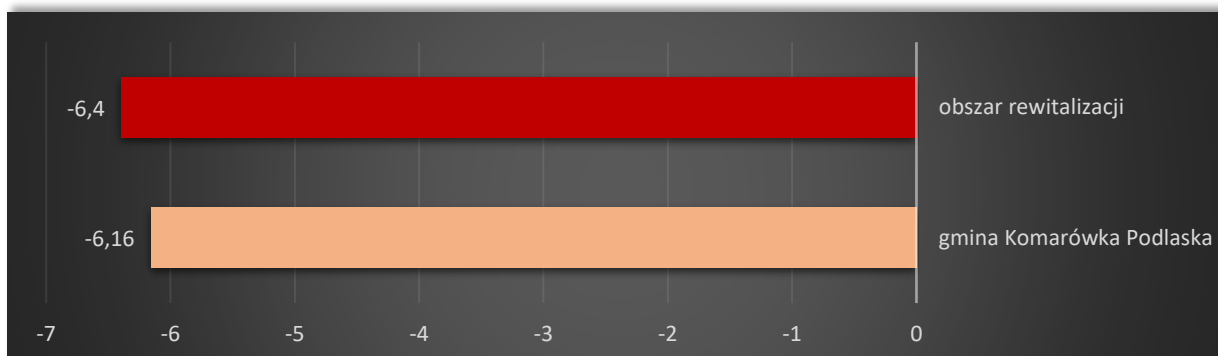
Wykres 1 Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

W celu przeprowadzenia analizy niekorzystnych zjawisk występujących w sferze społecznej zbadano wskaźnik zmiany liczby mieszkańców w latach 2017-2021. Przedmiotowy wskaźnik obrazuje w sposób najbardziej trafny niekorzystne trendy demograficzne zauważalne w większości jednostek analitycznych wchodzących w skład gminy. Na przestrzeni badanego okresu zauważalny jest systematyczny ubytek liczby mieszkańców. Na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej oszacowano, iż średnia wartość wskaźnika (dot. całej gminy) kształtuje się na poziomie -6,16. Dla terenu rewitalizacji zaś wartość ta jest niższa i wynosi -6,4. Powyższe dane wskazują, iż obszar rewitalizacji wyludnia się w tempie szybszym niż obszar pozostałej części gminy.

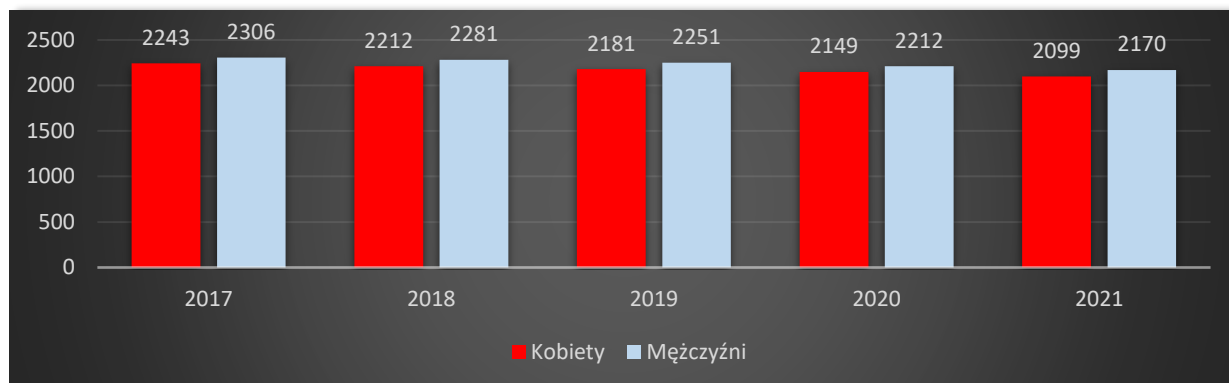
Wykres 2 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 1.: Zmiana liczby mieszkańców w latach 2017- 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Współczynnik feminizacji na terenie gminy w ciągu ostatnich pięciu lat utrzymywał się na zbliżonym poziomie. W 2017 roku kobiety stanowiły 49,31% populacji, w kolejnych latach odpowiednio 49,23%, 47,40%, 49,28% i w 2021 roku 49,17%.

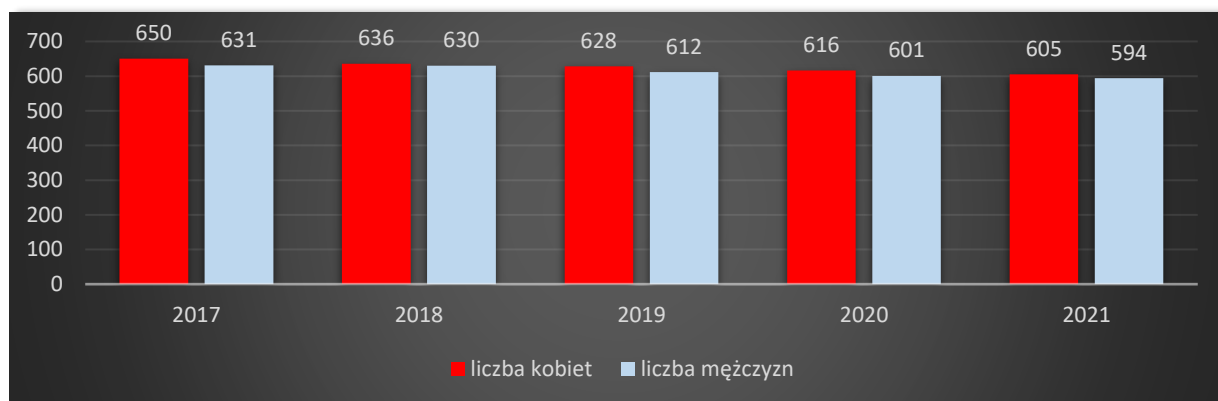
Wykres 3 Liczba kobiet i mężczyzn w gminie Komarówka Podlaska w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Zgodnie z udostępnionymi danymi udział kobiet w ogólnej populacji mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest odmienny niż wskazują dane z terenu całej gminy. Na przestrzeni analizowanego kobiety stanowiły większość mieszkańców ww. obszaru. W analizowanym okresie udział kobiet kształtował się następująco: w 2017 r. stanowiły one 50,74% ogółu mieszkańców, w 2018 r. – 50,24%, w 2019 r. – 50,67%, w 2020 r. – 50,62%, natomiast w 2021 r. – 50,46% ogólnej liczby mieszkańców.

Wykres 4 Liczba kobiet i mężczyzn z obszaru rewitalizacji

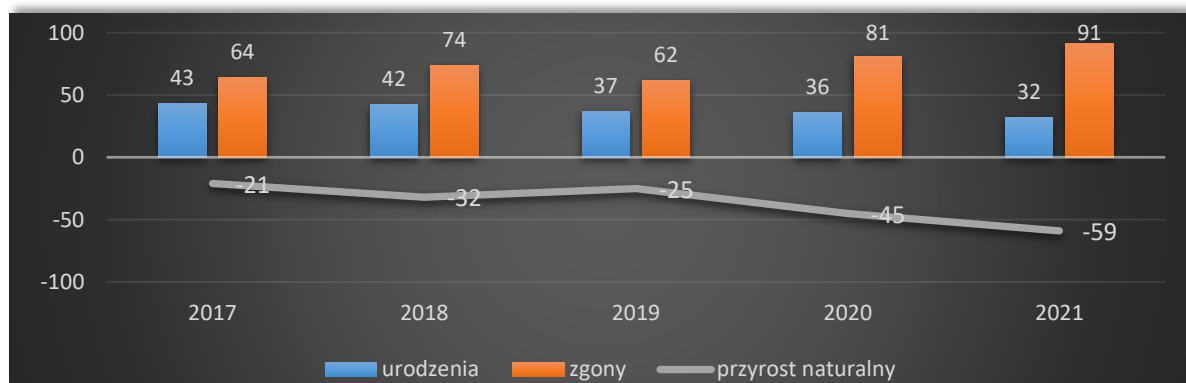
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Dokonując wyboru zagadnień służących do określenia poziomu potencjału demograficznego należy wziąć pod uwagę współczynniki przyrostu naturalnego i salda migracji. Są one nie tylko dobrymi miernikami procesów demograficznych, lecz także świadczą o wzmocnieniu lub osłabieniu potencjału demograficznego. Przyrost naturalny wyrażony jest przez nadwyżkę urodzeń żywych nad liczbą zgonów, natomiast saldo migracji jest różnicą pomiędzy napływem a odpływem ludności. Stąd też wymienione wskaźniki wpływają nie tylko na wielkość populacji na danym obszarze, lecz także kształtują jej strukturę wiekową. Należy w tym miejscu również podkreślić znaczenie struktury wiekowej ludności, która

warunkuje tempo zmian demograficznych oraz kształtowanie się przyszłych trendów płodności i umieralności. Ze społeczno-ekonomicznego punktu widzenia zagadnienia te wpływają m.in. na sytuację na rynku pracy, ochronę zdrowia czy też rynek ubezpieczeń społecznych.

Najważniejszym czynnikiem wpływającym na zmiany liczby ludności jest przyrost naturalny. Gmina Komarówka Podlaska w 2021 r. zanotowała ujemny przyrost naturalny wynoszący -59. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu równemu -13,82 na 1000 mieszkańców gminy Komarówka Podlaska. Dla porównania przyrost naturalny w 2017 roku wynosił -21, co odpowiada wskaźnikowi przyrostu -4,62 na 1000 mieszkańców. Widoczna jest zatem wyjątkowo niepokojąca tendencja wyludniania się gminy. Na przestrzeni lat 2017-2021 obserwujemy zatem utrzymanie się ujemnego przyrostu naturalnego. Najniższy wskaźnik przyrostu naturalnego w 2021 r. zanotowały jednostki referencyjne Kolembrody, gdzie przyrost wyniósł -12, Komarówka Podlaska ze wskaźnikiem na poziomie -12 i Walinna (-9).

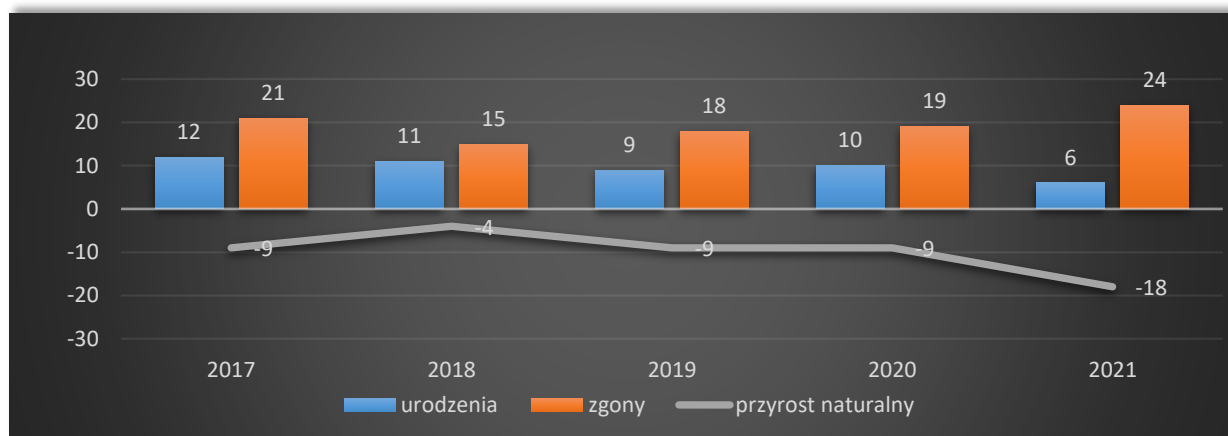
Wykres 5 Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny w Gminie Komarówka Podlaska w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Sytuacja w zakresie przyrostu naturalnego w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest zbieżna z trendami odnotowanymi na terenie całej gminy. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Gminy dla obszaru rewitalizacji we wszystkich latach analizy przyrost naturalny kształtował się także na ujemnym poziomie: w 2017 r. -9, w 2018 r. -4, w 2019r. -9, w 2020r. -9 oraz w 2021r. -18.

Wykres 6 Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny na terenie obszaru rewitalizacji w latach 2017-2021

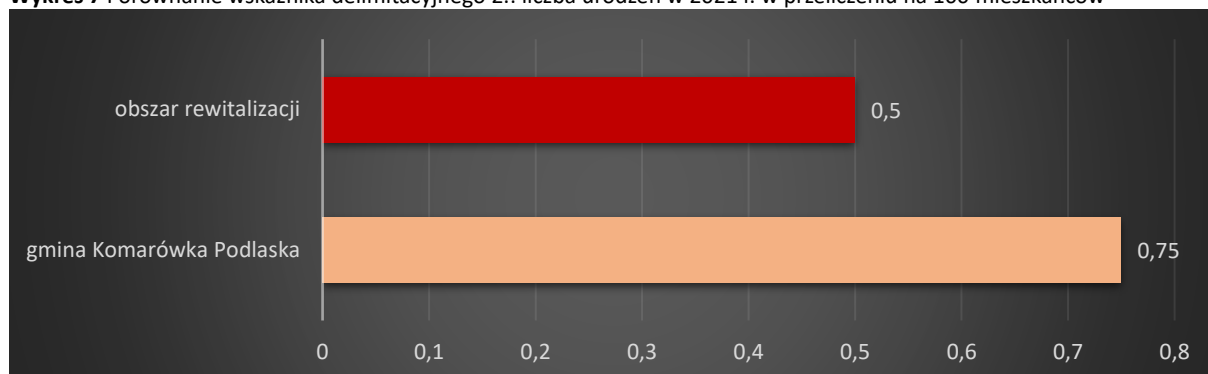

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Na przyrost naturalny wpływają dwa czynniki: urodzenia i zgodny. W związku z tym, niżej poddano informacje w zakresie obu analizowanych kwestii.

W pierwszej kolejności analizie poddano wskaźnik liczby urodzeń przypadających na 100 osób zamieszkujących teren gminy w 2021 r. W zakresie całej gminy Komarówka Podlaska wartość wskaźnika wyniosła 0,75. Natomiast w zakresie wyznaczonego obszaru rewitalizacji osiągnął wartość niższą i równą 0,5.

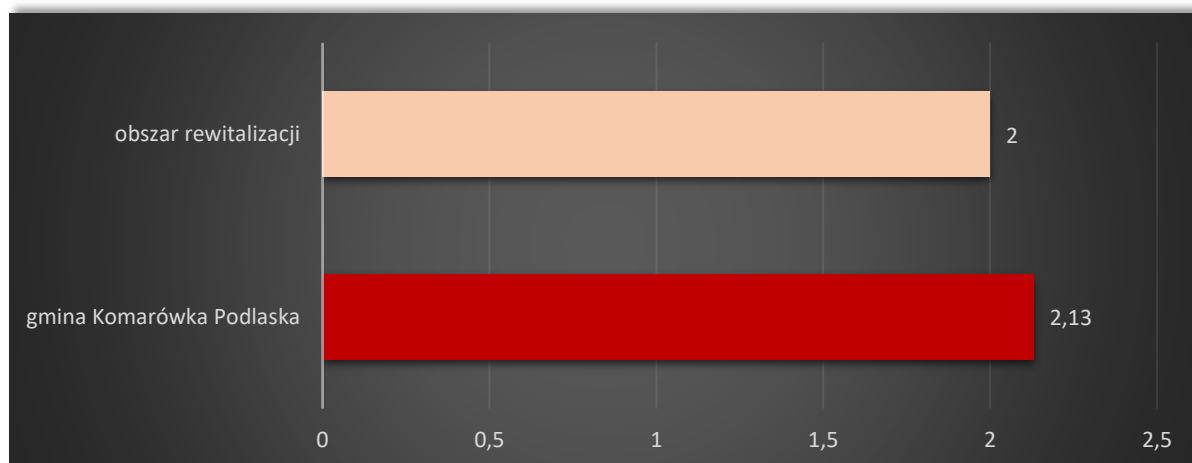
Wykres 7 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 2.: liczba urodzeń w 2021 r. w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Kolejny wskaźniki, analizowany w kwestii procesów zmiany liczby mieszkańców, dotyczył bardzo ważnego zjawiska, jakim jest umieralność mieszkańców. W związku z tym, w ramach prowadzonych badań wzięto pod uwagę wskaźnik obrazujący liczbę zgonów w 2021 r. w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Średnia wartość wskaźnika dla całej gminy wyniosła w 2021 r. 2,13. Dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji wskaźnik przyjął wartość nieznacznie niższą równą 2.

Wykres 8 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 3.: liczba zgonów w 2021 r. w przeliczeniu na 100 mieszkańców

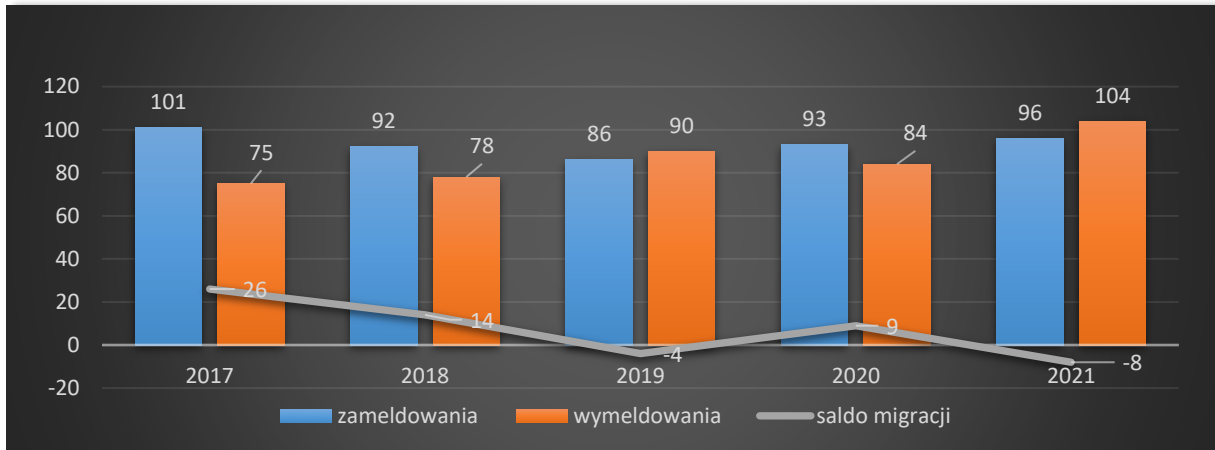

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Ostatni z elementów wpływających na liczbę ludności danego obszaru to saldo migracji. Procesy migracyjne odgrywają decydującą rolę nie tylko w zakresie ogólnej liczby mieszkańców, lecz również wpływają na przemiany struktury wiekowej ludności. Na obszarze gminy Komarówka Podlaska w latach

2017-2021 notuje się niekorzystne tendencje w zakresie salda migracji. Obserwuje się tu systematycznie spadek wartości salda migracji. W 2021 r. wskaźnik osiągnął wartość 26. Najniższy poziom dla gminy wskaźnik osiągnął w 2021 r.: -8. W 2021 r. najniższy wskaźnik zanotowała jednostka Kolembrody, gdzie wartość wskaźnika salda migracji kształtuje się na poziomie -9.

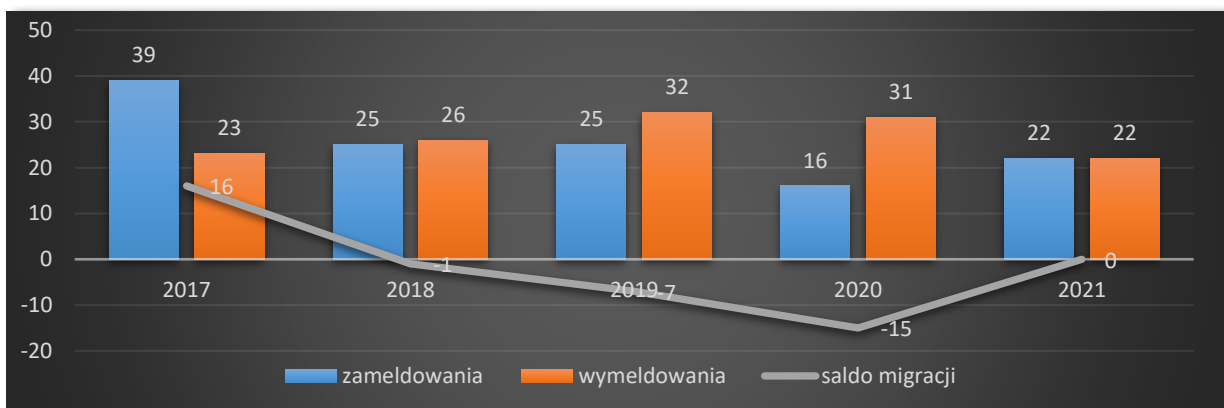
Wykres 9 Zameldowania, wymeldowania i saldo migracji w gminie Komarówka Podlaska w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Zbieżne tendencje w zakresie salda migracji odnotowano w wyznaczonym obszarze rewitalizacji. W omawianym okresie saldo migracji ulega znacznym wahaniom. W roku 2017 saldo wynosiło 16, w 2018r. -1, w 2019 r. -7, w 2020 r. -15, natomiast w 2021 r. 0. Widoczna jest jednak tendencja spadku wartości salda migracji. Analizując przedstawione dane należy również mieć na uwadze fakt, że dane te dotyczą oficjalnych zameldowań i wymeldowań z terenu gminy.

Wykres 10 Zameldowania, wymeldowania i saldo migracji na terenie obszaru rewitalizacji w latach 2017-2021

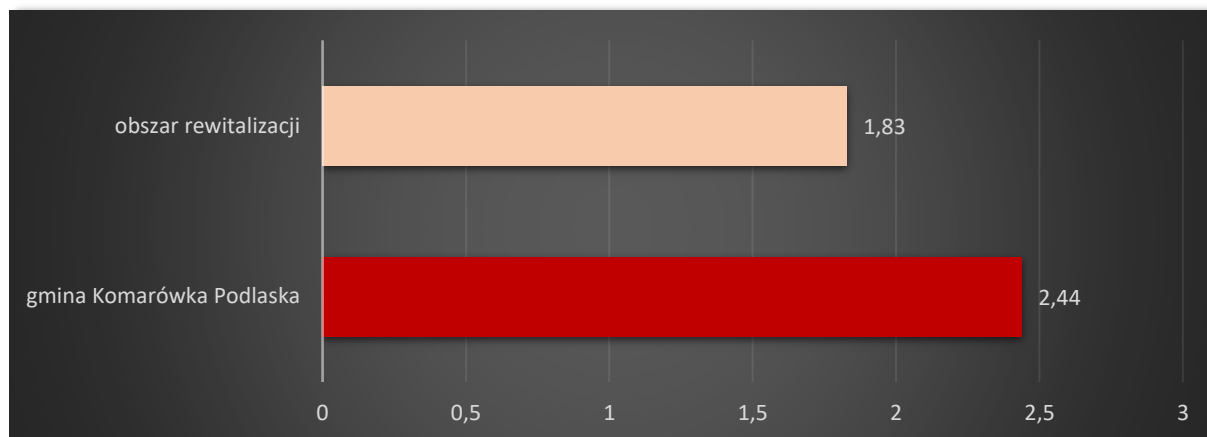

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Wśród analizowanych wskaźników delimitacyjnych w obrębie zmiany liczby mieszkańców gminy, które wzięto pod uwagę na potrzeby opracowania diagnozy, była liczba osób, które się wymeldowały z terenu gminy w 2021 r. w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Średnia wartość wskaźnika dla obrębu gminy wyniosła w 2021 r. 2,44. W zakresie obszaru rewitalizacji sytuacja wygląda bardziej

korzystnie. Wartość analizowanego wskaźnika kształtuje się na poziomie niższym niż średnia gminy, równym 1,83.

Wykres 11 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 4.: liczba osób, które się wymeldowały z terenu gminy w 2021 r. w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

❖ Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w graniach wyznaczonego obszaru rewitalizacji:

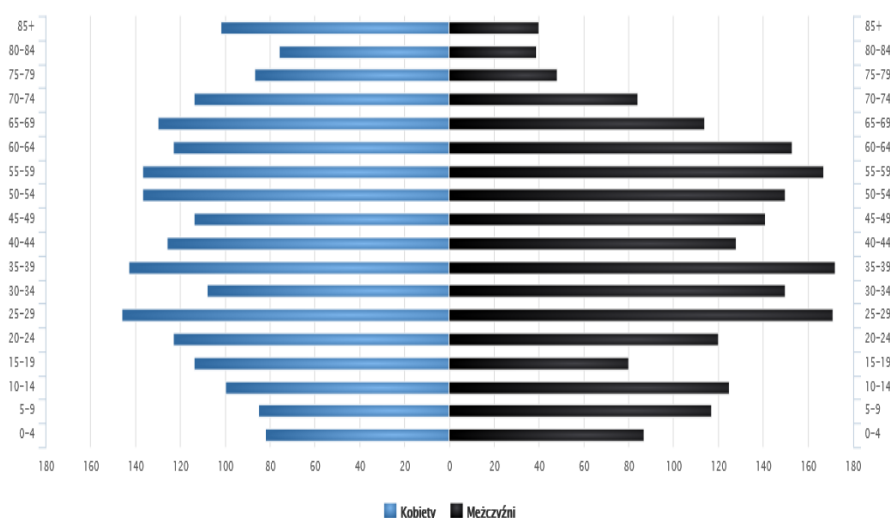
- ✓ W obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji zauważalny jest niekorzystny trend depopulacji obszaru w tempie zbliżonym do obszaru całej gminy Komarówka Podlaska. Wskaźnik zmiany liczby mieszkańców w latach 2017-2021 prezentuje się na poziomie wyższym niż wartość wskaźnika dla całej gminy (średnia gminy -6,16; obszar rewitalizacji -6,4).
- ✓ Sytuacja w zakresie przyrostu naturalnego w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest zbieżna z trendami odnotowanymi na terenie całej gminy Komarówka Podlaska. Zarówno w całej gminie, jak i wyznaczonym obszarze wskaźnik przyrostu naturalnego we wszystkich latach analizy kształtuje się na ujemnym poziomie, a jego wartości są coraz niższe. Niekorzystne trendy w zakresie zmiany liczby mieszkańców potwierdza również analiza wskaźnika obrazującego liczbę zgonów w 2021 r. w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wskaźnika dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji przybiera wartość nieznacznie niższą (2) niż dla obszaru gminy (2,13). Niekorzystnie wygląda również sytuacja w zakresie wskaźnika obrazującego liczbę urodzeń przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r. Przybiera on wartość niższą niż średnia gminy.
- ✓ Zanotowano niekorzystną sytuację również w zakresie salda migracji. Zarówno w obszarze gminy, jak i obszaru rewitalizacji w latach 2017-2021 odnotowuje się spadek wartości salda migracji.

4.1.2 Struktura wieku mieszkańców

W celu określenia sytuacji w zakresie potencjału demograficznego obszaru rewitalizacji wykorzystano informacje charakteryzujące strukturę ludności. To właśnie struktura wieku mieszkańców stanowi istotny element decydujący zarówno o możliwościach rozwojowych danej jednostki, jak również wpływający na kształtowanie systemu polityki społecznej. Zmieniająca się sytuacja demograficzna stawia przed jednostkami samorządu terytorialnego poważne wyzwania. Wyludniająca się gminy wiejskie tracą młode pokolenia wskutek migracji edukacyjnej oraz zarobkowej, które często są migracjami definitywnymi. Migracja młodych mieszkańców powoduje utratę potencjału demograficznego oraz kapitału społecznego i ludzkiego. Migracje „za pracą” powodują utratę dochodów gminy. Wskutek depopulacji, postępującej na większości terenów wiejskich, na terenie gmin dotkniętych depopulacją powstają nowe problemy i nowe potrzeby.

Analiza danych dotyczących wieku mieszkańców gminy Komarówka Podlaska wskazuje także na występowanie negatywnych zjawisk, charakterystycznych dla całej Polski. Zauważalny jest trend stopniowego starzenia się populacji ludności gminy. Wskazuje na to poniższa piramida wieku i płci (dane GUS 2020 r.; portal: Polska w liczbach), której kształt ma charakter regresywny (zbliżony do kształtu piramidy dla mieszkańców całego kraju w 2020 r.). Zgodnie z danymi GUS średni wiek mieszkańców gminy Komarówka Podlaska w 2020 r. wynosił: 42,8 lat (dla kobiet 44,7, a dla mężczyzn 40,9). Jest to wartość nieznacznie wyższa od średniej wojewódzkiej, która kształtowała się na poziomie 42,4 lata i średniej krajowej – 42,0 lata.

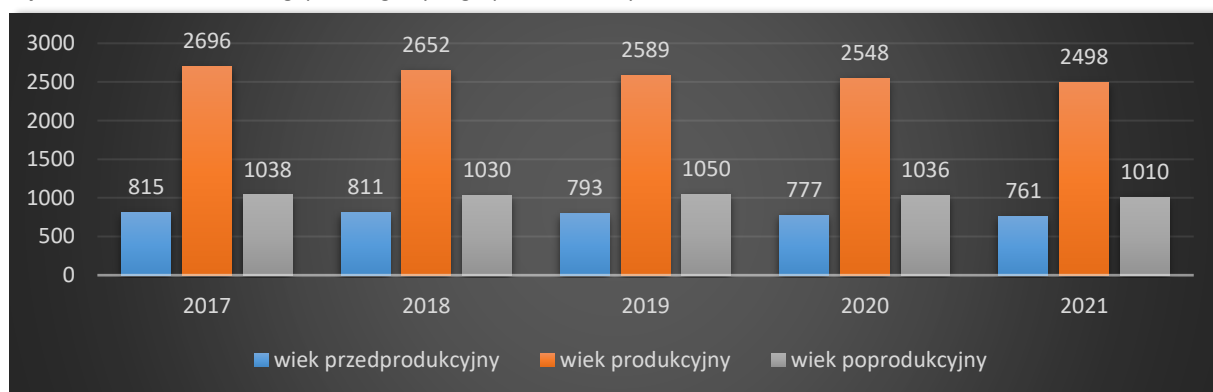
Wykres 12 Piramida wieku i płci mieszkańców gminy Komarówka Podlaska w 2020 r.

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Komarowka_Podlaska

Zjawisko starzenia się społeczności gminy Komarówka Podlaska jest jeszcze mocniej zauważalne, gdy dokonamy analizy danych dotyczących udziału ludności z poszczególnych ekonomicznych grup wiekowych oraz zmiany ich udziału w badanym okresie. Na koniec 2021 r. udział osób wg. poszczególnych ekonomicznych grup na terenie gminy kształtował się w następujących sposób: 17,83% stanowiła ludność w wieku przedprodukcyjnym, 58,51% ludność w wieku produkcyjnym oraz 17,83% ludność w wieku poprodukcyjnym. Dane te są zbliżone do średnich wielkości dla powiatu radzyńskiego, które wynosiły w 2020 r. odpowiednio: 18,8%, 60,2% i 20,9%. Dostępne dane pozwalają zaobserwować, iż w gminie Komarówka Podlaska na przestrzeni lat 2017-2021 nieznacznie zmalał odsetek ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców, z 59,27% w 2017 r. do 58,51% w 2021r. Zmalał również znacznie odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym z 17,92% w 2017 r. do 17,83% w 2021r. Wzrósł natomiast procentowy udział osób w wieku poprodukcyjnym z 22,82% w 2017 r. do 23,66% w 2021 r. Trend taki jest charakterystyczny dla terenu całej gminy.

Wykres 13 Liczba ludności wg. poszczególnych grup ekonomicznych w latach 2017-2021

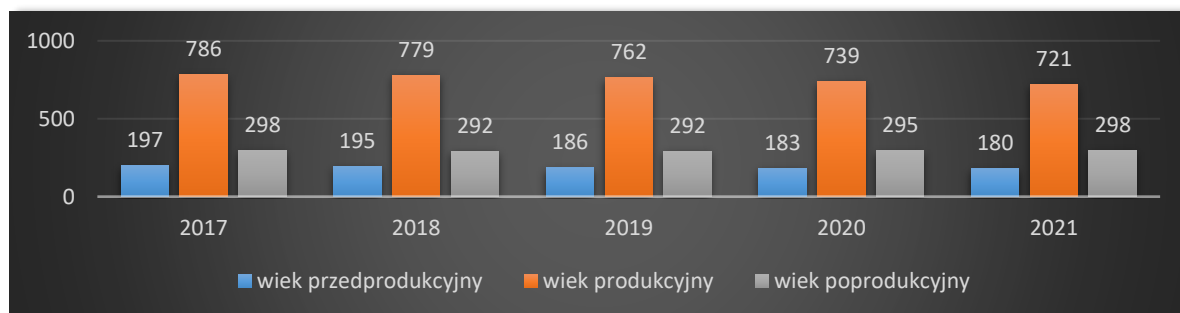

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Analizując zagadnienie grup ekonomicznych na obszarze rewitalizacji zauważyć można trendy analogiczne do tych odnotowanych na terenie całej gminy Komarówka Podlaska. Nastąpił nieznaczny spadek procentowego udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. W 2017 r. wynosił on 15,38%, w 2021 r. natomiast 15,01%. W okresie tym odnotowano spadek na poziomie 0,37 punktu procentowego, co stanowi wartość wyższą niż średnia gminy (0,09). Podobnie liczba ludności w wieku produkcyjnym: w 2017 r. odsetek wyniósł 61,36%, w 2021 r. – 60,13% (spadek o 1,23, gmina – 0,76). Wzrósł natomiast odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. W 2017 r. liczba osób tej kategorii stanowiła 23,26% ogółu, w roku 2021 zaś 24,85%. Jest to wzrost o 1,59 p. p., na terenie całej gminy zanotowano wzrost na znacznie niższym poziomie – 0,09.

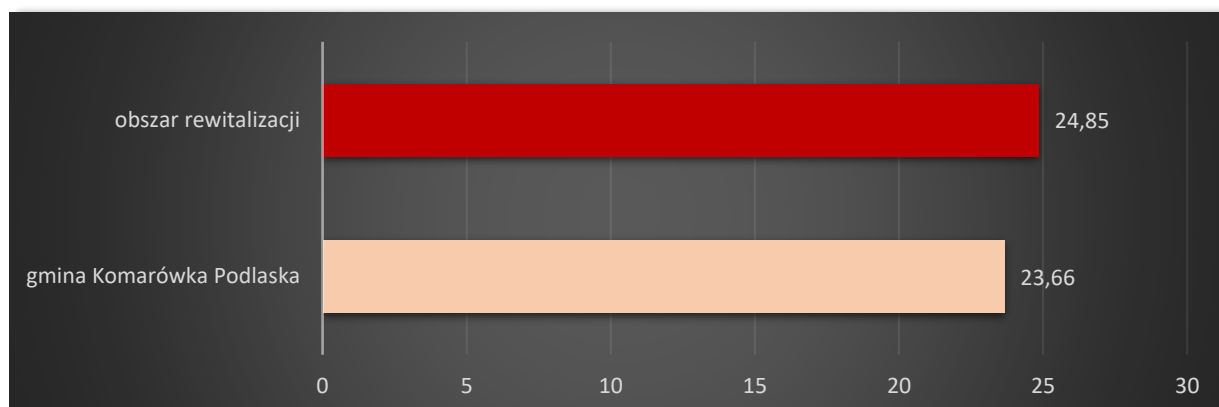
Wykres 14 Liczba ludności obszaru rewitalizacji wg. poszczególnych grup ekonomicznych w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

W zakresie kwestii dotyczących struktury wiekowej mieszkańców, tworząc syntetyczny wskaźnik problemów społecznych, analizie poddano zagadnienie liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 mieszkańców gminy Komarówka Podlaska w 2021 r. oraz zagadnienie zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 mieszkańców gminy Komarówka Podlaska w latach 2017-2021. Biorąc pod uwagę liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców gminy w 2021 r. obliczony wskaźnik przyjął wartość 23,66. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji natomiast osiągnął wartość wyższą równą 24,85.

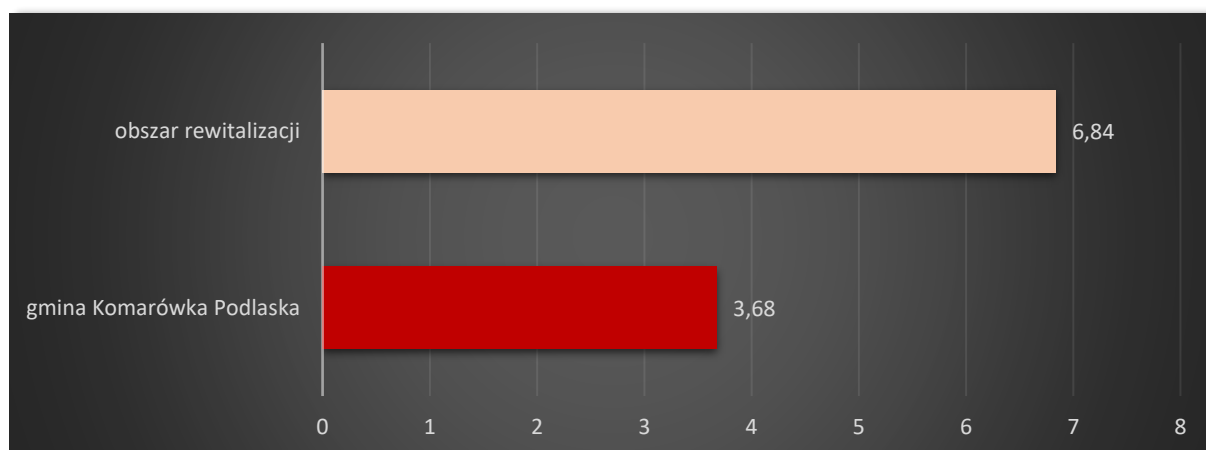
Wykres 15 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 5.: liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

W zakresie drugiego omawianego wskaźnika – zmiana liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w latach 2017-2021 r. średnia dla gminy wyniosła 3,68. Wskaźnik dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji wyniósł natomiast niemal dwukrotnie więcej, 6,84.

Wykres 16 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 6: zmiana liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 mieszkańców w latach 2017-2021 r.

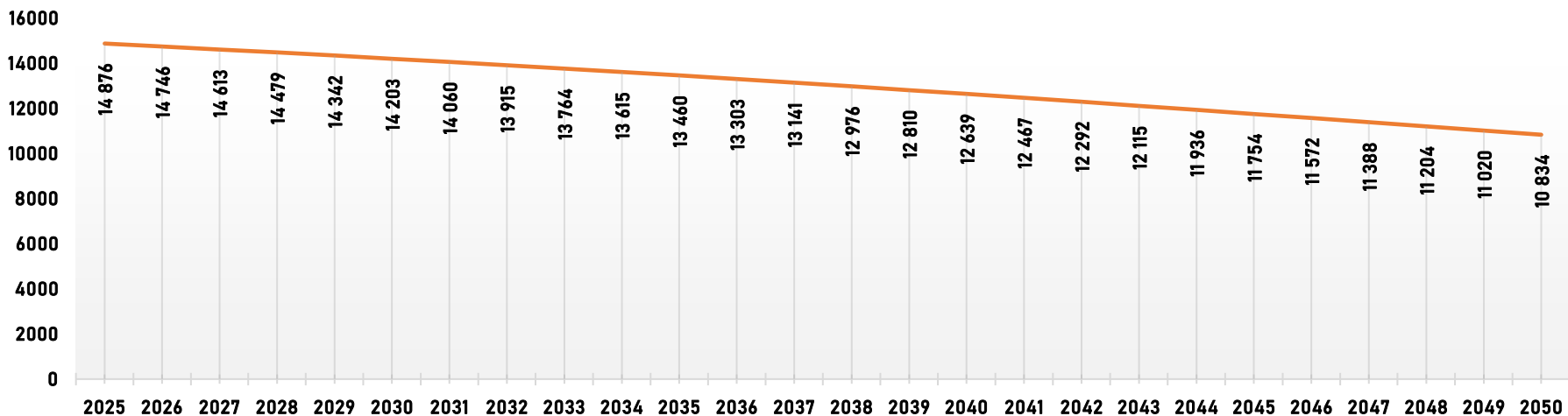

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

W zakresie wyludniania oraz starzejącego się społeczeństwa szczególnie niekorzystnie wyglądają prognozy GUS, w świetle których w Polsce procesy te będą się systematycznie nasilały. Z sytuacją taką będziemy również mieli do czynienia na terenach wiejskich powiatu radzyńskiego. Zgodnie z danymi GUS liczba mieszkańców gmin wiejskich zmniejszy się na przestrzeni kolejnych 25 lat o 13,18% (z 93 085 w 2025 r. do 80 816 w 2050 r.). Dodatkowo kształty, zaprezentowanych poniżej, piramid wieku ludności, obrazują występowanie wyżów i niżów demograficznych w strukturze wieku kobiet i mężczyzn. Wraz z upływem lat podstawa piramidy (dzieci i młodzież) będzie się coraz bardziej zwężać, z kolei jej górna część (seniorzy) – będzie się rozszerzała. Na początku lat 50-tych XX wieku przeciętne trwanie życia wynosiło 47 lat, w 2011 roku – 65 lat, natomiast w 2050 roku średnia długość życia ulegnie wydłużeniu do 75 lat³. Wraz z procesem starzenia się społeczeństwa będzie postępował proces wyludniania. W efekcie będzie to skutkowało zmniejszającą się liczbą dzieci w wieku szkolnym, co wpłynie na konieczność ograniczenia sieci szkół i tym samym przyczyni się do pogłębienia degradacji społecznej i kulturalnej.

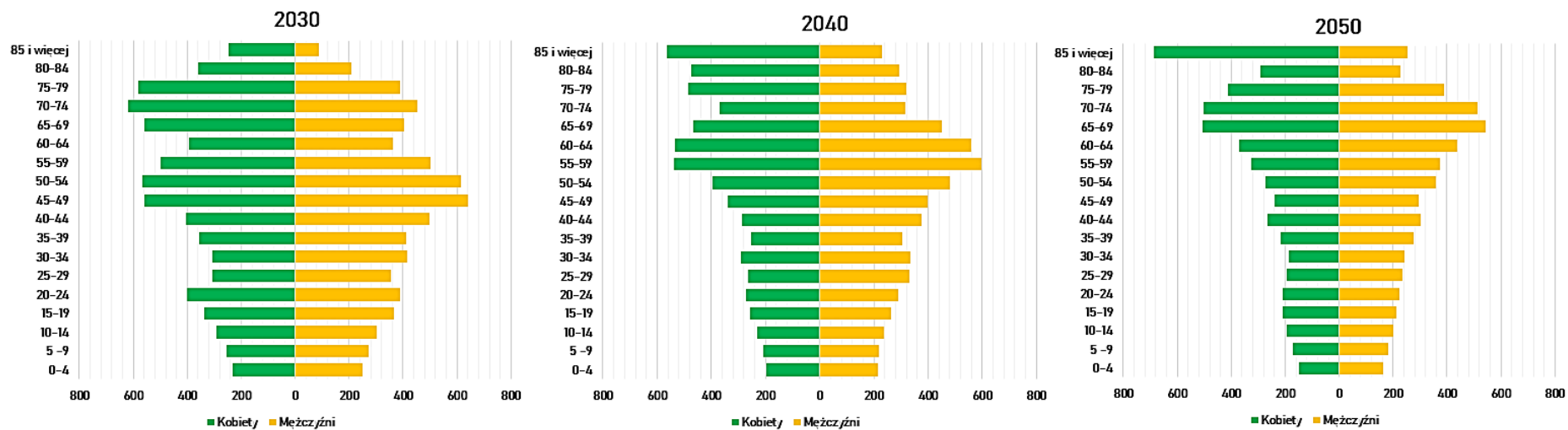
³ A. Dragan, *Starzenie się społeczeństwa polskiego i jego skutki*, Opracowania Tematyczne, OT-601, Biuro Analiz i Dokumentacji, Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych, Kancelaria Senatu, Warszawa 2011, s. 3.

Wykres 17 Prognozowana liczba ludności na obszarach wiejskich powiatu radzyńskiego w latach 2025-2050

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050; GUS

Wykres 18 Prognozowana struktura ludności według płci i grup wiekowych w powiecie radzyńskim w roku 2030, 2040, 2050

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050; GUS

❖ Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji:

- ✓ Problemem obszaru rewitalizacji jest wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym – wskaźnik liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w zakresie obszaru rewitalizacji wynosi 24,85 i kształtuje się na poziomie wyższym niż średnia gminna (23,66).
- ✓ O koncentracji problemu niekorzystnej struktury wiekowej oraz pogłębiającym się procesie starzenia się społeczeństwa świadczą dane dotyczące wskaźnika zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w 2021 r. W obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie dodatnim (3,68), co oznacza, iż udział ludności w wieku poprodukcyjnym ciągle rośnie.
- ✓ Niekorzystne trendy odnotowuje się w zakresie prognoz GUS, które wskazują, iż starzenie się populacji zarówno obszaru rewitalizacji, a także obszaru całej gminy będzie postępować nadal. Taki stan rzeczy będzie generował szereg problemów niekorzystnie wpływających na sytuację, np. na zmniejszanie się zasobu siły roboczej, a przez to pogarszanie struktury rynku pracy, wzrost kosztów opieki zdrowotnej i świadczenia opieki nad osobami starszymi.

4.1.3 Bezrobocie

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej w wyznaczonym obszarze rewitalizacji, silnie związanym z innymi negatywnymi procesami, jest bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu, przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy. W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuacją materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym. Bezrobocie jest również przyczyną zaniechania uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym.

Obszar województwa lubelskiego pod względem gospodarczym i ekonomicznym należy do regionów biednych i słabo rozwiniętych. Gmina Komarówka Podlaska, jako część tego obszaru, boryka się z wieloma problemami społecznymi, z których na pierwszy plan wysuwa się zjawisko bezrobocia. Jest ono uważane za podstawową przyczynę pozostawania ludzi w sferze ubóstwa, narastania konfliktów wewnątrz rodziny, a także odpowiada za jej dezorganizację i powstawanie patologii społecznych takich jak alkoholizm czy przestępczość nieletnich.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Powiatowy Urząd Pracy w Radzynie Podlaskim na przestrzeni lat 2017-2021 zauważalny jest spadek liczby osób bezrobotnych z terenu gminy Komarówka Podlaska. W kolejnych latach liczba ta wynosiła: 2017 r. - 132, 2018 r. – 117, 2019 r. – 87, 2020 r. – 93, 2021 r. – 89 (spadek o 32,58%). Sytuacja ta nie świadczy niestety o znacznej poprawie sytuacji na lokalnym rynku pracy. Biorąc pod uwagę wysokość wypłacanych świadczeń część z osób rezygnuje z rejestracji w PUP.

Tabela 12 Charakterystyka osób bezrobotnych z terenu gminy Komarówka Podlaska w 2021 r. wg. poszczególnych kategorii

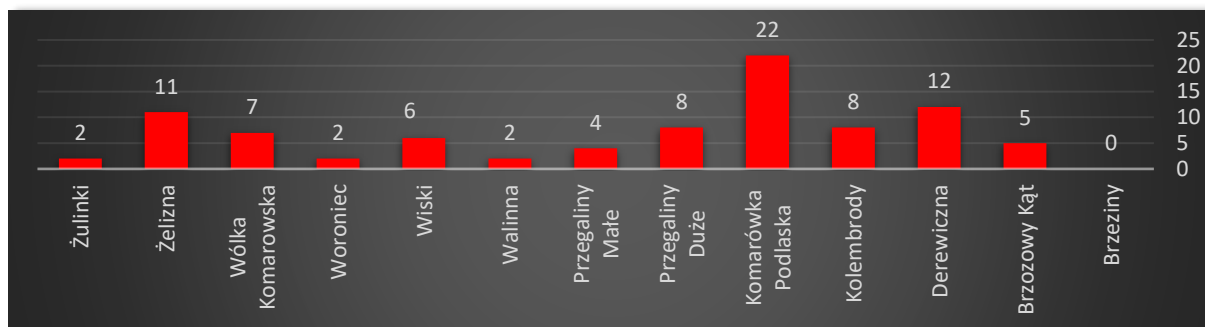
Kategorie bezrobotnych	Razem	Kobiety
zamieszkali na wsi	89	42
w tym: posiadający gospodarstwo rolne	4	3
osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	6	2
Cudzoziemcy	1	1
bez kwalifikacji zawodowych	23	11
bez doświadczenia zawodowego	34	17
kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	-	18
osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy	77	35
do 30 roku życia	26	14
w tym: do 25 roku życia	12	5
długotrwale bezrobotne	54	24
powyżej 50 roku życia	24	6
korzystające ze świadczeń pomocy społecznej	2	2
posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	16	14
posiadające co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia	0	0
Niepełnosprawni	3	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

Dane dotyczące zmniejszającej się liczby osób zarejestrowanych w PUP należy interpretować jednak ostrożnie. Spadek liczby bezrobotnych nie wynika z pozytywnych zmian na lokalnym rynku pracy, tj. nie jest skorelowany z powstaniem nowych miejsc pracy na obszarze gminy, ale z dużym prawdopodobieństwem, jest następstwem zjawiska odpływu mieszkańców. Część z mieszkańców zdecydowało się na wyjazd i podjęcie pracy za granicami kraju, jednocześnie nie wymeldowując się z terenu gminy. Ponadto statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia ukrytego oraz powszechności „pracy na czarno”. Poza tym, liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne spada w okresie letnim oraz wiosenno-jesiennym. Ma to związek z popytem na pracowników w okresie tzw. prac sezonowych (prace w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i budownictwie).

W 2021 r. największą liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP stanowili mieszkańcy sołectwa Komarówka Podlaska, gdzie ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych mieszkańców całej gminy kształtował się na poziomie 24,72%. Na drugim miejscu pod względem liczebności osób bezrobotnych plasuje się sołectwo Derewiczna (udział na poziomie 13,48%). W Żelaznej udział ten wyniósł w 2021 r. 12,36%, w Przegalinach Małych oraz Kolembrodach – 8,99%. W 2021 r. najmniejsza liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP zamieszkiwała sołectwa Żulinki, Woroniec oraz Walinna – 2,25% wszystkich osób z terenu gminy. W Brzezinach nie odnotowano ani jednej osoby bezrobotnej.

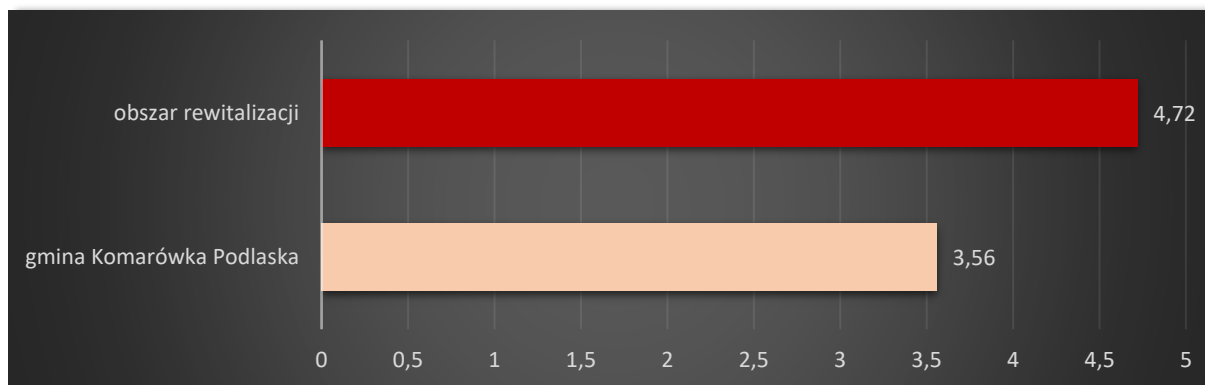
Wykres 19 Liczba osób bezrobotnych z terenu gminy Komarówka Podlaska w 2021 r. wg jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

W celu dokonania szczegółowej analizy niezbędna jest weryfikacja problemu bezrobocia w odniesieniu do potencjału ludnościowego danego obszaru. Ze względu na specyfikę analizowanego zagadnienia dokonano porównania w stosunku do grupy mieszkańców zaliczanych do osób w wieku produkcyjnym (tj. kobiety w wieku 18-54 oraz mężczyźni w wieku 18-64). Zgodnie z danymi PUP w 2021r. łączna liczba osób bezrobotnych na terenie całej gminy Komarówka Podlaska wyniosła 89, w tym aż 38,2% wszystkich bezrobotnych zamieszkiwało wyznaczony obszar rewitalizacji (34 osoby). W ramach prowadzonych analiz badaniu poddano wskaźnik dotyczący liczby osób bezrobotnych przypadającej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r. Średnia wartość przedmiotowego wskaźnika dla obszaru całej gminy kształtowała się na poziomie 3,56. W obrębie wyznaczonego podobszaru wskaźnik przybiera wartość znacznie wyższą niż ww. średnia, tj. 4,72.

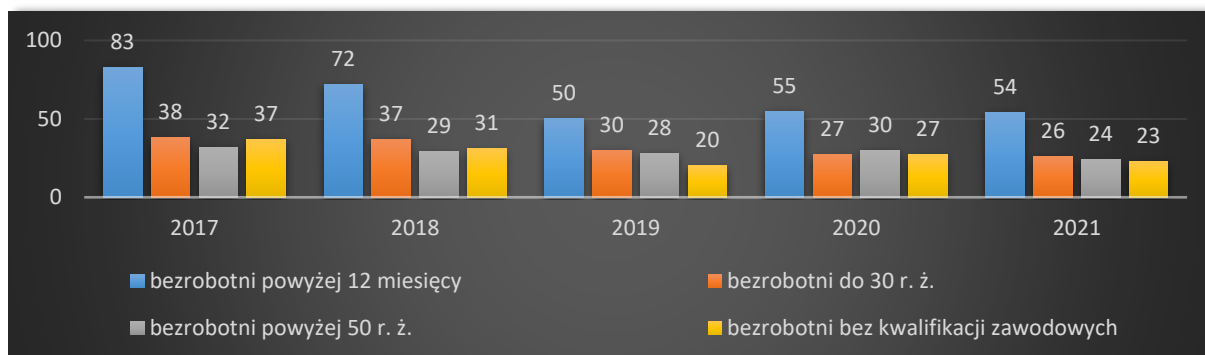
Wykres 20 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 7.: liczba osób bezrobotnych w wieku produkcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

Analiza danych jedynie w zakresie samej liczby osób zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne jest niewystarczająca. W związku z tym, weryfikacji poddano poszczególne kategorie bezrobotnych. W okresie odniesienia liczba osób długotrwale bezrobotnych, czyli takich, które pozostają bez zatrudnienia powyżej 12 miesięcy, znacznie spadła. W 2017 r. osób danej kategorii było 83, w 2021 r. - 54. W całym analizowanym okresie jest to najliczniejsza grupa osób bezrobotnych. W 2017 r. stanowili oni 62,89% ogółu osób zarejestrowanych w PUP, w 2018 r. – 61,54%, w 2019 r. – 57,47%, w 2020 r. – 59,14% oraz w 2021 r. – 60,67%. Spadła także liczba bezrobotnych do 30 roku życia (z 38 w 2017 r. do 26 w 2021 r. – spadek o 31,58%). Podobnie liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych (z 37 osób w 2017 r. do 23 w 2021 r., a więc o 37,84%) oraz bezrobotnych powyżej 50 roku życia (z 32 w 2017 r. do 24 w 2021 r., czyli o 25%).

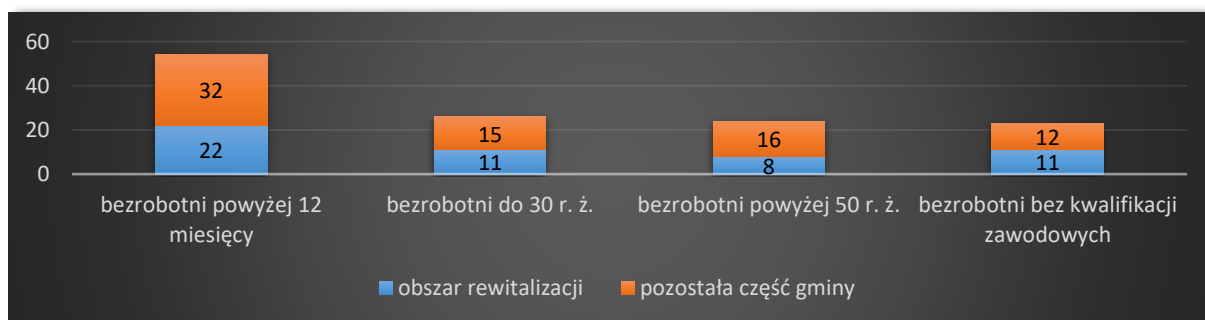
Wykres 21 Liczba osób bezrobotnych z terenu gminy Komarówka Podlaska w latach 2017-2021 wg. poszczególnych kategorii bezrobotnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

W obszarze rewitalizacji dane dotyczące liczby bezrobotnych świadczą o występowaniu trendów analogicznych do tych z terenu całej gminy. Najliczniejszą grupą bezrobotnych są osoby długotrwale pozostające bez zatrudnienia. W 2021 r. ta kategoria bezrobotnych z terenu rewitalizacji stanowiła 40,74% ogólnej liczebności grupy. Kolejną pod względem liczebności jest kategoria bezrobotnych do 30 r. ż. W tym przypadku 42,31% ogółu to mieszkańcy ww. obszaru. Osoby bezrobotne powyżej 50 r. ż. zamieszkujące wyznaczony teren to 33,33% liczebności danej grupy z całej gminy. Najmniej liczną kategorią bezrobotnych również w wyznaczonym obszarze rewitalizacji są osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych. Jednak blisko połowa, 47,83%, to mieszkańcy omawianego obszaru.

Wykres 22 Liczba osób bezrobotnych z terenu gminy Komarówka Podlaska w 2021 r. wg. poszczególnych kategorii bezrobotnych

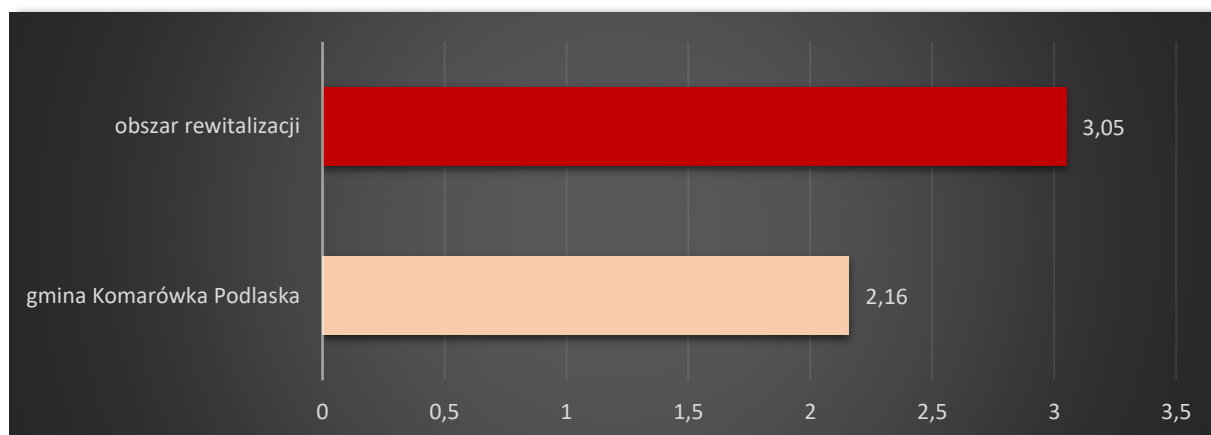

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

Niepokojąco wyglądają informacje, iż w całym okresie odniesienia notowany, jest bardzo duży udział długotrwale bezrobotnych (tj. pozostających bez zatrudnienia powyżej 12 m-cy) w ogólnej liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych. Pozostawanie bez pracy to szczególnie trudny czas, nie tylko z uwagi na aspekt finansowy, ale także psychologiczny i społeczny. Im dłuższy jest ten okres, tym cięższy jest powrót i adaptacja do wymagań rynku pracy. Przedłużenie okresu pozostawania bez stałych środków finansowych ogranicza w sposób znaczny możliwości włączenia się w życie społeczne. Brak dochodów, inna organizacja czasu wolnego, czy też większa dyspozycyjność wpływa na zwiększenie polaryzacji dwóch grup - bezrobotnych oraz pracujących. Osoby pozostające bez zatrudnienia nie mogą aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym. Odczuwają też niechęć i silną presję ze strony osób, które podejmują aktywnie pracę zawodową. Poza tym w ich otoczeniu zaczynają dominować inni bezrobotni, co dodatkowo zmniejsza szansę znalezienia pracy i powoduje izolację społeczną. Po pewnym okresie nieudanych prób znalezienia zatrudnienia następuje adaptacja do zaistniałej sytuacji. Uznaje się, że po 12 m-cach bezskutecznych poszukiwań pracy następuje już tylko pogłębienie i stabilizacja negatywnych konsekwencji. Współistnieje postępujący proces dezaktywacji, obniżenia aktywności życiowej, pogarszających się problemów psychicznych (depresja, rezygnacja, apatia) i fizycznych. Konsekwencje przedłużającego się bezrobocia prowadzą do kolejnych problemów i niepowodzeń w poszukiwaniu pracy, następuje osłabienie motywacji, zmniejszenie intensywności poszukiwań, a zarazem zwiększa się poczucie bezcelowości. W konsekwencji niepowodzenia osłabiają poczucie sprawstwa, co przyczynia się do zjawiska wyuczonej bezradności, które osłabia szukanie, lub gotowość podjęcia zatrudnienia, aż w końcu prowadzi do akceptacji stanu bezrobocia.

Analiza wskaźnika obrazującego liczbę osób długotrwale bezrobotnych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r. wskazuje wyższy poziom koncentracji bezrobocia w wyznaczonym obszarze rewitalizacji w porównaniu do obszaru gminy. Wartość wskaźnika dla całej gminy Komarówka Podlaska wyniosła 2,16, natomiast dla obszaru rewitalizacji kształtuje się na poziomie 3,05.

Wykres 23 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 8.: liczba osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 m-cy) przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

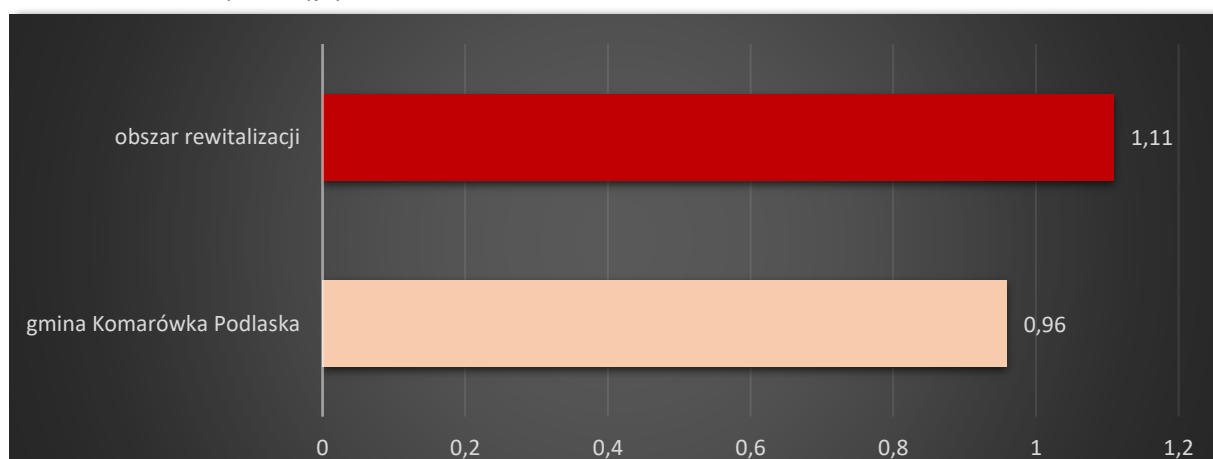

Problem bezrobocia jest odczuwalny dla każdej z grup wiekowych w inny sposób. Dla osób w młodym wieku brak dochodów z pracy w długim okresie i stabilnej sytuacji finansowej uniemożliwia im osiągnięcie planów i celów rozwojowych, związanych z założeniem rodziny, czy też rozwiązaniem problemów towarzyszących dojrzałości. Ze względu na brak doświadczenia zawodowego, często mają też większe trudności ze znalezieniem zatrudnienia, szczególnie takiego, które ma zarówno wartości ekonomiczne, psychologiczne jak i społeczne. Natomiast w średnim wieku utrata pracy jest równoznaczna z niemożnością realizacji zawodowej produktywności, jak również stwarza zagrożenie dla utrzymania rodziny. Oznacza utratę dotychczasowej pozycji społecznej, prestiżu, uniemożliwia inwestowanie w wychowanie i kształcenie dzieci. Dodatkowym obciążeniem są wszelkiego rodzaju zobowiązania finansowe (kredyt mieszkaniowy czy konsumpcyjny).

Wobec powyższego, wśród szczególnych kategorii bezrobotnych znajdują się osoby w określonym przedziale wiekowym, tj. osoby do 30 roku życia oraz osoby powyżej 50 roku życia. Niepokojący jest fakt, iż notowany jest stosunkowo duży udział osób młodych, tj. do 30 r. ż. w ogólnej liczbie bezrobotnych zarówno z terenu całej gminy jak i obszaru rewitalizacji.

Trzeci z badanych wskaźników obrazuje liczbę osób bezrobotnych w przedziale wiekowym powyżej 50 r. ż. przypadającą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r. Także w tej kwestii sytuacja w wyznaczonym obszarze jest znacznie bardziej niepokojąca w porównaniu z terenem całej gminy. Obliczony dla ww. obszaru wskaźnik wyniósł 1,11, podczas gdy na terenie gminy Komarówka Podlaska jego wartość uplasowała się na poziomie 0,96.

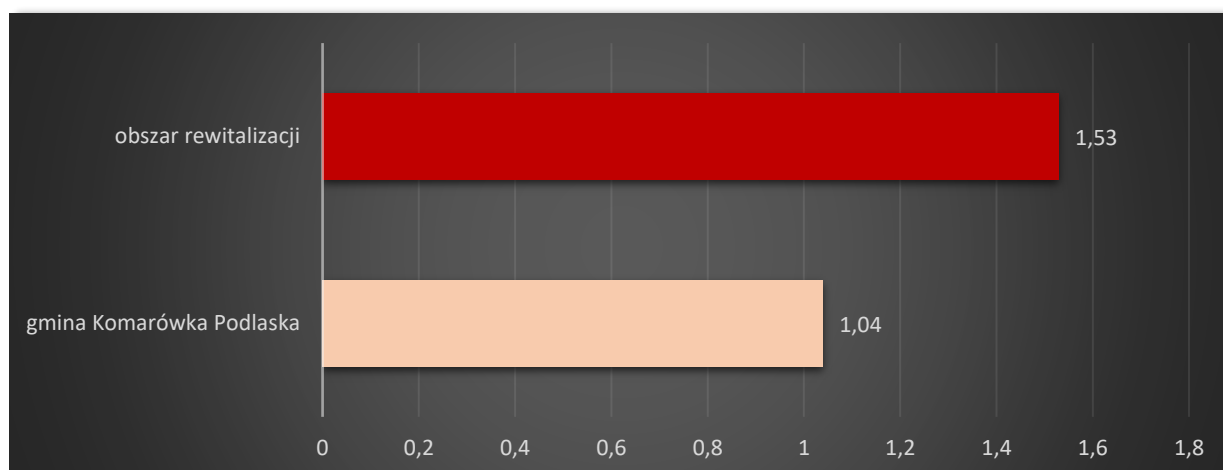
Wykres 24 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 9.: liczba osób bezrobotnych powyżej 50 r. ż. przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

Kolejny z danych wskaźników w kwestii bezrobocia dotyczył kwestii liczby osób bezrobotnych w wieku do 30 r. ż. przypadającej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. W 2021 r. średnia tego wskaźnika dla gminy Komarówka Podlaska wynosi 1,04. Także i w tym przypadku w wyznaczonym obszarze rewitalizacji analizowany wskaźnik przyjął wartość znacznie wyższą niż średnia gminy, 1,53.

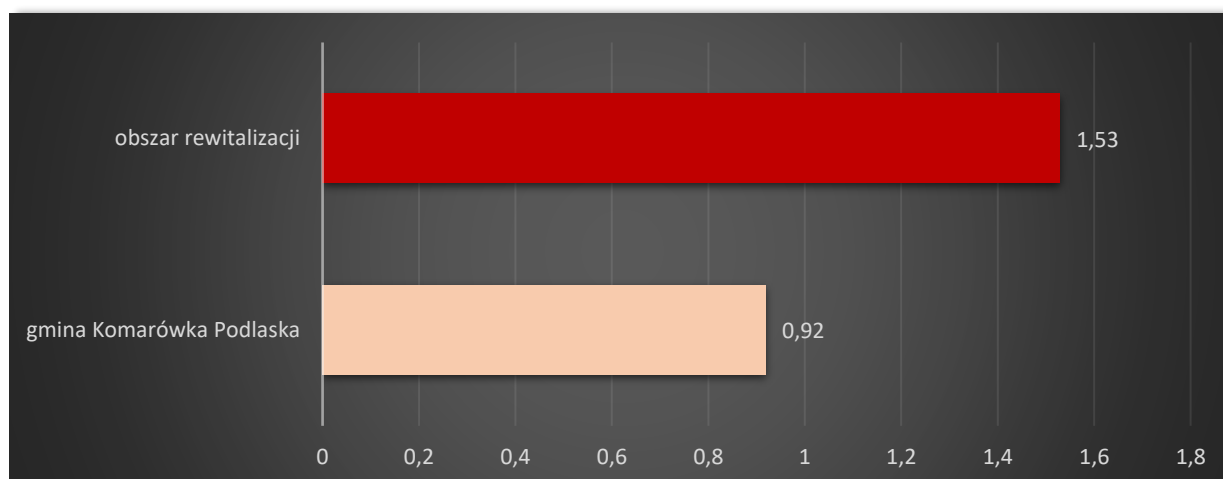
Wykres 25 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 10.: liczba osób bezrobotnych do 30 r. ż. przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

Ostatni z danych wskaźników w kwestii bezrobocia dotyczył kwestii liczby osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. W 2021 r. średnia tego wskaźnika dla gminy Komarówka Podlaska wynosi 0,92. Także i w tym przypadku w wyznaczonym obszarze rewitalizacji analizowany wskaźnik przyjął wartość znacznie wyższą niż średnia gminy, 1,53, potwierdzając tym samym znaczną koncentrację negatywnych zjawisk w wyznaczonym obszarze rewitalizacji.

Wykres 26 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 11.: liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

Badając zjawisko bezrobocia w obrębie obszaru rewitalizacji, warto wziąć pod uwagę, że mieszkańcy terenów wiejskich oraz małych miasteczek są w bardziej niekorzystnej sytuacji na rynku pracy niż osoby zamieszkujące duże aglomeracje. Charakterystyczne dla osób pracujących są tutaj dojazdy do pracy poza miejsce zamieszkania, stanowiące często jedyny sposób na podjęcie zatrudnienia, a w wielu przypadkach przeszkodę w podjęciu pracy. Bezrobocie na takich terenach ma też inny charakter. Jest bardziej trwałe, a rynek pracy mniej elastyczny. W świetle przeprowadzonej diagnozy kwestia zatrudnienia,

a raczej jego braku jest najczęstszą i najważniejszą przyczyną większości problemów społecznych występujących na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Z problemem braku pracy na lokalnym rynku ściśle powiązany jest kolejny problemem o bardzo wysokim natężeniu - migracje – wyjazdy mieszkańców poza obszar gminy i za granicę. Dotyczy to szczególnie młodych i utalentowanych ludzi. Poza tym bezrobocie wpływa na pojawienie się wielu problemów społecznych, przede wszystkim ubóstwa.

❖ **Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji:**

- ✓ Pośród szerokiego wachlarza problemów obszaru rewitalizacji znajduje się również kwestia bezrobocia mieszkańców. Problem ten w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest bardzo mocno zakorzeniony. Przy populacji obszaru wynoszącej 28,09% wszystkich mieszkańców gminy, 38,2% wszystkich bezrobotnych zamieszkuje ww. obszar. Wartość wskaźnika obrazującego liczbę osób bezrobotnych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym jest znacznie wyższa w granicach obszaru (4,72) w porównaniu do średniej gminy (3,56).
- ✓ O koncentracji negatywnego zjawiska dodatkowo świadczy fakt, iż zjawisko długotrwałego bezrobocia ma na obszarze rewitalizacji charakter utrwalony, wartość wskaźnika obrazującego liczbę osób pozostających bez zatrudnienia powyżej 12 miesięcy jest dla obszaru rewitalizacji wyższa niż w przypadku całej gminy (obszar – 3,05, gmina – 2,16).
- ✓ W zakresie pozostałych wskaźników obliczonych dla obszaru rewitalizacji również obserwujemy niepokojące dane: wskaźnik liczby osób bezrobotnych do 30 r. ż. dla ww. obszaru przyjął wartość 1,53 dla terenu gminy zaś 1,04; wskaźnik liczby osób bezrobotnych po 50 r. ż. dla terenu gminy wyniósł 0,96, dla obszaru rewitalizacji 1,11; ostatni ze wskaźników obrazujący liczbę bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych osiągnął w obszarze rewitalizacji wysoką wartość 1,53 podczas gdy w gminie ukształtowała się ona na poziomie 0,92.

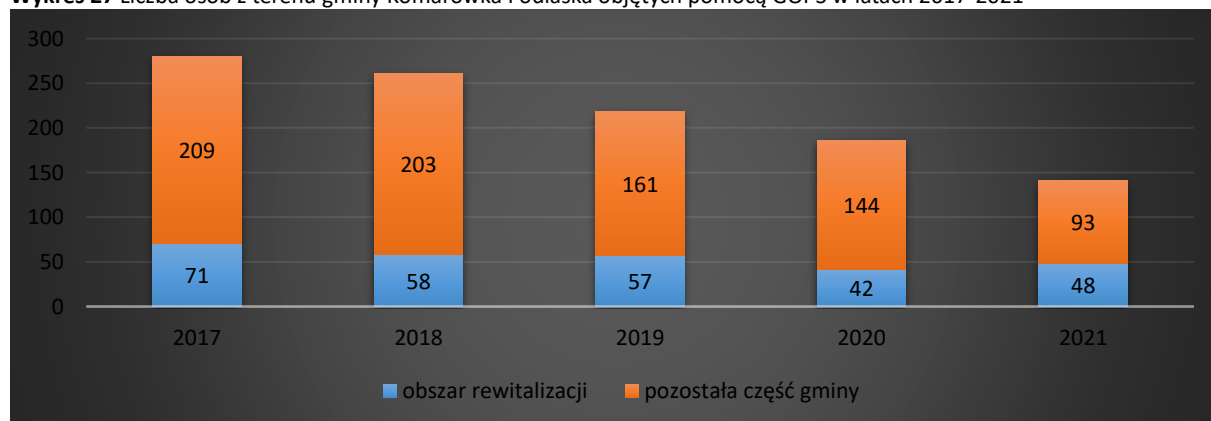
4.1.4 Ubóstwo, wykluczenie społeczne i uzależnienia

Następne z obszarów zainteresowań dotyczyły kwestii: ubóstwo, wykluczenia społecznego oraz różnego rodzaju uzależnienie. Uznano, że najbardziej praktyczną i właściwą metodą, za pomocą której można zbadać ww. zjawiska jest analiza zapotrzebowania mieszkańców gminy oraz poszczególnych jednostek referencyjnych na różne formy pomocy społecznej. W tym celu zbadano udział osób zamieszkujących na terenie poszczególnych jednostek referencyjnych, które z powodu indywidualnej sytuacji życiowej są uprawnione do korzystania z dostępnych form pomocy społecznej. Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz stanu uzależnień mieszkańców na obszarze gminy dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz powodów przyznania pomocy społecznej, udostępnionych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej. Ich zakres umożliwił opis stanu najbardziej aktualnego (status quo),

odpowiadającego stanowi na koniec 2021 roku. Prowadzone rozważania rozszerzono również o wskazanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian w latach 2017-2021. W pierwszej kolejności zweryfikowano powody przyznawania świadczeń przez GOPS oraz wyselekcjonowano te, które stanowią najczęstszą przyczynę udzielanego wsparcia i jednocześnie są największym problemem dla mieszkańców. Na tej podstawie wybrano zagadnienia dotyczące: ubóstwa, bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby. Kolejny blok tematyczny dotyczył kwestii uzależnień mieszkańców. Dostępne dane świadczą o tym, iż głównym problemem w tym zakresie jest alkoholizm. Brak jest dostępnych danych dotyczących kwestii narkomanii. Wobec tego, zakresem badania objęto liczbę osób zgłoszonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA). Ostatni blok tematyczny obejmował kwestię dotyczącą przemocy w rodzinie. Z uwagi na fakt, iż w świetle danych GOPS, żaden z mieszkańców nie pobierał świadczeń z tytułu przemocy w rodzinie w 2021 r., zdecydowano się na zbadanie analizowanej kwestii przez pryzmat osób, które posiadały założoną Niebieską Kartę. Taka szeroka i wielowątkowa analiza zjawisk pozwoliła na dokonanie obserwacji, zarówno w wymiarze terytorialnym, jak i jakościowym. Dzięki temu możliwe było określenie zjawisk stanowiących największy problem w skali całej gminy Komarówka Podlaska, jak i wyznaczonych jednostek analitycznych.

Dane źródłowe, które zostały przekazane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej pokazują, że ogólna liczba mieszkańców wymagających wsparcia organizowanego w ramach pomocy społecznej ulegała systematycznemu spadkowi na przestrzeni lat 2017-2021. Liczba mieszkańców korzystających z różnych form pomocy społecznej w gminie Komarówka Podlaska spadła o 139 na przestrzeni lat 2017-2021 (z 280 do 141 osób), co oznacza spadek na poziomie 49,64%. Identyczna tendencja występuje w wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Liczba beneficjentów pomocy społecznej spadła tu o 23 osoby, czyli 32,39%.

Wykres 27 Liczba osób z terenu gminy Komarówka Podlaska objętych pomocą GOPS w latach 2017-2021

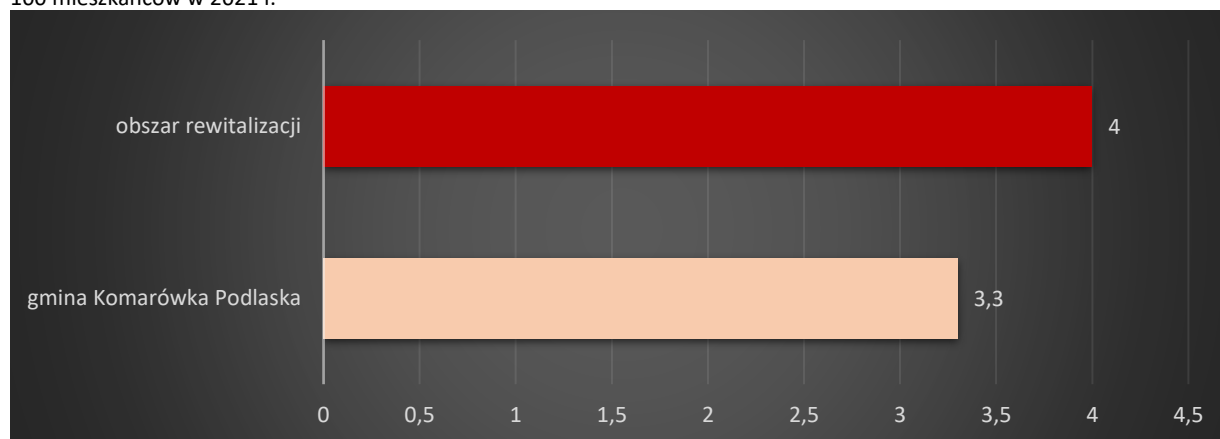
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Wyżej zaprezentowana tendencja jest charakterystyczna nie tylko dla gminy Komarówka Podlaska, czy powiatu radzyńskiego, lecz regionu i całego kraju. Zgodnie z informacjami Najwyższej Izby Kontroli

w ostatnich latach w Polsce systematycznie ubywało osób korzystających z pomocy społecznej - w 2015 r. państwo wspierało ok. 3,2 mln osób, w 2018 r. - ok. 2,4 mln, to spadek o 25%. W jeszcze większym stopniu zmniejszała się liczba tych, którzy otrzymywali wsparcie z powodu ubóstwa (spełniających kryteria dochodowe) - z niemal 1,8 mln osób w 2015 r. do ponad 1 mln w 2018 r. - to mniej o prawie 39%. Na spadek liczby osób będących pod opieką państwa niewątpliwie miały wpływ korzystne w tym okresie zmiany warunków ekonomiczno-społecznych - między 2015 a 2018 rokiem o 50% spadło w Polsce bezrobocie, przeciętne oraz minimalne wynagrodzenie wzrosło o ponad 15%, a dzięki obniżeniu wieku emerytalnego, część osób korzystających wcześniej ze wsparcia uzyskała świadczenia emerytalne. Na poprawę sytuacji rodzin miało także wpływ uruchomienie programu Rodzina 500 plus.⁴

Badając kwestie mieszkańców borykających się z różnego rodzaju problemami zmuszającymi ich do korzystania z pomocy społecznej uzyskane dane należy zweryfikować przez pryzmat potencjału ludnościowego. W obrębie całej gminy Komarówka Podlaska wskaźnik obrazujący liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy GOPS na 100 mieszkańców w 2021 r. wyniósł 3,3. O niekorzystnej sytuacji w zakresie obszaru rewitalizacji świadczą dane dot. ww. wskaźnika, który przybiera wartość na poziomie wyższym niż średnia gminna, tj. 4,0.

Wykres 28 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 12: liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy GOPS przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

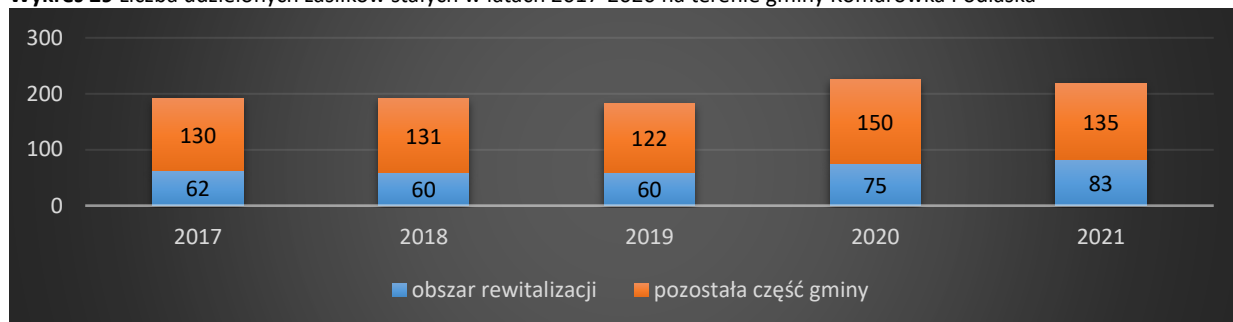

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

O skali zjawisk, będących przedmiotem zainteresowania niniejszej części opracowania, świadczy również liczba udzielonych zasiłków. Na przestrzeni lat 2017-2021 zarówno na terenie gminy jak i w obszarze rewitalizacji liczba osób, którym przyznano zasiłki stałe uległa wzrostowi. Porównując lata 2017 i 2021 w gminie nastąpił wzrost o 13,54%, w obszarze rewitalizacji zaś liczba ta wzrosła znacznie, bo aż o 33,87%. Wzrósł również odsetek zasiłków udzielonych mieszkańcom obszaru rewitalizacji w ogólnej liczbie udzielonych zasiłków na terenie gminy Komarówka Podlaska. W 2017 r. udział ten wynosił 32,29%, w 2018 r. – 31,41%, w 2019 r. – 32,97%, w 2020 r. – 33,33%, w 2021 r. – 38,07%.

⁴ <https://www.nik.gov.pl/>

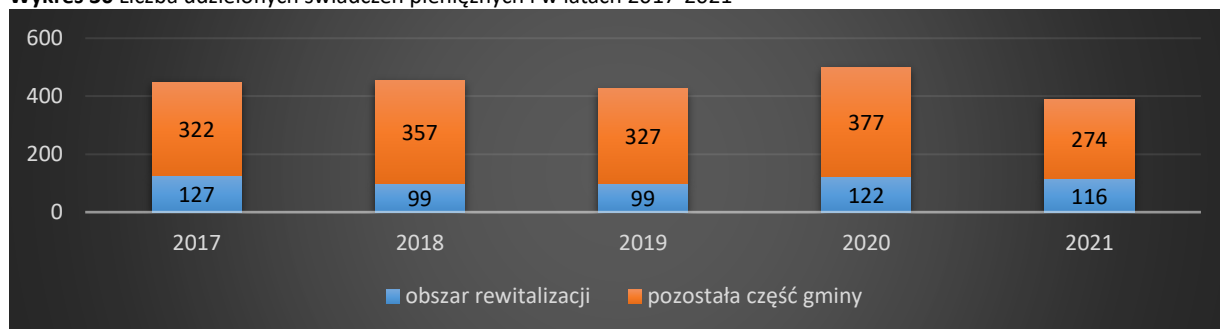
Wykres 29 Liczba udzielonych zasiłków stałych w latach 2017-2020 na terenie gminy Komarówka Podlaska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

W latach 2017-2021 liczba udzielonych w gminie świadczeń pieniężnych ulegała wahaniom, jednak analizując cały okres spadła ona z 449 w 2017 r. do 390 w 2021 r. (o 13,14%). Podobnie w obszarze rewitalizacji, w 2017 r. udzielono 127 świadczeń pieniężnych, natomiast w 2021 r. – 116. Odnotowano więc spadek na poziomie 8,66%.

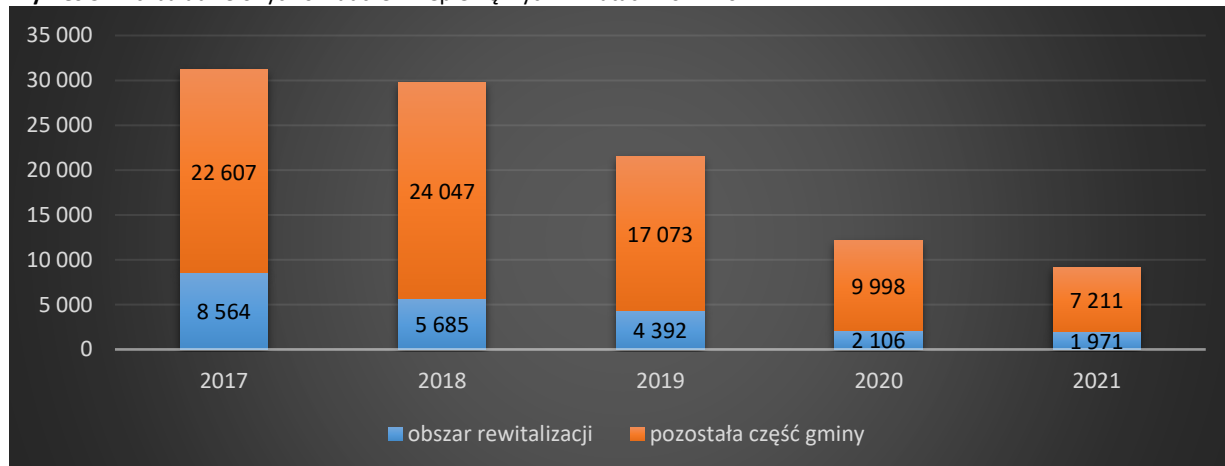
Wykres 30 Liczba udzielonych świadczeń pieniężnych i w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Liczba świadczeń niepieniężnych udzielonych w badanym okresie również systematycznie spadała, z 31 171 w 2017 r. do 9 182 w 2021 r. (spadek o 70,54%). W wyznaczonym obszarze rewitalizacji liczba udzielonych zasiłków niepieniężnych spadła w analizowanym okresie o 76,99% (z 8 564 w 2017 r. do 1 971 w 2021 r.). Zasiłki te przyznane beneficjentom GOPS zamieszkałym w ww. obszarze stanowiły w kolejnych latach odpowiednio 27,47%, 19,12%, 20,46%, 17,40% oraz 21,47%.

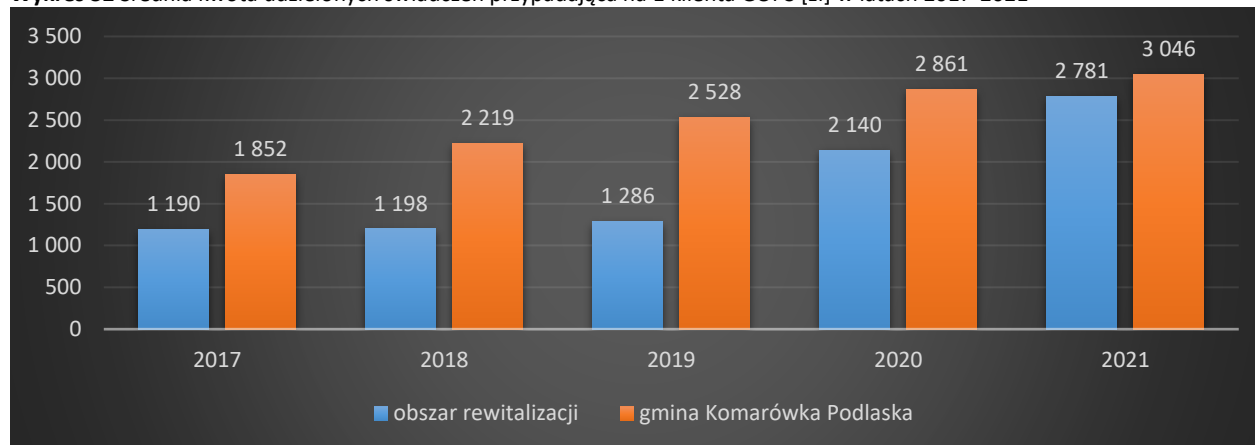
Wykres 31 Liczba udzielonych świadczeń niepieniężnych i w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Wraz ze wzrostem liczby mieszkańców pobierających zasiłki stałe, na przestrzeni lat 2017-2021, wzrosła również średnia kwota świadczeń udzielonych na 1 beneficjenta pomocy społecznej w gminie. W 2017 r. wynosiła ona 1 852,00 zł, natomiast w 2021 r. wzrosła do 3 046,00 zł (zanotowano wzrost o ok 64,47%). W wyznaczonym obszarze rewitalizacji średnia kwota wzrosła z 1 190 zł w 2017 r. do 2 781 zł w 2021 r., a więc aż o 133,70%.

Wykres 32 Średnia kwota udzielonych świadczeń przypadająca na 1 klienta GOPS [zł] w latach 2017-2021

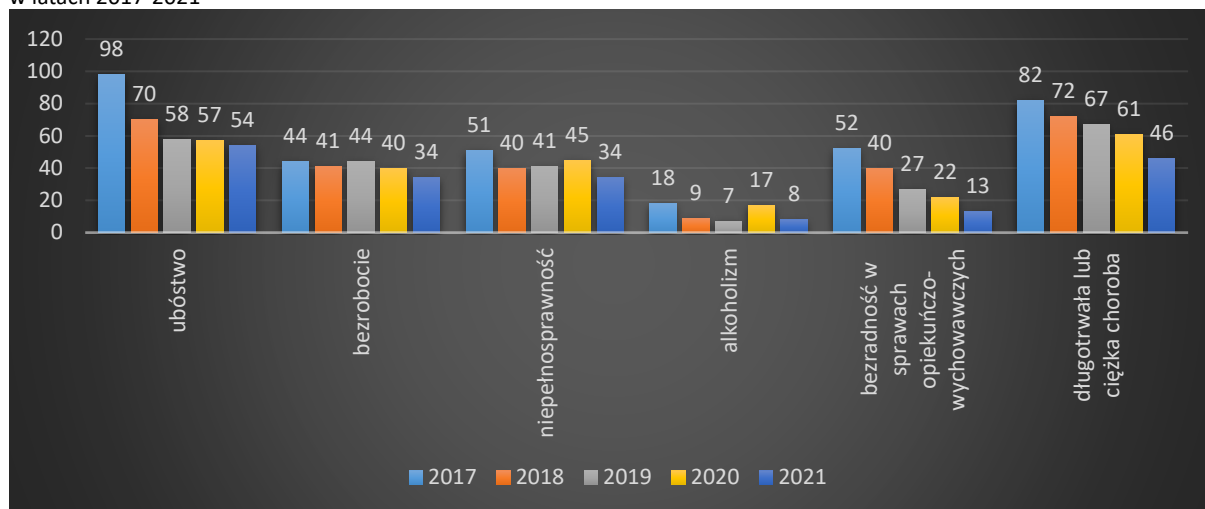

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Analiza przyczyn przyznawania pomocy społecznej osobom zamieszkałym na terenie gminy Komarówka Podlaska wskazuje, że na przestrzeni lat 2017-2021 głównym powodem trudnej sytuacji mieszkańców gminy korzystających ze świadczeń GOPS było ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie i niepełnosprawność. Badając powody korzystania mieszkańców gminy ze świadczeń pomocy społecznej należy mieć na uwadze, że wśród osób objętych pomocą nie występuje tylko jeden rodzaj dysfunkcji. Najczęściej jest ich kilka i są ze sobą skorelowane, np. istnieje wyraźna zależność pomiędzy bezrobociem a zagrożeniem ubóstwem. Ubóstwo i wykluczenie społeczne bardzo często współwystępują z innymi problemami społecznymi, takimi jak: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach, brak wspierania wysiłków edukacyjnych dzieci przez rodziców, wypadanie dzieci i młodzieży z systemu kształcenia oraz uzależnienia. W związku z powyższym, przeważająca większość beneficjentów pomocy społecznej występuje o kilka rodzajów świadczeń, podając różne przyczyny uprawniające do przyznania konkretnego świadczenia. Zarówno w latach ubiegłych, jak również w 2021 r. główny powód przyznawania świadczeń pomocy społecznej w gminie Komarówka Podlaska to ubóstwo. Z uwagi na swoje socjologiczne czy psychologiczne aspekty, zjawisko ubóstwa, stanowi niezwykle złożony problem społeczny związany nie tylko z kwestiami ekonomicznymi. Mają w tym bowiem udział także takie elementy, jak niedostateczne warunki mieszkaniowe, gorszy dostęp do opieki medycznej, dóbr kultury czy niższy poziom wykształcenia. Ubóstwo stanowi w zasadzie problem powszechny, występujący zarówno w krajach bogatych, jak i mniej zasobnych, oczywiście w relatywnie różnych skalach. Oprócz aktualnych problemów ubóstwo generuje także negatywne zjawiska, które będą odczuwane dopiero za kilkanaście bądź kilkadziesiąt lat, czego przykładem może być niskopłatna praca,

która w przyszłości skutkować będzie niskimi emeryturami. Ograniczenie ubóstwa jest procesem niezwykle złożonym i wymagającym współpracy wielu podmiotów i instytucji szczebla centralnego i samorządowego.

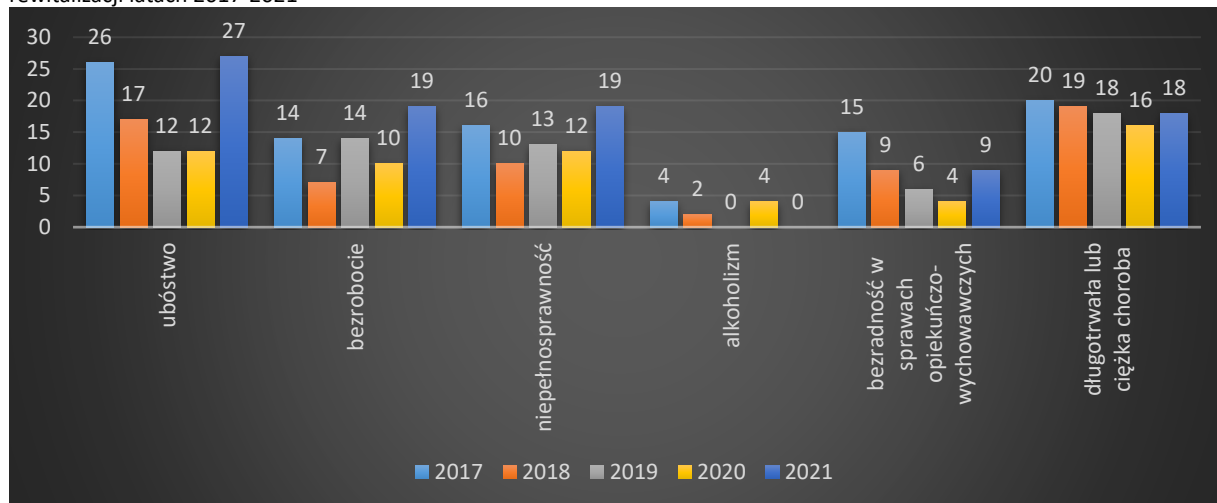
Wykres 33 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej wg powodów przyznawania świadczeń w gminie Komarówka Podlaska w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Analogicznie jak w przypadku całej gminy, również w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji, wśród podstawowych powodów przyznawania świadczeń znajduje się ubóstwo, bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Wykres 34 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej wg powodów przyznawania świadczeń na wyznaczonym obszarze rewitalizacji latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Liczna grupa beneficjentów GOPS to osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa. Zgodnie z dostępnymi publikacjami w 2021 roku 1,6 mln osób żyło w Polsce poniżej minimum egzystencji, czyli w skrajnym ubóstwie, w tym 333 tys. dzieci i 246 tys. seniorów. Pojęcie ubóstwa wielowymiarowego dotyczy wpływu ubóstwa na życie ludzi. Zjawisko to ma wiele twarzy, przejawia się nie tylko jako niewystarczająca ilość pieniędzy, czy innych dóbr materialnych, ale i niedostatek doświadczeń

życiowych, brak perspektyw, czy ograniczony dostęp do usług, niezbędnych do zaspokojenia podstawowych ludzkich potrzeb. Ubóstwo wiąże się między innymi z bezrobociem lub złymi warunkami pracy, brakiem zasobów finansowych, brakiem dostępu do wysokiej jakości edukacji i opieki zdrowotnej, wykluczeniem społecznym, utrudnionym funkcjonowaniem rodzin, brakiem miejsca zamieszkania, czy niepewnym statusem. Osoby dotknięte ubóstwem mogą również doświadczać stygmatyzacji, ponizania, wstydu, dyskryminacji, izolacji społecznej i wykluczenia z życia społecznego. Ubóstwo to również niezwykle ograniczone wybory życiowe, problemy ze zdrowiem psychicznym i fizycznym oraz krótsza oczekiwana długość życia.⁵

Bez wątplenia jedną z grup w największym stopniu zagrożoną ubóstwem są mieszkańcy wsi. Niemal co dwunasty żyje poniżej progu ubóstwa skrajnego. Jest to o tyle niepokojące, że wieś zamieszkuje 15,3 mln mieszkańców Polski. Samo ubóstwo wiejskie jest zróżnicowane, a mieszkańcy wsi borykają się z innymi problemami w zależności od województwa (na wschodzie Polski główną bolączką jest starzenie się społeczeństwa oraz ucieczka młodych osób do miast, na północy – wciąż trudna sytuacja po likwidacji PGR-ów) czy też stopnia oddalenia od dużych aglomeracji. Ubóstwo na terenach wiejski ma inny charakter niż na obszarach miejskich – wiąże się zwykle z ograniczonym zaspokojeniem potrzeb kulturalnych i oświatowych, czy z ograniczonymi możliwościami komunikacyjnymi. Starsi mieszkańcy wsi, ze względu na wykluczenie transportowe, mają utrudnioną możliwość korzystania ze służby zdrowia, młodszy utrudniony dostęp do wyższej jakości usług edukacyjnych, a to ogranicza ich szanse rozwoju. Likwidacja połączeń komunikacji autobusowej zredukowała również dostęp do rynków pracy. Do tego dochodzi wykluczenie cyfrowe, szczególnie widoczne podczas pandemii COVID-19. Wpływ biedy na zdrowie może mieć charakter bezpośredni, związany niejednokrotnie z gorszym stanem zdrowia w wyniku wadliwego odżywiania, braku aktywności fizycznej, złych warunków mieszkaniowych, braku dbałości, złego stanu higieny itp., ale też pośredni, przejawiający się barierą dostępności do opieki medycznej, wykupu leków, dostępności pewnych procedur leczniczych.⁶

Na przestrzeni analizowanego okresu na terenie całej gminy Komarówka Podlaska spadł udział tego typu klientów GOPS. W okresie 2017-2021 liczba ta zmalała z 98 do 54, czyli o 44,90%. W granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji odnotowano odmienną tendencję - zjawisko ubóstwa nie ulega spadkowi. Liczba beneficjentów GOPS z tego tytułu zmieniła się z 26 osób w 2017 na 27 osób w 2021 r. – jest to wzrost na poziomie 3,85%. Zaprezentowane dane pozwalają wnioskować, że problem ubóstwa ma tu charakter utrwalony. W 2017 r. udział osób z terenu rewitalizacji korzystających z pomocy GOPS z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie beneficjentów korzystających ze świadczeń z tego tytułu kształtował się na

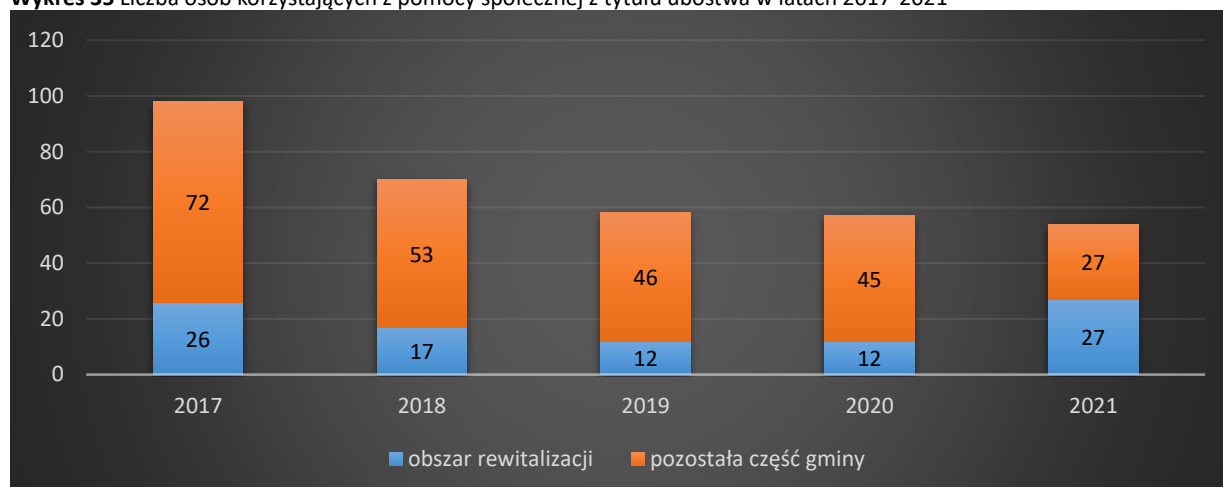
---

⁵ <https://www.eapn.org.pl/eapn/uploads/2020/05/eapn-informator-ubostwo-pl.pdf>

⁶ „Raport o Biedzie 2022”; szlachetnapaczka.pl

poziomie 26,53%, w 2018 r. był to 24,26%, w 2019 r. – 20,7%, w 2020 r. – 21,05%, natomiast w 2021 r. aż 50%. Widać więc wyraźnie, iż na obszarze rewitalizacji problem ubóstwa przybiera coraz bardziej na sile.

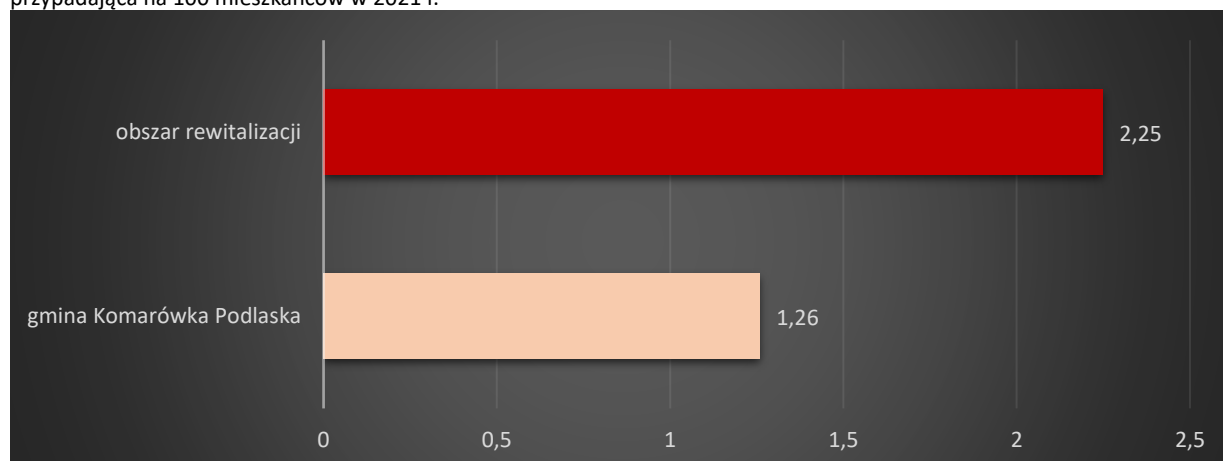
Wykres 35 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

W celu szczegółowej analizy kwestii koncentracji negatywnych zjawisk społecznych badaniu poddano wskaźnik obrazujący liczbę osób pobierających świadczenia z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców w 2021 r. W zakresie całej gminy Komarówka Podlaska wyniósł on 1,26. O niekorzystnej sytuacji świadczy wartość wskaźnika dla obszaru rewitalizacji kształtująca się na poziomie niemal dwukrotnie wyższym i wynoszącym: 2,25.

Wykres 36 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 13: liczba osób korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu ubóstwa przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

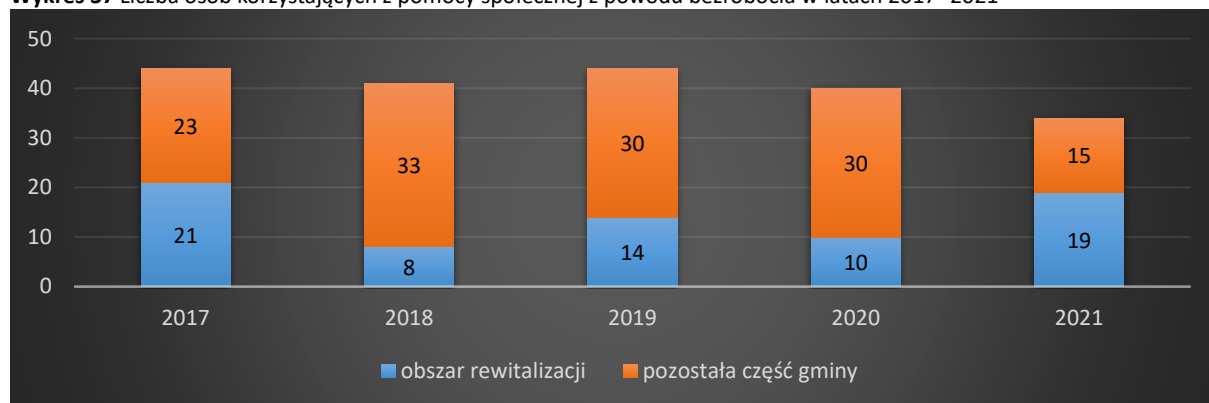

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Wśród głównych powodów przyznawania świadczeń społecznych w gminie znajduje się również bezrobocie. W latach 2017-2021, podobnie jak w przypadku ubóstwa, na terenie całej gminy odnotowano spadek liczby mieszkańców korzystających ze świadczeń z tytułu bezrobocia. W 2017 r. 44 mieszkańców korzystało z pomocy w związku z analizowaną przyczyną. Natomiast w 2021 r. liczba ta wynosiła już 34 osoby, co oznacza spadek na poziomie 22,73%. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji zanotowano

analogiczną tendencją. Liczba beneficjentów GOPS spadła tu o 9,52%, z 21 w 2017 r. do 19 w 2021 r. W kolejnych latach udział osób pobierających świadczenia z tytułu bezrobocia zamieszkujących obszar rewitalizacji w ogólnej liczebności danej kategorii wynosił odpowiednio 47,72%, 19,51%, 31,82%, 25% oraz 55,88%. Wobec tego zanotowano taki sam trend jak w przypadku pierwszej z analizowanych przyczyn.

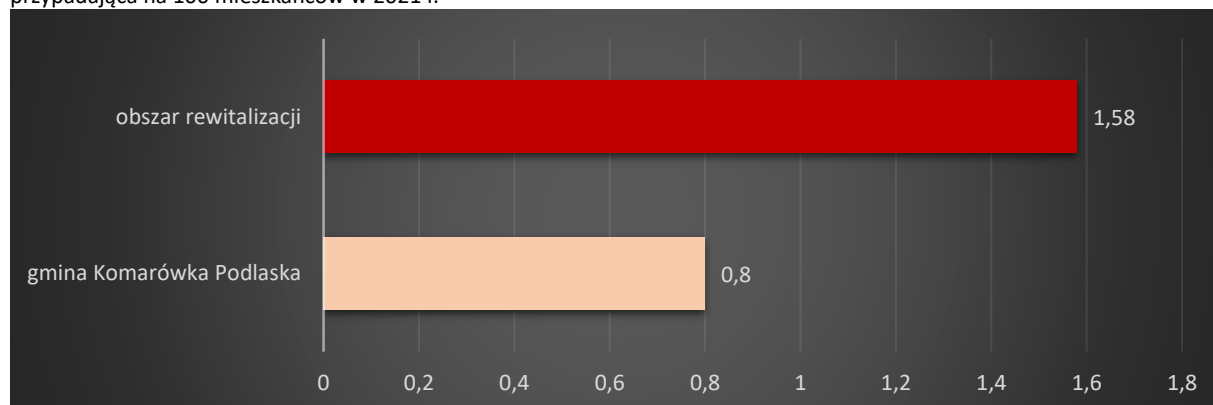
Wykres 37 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2017 -2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Kwestia bezrobocia została przeanalizowana przez pryzmat potencjału ludnościowego obszaru. W tym celu analizie poddano wskaźnik obrazujący liczbę osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu bezrobocia przypadającej na 100 mieszkańców w 2021 r. W badanym okresie średnia wartość wskaźnika dla całej gminy wyniosła: 0,8. Na terenie rewitalizacji wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie niemal dwukrotnie wyższym niż ww. średnia i wynoszącym: 1,58. Wynik ten potwierdza tezę o wysokiej koncentracji zjawiska bezrobocia na ww. obszarze (analiza dokonana na podstawie danych PUP w rozdziale 4.1.3 *Bezrobocie*).

Wykres 38 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 14: liczba osób korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu bezrobocia przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

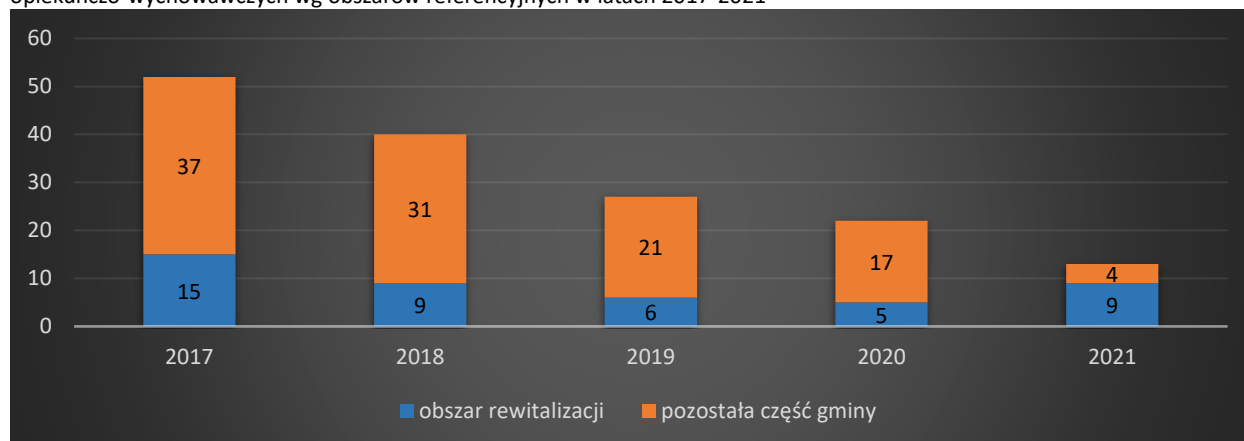

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Analizując problemy społeczne występujące na terenie gminy Komarówka Podlaska warto również zwrócić uwagę na zdolność mieszkańców do prawidłowego funkcjonowania w społeczności, w tym radzenie sobie z bieżącymi sprawami. Na przestrzeni lat 2017-2021 systematycznie spadała liczba mieszkańców gminy pobierających świadczenia z GOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. W 2017 r. wyniosła ona 52 osoby, w 2018 –

40, w 2019 – 27, w 2020 – 22, a w 2021 – 13. Spadek ten był znaczący, wyniósł ok 75,00%. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji również nastąpił spadek w tym zakresie. W 2017 r. było 15 osób pobierających zasiłek z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, w 2021 r. natomiast osób takich było 9 (spadek o 40%). Powyższe dane jednak obrazują rosnący udział danych osób zamieszkujących obszar rewitalizacji w ogólnej liczbie osób tej kategorii. W analizowanym okresie w kolejnych latach wynosił on: 28,85%, 22,5%, 22,22%, 22,73% oraz 69,23%.

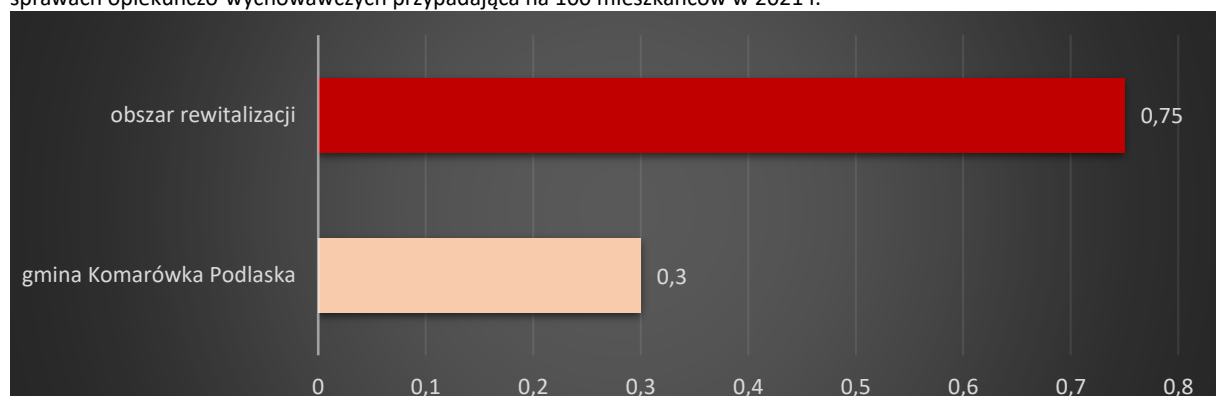
Wykres 39 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Komarówka Podlaska z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wg obszarów referencyjnych w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

W celu wyselekcjonowania obszarów o szczególnym natężeniu niekorzystnych zjawisk występujących w rodzinach dokonano analizy wskaźnika prezentującego liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców w 2021 r. Średnia wartość gminy wskaźnika w omawianym zakresie dla obszaru wyniosła 0,30. Po raz kolejny obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużym nasileniem analizowanego negatywnego zjawiska – średnia wartość ww. wskaźnika wynosi tu 0,75.

Wykres 40 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 15: liczba osób korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

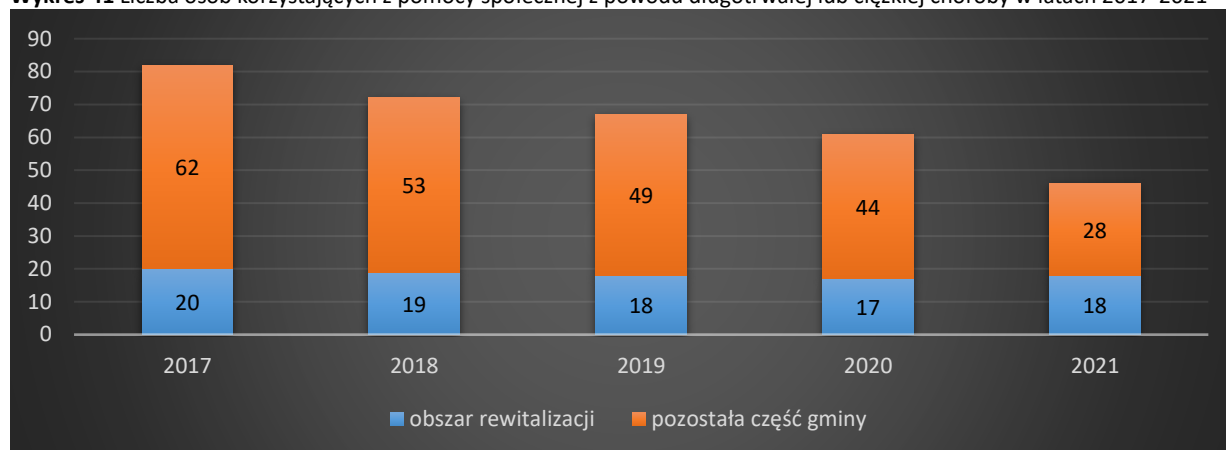

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Komarówka Podlaska z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na przestrzeni lat 2017-2021 zmalała z 82 do 46, czyli o 43,90%.

W wyznaczonym obszarze rewitalizacji nastąpił znacznie mniejszy spadek o 10%, z 20 osób w 2017 r. do 18 osób w 2021 r. jednak znacznie wzrósł odsetek osób ww. kategorii zamieszkujących obszar rewitalizacji w ogólnej liczbie beneficjentów GOPS danej grupy. W 2017 r. wynosił on 24,39%, w 2018 r. – 26,39%, w 2019 r. – 26,87%, w 2020 r. – 27,87% oraz w 2021 r. – 39,13%.

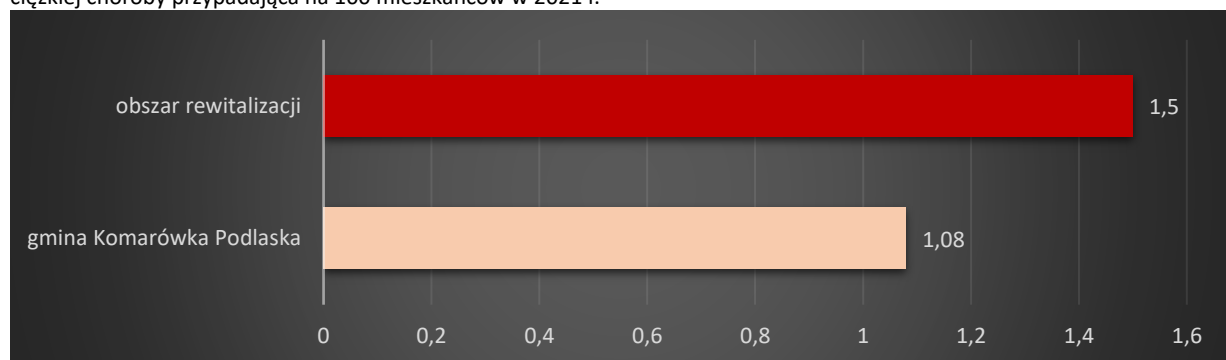
Wykres 41 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

W celu zweryfikowania natężenia problemu badaniu poddano wskaźnik obrazujący liczbę osób pobierających świadczenia z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców. W zakresie całej gminy wskaźnik kształtował się na poziomie 1,08. Natomiast dla obszaru rewitalizacji wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie znacznie wyższym wynoszącym 1,5. Świadczy to o dużej koncentracji negatywnego zjawiska na ww. obszarze.

Wykres 42 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 16: liczba osób korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

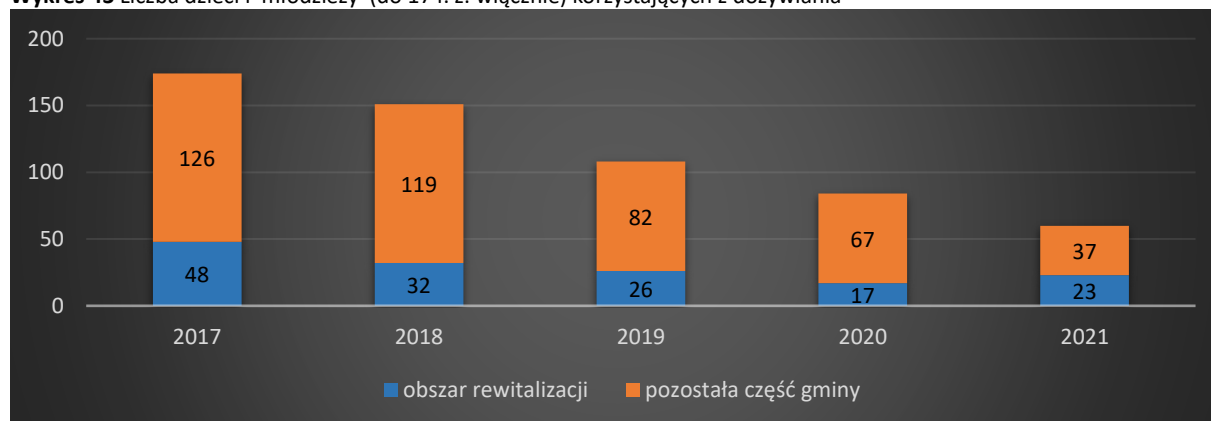

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Kolejny z elementów świadczących o problemach społecznych występujących na terenie gminy to liczba osób, w tym w szczególności dzieci i młodzieży, korzystających z pomocy w formie dożywiania. W latach 2017-2021 liczba dzieci do 17 r. ż. korzystających z pomocy w formie dożywiania kształtowała się na następującym poziomie: 174, 151, 108, 84 oraz 60. W omawianym okresie zanotowano więc spadek o 65,51%. Analogicznie wygląda sytuacja w zakresie obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji, gdzie liczba mieszkańców do 17 r. ż. korzystających z dożywiania, ulegał także zmniejszeniu. W kolejnych latach

liczba ta wynosiła 48, 32, 26, 17 oraz 23 (spadek o 52,08%). W całym badanym okresie odniesienia udział dzieci korzystających z dożywiania i zamieszkujących obszar rewitalizacji w ogólnej liczbie dzieci korzystających z dożywiania znacznie jednak wzrósł i kształtował się na następującym poziomie: 2017 r. – 27,59%, 2018 r. – 21,19%, 2019 r. – 24,07%, 2020 r. – 20,24%, 2021 r. – 38,33%.

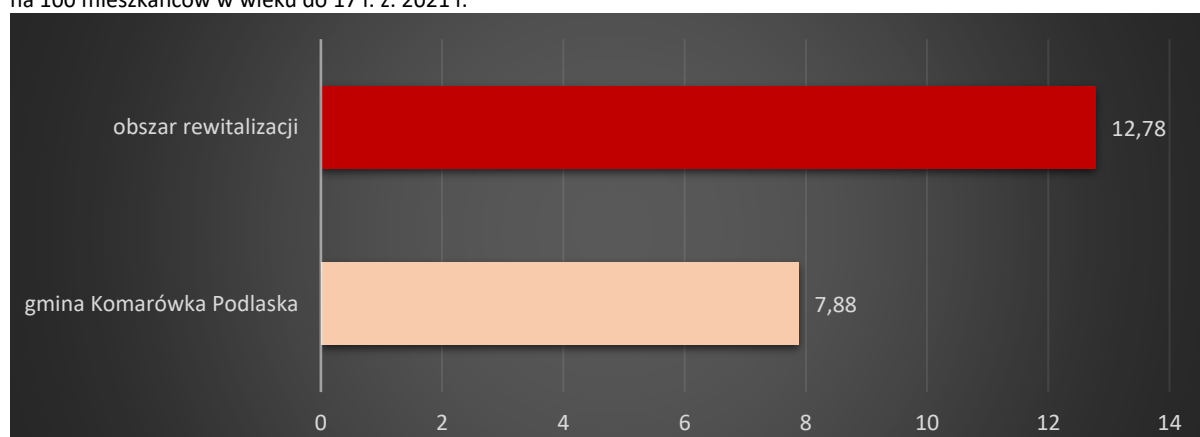
Wykres 43 Liczba dzieci i młodzieży (do 17 r. ż. włącznie) korzystających z dożywiania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Taka samo, jak w przypadku wszystkich wyżej analizowanych zagadnień, badaną w tym momencie kwestię odniesiono do potencjału ludnościowego. W tym celu zweryfikowano wskaźnik liczby dzieci i młodzieży do 17 r. ż. korzystających z dożywiania przypadająca na 100 osób w wieku do 17 r. ż. Wartość wskaźnika dla całej gminy kształtuje się na poziomie 7,88. Analogicznie jak w przypadku pozostałych badanych w ramach niniejszej części zagadnień, również i w tym zakresie, w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie znacznie wyższym i wynosi 12,78.

Wykres 44 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 17: liczba dzieci i młodzieży (do 17 r. ż. włącznie) korzystających z dożywiania na 100 mieszkańców w wieku do 17 r. ż. 2021 r.

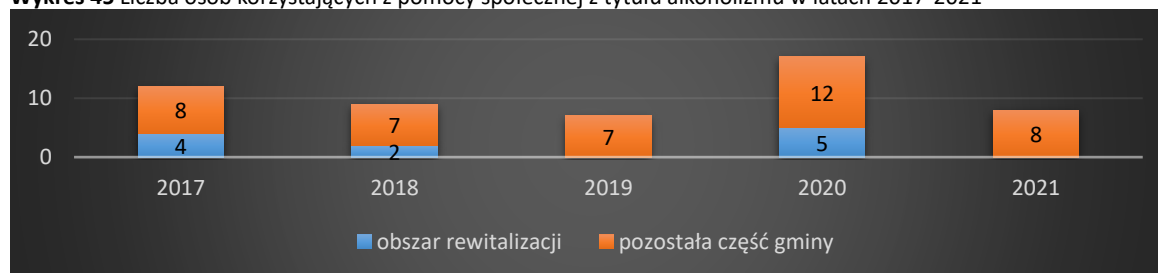
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Ostania z analizowanych w ramach przedmiotowego rozdziału to kwestia uzależnień. W okresie 2017-2021 r. na terenie gminy nie było żadnego mieszkańca pobierającego świadczenia z tytułu narkomanii. Nie można jednak uznać, iż problemy związane z różnego rodzaju uzależnieniami nie dotyczą mieszkańców gminy Komarówka Podlaska. Problem, tak jak w przypadku całego kraju, występuje w stosunkowo dużym

nasileniu. Jest on jednak bardzo trudny do zmierzania za pomocą konkretnych danych. Często osoby borykające się z uzależnieniami nie są kierowane na żadne leczenie stąd brak danych na ich temat. Ze względu na bariery mentalne (głównie członków rodzin przed stygmatyzacją) czy utarte schematy i zachowania, otaczające społeczeństwo daje ciche przyzwolenie na kontynuowanie uzależnień. Na terenie gminy Komarówka Podlaska główny problem stanowią uzależnienia od alkoholu. Problem spożywania alkoholu wśród dorosłych mieszkańców jest spory. Ze względu na tradycje i obyczaje odmowa wypicia skutkuje ostracyzmem. Oprócz tego, ważnym czynnikiem spowszednienia picia, decydującym o sięganiu po alkohol jest nuda. Brakuje również świadomości w zakresie skutków nadmiernego spożywania alkoholu. W efekcie, dla sporej części mieszkańców spożywanie alkoholu jest zupełnie normalnym elementem ich codziennego życia. Problem choroby alkoholowej jest bagatelizowany. Dorośli nie widząc problemu w częstym jego spożywaniu, przekazują negatywne wzorce kolejnym pokoleniom. Szczególnie niepokoi fakt, że z roku na rok wzrasta liczba młodzieży sięgającej często po alkohol przed uzyskaniem pełnoletności. Dodatkowo „inicjacja alkoholowa” wśród młodych osób zaczyna się coraz wcześniej. Sięganie po alkohol jest silnie związane z procesem dojrzewania, kiedy nastolatki przechodzą intensywne przemiany fizyczne, psychiczne i społeczne. To okres w życiu młodego człowieka sprzyjający eksperymentowaniu i poszukiwaniu nowych doświadczeń. Młodzież ujawnia wtedy różne zachowania problemowe, tj. picie alkoholu, palenie papierosów, wczesne podejmowanie współżycia, wchodzenie w konflikty z prawem, niekiedy stosowanie narkotyków oraz wiele innych. Mimo, że u młodych ludzi bardzo rzadko można zdiagnozować chorobę alkoholową, to samo spożywanie alkoholu stwarza ryzyko uzależnienia od alkoholu w przyszłości. Poza tym wśród młodzieży zauważalny jest problem tzw. picia obyczajowego („dla towarzystwa”).

W okresie pięciu analizowanych lat liczba mieszkańców gminy Komarówka Podlaska korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu kształtowała się w następujący sposób: 2017 – 18, 2018 – 9, 2019 – 7, 2020 – 17, 2021 r. - 8. Zauważalny jest stosunkowo spory spadek liczby tej grupy beneficjentów GOPS w Komarówce Podlaskiej. Spadek ten wyniósł 55,56%. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji problem ten również staje się mniej widoczny. W latach 2017 – 2021 liczba osób podbierających zasiłek z danego tytułu spadła z 4 do 0.

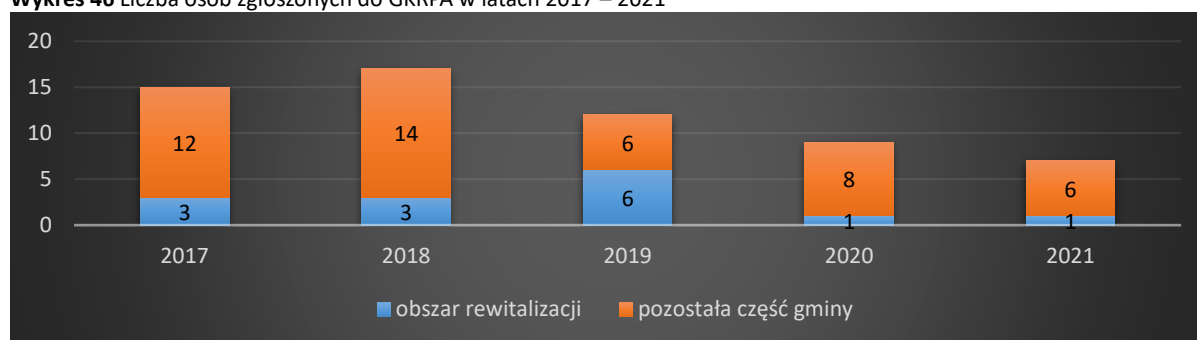
Wykres 45 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Aby dokładniej przeanalizować zjawisko uzależnień mieszkańców gminy Komarówka Podlaska posłużono się danymi dotyczącymi osób zgłoszonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Liczba tych mieszkańców w latach 2017-2021 kształtowała się w następujący sposób: 15, 17, 12, 9 i 7 osób (spadek o 53,33%). W wyznaczonym obszarze rewitalizacji zanotowano spadek na poziomie 66,67% (z 3 w 2017 r. do 1 w 2021 r.).

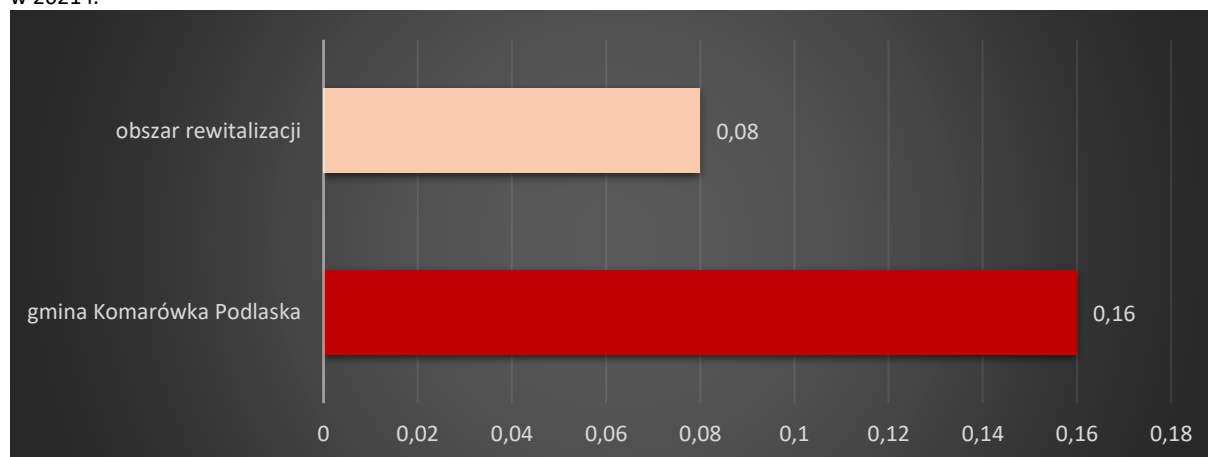
Wykres 46 Liczba osób zgłoszonych do GKRPA w latach 2017 – 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Wskaźnik obrazujący liczbę osób zgłoszonych do GKRPA na 100 mieszkańców w 2021 r. dla obszaru całej gminy kształtował się na poziomie 0,16. W zakresie wyznaczonego obszaru rewitalizacji wskaźnik ten kształtował się natomiast na poziomie niższym o połowę i wyniósł: 0,08.

Wykres 47 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 18: liczba osób zgłoszonych do GKRPA przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Ostatni z poddanych analizie elementów dotyczy kwestii przemocy w rodzinie⁷. Podobnie jak uzależnienia przemoc w rodzinie stanowi temat tabu. Stąd bardzo trudno jest pozyskać dane

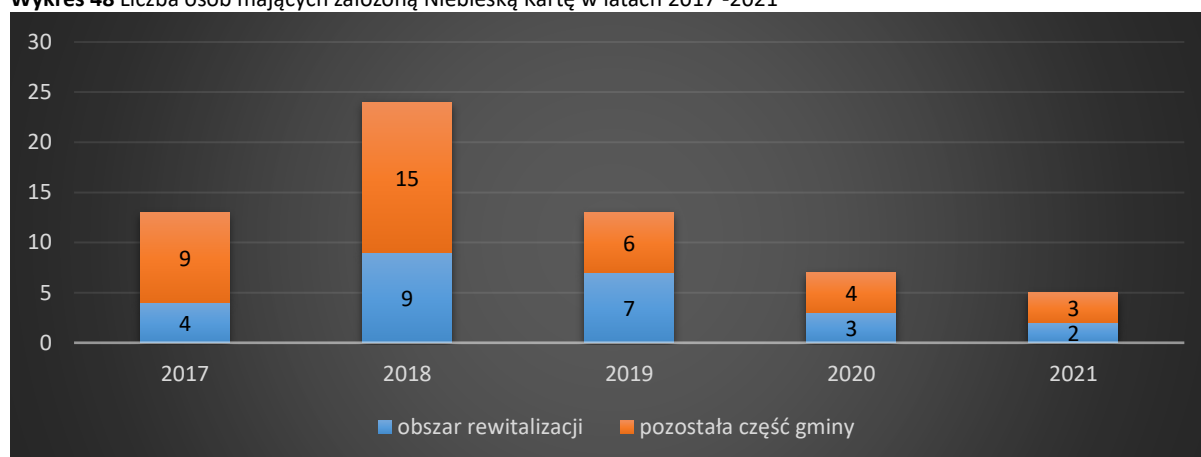
⁷ Przemoc w rodzinie polega na umyślnym działaniu i zaniechaniu naruszającym prawa lub dobra osobiste członków rodziny i osób wspólnie zamieszkujących. W szczególności chodzi tu o narażenie tych osób na utratę życia, zdrowia, naruszenie ich godności, nietykalności cielesnej, a także wolności (w tym seksualnej). Przemoc charakteryzuje wyrządzanie szkody na zdrowiu fizycznym i psychicznym drugiej osoby, spowodowanie jej cierpienia i krzywdy moralnej.

umożliwiający natężenie tego zjawiska. Mając na względzie jego złożoność i wieloaspektowość bardzo trudno jest oszacować faktyczną skalę osób, których to zjawisko dotyka. Jest to związane z faktem, że bardzo często przemoc domowa jest ukrywana i spora część osób, które jej doświadczają, nie decyduje się na ujawnienie i zwrócenie się o pomoc do instytucji działających w ramach lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy. Zdecydowanie najpoważniejszą trudnością w diagnozowaniu wielkości zjawiska przemocy w rodzinie jest uzyskanie wiarygodnych i rzeczywistych danych, charakteryzujących rozmiar przemocy, bowiem z wielu przyczyn przemoc w rodzinie jest problemem ukrytym.

Zgodnie z danymi GOPS ze świadczeń z tytułu przemocy w rodzinie korzystała następująca liczba osób: 2017r. – 2, 2018 r. – 1, 2019 r. -1, 2020 r. – 0, a w 2021 r. – 0. W celu przeanalizowania natężenia zjawisk pozyskano informacje w zakresie wydanych na terenie gminy Komarówka Podlaska Niebieskich Kart. Liczba tychże kart w latach 2017-2021 wynosiła odpowiednio: 13, 24, 13, 7 i 5. Odnotowano zatem spadek o 38,46%. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji liczba ta wynosiła odpowiednio 4, 9, 7, 3 oraz 2 (spadek o 50%). Wzrósł jednocześnie udział mieszkańców obszaru rewitalizacji wśród ogólnej liczby osób mających Niebieską Kartę (2017 r. – 30,77%, 2018 r. – 37,5%, 2019 r. – 53,85%, 2020 r. – 42,86% oraz 2021 r. – 40%).

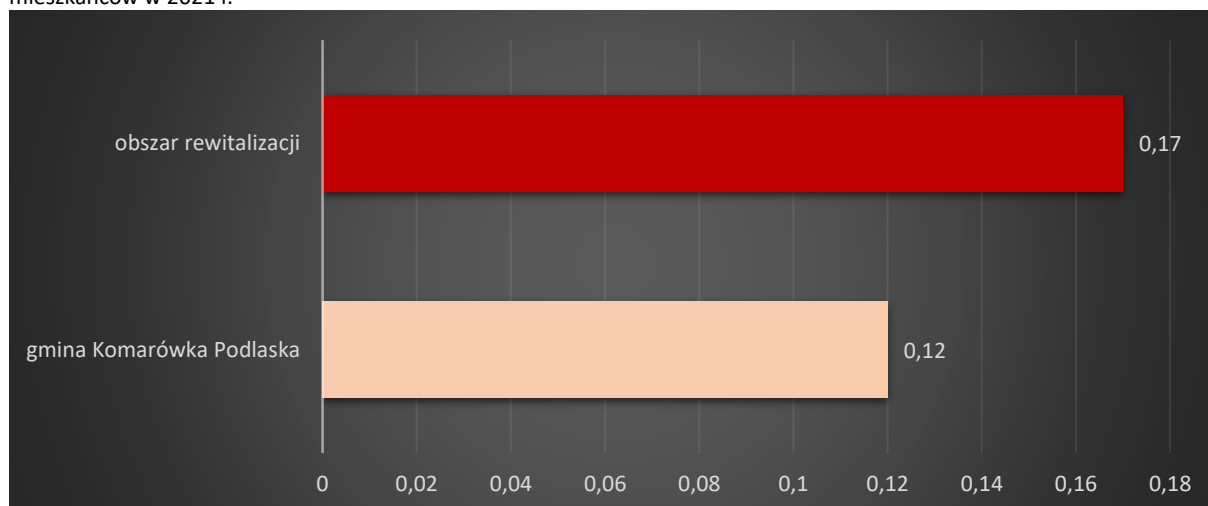
Wykres 48 Liczba osób mających założoną Niebieską Kartę w latach 2017 -2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

W celu weryfikacji ostatniego problemu na terenie gminy Komarówka Podlaska zbadano rozkład terytorialny wskaźnika: liczba mieszkańców, którzy mają założoną Niebieską Kartę przypadająca na 100 mieszkańców w 2021r. Średnia wartość wskaźnika dla gminy ukształtowała się na poziomie: 0,12. Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się większym nasileniem negatywnego zjawiska – wskaźnik przyjął tu wartość 0,17.

Wykres 49 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 19: liczba osób, które miały założoną Niebieską Kartę przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

❖ **Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w obszarze rewitalizacji:**

- ✓ W obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji zauważalna jest szczególna koncentracja osób korzystających z różnego rodzaju świadczeń GOPS. Zanotowany w latach 2017-2021 trend spadku liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej jest w przypadku obszaru rewitalizacji znacznie niższy niż w przypadku całej gminy Komarówka Podlaska (gmina: 49,64%; obszar rewitalizacji: 31,43%). Wskaźnik obrazujący liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy GOPS na 100 mieszkańców dla obszaru całej gminy wyniósł 3,3, dla obszaru rewitalizacji zaś był wyższy i wyniósł 4.
- ✓ Największym problemem zarówno na terenie całej gminy jak i w obszarze rewitalizacji jest ubóstwo. W tej kategorii beneficjentów GOPS na terenie gminy zanotowano spadek na poziomie 44,9%. Natomiast w obszarze rewitalizacji liczba ta wzrosła o 3,85%. Odsetek osób pobierających świadczenia z tego tytułu zamieszkujących obszar rewitalizacji sukcesywnie rośnie - w 2021 r. wynosił on już 50%. Przedmiotowy wskaźnik dla obszaru rewitalizacji osiągnął wartość znacznie wyższą (2,25) niż wskaźnik obliczony dla terenu całej gminy (1,26). Z zagadnieniem ubóstwa korelują dane dotyczące udzielanych mieszkańcom gminy zasiłków stałych. W 2021 r. 38,07% wszystkich zasiłków przyznana była w wyznaczonym obszarze rewitalizacji, a porównując lata 2017 i 2021 nastąpił tu wzrost liczby udzielanych zasiłków na poziomie 33,87%.
- ✓ Obszar rewitalizacji cechuje się również szczególną koncentracją osób pobierających świadczenia z tytułu bezrobocia. Udział osób pobierających świadczenia z tego tytułu i zamieszkujący obszar rewitalizacji w ogólnej populacji jest znacznie wyższy (2021 r.: 1,58%) niż w przypadku obszaru całej gminy (2021 r.: 0,8%). Osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji stanowiły w latach 2017-2021 znaczną część wszystkich osób pobierających świadczenia z tego tytułu (55,88% w 2021r.).

- ✓ Problemem obszaru rewitalizacji jest także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. O nasileniu problemów tego rodzaju na wyznaczonym obszarze rewitalizacji świadczą poniższe dane. W obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji zauważalna jest szczególnie koncentracja osób korzystających świadczenia GOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. W 2021 r. osoby korzystające ze świadczeń z tego tytułu zamieszkujące obszar rewitalizacji stanowiły aż 69,23% beneficjentów GOPS danej kategorii. Wartość wskaźnika obrazującego liczbę osób pobierających świadczenia z ww. tytułu przypadającą na 100 mieszkańców w 2021 r. jest wyższa (0,75) niż w zakresie całości obszaru gminy (0,3).
- ✓ Mieszkańcy gminy dotknięci są często problemem długotrwałych i ciężkich chorób. Osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji i pobierające zasiłek GOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby to 39,13% ogólnej liczebności danej grupy.
- ✓ W wyznaczonym obszarze rewitalizacji równie niekorzystnie prezentują się kwestie dotyczące dożywiania dzieci i młodzieży do 17 r.ż. oraz przemocy w rodzinie. Liczebność obydwu wymienionych grup co prawda spada, jednak rośnie odsetek beneficjentów GOPS tych kategorii zamieszkujących teren rewitalizacji w ogólnej liczbie z terenu całej gminy. W 2021 r. 38,33% wszystkich dzieci korzystających z dożywiania pochodziło z obszaru rewitalizacji, 40% wszystkich założonych Niebieskich Kart dotyczyło mieszkańców ww. obszaru. Wartość wskaźnika obrazującego liczbę dzieci korzystających z dożywiania w ogólnej liczbie mieszkańców do 17 roku życia kształtuje się na poziomie 7,88. Tak jak w przypadku pozostałych analizowanych w ramach niniejszej części zagadnień, również i w tym zakresie w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie znacznie wyższym i wynosi 12,78.
- ✓ W wyznaczonym obszarze rewitalizacji mieszkańców dotyka również problem alkoholizmu. Wskaźnik obrazujący liczbę osób zgłoszonych do GKRA na 100 mieszkańców w 2021 r. jest niższy dla obszaru rewitalizacji niż dla całej gminy (obszar rewitalizacji - 0,08, gmina – 0,16).

4.1.5 Stan zdrowia mieszkańców i niepełnosprawność

Wśród niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej, które zostały zasygnalizowane w ramach prowadzonej diagnozy obszaru gminy Komarówka Podlaska, znajdują się kwestie problemów zdrowotnych mieszkańców oraz ich niepełnosprawność. Niewątpliwie o istotności tego problemu świadczy fakt, że kłopoty ze zdrowiem odciskają swoje piętno nie tylko na pojedynczych osobach dotkniętych chorobą, ale również na ich rodzinach, otoczeniu, a co za tym idzie, całej społeczności lokalnej.

Z zagadnieniem stanu zdrowia mieszkańców związana jest nierozdzielnie kwestia niepełnosprawności, która to stanowi istotny czynnik negatywnie wpływający na stopień aktywności, położenie społeczno-ekonomiczne oraz wynikającą z tego sytuację życiową jednostek. Zgodnie

z badaniami, udział osób niepełnosprawnych w ogólnej populacji ludności poszczególnych krajów, w zależności od zastosowanej definicji terminu „niepełnosprawność”, sięga od kilkunastu procent do jednej piątej ogółu ludności.⁸ Niepełnosprawność jest zagadnieniem, które nabiera coraz większego znaczenia dla funkcjonowania współczesnych społeczeństw. Dzieje się tak dlatego, że udział osób niepełnosprawnych w populacji globalnej ciągle ulega zwiększeniu. Ta wyraźna tendencja wzrostu liczby osób z niepełnosprawnościami jest pochodną tak zmian cywilizacyjnych (postępu wiedzy i technologii medycznych, wydłużenia się ludzkiego życia oraz ogólnego wzrostu dobrobytu), jak i zmian kulturowych odnoszących się do kwestii zdrowia, sprawności fizycznej i intelektualnej oraz wzorów pełnienia ról społecznych. Odzwierciedleniem tego jest zmiana w podejściu do niepełnosprawności jako zjawiska wieloaspektowego, mającego nie tylko wymiar medyczny, lecz także społeczny i kulturowy. Obrazuje ono bowiem pewne cechy strukturalne społeczeństwa, właściwości jego systemu ekonomicznego i politycznego, a także dominujące reguły organizacji społecznej oraz hierarchię wartości. Wszystko to wyznacza miejsce osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, skutkując ich większym lub mniejszym uczestnictwem, udziałem w wytwarzaniu wartości ekonomicznych i społecznych lub pozostawianiem w roli jedynie odbiorców świadczeń socjalno-pomocowych. W konsekwencji położenie społeczne i ekonomiczne osób niepełnosprawnych, jakość ich egzystencji, poziom szans w różnych sferach życia codziennego stają się całkowicie zależne od dwóch przeciwstawnych procesów wykluczenia i inkluzji.⁹

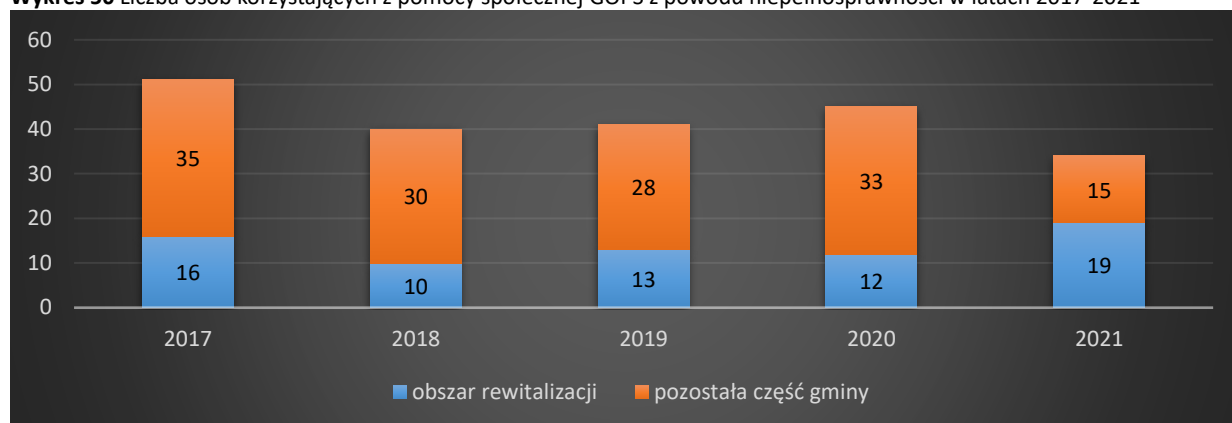
Niepełnosprawność mieszkańców stanowi jeden z najczęstszych powodów przyznawania pomocy w latach 2017-2021 przez GOPS w Komarówce Podlaskiej. Na terenie całej gminy rzeczywista liczba mieszkańców pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności uległa zmniejszeniu z 51 osób w 2017 r. do 34 osób w 2021 r. (33,33%). Odmienny trend odnotowano w zakresie wyznaczonego obszaru rewitalizacji, gdzie na przestrzeni analizowanego okresu, liczba beneficjentów GOPS z tytułu niepełnosprawności ulegała wahaniom, by ostatecznie wzrosnąć. W 2017 r. liczba mieszkańców pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności wyniosła 16, w 2021 r. zaś wzrosła do 19. Zanotowano więc wzrost na poziomie 18,75%. Wzrósł beneficjentów GOPS, którzy są niepełnoprawni i zamieszkują obszar rewitalizacji. W 2017 r. udział ten wynosił :31,37%, w 2018 r. – 25%, w 2019 r. – 31,71%, w 2020 r. – 26,67% oraz w 2021 r. – 55,88%.

---

⁸ Polscy niepełnosprawni – od kompleksowej diagnozy do nowego modelu polityki społecznej”, pod red. Barbary Gąciarz i Seweryna Runickiego; Wydawnictwa AGH; Kraków 2014

⁹ „Społeczne konsekwencje niepełnosprawności – między wykluczeniem a partycypacją”, Sylwia Opozda-Suder, Franciszek Wojciechowski, Zeszyty Pracy socjalnej 2016, 21

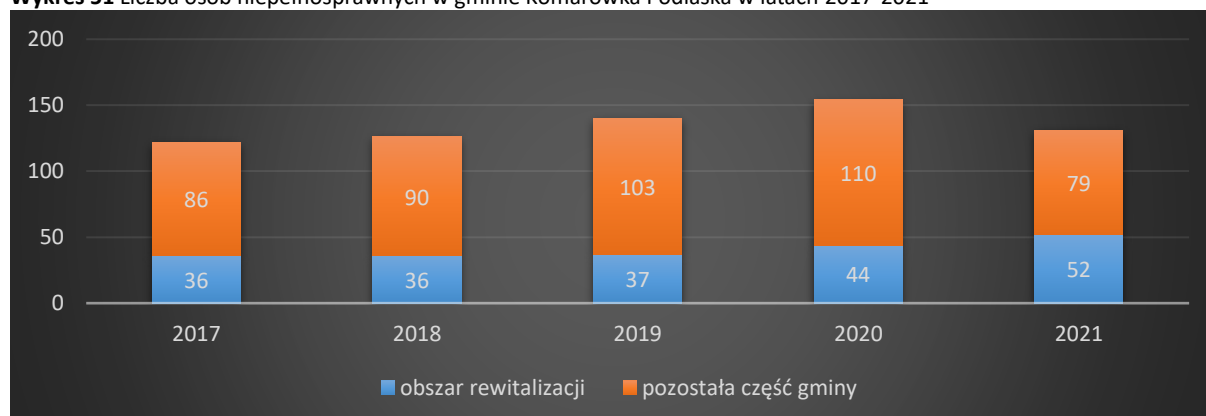
Wykres 50 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej GOPS z powodu niepełnosprawności w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Zgodnie z danymi GOPS w Komarówce Podlaskiej, w roku 2021 (w porównaniu z rokiem 2017) zwiększyła się liczba niepełnosprawnych mieszkańców gminy ze 122 do 131 osób (wzrost o 7,38%) korzyst. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji liczba osób niepełnosprawnych również wzrosła. W 2017 r. było 36 osób niepełnosprawnych, w 2021 r. już 52 osoby. Jest to wzrost na poziomie 44,44%. Wzrósł również udział ww. osób zamieszkujących obszar rewitalizacji w ogólnej liczebności grupy. W 2017 r. wynosił on 29,51%, w 2018 r. – 28,57%, w 2019 r. – 26,43%, w 2020 r. – 28,57% oraz w 2021 r. – 39,69%.

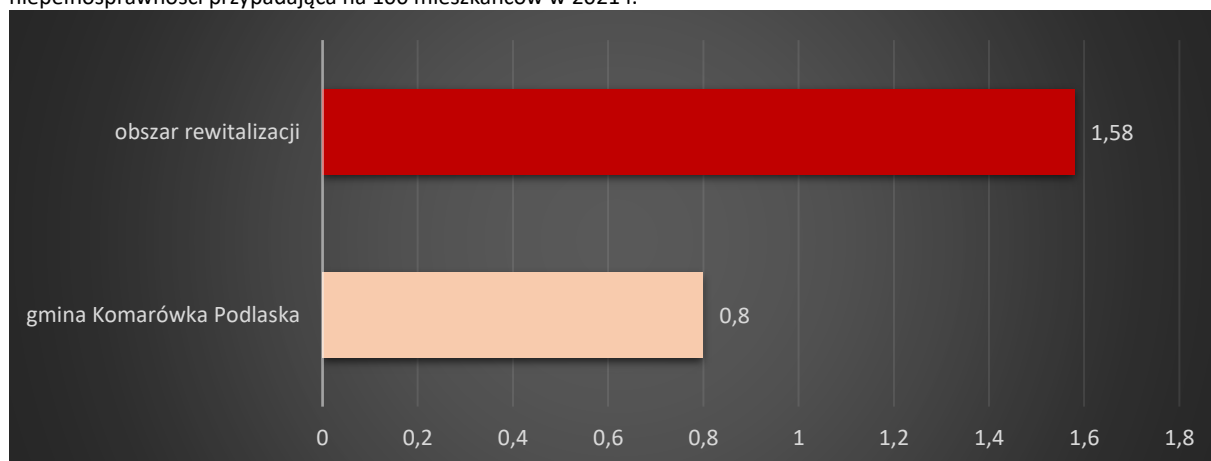
Wykres 51 Liczba osób niepełnosprawnych w gminie Komarówka Podlaska w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

Budując całościowy obraz zjawiska analizie poddano wartości wskaźników obrazujących liczbę mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy GOPS z tytułu niepełnosprawności przypadającą na 100 mieszkańców w 2021 r. oraz liczbę osób z niepełnosprawnościami przypadającą na 100 mieszkańców w 2021 r. Wartość pierwszego analizowanego wskaźnika, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r., dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest dwukrotnie wyższa niż ta dla terenu całej gminy (obszar rewitalizacji: 1,58, gmina: 0,8).

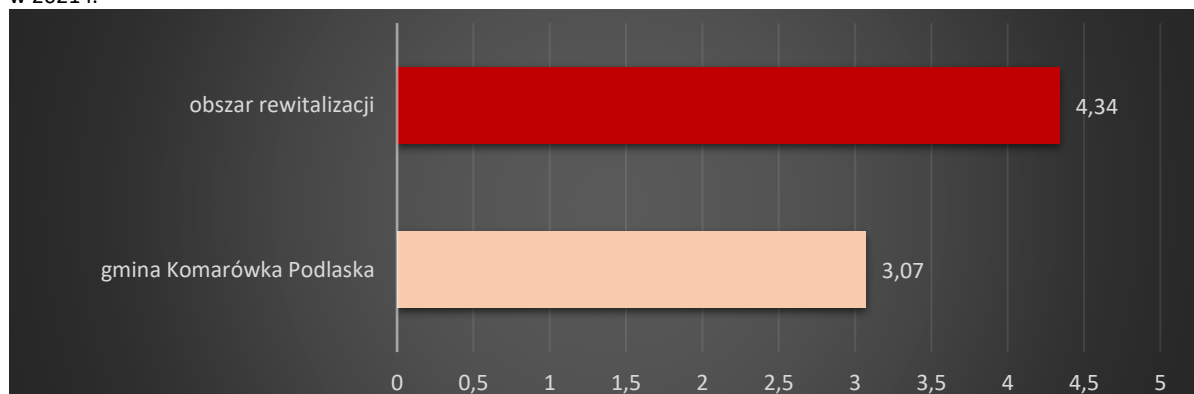
Wykres 52 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 20: liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

W zakresie drugiego wskaźnika jego wartość obliczona dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji wyniosła 4,34 i jest to wartość znacznie wyższa niż ta dla terenu całej gminy (3,07).

Wykres 53 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 21: liczba osób z niepełnosprawnościami przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Komarówce Podlaskiej

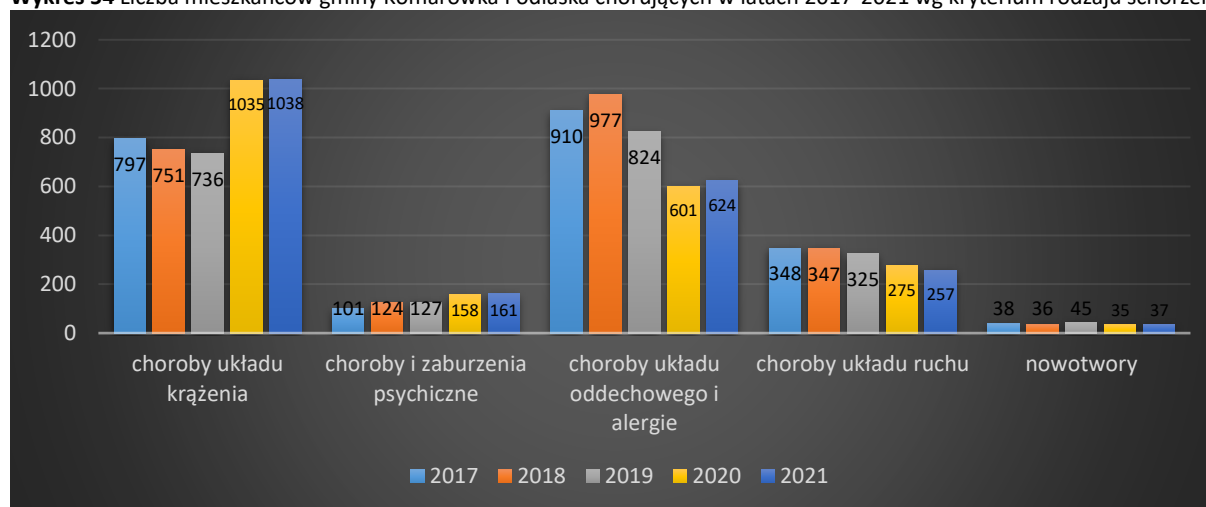
Drugi blok tematyczny dotyczył kwestii zdrowia mieszkańców. Specjalistyczne wsparcie z zakresu ochrony zdrowia na terenie gminy Komarówka Podlaska realizuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowa, który jest zlokalizowany w miejscowości Komarówka Podlaska (ul. I Armii Wojska Polskiego 13). NZOZ świadczy usługi w ramach Podstawowej Opieki Zdrowotnej; znajdują się tam gabinety lekarza rodzinnego. Najbliżej usytuowanymi względem gminy szpitalami są: Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Radzynie Podlaskim oraz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Parczewie.

Kwestia zebrania danych dotyczących stanu zdrowia mieszkańców, ze względu na ochronę danych osobowych oraz rozproszenie informacji o stanie pacjentów (nie tylko w wyżej wymienionej placówce ochrony zdrowia, lecz również w placówkach prywatnych - część mieszkańców korzysta z usług ochrony zdrowia w prywatnych gabinetach lekarskich ulokowanych głównie w Radzynie Podlaskim), jest bardzo trudna. W związku z tym, analizę w zakresie badanego obszaru tematycznego przeprowadzono w oparciu

o dane, które były możliwe do uzyskania. Są to dane udostępnione przez NZOZ w Komarówce Podlaskiej, który jako placówka ochrony zdrowia pierwszego kontaktu dysponuje najbardziej wiarygodnymi danymi w zakresie stanu zdrowia mieszkańców gminy.

Zgodnie z pozyskanymi danymi w latach 2017-2021 największa liczba mieszkańców gminy Komarówka Podlaska odczuwała dolegliwości związane z chorobami układu krążenia oraz chorobami układu oddechowego i alergiami. Na przestrzeni pięciu lat liczba osób chorujących na choroby układu krążenia wzrosła z 797 (2017 r.) do 1 038 (2021 r.), czyli o 30,24%, natomiast liczba mieszkańców leczących się na choroby układu oddechowego i alergię spadła z 910 (2017 r.) do 624 (2021 r.), czyli o 31,43%. Kolejną, licznie reprezentowaną grupę mieszkańców stanowią chorujący na choroby układu ruchu. Ich liczba spadła z 348 w 2017 r. do 257 w 2021 r., czyli o 91 osób (tj. o 26,15%). Dane rzeczywiste wskazują, iż najmniej liczną grupę stanowią mieszkańcy chorujący na nowotwory. Szczególnie niepokoi fakt, iż niestety liczba osób chorujących na tego rodzaju choroby kształtuje się na podobnym poziomie w analizowanym okresie (odpowiednio: 38, 36, 45, 35, 37). Z roku na rok wzrasta liczba mieszkańców chorujących na choroby i zaburzenia psychiczne. W latach 2017 r. liczba ta wyniosła: 101 osób. Z roku na rok liczba ta wzrasta systematycznie i w 2021 r. kształtowała się na poziomie 161 (wzrost o 59,41%).

Wykres 54 Liczba mieszkańców gminy Komarówka Podlaska chorujących w latach 2017-2021 wg kryterium rodzaju schorzenia

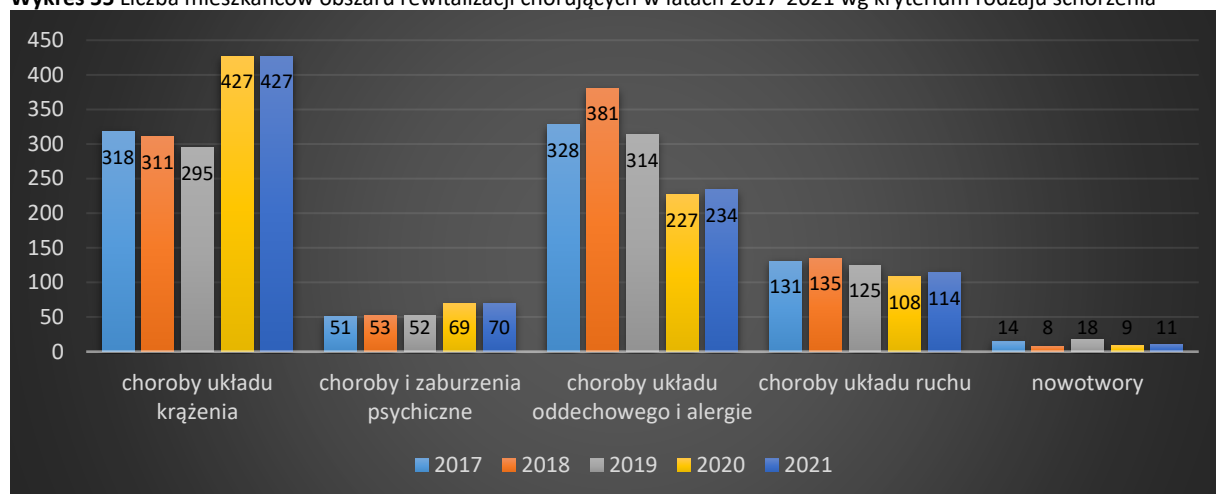

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Komarówce Podlaskiej

Zbieżne tendencje w zakresie wszystkich rodzajów chorób zaobserwowano w wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Znacznie wzrosła tu liczba osób chorujących na choroby układu krążenia. W 2017 r. było ich 318, w 2021 r. zaś aż 427. Oznacza to wzrost o 34,28%. Kolejną liczną grupą osób z zaburzeniami zdrowia są osoby chorujące na choroby układu oddechowego i alergię. W 2017 r. liczba chorych wyniosła 328, w 2021 r. zaś 234, jest to spadek na poziomie 28,66%. W zakresie chorób i zaburzeń psychicznych zanotowano duży wzrost. Liczebność tej grupy zmieniła się o 37,25%, z 51 w 2017 r. do 70 w 2021 r. Licznie reprezentowaną grupę mieszkańców stanowią również chorujący na choroby układu ruchu. Ich liczba spadła z 131 w 2017 r. do 114 w 2021 r., czyli o 17 osób (tj. o 12,98%). Osoby chorujące na nowotwory

stanowią najmniej liczną grupę. W 2017 r. było 14 osób tej kategorii chorych, w 2021 r. – 11. Liczebność grupy spadła o 21,43%.

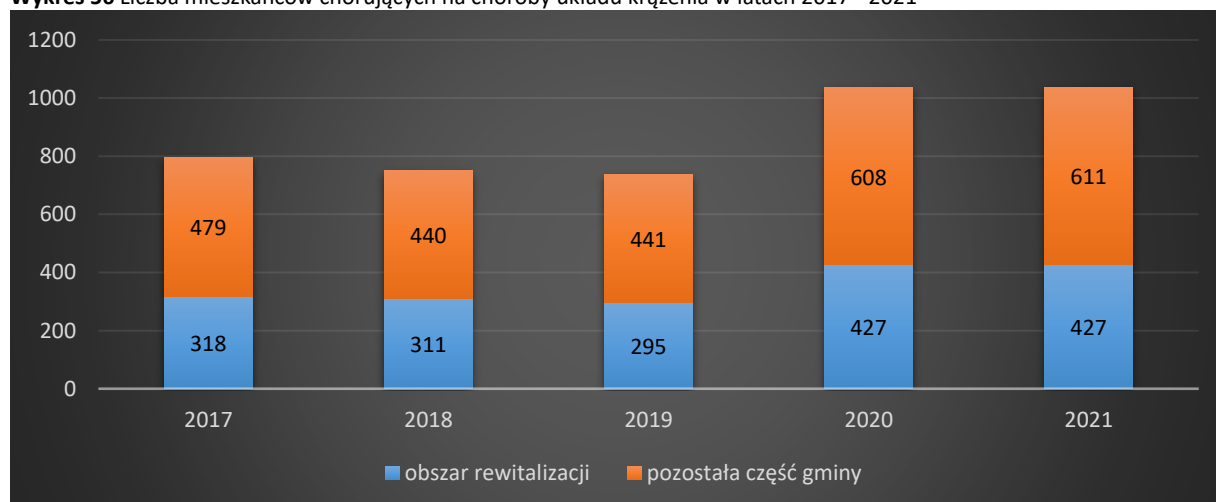
Wykres 55 Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji chorujących w latach 2017-2021 wg kryterium rodzaju schorzenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Komarówce Podlaskiej

Na obszarze gminy Komarówka Podlaska liczba osób chorujących na choroby układu krążenia w latach 2017-2021 wzrosła o 30,24%. W obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji zanotowano zaś wzrost na większym poziomie wynoszącym: 34,28%. Udział mieszkańców chorujących na choroby układu krążenia i zamieszkujących obszar rewitalizacji w latach 2017-2021 wynosił odpowiednio w poszczególnych latach: 39,9%, 41,41%, 40,08%, 41,26% oraz 41,13%. Udział ten nie zwiększył się znacząco, jednak w całym okresie odniesienia utrzymuje się stale na wysokim poziomie.

Wykres 56 Liczba mieszkańców chorujących na choroby układu krążenia w latach 2017 - 2021

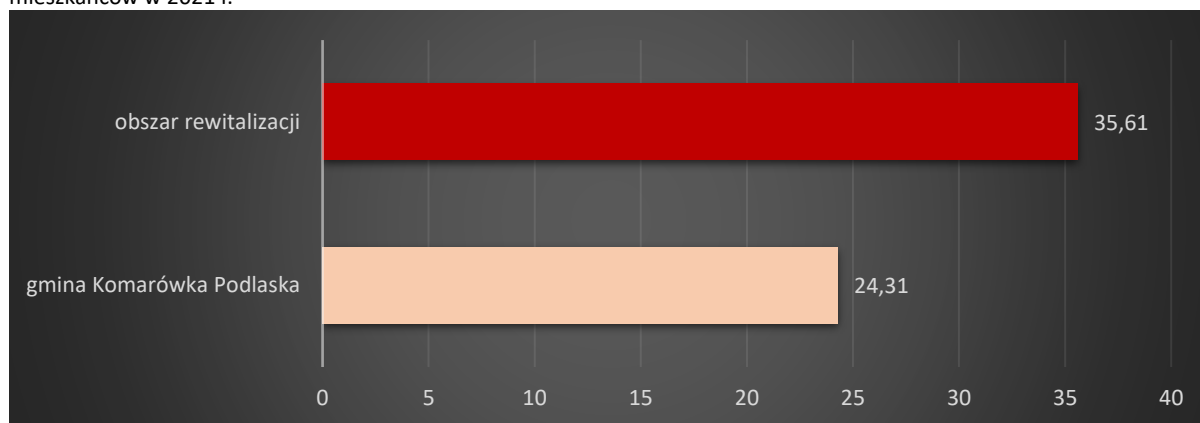

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Komarówce Podlaskiej

Porównano powyższe dane w oparciu o potencjał ludnościowy obydwu analizowanego obszaru. Wartość wskaźnika obrazującego liczbę mieszkańców chorujących na choroby układu krążenia na 100 mieszkańców w 2021 r. dla obszaru rewitalizacji jest znacznie wyższa (34,61) niż na terenie całej gminy Komarówka Podlaska (24,31).

Wykres 57 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 22: liczba chorujących na choroby układu krążenia przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

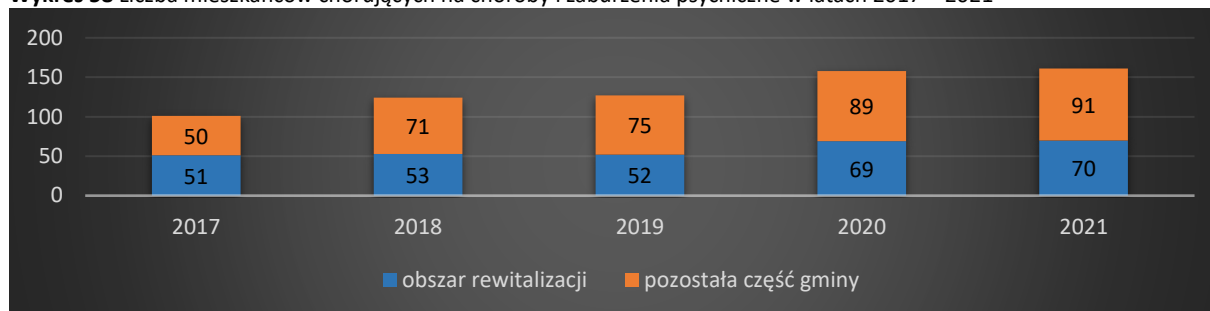

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Komarówce Podlaskiej

Zdecydowanie mniej liczną grupę stanowią osoby chorujące na zaburzenia i choroby psychiczne. Jednocześnie wśród wielu problemów, ujawnionych w trakcie prowadzonych konsultacji społecznych, znajduje się również kwestia odczuwalnego przez mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz pozostałej części gminy Komarówka Podlaski deficytu usług psychologicznych i specjalistycznych. W szczególności mieszkańcy odczuwają bardzo mocno deficyt dostępnych usług psychologicznych w sytuacjach kryzysowych, gdy taka pomoc jest potrzebna nagle. Zarówno daleka odległość, jak również imitowany czas funkcjonowania ośrodków udzielających wsparcia psychologicznego, znacznie ogranicza możliwość udzielania pomocy. Jednocześnie doświadczenia ostatnich lat (pandemii COCID-19, wojna w bliskim sąsiedztwie – gminy Komarówka Podlaska leży w północnej części województwa lubelskiego, w obszarze przygranicznym), odcisnęły bardzo mocno piętno na psychice mieszkańców i odczuwają oni coraz częściej potrzebę uzyskania pomocy. Na szczególną uwagę zasługuje jednak fakt, iż ze względu na specyfikę analizowanego obszaru, konieczność skorzystania z pomocy psychologicznej, jest nadała tematem tabu i wręcz czym wstydlwym. Wobec tego, spora część mieszkańców nie decyduje się na szukanie pomocy.

Potwierdzenie tezy w zakresie nasilającego się problemu zdrowia psychicznego mieszkańców stanowią dane uzyskana z placówki ochrony zdrowia, prowadzącej działalność na terenie gminy Komarówka Podlaska i wskazujące na wzrost osób, u których notowane są zaburzenia lub problemy psychiczne. W latach 2017-2021 na terenie całej gminy zanotowano wzrost ww. pacjentów na poziomie 59,41%. W obszarze rewitalizacji także zanotowano wzrost na nieco niższym poziomie wynoszącym 31,25%. W 2017 r. mieszkańcy obszaru rewitalizacji stanowili 50,5% wszystkich osób chorujących na zaburzenia psychiczne, w 2018 r. – 42,74%, w 2019 r. – 40,94%, w 2020 r. – 43,67% oraz w 2021 r. – 43,48%.

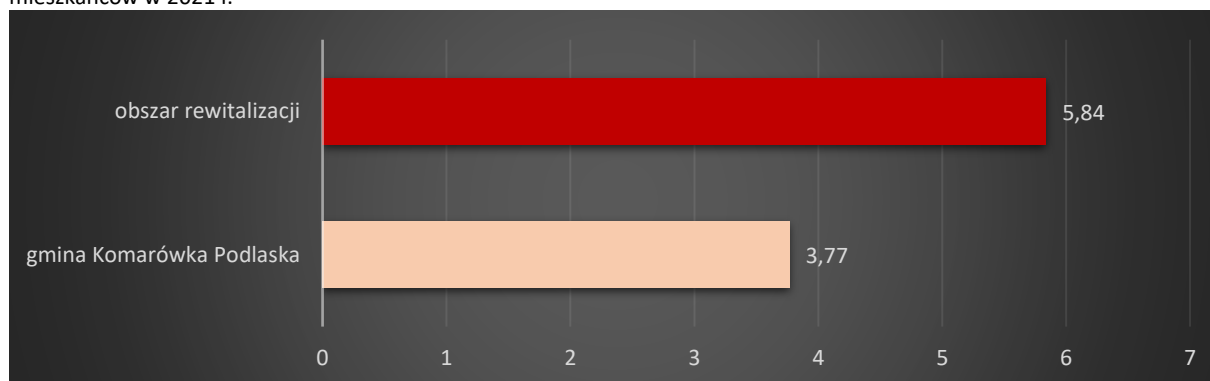
Wykres 58 Liczba mieszkańców chorujących na choroby i zaburzenia psychiczne w latach 2017 – 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Komarówce Podlaskiej

Wskaźnik liczby chorujących na choroby i zaburzenia psychiczne przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r. dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest znacznie wyższy niż w przypadku całej gminy. Dla gminy jego wartość wyniosła 3,77, dla ww. obszaru zaś 5,84.

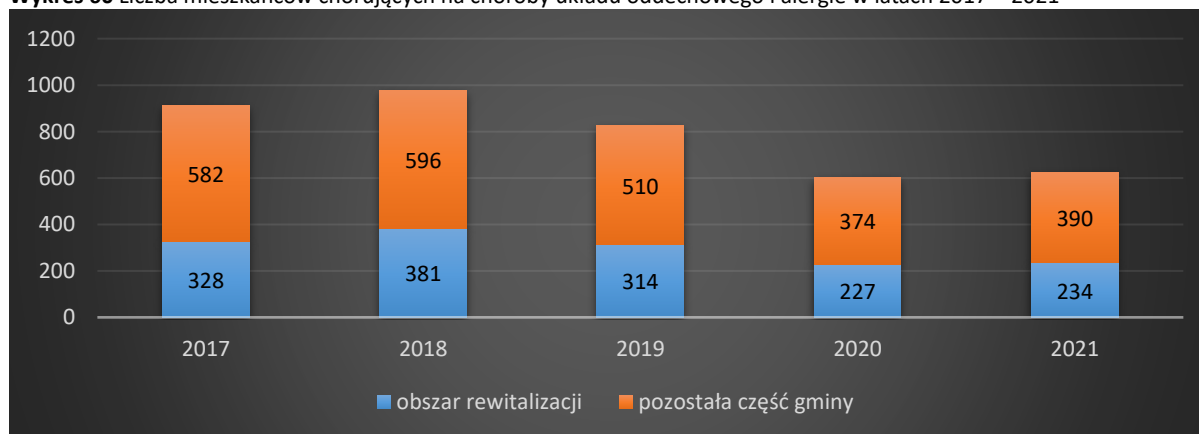
Wykres 59 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 23: liczba chorujących na choroby i zaburzenia psychiczne przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Komarówce Podlaskiej

Kolejną pod względem liczebności grupą osób mających trudności ze zdrowiem są osoby chorujące na choroby układu oddechowego i alergie. W tej kategorii chorób zanotowano spadek, zarówno na terenie całej gminy (31,43%) jak i w wyznaczonym obszarze rewitalizacji (28,66%). Procentowy udział mieszkańców obszaru rewitalizacji w tej kategorii uległ zwiększeniu: w 2017 r. wyniósł 36,04%, w 2018 r. – 39%, w 2019 r. – 38,11%, w 2020 r. – 37,77%, w 2021 r. – 37,5%.

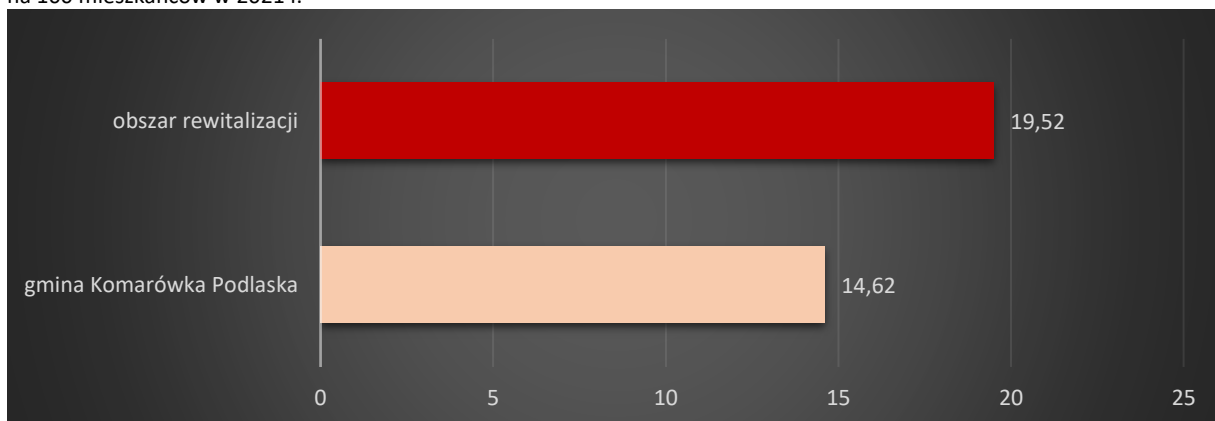
Wykres 60 Liczba mieszkańców chorujących na choroby układu oddechowego i alergie w latach 2017 – 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Komarówce Podlaskiej

Biorąc pod uwagę wartość wskaźnika obrazującego liczbę mieszkańców chorujących na choroby układu oddechowego i alergię na 100 mieszkańców w 2021 r. obserwujemy duże natężenie negatywnego zjawiska w wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Wartość wskaźnika wynosi tu aż 19,52, podczas gdy na terenie całej gminy wyniósł on 14,62.

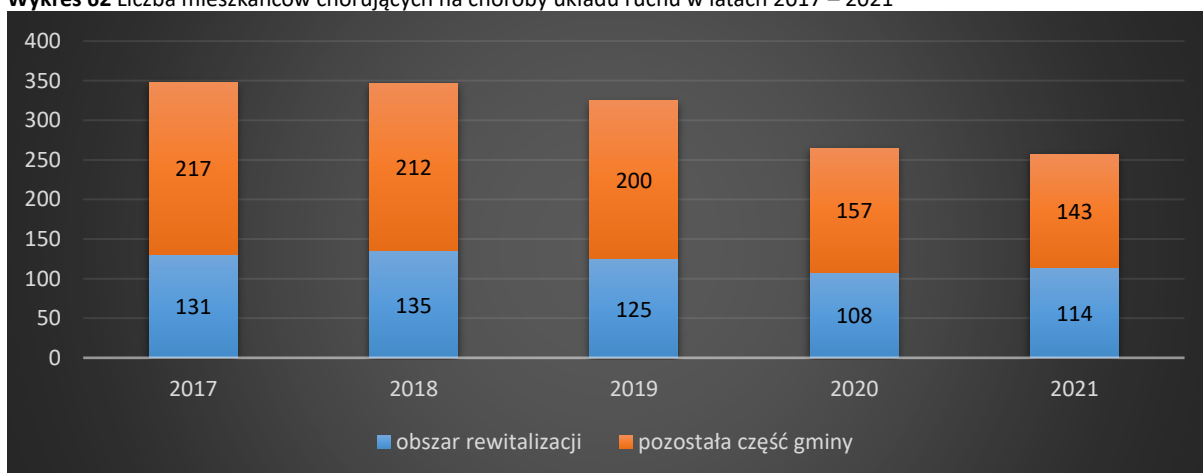
Wykres 61 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 24: liczba chorujących na choroby układu oddechowego i alergię przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Komarówce Podlaskiej

Osoby chorujące na choroby układu ruchu to znacznie mniej liczna grupa. Liczebność tej grupy chorych również spadła, o 26,15% na terenie gminy oraz o 12,98% w obszarze rewitalizacji. Podobnie jak powyżej wzrósł odsetek mieszkańców obszaru rewitalizacji i ogólnej liczbie osób chorujących na schorzenia narządów ruchu. W kolejnych latach analizowanego okresu kształtował się następująco: 2017 r. – 37,64%, 2018 r. – 38,9%, 2019 r. – 38,46%, 2020 r. – 39,37% oraz 2021 r. – 44,36%.

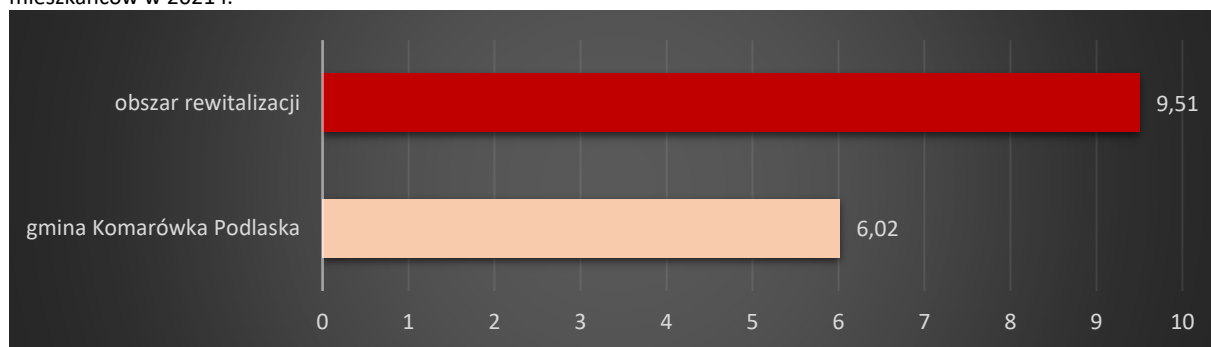
Wykres 62 Liczba mieszkańców chorujących na choroby układu ruchu w latach 2017 – 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Komarówce Podlaskiej

Wartość przedmiotowego wskaźnika dla obszaru rewitalizacji, podobnie jak w powyżej, jest znacznie wyższa (9,51) niż ta obliczona dla terenu całej gminy Komarówka Podlaska (6,02).

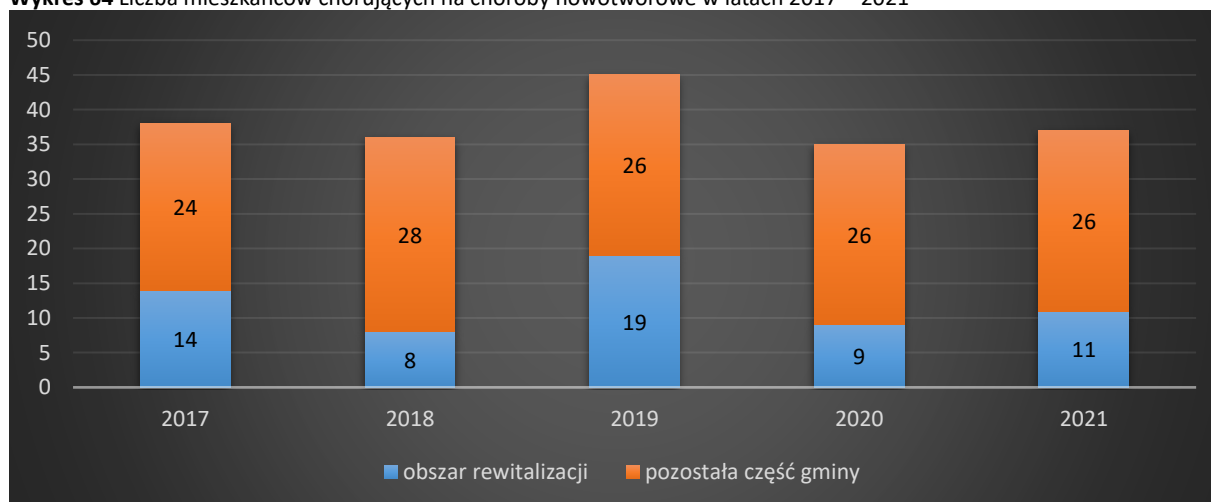
Wykres 63 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 25: liczba chorujących na choroby układu ruchu przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Komarówce Podlaskiej

Ostatnim rodzajem zaburzeń zdrowia są choroby nowotworowe. Jest to zdecydowanie najmniej liczba grupa osób i w tej kategorii schorzeń odnotowano w analizowanym okresie spadek (gmina – 2,63%, obszar rewitalizacji – 21,43%). Jedynie w tej kategorii zanotowano procentowy spadek udziału osób zamieszkujących wyznaczony obszar rewitalizacji. W 2017 r. wynosił on 36,84%, w 2018 r. – 22,22%, w 2019 r. – 42,22%, w 2020 r. – 25,71% oraz w 2021 r. – 29,73%.

Wykres 64 Liczba mieszkańców chorujących na choroby nowotworowe w latach 2017 – 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Komarówce Podlaskiej

- ❖ **Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w obszarze rewitalizacji:**
- ✓ Zdiagnozowanym problemem stosunkowo sporej części mieszkańców obszaru rewitalizacji jest niepełnosprawność. Udział osób pobierających świadczenia z tego tytułu i zamieszkujący obszar rewitalizacji w ogólnej liczbie mieszkańców jest wyższy (2021 r. – 3%) niż w przypadku obszaru całej gminy (2021 r. – 2,86%). Osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji stanowiły w latach 2017-2021 około 1/3 wszystkich osób pobierających świadczenia z tego tytułu.
- ✓ W obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji zamieszkuje duża część osób chorujących na najczęściej występujące choroby. W zakresie wszystkich schorzeń jest to około 1/3 całej populacji chorujących mieszkańców. Wskaźniki obrazujące liczbę osób cierpiących na dane zaburzenie na 100 mieszkańców

w 2021 r. w każdym z przypadków przyjmują wyższą wartość dla obszaru rewitalizacji w porównaniu z terenem całej gminy. Widoczna jest zatem bardzo duża koncentracja negatywnych zjawiska z zakresu zdrowia w wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Na taki stan rzeczy wpływa bez wątpienia struktura wieku mieszkańców tego obszaru. Zgodnie z informacjami przedstawionym w rozdziale 4.1.2 *Struktura wieku mieszkańców*, obszar rewitalizacji charakteryzuje się niekorzystną strukturą wieku mieszkańców ze względu na wysoki i postępujący z roku na rok udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

4.1.6 Poziom edukacji

Prawidłowe funkcjonowanie szkolnictwa oraz odpowiednio postępujący proces edukacji stanowi czynnik warunkujący kształtowanie zasobów intelektualnych, co w dłuższej perspektywie czasu przyczyni się do rozwoju gospodarczego jednostki terytorialnej. Jakość kształcenia bezpośrednio wiąże się z problemami w zakresie bezrobocia oraz niedostosowania kwalifikacji do potrzeb obowiązujących na rynku pracy. Niezwykle trudno jest obiektywnie zmierzyć poziom edukacji i negatywne zjawiska związane z tym odnosząc się do poszczególnych części gminy. W związku z ograniczonym zakresem dostępnych danych oraz biorąc pod uwagę cel przeprowadzanego badania (bieżący poziom edukacji), do analizy użyto wskaźników obrazujących wyniki z egzaminów ośmioklasistów w roku szkolnym 2020/2021. Wybrano zatem dane dotyczące Szkoły Podstawowej z uwagi na fakt, iż w zakresie edukacji na tymże poziomie, obowiązuje w pierwszej kolejności rejonizacja związana z miejscem zamieszkiwania dziecka. Znikomy udział stanowią dzieci uczęszczające do szkoły na terenie gminy i jednocześnie niebędące jej mieszkańcami. Zarówno w zakresie edukacji na poziomie przedszkolnym, jak również ponadpodstawowym, tego rodzaju rejonizacja nie występuje. W związku z tym, przydatność wskaźników budowanych na bazie danych dotyczących dwóch ww. poziomów kształcenia, jest bardzo niska.

Celem analizy wyżej wymienionego wskaźnika nie jest badanie jakości nauczania w danej placówce, ale poparcie tezy, iż dzieci zamieszkujące określony obwód szkoły mogą posiadać gorsze warunki do nauki (np. materialne, rodzinne, mieszkaniowe), które skutkują osiągnięciem gorszych wyników nauczaniu, w tym właśnie gorszych wyników na egzaminach kończących dany etap edukacji. Słabsze wyniki egzaminu na zakończenie szkoły podstawowej mogą wskazywać na to, że istnieją pewne pozaszkolne czynniki, wpływające na efektywność kształcenia (np. czynniki środowiskowe – sytuacja finansowa rodziny, prawidłowość funkcjonowania rodziny, dysfunkcje w rodzinie, warunki do nauki w domu, współpraca rodziców ze szkołą). Potwierdzeniem roli miejsca zamieszkania w procesie edukacyjnym jest korelacja pomiędzy niskimi wynikami egzaminów dzieci zamieszkujących dany obszar a wskaźnikami dotyczącymi np. ubóstwa i wykluczenia społecznego.

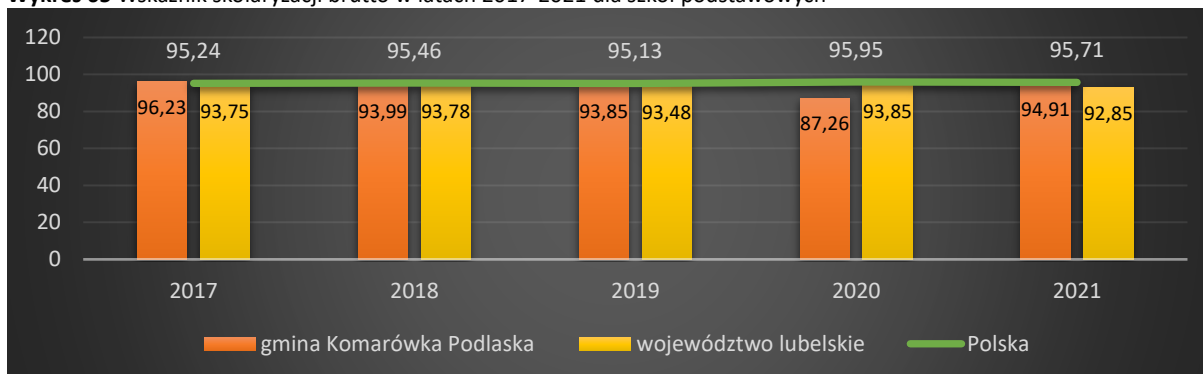
Na sieć placówek oświatowych zlokalizowanych na terenie gminy Komarówka Podlaska składają się trzy podmioty:

- Przedszkole Samorządowe w Komarówce Podlaskiej;
- Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej;
- Zespół Szkół w Komarówce Podlaskiej, w skład którego wchodzi: Liceum Ogólnokształcące im. Ziemi Podlaskiej w Komarówce Podlaskiej oraz Szkoła Branżowa I stopnia.

Organem prowadzącym dla wszystkich trzech ww. podmiotów jest Gmina Komarówka Podlaska.

Zgodnie z danymi GUS wskaźnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w gminie nieznacznie spada z roku na rok. W 2017 r. jego wartość kształtował się na poziomie 96,23%, w 2021 zaś na poziomie nieco niższym, 94,91%. Pomimo tego w całym okresie odniesienia, wskaźnik skolaryzacji brutto kształtuje się na poziomie znacznie wyższym niż wartość wskaźnika dla województwa lubelskiego, i nieco niższym w porównaniu do całego kraju.

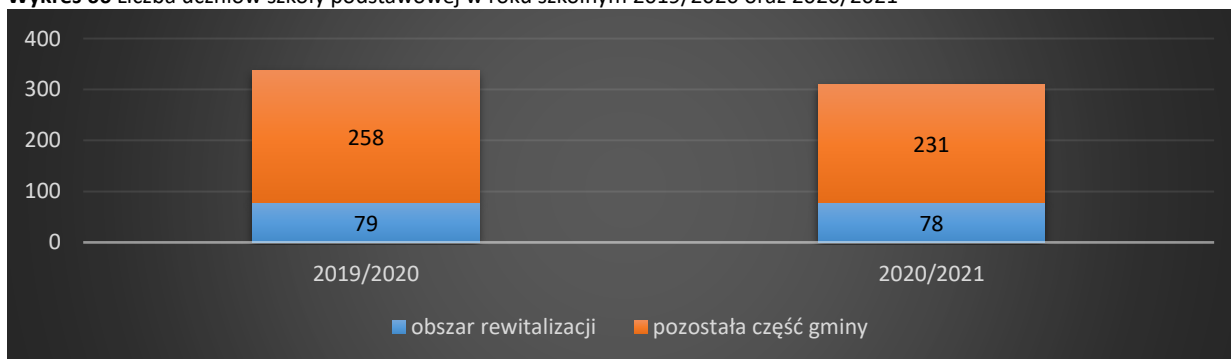
Wykres 65 Wskaźnik skolaryzacji brutto w latach 2017-2021 dla szkół podstawowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez placówkę oświatową nieznacznie wzrosła liczba uczniów ww. szkoły podstawowej. W roku szkolnym 2019/2020 liczba uczniów wyniosła 337. Natomiast w roku szkolnym 2020/2021 wyniosła ona 309. Jest to zmiana na poziomie 8,31%. Wyznaczony obszar rewitalizacji w roku szkolnym 2019/2020 zamieszkiwało 23,44% (79) wszystkich uczniów w danym roku. W roku szkolnym 2020/2021 było to 25,24% (78) ogółu uczniów.

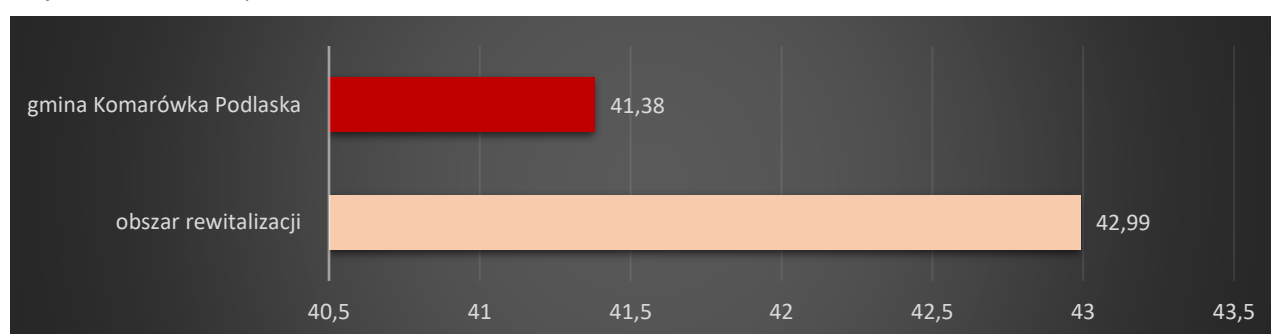
Wykres 66 Liczba uczniów szkoły podstawowej w roku szkolnym 2019/2020 oraz 2020/2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówki oświatowej

W zakresie analizowanego wskaźnika to wartość poniżej średniej stanowi o występowaniu zjawiska kryzysowego (odmiennie niż w przypadku dotychczas analizowanych wskaźników). W 2021 r. średni wynik z egzaminów ośmioklasistów dla terenu całej gminy Komarówka Podlaska wyniósł 41,38%. W świetle przeprowadzonej diagnozy wynik egzaminów uczniów z obszaru rewitalizacji wyglądają nieco korzystniej niż w przypadku całej gminy i wynoszą: 42,99%. Analizując sytuację jeszcze bardziej zauważyć można, iż uczniowie zamieszkujący obszar rewitalizacji w m. Komarówka Podlaska osiągnęli wyniki słabsze niż średnia gminy (39,48%). Natomiast uczniowie zamieszkujący m. Żelizna (41,93%) uzyskali wyniki bardzo zbliżone do średniej gminnej. Najlepiej wypadli natomiast mieszkańcy m. Kolembrody (47,55%), którzy uzyskali wyniki znacznie lepsze niż średnia gminy.

Wykres 67 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 26: Średni wynik z egzaminu (%) 8-klasy dla dzieci z poszczególnych miejscowości rok szkolny 2020/2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówki oświatowej

- ❖ **Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w obszarze rewitalizacji:**
- ✓ Zgodnie z przeprowadzoną analizą uczniowie zamieszkujący w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji osiągnęli wyniki sporo gorsze niż średnia gminy. Zaprezentowane dane mogą więc potwierdzać tezę o występowaniu w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji pozaszkolnych czynników, które będą negatywnie wpływały na ich osiągnięcia szkolne.
- ✓ Problemem obszaru rewitalizacji, jak również całej gminy Komarówka Podlaska jest niewystarczający poziom prezentowania przez mieszkańców postawy „bycia przedsiębiorczym”. Wśród źródeł tego problemu należy wymienić deficyt prowadzonej edukacji w tym zakresie.
- ✓ W trakcie prowadzonych konsultacji społecznych zdiagnozowano również problem niewystarczającego „włączającego” charakteru prowadzonego procesu edukacyjnego.
- ✓ Z roku na rok zauważalny jest znaczny spadek osób zainteresowanych ofertą edukacyjną Zespołu Szkół w Komarówce Podlaskiej. W chwili obecnej w ramach ww. zespołu funkcjonują już jedynie Liceum Ogólnokształcące oraz Szkoła Branżowa I stopnia. Ze względu na brak chętnych w najbliższym okresie placówka będzie podlegała likwidacji. Jednocześnie pozostaną obiekty szkolne, które ze względu na swoje atrakcyjne usytuowanie (w centrum miejscowości Komarówka Podlaska) będą wymagały zaadoptowania do nowych funkcji.

4.1.7 Poziom uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim

Kolejna z analizowanych kwestii dotyczy poziomu kapitału społecznego (mierzonego poprzez intensywność angażowania się mieszkańców w sprawy publiczne) i aktywności obywatelskiej (postrzeganej przez pryzmat aktywność w zakresie organizowania się mieszkańców w grupy działające w społeczności lokalne). Na potrzeby opracowania przyjęto, że kapitał społeczny to sieć społecznych relacji zaufania, lojalności i solidarności. Wyszczególnić można dwie postaci kapitału społecznego: kapitał spajający (definiowany jako relacje wewnątrz danej społeczności) oraz kapitał pomostowy (rozumiany jako relacje społeczności ze światem zewnętrznym). Najbardziej adekwatnym miernikiem kapitału pomostowego jest analiza frekwencji w wyborach. Frekwencja wyborcza świadczy o intensywności zaangażowania obywatelskiego, mierzy stopień świadomości demokratycznej obywateli, ich uczestnictwo w rządzeniu oraz ocenę wpływu obywateli na procesy decyzyjne w państwie, regionie czy w środowisku lokalnym. Analiza frekwencji wyborczej przez pryzmat poszczególnych komisji wyborczych pozwala zaobserwować w jakich obszarach może występować problem niskiego kapitału społecznego (pomostowego). Weryfikacji poziomu kapitału spajającego można natomiast dokonać w efekcie badania aktywności mieszkańców w zakresie zrzeszania się i prowadzenia działalności w ramach różnego rodzaju organizacji/stowarzyszeń. Analizując przedmiotową sferę, warto mieć na uwadze, że trudno jest ocenić zarówno zasięg oddziaływania tych organizacji, jak również efektywność ich działań w skali gminy oraz lokalnej społeczności. W związku z powyższym, wskazanie obszarów, w obrębie których występują deficyty w zakresie aktywności organizacji pozarządowych jest bardzo trudne. Dane odnoszące się do liczby organizacji można jednak przeanalizować przez pryzmat liczby funkcjonujących organizacji społecznych w odniesieniu do populacji danego obszaru.

Analizy sytuacji w zakresie jakości kapitału społecznego oraz poziomu uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim w gminie Komarówka Podlaska dokonano przy wykorzystaniu wskaźników dotyczących następujących zagadnień: liczba organizacji społecznych prowadzących aktywnie działalność na terenie gminy, frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2019 r. oraz w wyborach na Prezydenta RP w 2020 r.

Liczba działających na terenie gminy organizacji pozarządowych¹⁰ jest istotnym wskaźnikiem informującym o jakości kapitału społecznego. Analizując przedmiotową sferę, warto mieć na uwadze, że

---

¹⁰ Organizacja pozarządowa (ang. NGO non-governmental-organization) to organizacja obywatelska, założona przez obywateli lub ich organizacje, działająca z własnej inicjatywy w interesie określonego interesu publicznego. Definicja ustawowa organizacji pozarządowej zawarta jest w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 roku, Nr 96, poz. 873), zgodnie z którym: organizacjami pozarządowymi są, nie będące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i nie działające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia

trudno jest ocenić zarówno zasięg oddziaływania tych organizacji, jak również efektywność ich działań w skali gminy oraz lokalnej społeczności. W związku z powyższym, wskazanie obszarów, w obrębie których występują deficyty w zakresie aktywności organizacji pozarządowych jest bardzo trudne. Dane odnoszące się do liczby organizacji można jednak przeanalizować przez pryzmat aktywności mieszkańców w zakresie zrzeszania się i prowadzenia różnego rodzaju organizacji społecznych.

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej na terenie gminy funkcjonują obecnie 23 organizacje społeczne. Ich liczba nieznacznie wzrosła w latach 2017-2021, z 21 do 23, czyli o prawie 10%. Świadczy to o średnim poziomie aktywności mieszkańców w zakresie tworzenia podmiotów aktywnie organizujących lokalne życie społeczno-obywatelskie. Na terenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji funkcjonuje łącznie 13 organizacji społecznych (czyli 56,5% wszystkich organizacji w gminie), w tym:

a) w Komarówce Podlaskiej:

1. Klub Sportowy Az-Bud Komarówka Podlaska,
2. Stowarzyszenie Przyjaciół Gminy Komarówka Podlaska,
3. Gminny Ludowy Klub Sportowo-Turystyczny "Husar",
4. Stowarzyszenie Motocyklowe Panther MC,
5. Stowarzyszenie "Nadzieja i Przyszłość",
6. Ochotnicza Straż Pożarna w Komarówce Podlaskiej,
7. Koło Gospodyń Wiejskich w Komarówce Podlaskiej,
8. Fundacja Hospicjum na Podlasiu w Komarówce Podlaskiej,

b) w Kolembrodach:

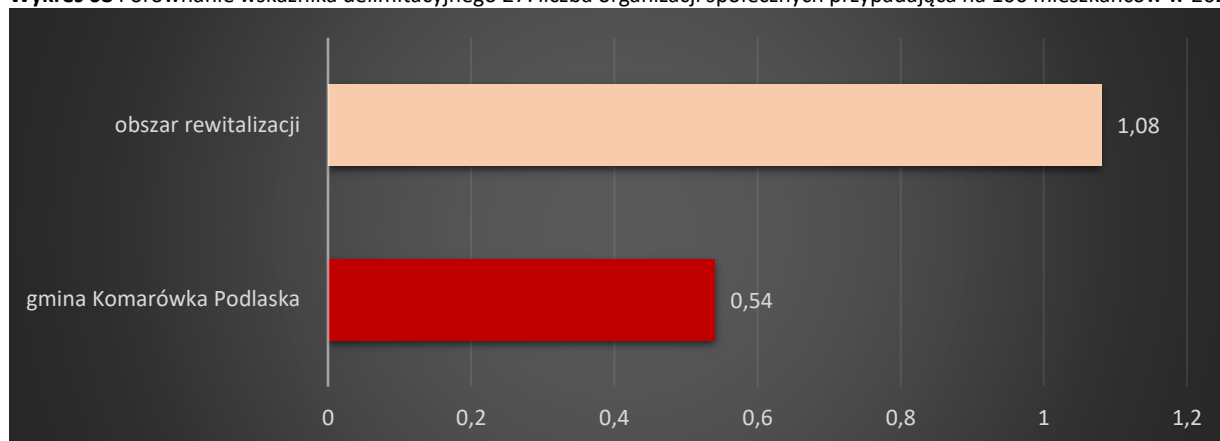
1. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Kolembrody
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Kolembrodach,
3. Koło Gospodyń Wiejskich w Kolembrodach,

c) w Żeliźnie:

1. Ochotnicza Straż Pożarna w Żeliźnie,
2. Stowarzyszenie Mieszkańców Wsi Żelazna „Otwarte Drzwi”.

Dane odnoszące się do liczby organizacji można przeanalizować przez pryzmat aktywności mieszkańców w zakresie zrzeszania się i prowadzenia różnego rodzaju organizacji społecznych. W tym celu zbadano liczbę organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy Komarówka Podlaska przypadającą na 100 mieszkańców. W 2021 r. przedmiotowy wskaźnik dla gminy wyniósł 0,54. Analiza ww. wskaźnika wskazuje, iż sytuacja w obszarze rewitalizacji jest dużo korzystniejsza niż w zakresie całej gminy. Wartość ww. wskaźnika wynosi bowiem: 1,08.

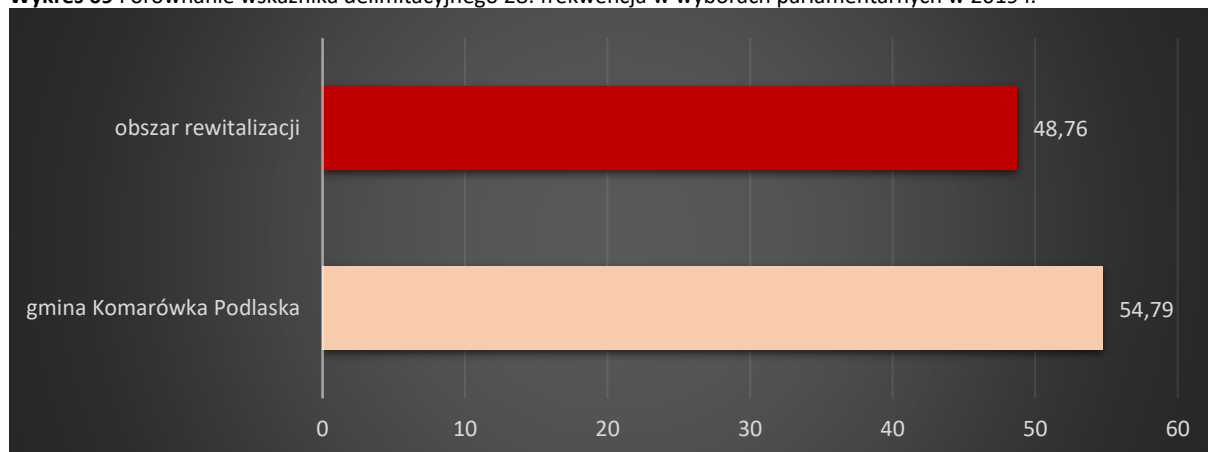
Wykres 68 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 27: liczba organizacji społecznych przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Drugim obszarem, który wzięto pod uwagę, jest aktywność obywatelska mieszkańców obszaru rewitalizacji. W związku z tym, kolejnym wskaźnikiem, który poddano analizie badając jakość kapitału społecznego mieszkańców, jest frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych, które odbyły się w 2019 r. Analogicznie, jak w przypadku wyżej analizowanego wskaźnika, o niekorzystnej sytuacji możemy mówić w przypadku wartości wskaźnika niższej niż średnia gminy. Zgodnie z przeprowadzoną diagnozą w gminie średnia frekwencja w ramach wyborów parlamentarnych w 2019 r. wyniosła 54,79%. W zakresie obszaru rewitalizacji sytuacja kształtuje się w niekorzystny sposób, ponieważ wartość wskaźnika jest sporo niższa niż średnia gminy i wynosi: 48,76%.

Wykres 69 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 28: frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2019 r.

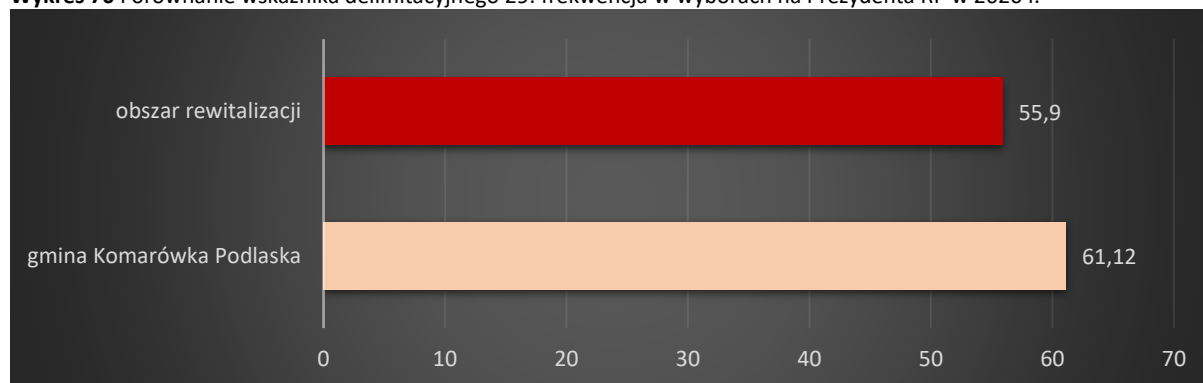
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Ostatnim zbadanym wskaźnikiem była frekwencja w wyborach na Prezydenta RP, które odbyły się w 2020 r. (przeanalizowano frekwencje z dwóch tur wyborów prezydenckich). W pierwszej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. frekwencja na terenie gminy Komarówka Podlaska wyniosła 59,81%. Była ona niższa od frekwencji w powiecie radzyńskim (61,04%) i województwie lubelskim (62,32%). W drugiej turze analizowanych wyborów frekwencja w gminie była wyższa niż w I turze i wyniosła

62,42%. Frekwencja ta kształtowała się na niższym poziomie w porównaniu z frekwencją w II turze w powiecie radzyńskim (64,95%) i woj. lubelskim (66,06%).

Analizując frekwencję w pierwszej i drugiej turze wyborów prezydenckich uzyskano wartość średnią z tych dwóch tur, która wyniosła w gminie Komarówka Podlaska 61,12%. Podobnie jak w przypadku wyborów parlamentarnych, w wyznaczonym obszarze rewitalizacji, frekwencja w zakresie wyborów na Prezydenta RP, kształtuje się w sposób mniej korzystny niż średnia gminna i wynosi: 55,90%.

Wykres 70 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 29: frekwencja w wyborach na Prezydenta RP w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

❖ **Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w obszarze rewitalizacji:**

- ✓ Z informacji uzyskanych podczas rozmów z przedstawicielami instytucji publicznych wynika, że mieszkańców nie tylko tego obszaru rewitalizacji, lecz całej gminy Komarówka Podlaska, bardzo trudno zmobilizować do aktywności obywatelskiej. Sporadycznie uczestniczą oni w spotkaniach wspólnoty (czy to podczas sesji Rady Gminy czy zebrań sołeckich). Mieszkańcy, jako główny powód małej aktywności w sprawach życia publicznego, wykazywali na brak przeświadczenia o rzeczywistej możliwości współdecydowania o losach wspólnoty lokalnej. Poza tym gro z nich jest przekonanych o tym, że „i tak nic się nie zmieni”. Zauważalny jest ogólnie panujący marazm w podejmowaniu aktywności obywatelskich. Wśród deklarowanych przyczyn nieangażowania się w jakąkolwiek aktywność społeczną znalazły się również: brak czasu, wiedzy czy pomysłów. Część z nich wyrażała przekonanie, że zaangażowanie w sprawy społeczne wymaga wybitnych predyspozycji, które zazwyczaj budzą szacunek i uznanie. Inni skłonni byli podejrzewać takie osoby o interesowność i jakieś ukryte korzyści. Mieszkańcy nie czują się wspólnotą, w związku z tym zatracili wrażliwość na dobro wspólne, widziane w perspektywie wieloletniej, dlatego nie angażują się w sprawy publiczne w sposób dostateczny. Brak im również przeświadczenia, że mają realną możliwość współdecydowania o losach wspólnoty samorządowej i kształtowania otaczającej ich rzeczywistości.
- ✓ Wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji konieczne jest rozwijanie świadomości obywatelskiej i wiedzy o roli aktywności obywatelskiej w rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej oraz konkretnych formach tego rodzaju aktywności, które mogą podjąć mieszkańcy, aby realnie wpływać i

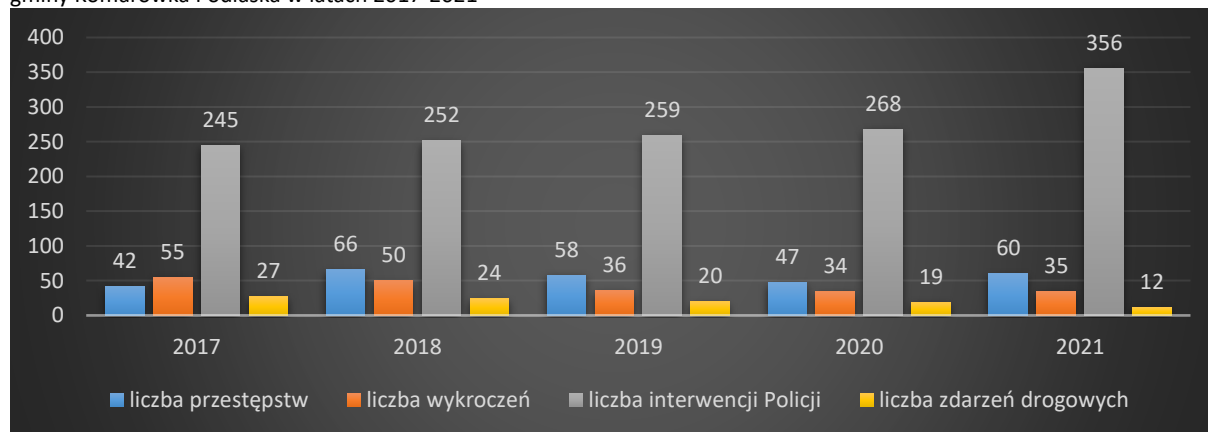
zmieniać sytuację w obszarze rewitalizacji i w całej gminie. W tym celu należy podejmować nie tylko działania edukacyjne wobec mieszkańców, podnoszące ich świadomość i wiedzę, ale również realizować inicjatywy łączące sektor publiczny, lokalne ngo'sy i mieszkańców, tym samym wpływając na wzrost wzajemnego zaufania. Niezbędnym elementem będzie propagowanie i zachęcanie do innowacyjności, kreatywności oraz rozwoju oddolnych inicjatyw.

4.1.8 Poziom bezpieczeństwa publicznego

Ostatnie z zagadnień przeanalizowanych w ramach sfery społecznej dotyczy poziomu bezpieczeństwa publicznego, które to jest istotnym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców i rozwój lokalnej społeczności. Na obniżenie poziomu bezpieczeństwa publicznego wpływają w największej mierze zdarzenia, które związane są z łamaniem prawa lub powszechnie przyjętych norm. Przystępność jest zjawiskiem, które może wywierać bardzo negatywny wpływ na funkcjonowanie lokalnej społeczności. Mimo, że problem ten stanowi margines życia społecznego, jednak częstotliwość i intensywność zdarzeń o tym charakterze może wpływać na postawy i zachowania mieszkańców gminy. Warto również mieć na uwadze, że dla wielu osób świadomość życia w bezpiecznej okolicy stanowi istotną wartość, często decydującą o wyborze miejsca do osiedlenia się.

W latach 2017-2021 odnotowano niepokojące trendy związane z poziomem bezpieczeństwa publicznego w gminie Komarówka Podlaska. Liczba odnotowanych przestępstw wzrosła z 42 w 2017 r. do 60 w 2021 r. (wzrost o 42,86%). Diametralnie wzrosła również liczba różnego rodzaju interwencji przeprowadzonych na terenie gminy przez Policję. W 2017 r. wyniosła ona 245, a w 2021 r. już 356 (wzrost o 111 interwencji, czyli o 45,31%). Korzystniejszą sytuacją prezentuje się w odniesieniu do liczby wykroczeń i zdarzeń drogowych odnotowanych na terenie gminy Komarówka Podlaska. Liczba wykroczeń spadła o 36,36%, z 55 w 2017 r. do 35 w 2021 r. Liczba zdarzeń drogowych spadła zaś o 55,56%, z 27 w 2017 r. do 12 w 2021 r.

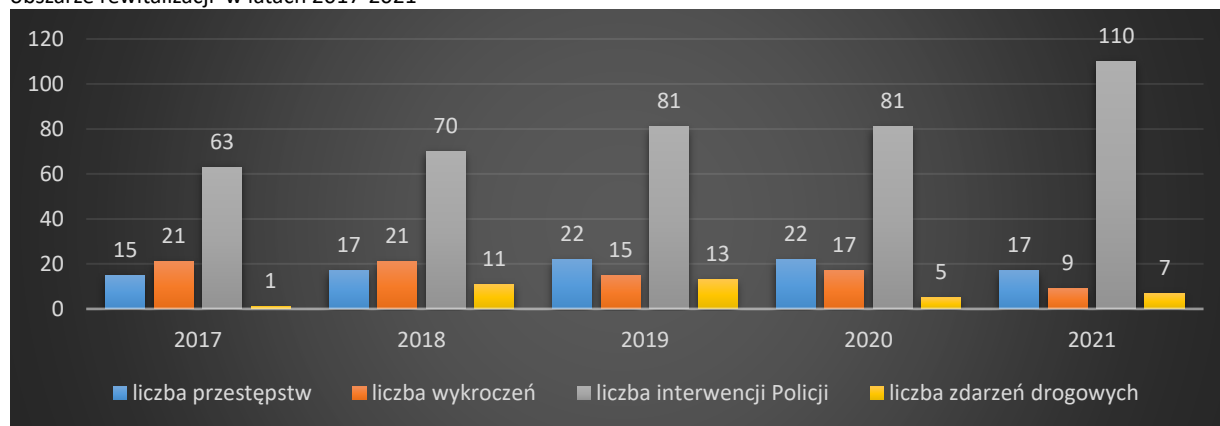
Wykres 71 Liczba odnotowanych przestępstw, wykroczeń, interwencji Policji ogółem oraz zdarzeń drogowych ogółem na terenie gminy Komarówka Podlaska w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Komarówce Podlaskiej

Analogicznie jak w przypadku całej gminy Komarówka Podlaska, w latach 2017 – 2021 w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji odnotowano wzrost ilości wyszczególnionych negatywnych zjawisk z zakresu bezpieczeństwa publicznego. Liczba przestępstw wzrosła, z 15 w 2017 r. do 17 w 2021 r, czyli o 13,33%. Znacznie wzrosła również liczba interwencji Policji. W 2017 r. przeprowadzono 63 interwencje, w 2021r. – 110. Oznacza to wzrost na bardzo wysokim poziomie 74,6%. Jeżeli chodzi o poszczególne kategorie interwencji zdecydowana ich większość to interwencje związane z zakłócaniem bezpieczeństwa i porządku publicznego. Ten typ zdarzeń stanowi 85,45% wszystkich interwencji w 2021 r. Na przestrzeni analizowanego okresu nastąpił też drastyczny liczbę ww. interwencji - z 36 do 94, zatem o 161,11%. Interwencje domowe to 15,45% wszystkich interwencji Policji w 2021 r. W tej kategorii zdarzeń nastąpił spadek ich liczby o 34,62%. W kategorii wykroczeń nastąpił natomiast spadek, z 21 w 2017 r. do 9 w 2021 r., co stanowi 57,14%. Szczególnie niepokoi fakt, że ponad połowa wszystkich zdarzeń drogowych odnotowanych w latach 2017 – 2021 na terenie gminy Komarówka Podlaska miała miejsce na obszarze rewitalizacji, jednak liczba ta uległa zmniejszeniu. W 2017 r. miało miejsce 11 zdarzeń tego typu, w 2021 r., natomiast 7 (spadek o 36,36%). Porównując pod względem poziomu bezpieczeństwa teren całej gminy i wyznaczony obszar rewitalizacji zaznaczyć także należy, że w 2021 r. wśród ogólnej liczby przestępstw odnotowanych na terenie gminy Komarówka Podlaska 28,33% miało miejsce na obszarze rewitalizacji, wśród ogólnej liczby wykroczeń – 25,71%, interwencji Policji – 30,9% oraz zdarzeń drogowych – 58,33% to zdarzenia na terenie rewitalizacji. Powyższe dane świadczą dobitnie o wysokiej koncentracji negatywnych zjawisk z zakresu bezpieczeństwa publicznego w wyznaczonym obszarze rewitalizacji.

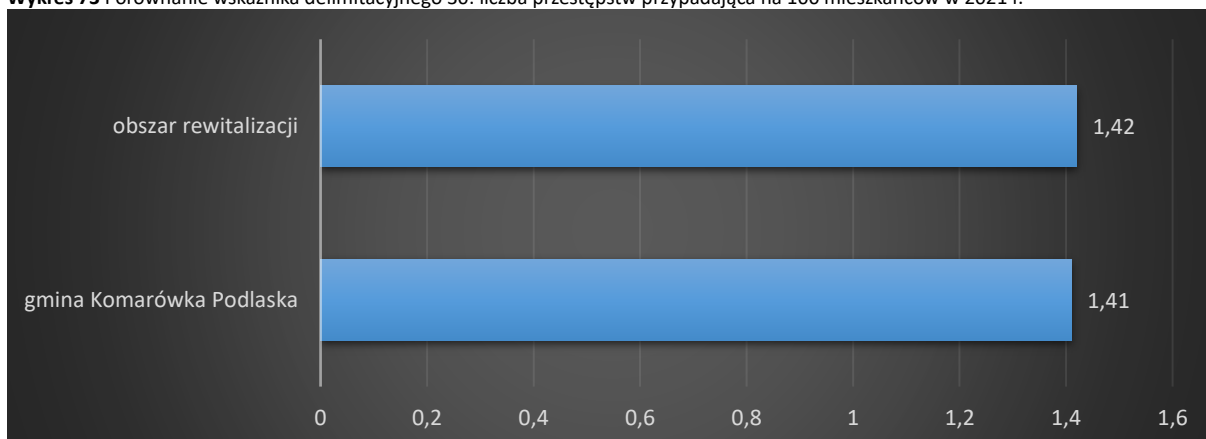
Wykres 72 Liczba odnotowanych przestępstw, wykroczeń, interwencji Policji, zdarzeń drogowych ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Policji w Radzynie Podlaskim

W celu określenia poziomu koncentracji negatywnych zjawisk obniżający poziom bezpieczeństwa publicznego porównano wartości wskaźnika obrazującego liczbę przestępstw przypadającą na 100 mieszkańców gminy Komarówka Podlaska w 2021 r. Na podstawie pozyskanych danych oszacowano, iż dla gminy wartość wskaźnika wyniosła 1,41. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji wartość wskaźnika była marginalnie wyższa i wyniosła 1,42.

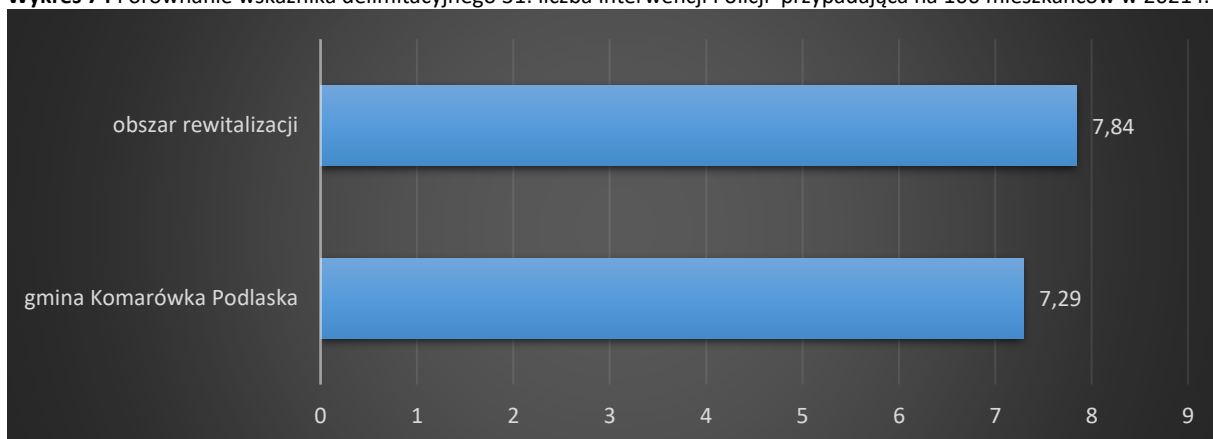
Wykres 73 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 30: liczba przestępstw przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Policji w Radzynie Podlaskim

Niepokojąco są wartości wskaźnika odnoszącego się do interwencji policyjnych związanych z zakłóceniami porządku publicznego na terenie gminy Komarówka Podlaska. Jego średnia wartość dla gminy w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniosła w 2021 roku 7,29. Dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji wartość wskaźnika jest wyższa, wynosi 7,84.

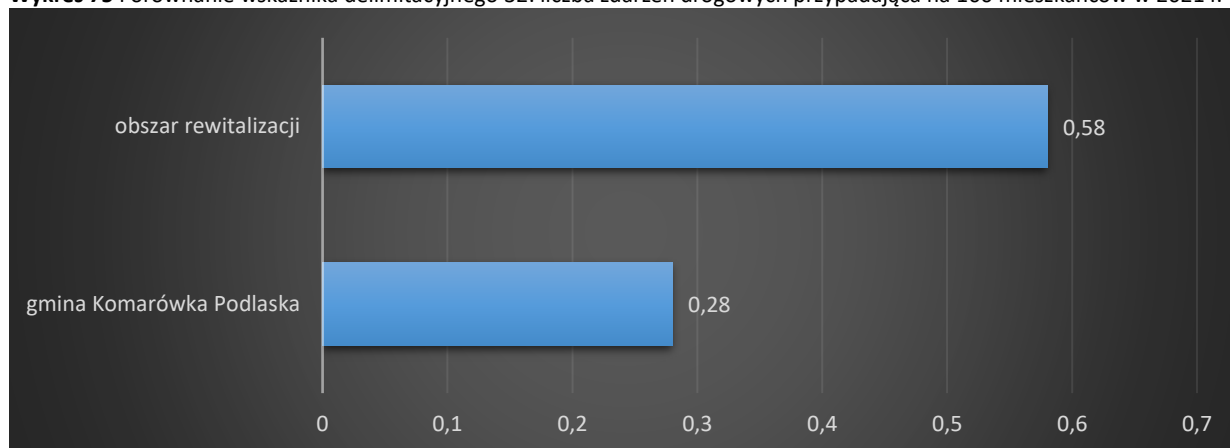
Wykres 74 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 31: liczba interwencji Policji przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Policji w Radzynie Podlaskim

Kolejnym wskaźnikiem analizowanym w kontekście bezpieczeństwa i porządku publicznego w gminie Komarówka Podlaska i obszarze rewitalizacji jest liczba zdarzeń drogowych, które miały miejsce w 2021 r. w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Średnia wartość wskaźnika dotyczącego liczby zdarzeń drogowych przypadającej na 100 mieszkańców dla terenu gminy wyniosła 0,28, dla obszaru rewitalizacji zaś była ona ponownie znacznie wyższa i wynosiła 0,58.

Wykres 75 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego 32: liczba zdarzeń drogowych przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Policji w Radzynie Podlaskim

❖ **Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w obszarze rewitalizacji**

- ✓ Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się bardzo dużą koncentracją negatywnych zjawisk z zakresu bezpieczeństwa publicznego. W 2021 r. miało tu miejsce 28,33% przestępstw odnotowanych na terenie całej gminy, 25,71% wszystkich wykroczeń, 30,9% wszystkich odnotowanych interwencji Policji oraz 58,33% zdarzeń drogowych mających miejsce na terenie całej gminy. Wartość wszystkich trzech z analizowanych wskaźników dla obszaru rewitalizacji przybiera wartość równą przewyższającą średnią gminy.

4.2 Sfera gospodarcza

Analiza sfery gospodarczej koncentruje się na zjawiskach związanych z przedsiębiorczością oraz kondycją lokalnych przedsiębiorstw. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej zależy głównie od potencjału kapitału ludzkiego w zakresie działalności indywidualnej, ale również jest wypadkową takich zmiennych jak lokalizacja czy wsparcie władz z sferze rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego zakłada, że rolnictwo nadal będzie jednym z głównych kierunków rozwoju województwa, gdzie dominującą formą organizacji produkcji rolnej powinny być efektywne gospodarstwa rodzinne. Analizując sytuację ekonomiczną mieszkańców gminy Komarówka Podlaska można stwierdzić, że jest to gmina zdominowana przez rolnictwo. Świadczy o tym zarówno przewaga użytków rolnych nad innymi gruntami a także odsetek pracujących zawodowo w sektorze rolniczym mieszkańców gminy. Inne, pozarolnicze sektory gospodarki, w tym np. usługowo-produkcyjne, mają jedynie znaczenie uzupełniające. Szczególną rolę w odniesieniu do gospodarki pełni miejscowość Komarówka Podlaska. Stanowi ona bowiem czynnik oddziałujący na aktywność zawodową ludności, jest rynkiem pracy dla części mieszkańców gminy oraz ośrodkiem działalności firm handlowych i

usługowych, a także instytucji publicznych (m.in. znajdują się tutaj szkoły, Urząd Gminy, Ośrodek Zdrowia, itd.).

Zgodnie z danymi GUS¹¹ w 2020 roku 57,1% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Komarówka Podlaska pracowało w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 15,6% w przemyśle i budownictwie, a 8,5% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,9% pracowało w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Komarówka Podlaska najczęściej deklarowanymi rodzajami działalności były w 2021 r.: budownictwo (29,90%), handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (16,30%), przetwórstwo przemysłowe (11,96%) oraz informacja i komunikacja (5,98%).

Zgodnie z danymi Powszechnego Spisu Rolnego (PSR) łączna powierzchnia gospodarstw rolnych wyniosła w gminie Komarówka Podlaska, w 2020 r., 9 718, 85 ha, co stanowi 70,53% powierzchni całego obszaru. W porównaniu z danymi PSR z 2010 r. powierzchnia ta uległa zmniejszeniu o 2,04% (spadła z 9 921,27 ha). W 2020 r. aż 20,69% powierzchni gospodarstw rolnych zajmowały gospodarstwa liczące 5-10 ha (łącznie 2 010,65 ha). Gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej miały łączną powierzchnię 5 099,25 ha, czyli 52,47% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych w gminie, a 8,38% stanowiły gospodarstwa 1-5 hektarowe (814,33). Gospodarstwa liczące 10-15 ha zajęły łączną powierzchnię 1 787,98 ha (czyli 18,40%). Najmniej powierzchni zajmowały w 2020 r. gospodarstwa rolne do 1 ha łącznie (6,64 ha, czyli 0,07% ogólnej powierzchni gospodarstw). W latach 2010-2020 wzrosła na terenie gminy Komarówka Podlaska powierzchnia użytków rolnych, z 8 518,39 ha do 8 598,59 ha, czyli o 0,93%. 98,99% stanowią użytki rolne w dobrej kulturze (2020 r.).

Na terenie gminy funkcjonowało w 2020 r. łącznie 754 gospodarstwa rolne. Największą grupę stanowiły wówczas gospodarstwa o wielkości 1-5 ha (230, co stanowiło 30,5% ogółu). 30,11% stanowiły gospodarstwa 5-10 ha (227 gospodarstw). Łączna liczba gospodarstw o powierzchni 10-15 ha wyniosła 129 (17,11%), tych o powierzchni 15 ha i więcej: 164 (21,75%). Zaledwie 4 gospodarstwa zajmowały powierzchnię mniejszą niż 1 ha (0,53%). W stosunku do danych z PSR z 2010 r. liczba gospodarstw rolnych znacznie spadła, z 984, co stanowi spadek o 30,5%. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wyniosła w 2020 r.: grunty ogółem: 12,89 ha, użytki rolne: 11,4 ha.

Gospodarstwa domowe na terenie gminy Komarówka Podlaska posiadają różne źródła utrzymania. Nie wszystkie z nich prowadzą i utrzymują się wyłącznie z działalności rolniczej. Liczba osób pracujących w gospodarstwach rolnych (członkowie rodziny i pracujący najemni stali) wyniosła w 2020 r.:

---

11 https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Komarówka_Podlaska

1 808 osób, co stanowi 41,46%% wszystkich mieszkańców gminy. W gospodarstwach pracują w przeważającej części mężczyźni: 65,93%, kobiety stanowią 34,07%.

Na terenie gminy Komarówka Podlaska przeważały w 2020 r. gospodarstwa rolne specjalizujące się w uprawach polowych oraz hodowli zwierząt. Gospodarstwa z powierzchnią zasiewów stanowiły 95,72% (1 274 gospodarstw) ogólnej liczby gospodarstw w gminie, z czego 1 185 stanowiły gospodarstwa z uprawą różnego rodzaju zbóż. W 208 gospodarstwach uprawiano ziemniaki, a w 84 – kukurydzę. Liczba gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie była następująca: bydło – 391 gospodarstw, drób – 303 gospodarstwa i świnie – 24 gospodarstwa. Odnotowano również 284 gospodarstwa z powierzchnią sadów, zaś łączna powierzchnia sadów wyniosła 186,94 ha.

W 2020 r. zdecydowana większość gospodarstw prowadziła produkcję rolniczą przeznaczoną na sprzedaż: 678, zaś w 72 gospodarstwach produkcja była przeznaczona głównie (w tym wyłącznie) na samozaopatrzenie. Liczba gospodarstw domowych z dochodem z działalności rolniczej wyniosła w analizowanym okresie 754, z dochodem z pracy najemnej – 338, z dochodem z emerytury i renty – 269, z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą – 209, a z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej – 150.

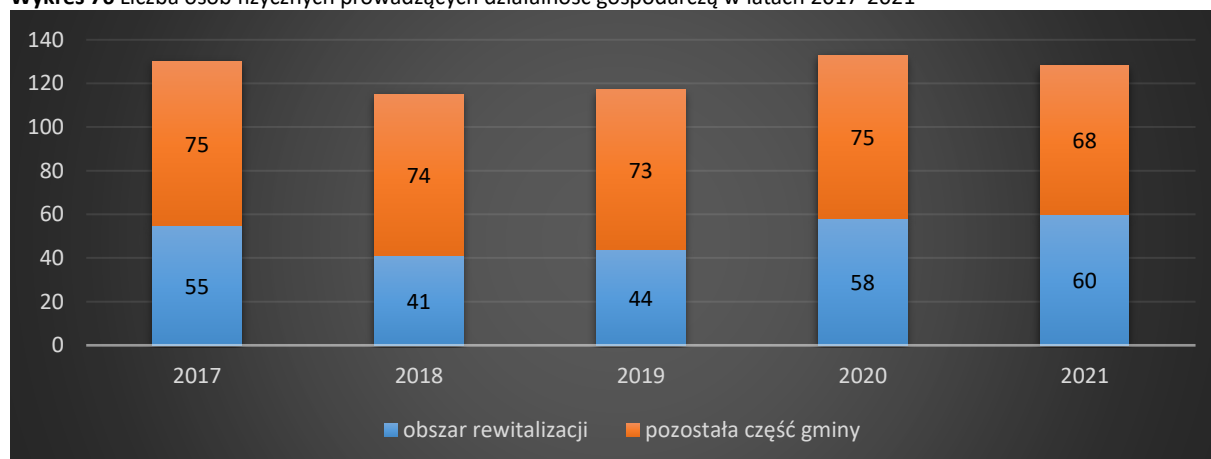
Pomimo wybitnie rolniczego charakteru na obszarze objętym GPR największym problemem są mało dochodowe gospodarstwa rolne. Strukturę agrarną gospodarstw charakteryzuje rozdrobnienie, a działki wchodzące w ich skład są często oddalone od siebie. Jednak na przestrzeni ostatnich lat, wskutek zaistniałej sytuacji w sferze przetwórstwa i skupu płodów rolnych, indywidualne gospodarstwa rolne uległy dużej przemianie. Poprawie uległa struktura gospodarstw – zauważalna jest tendencja do zwiększania ich powierzchni, wzrósł poziom ich wyposażenia w sprzęt, wiele z nich przyjęło jeden kierunek produkcji. Powstały gospodarstwa specjalizujące się wyłącznie w hodowli bydła, trzody chlewnej, drobiu lub produkcji roślinnej. Specjalizacja w hodowli zwierząt wymusiła zmianę struktury upraw rolnych – znacznie zmalała powierzchnia upraw ziemniaków, przekwalifikowaniu na grunty orne uległo wiele użytków zielonych, a na ich miejsce weszła produkcja zbóż, wymuszona m.in. zmianą technologii tuczu trzody chlewnej narzuconą przez przemysł przetwórczy. Wiele gospodarstw specjalizuje się w produkcji sadowniczej (ok. 400 hektarów gminy pokrytych jest sadami), szczególnie w Brzezinach i Przegalinach Dużych. Na terenie gminy dominują sady z jabłkami, sady wiśniowe, śliwy, gruszki, brzoskwinie, kasztany jadalne, dereń jadalny. Wśród plantacji prym wiodą czarne porzeczki, truskawki gruntowe łącznie z poziomkami, maliny łącznie z jeżyną bezkolcową, borówki wysokie, aronia, porzeczki kolorowe, leszczyna, agrest, czarny bez.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi w trakcie konsultacji społecznych, gospodarka rolna mimo licznych inwestycji oraz nowych technologii, nie zapewnia właścicielom dochodów na satysfakcjonującym poziomie. Istotny wpływ na rozwój gospodarki rolnej ma też migracja młodych osób do innych regionów w poszukiwaniu zatrudnienia, co sprawia, że właścicielami gospodarstw zostają starzejący się rolnicy,

dotknięci pogarszającym się stanem zdrowia, bez większych perspektyw na wzmocnienie produkcji rolnej oraz wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie. Szansą na rozwój są gospodarstwa specjalizujące się w zdrowej, ekologicznej żywności oraz przetwórstwie tej żywności. Na terenie gminy funkcjonuje 12 certyfikowanych gospodarstw, które zajmują się ekologiczną produkcją żywności. W najbliższych latach należy dążyć do dalszego rozwoju tego typu gospodarstw i tworzenia sieci dystrybucji i zbytu dla wytwarzanych produktów ekologicznych. W związku z czym na etapie analiz zdiagnozowano konieczność wsparcia pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych na terenie gminy Komarówka Podlaska.

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej na przestrzeni lat 2017-2021 zanotowano nieznaczny spadek liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na poziomie 1,54%. Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji odnotowano natomiast wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (55 osób w 2017 r., 60 osób w 2021 r. – wzrost o 9,1%). Udział liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą z terenu rewitalizacji w ogólnej liczbie z terenu całej gminy wynosił: 42,31% w 2017 r., 35,65% w 2018 r., 37,61% w 2019 r., 43,61% w 2020 r. oraz 46,88% w 2021 r.

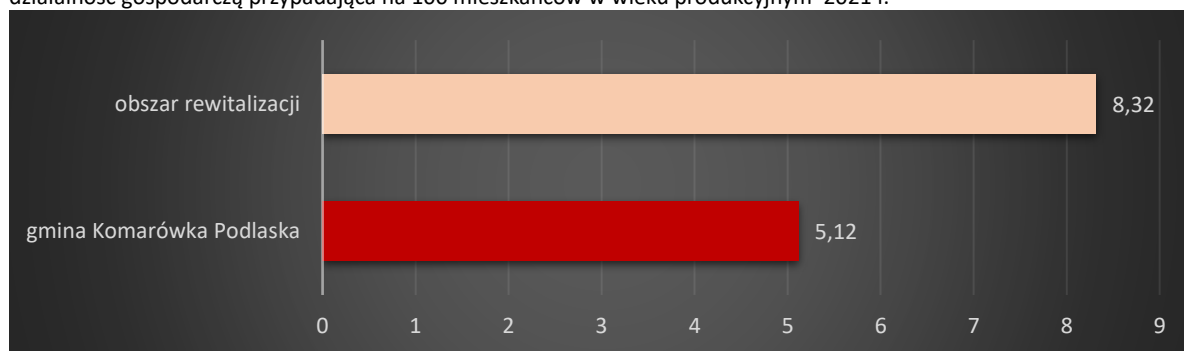
Wykres 76 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Celem przeprowadzenia szczegółowej analizy sytuacji gospodarczej na obszarze rewitalizacji zbadano wskaźnik obrazujący liczbę osób prowadzących działalność gospodarczą przypadającą na 100 mieszkańców w 2021 r. Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami wartość wskaźnika dla obszaru całej gminy Komarówka Podlaska wynosi 5,12. Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji sytuacja wygląda bardzo korzystnie, ponieważ wskaźnik przyjmuje wartość wyższą niż ww. średnia – 8,32.

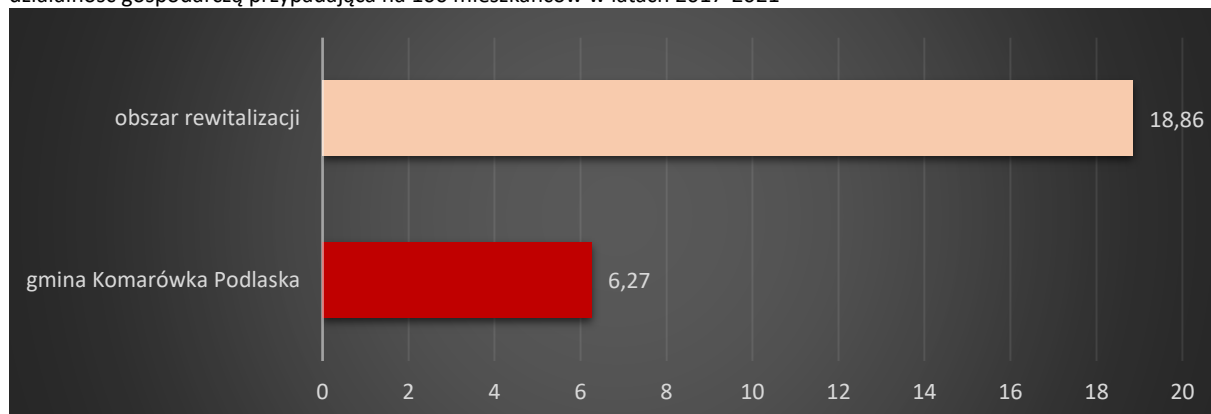
Wykres 77 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego – sfera gospodarcza – wskaźnik nr 1: liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Aby uchwycić zakres zmian zachodzących w zakresie gospodarki lokalnej, w następnej kolejności analizie poddano wskaźniki obrazujące zmianę liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w latach 2017-2021. W tym przypadku wartość wskaźnika dla obszaru rewitalizacji jest znacznie wyższa niż wartość wskaźnika dla całej gminy. Dla gminy wynosi ona 6,27, dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji zaś 18,86.

Wykres 78 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego- sfera gospodarcza- wskaźnik 2.: zmiana liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadająca na 100 mieszkańców w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

W obszarze rewitalizacji funkcjonują dwie spółdzielnie socjalne:

- ❖ Spółdzielnia Socjalna „Świt” – spółdzielnia osób prawnych, wpisana do Rejestru Przedsiębiorców 31.12.2014 r. Spółdzielnia pozyskała środki na aktywizację zawodową osób bezrobotnych, wiodącą działalnością jest produkcja pelletu drzewnego; w chwili obecnej spółdzielnia jest w likwidacji.
- ❖ Spółdzielnia Socjalna „Robótka” – spółdzielnia osób fizycznych, wpisana do Rejestru Przedsiębiorców 11.12.2013 r. W ramach spółdzielni powstał sklepik z odzieżą i sklep spożywczo-przemysłowy.

Dodatkowo na terenie gminy Komarówka Podlaska od 2022 r. funkcjonuje od 2022 r. Spółdzielnia Socjalna WODKAN. Siedziba spółdzielni znajduje się na w miejscowości Derewiczna. Prowadzi ona działalność w zakresie systemu zaopatrzenia w wodę i nawadniania.

❖ Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w obszarze rewitalizacji

- ✓ Wprawdzie w obszarze rewitalizacji liczba podmiotów gospodarczych jest stosunkowo duża. Jednakże ich dochodowość i charakter sugeruje (głównie małe, jednoosobowe działalności gospodarcze), że są to przede wszystkim małe podmioty o ograniczonych możliwościach rozwoju. Na taki stan rzeczy wpływa przede wszystkim usytuowanie w granicach obszaru rewitalizacji miejscowości gminnej (Komarówka Podlaska), która to ze względu na specyfikę tego typu obszarów, tj. obszarów wiejskich, stanowi centrum administracyjno-usługowe całej gminy.
- ✓ Podmioty gospodarcze w większości prowadzą działalność w zakresie usług podstawowych zaspokajających najpilniejsze potrzeby ludności. Zakres prowadzonej działalności pozwala przypuszczać, że właściciele tych niewielkich przedsiębiorstw nie dysponują odpowiednimi zasobami finansowymi, które pozwoliłyby na rozwój ich działalności; dominujący jest tutaj udział mikro przedsiębiorstw, a co za tym idzie – ograniczone są też własne zasoby kapitałowe i zdolność kredytowa.
- ✓ Choć ogólną sytuację w zakresie sfery gospodarczej na obszarze rewitalizacji należy uznać za stosunkowo dobrą, wymaga ona jednak podjęcia działań skutkujących zarówno wzrostem możliwości rozwojowych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, jak również wpływających na wzrost liczby miejsc pracy na obszarze rewitalizacji.
- ✓ Brak wystarczającej liczby miejsc pracy powoduje konieczność poszukiwania jej w poza granicami gminy i zniechęcająca do osiedlania się na jej terenie. Stanowi to poważną barierę w rozwoju nie tylko obszaru rewitalizacji, lecz całej gminy. Ponadto konieczność emigracji w celach zarobkowych jest przyczyną szeregu innych problemów społecznych.

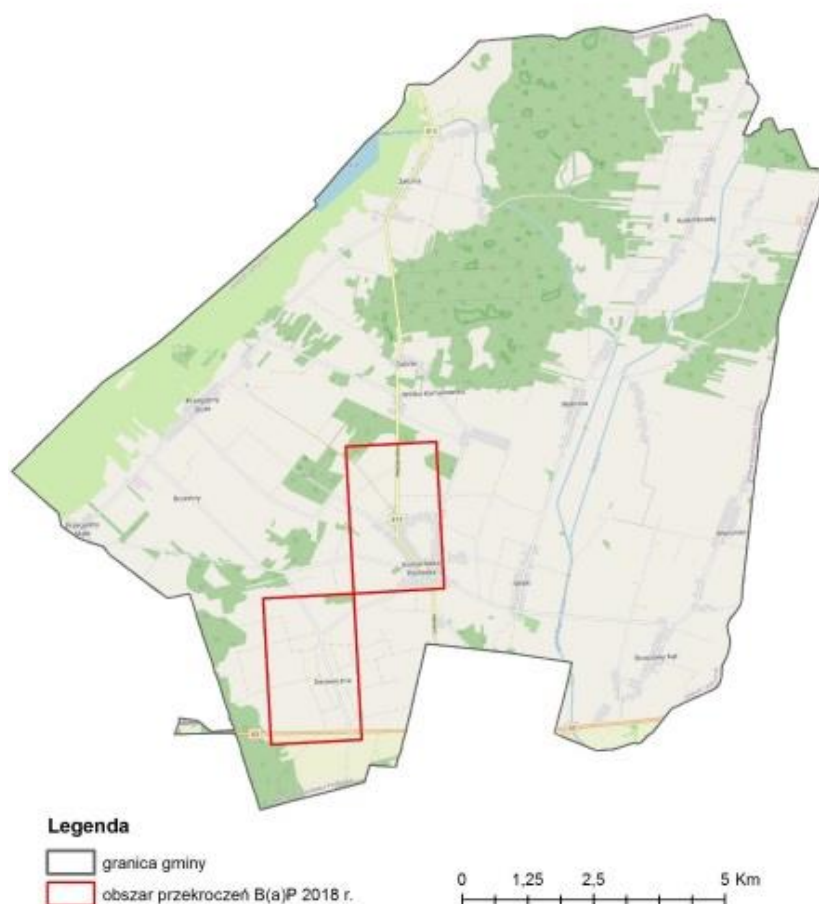
4.3 Sfera środowiskowa

Kolejnym z obszarów wymagających, zgodnie z ustawą o rewitalizacji, analizy jest jakość środowiska na terenie gminy Komarówka Podlaska. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie lubelskim jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno- bytowego (emisja powierzchniowa), z komunikacji (emisja liniowa) oraz z działalności przemysłowej (emisja punktowa). Znaczący udział w stężeniach substancji na obszarze województwa ma również napływ zanieczyszczeń z pozostałego obszaru Polski oraz z Europy. Głównym lokalnym źródłem zanieczyszczeń jest emisja z domów ogrzewanych indywidualnie oraz na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o znacznym natężeniu ruchu, komunikacja samochodowa. Przemysł zlokalizowany na obszarze województwa lubelskiego, głównie energetyka zawodowa, ze względu na dużą wysokość emitorów, w znacznym stopniu eksportuje zanieczyszczenia poza granice województwa. Zakłady przemysłowe o istotnej emisji niezorganizowanej lub emitowanej poprzez niskie kominy mogą również bezpośrednio

wpływać na jakość powietrza w ich sąsiedztwie. Uzyskanie wiarygodnych danych dotyczących jakości środowiska na terenie gminy Komarówka Podlaska jest utrudnione. Na jej obszarze nie ma zainstalowanych urządzeń monitorujących na bieżąco jakość powietrza, stan gleb czy wód. W związku z tym, w celu określenia sytuacji problemowej przeanalizowano dane, które były możliwe do pozyskania i dotyczyły odnotowanych przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu, oraz azbestu, który wymaga utylizacji.

W pierwszej kolejności zwrócono się do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska - Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Lublinie z prośbą o dostarczenie informacji w zakresie odnotowanych przekroczeń jakości powietrza na terenie gminy w latach 2017-2021. Zgodnie z informacją GIOŚ, „Roczna ocena jakości powietrza” za 2018 r. wykazała przekroczenia norm jakości powietrza na terenie gminy Komarówka Podlaska, dla poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Główną przyczyną tychże przekroczeń było oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków oraz panujące niekorzystne warunki meteorologiczne głównie w sezonie jesienno-zimowym, które sprzyjały kumulacji zanieczyszczeń. Z tego względu stężenia benzo(a)pirenu charakteryzuje wyraźna sezonowa zmienność i zależność od zapotrzebowania na ciepło do ogrzewania domów.

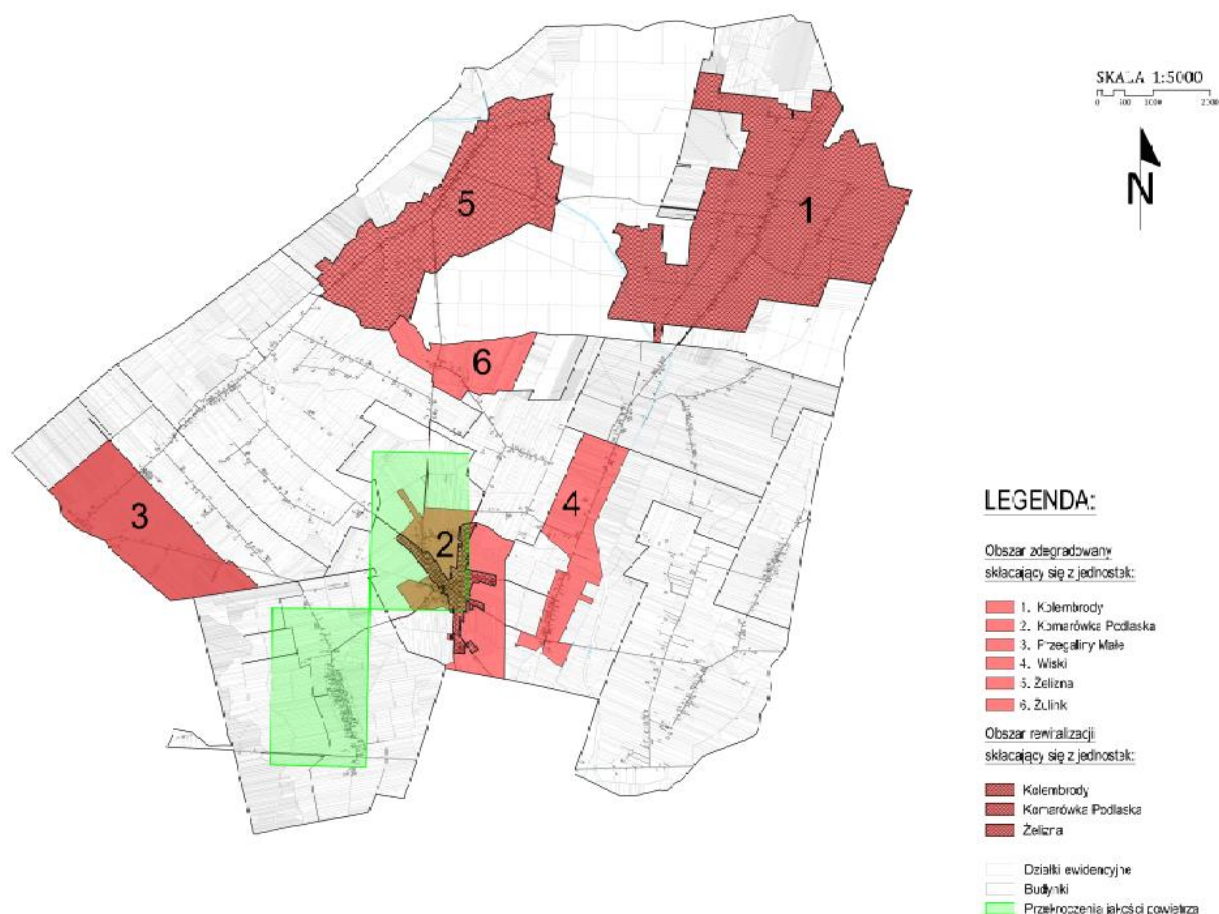
Mapa 5 Obszar przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu na terenie gminy Komarówka Podlaska w 2018 r.

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska - Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie

Na podstawie danych GIOŚ dokonano mapowania obszarów przekroczeń jakości powietrza w 2018 r. względem wyznaczonych jednostek referencyjnych. W świetle uzyskanych danych przekroczenie dopuszczalnych stężeń odnotowano w następujących jednostkach referencyjnych: Derewiczna, Komarówka Podlaska, Przegaliny Duże oraz Wólka Kamrowska. Łączna powierzchnia terenów, w obrębie których odnotowano przekroczenie jakości powietrza wynosi: 496,254 ha, w tym 486,3293 ha znajduje się w obrębie wyznaczonych jednostek referencyjnych (stanowi 5,92% obszaru tychże jednostek). W granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji przekroczenie jakości powietrza odnotowano w obrębie miejscowości Komarówka Podlaska.

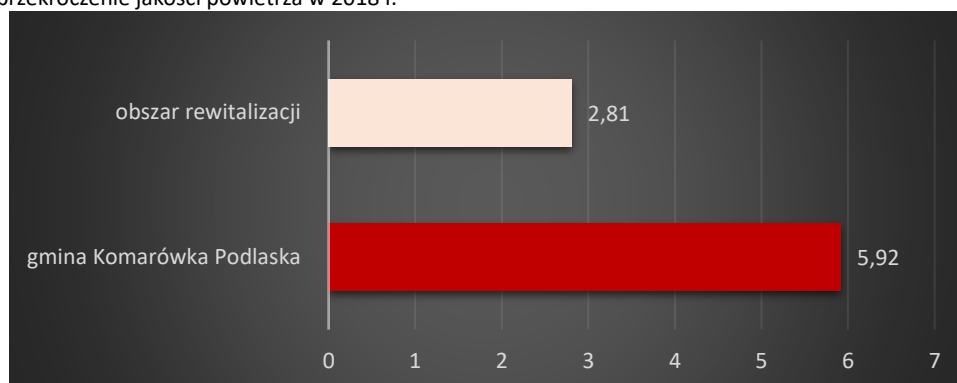
Mapa 6 Obszar przekroczeń poziomu docelowego benzo/a/pirenu w 2018 r. z uwzględnieniem wyznaczonego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

Powierzchnia obszarów przekroczeń w zakresie wyznaczonego obszaru rewitalizacji (m. Komarówka Podlaska) wynosi: 60,5747 ha. Oznacza to, iż udział powierzchni obszarów przekroczeń kształtuje się na poziomie 2,81% całość obszaru rewitalizacji. Jest to wartość sporo niższa niż wyżej zaprezentowana średnia gminy.

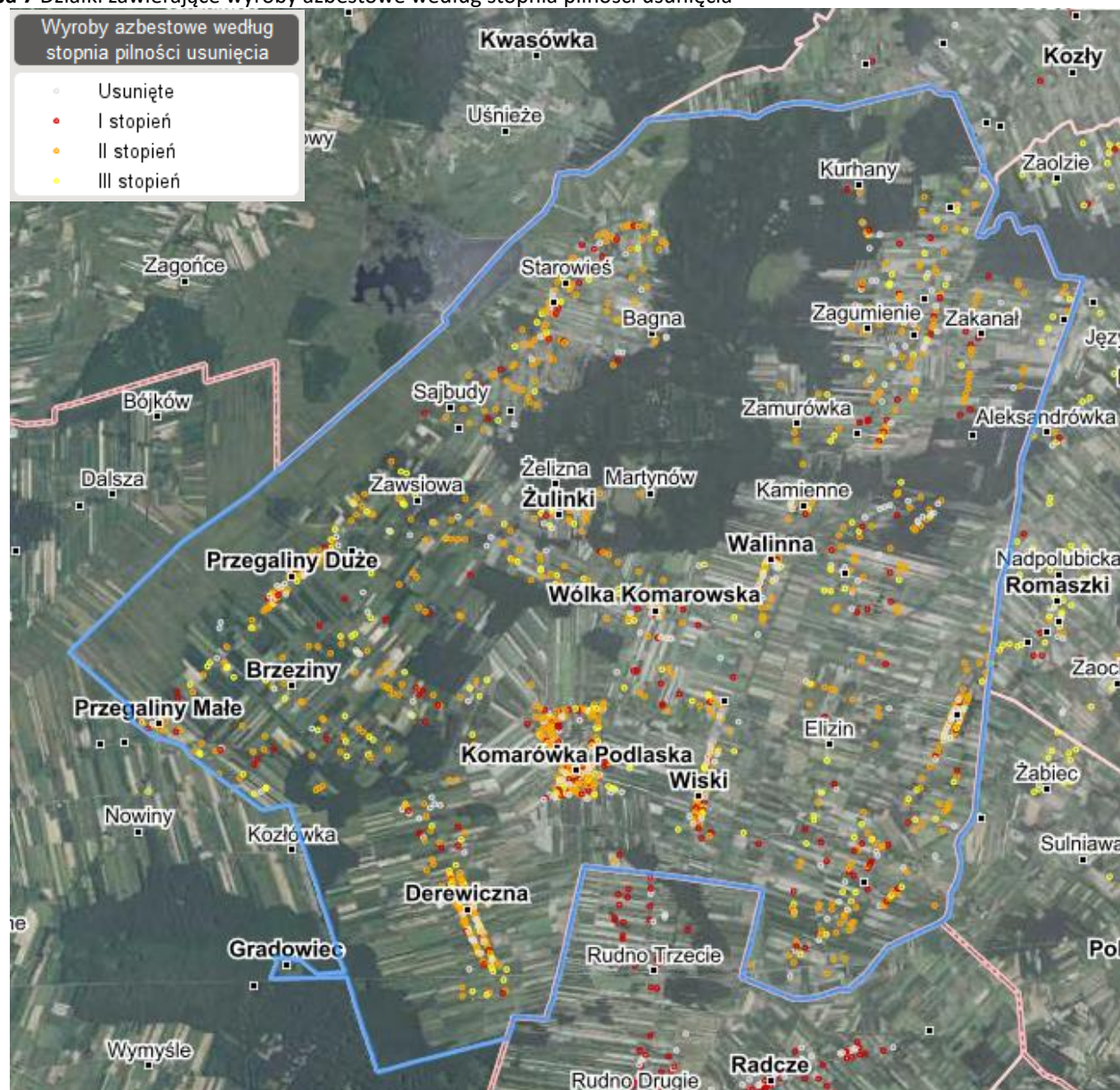
Wykres 79 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego- sfera środowiskowa- wskaźnik 3: udział powierzchni obszaru, na którym odnotowano przekroczenie jakości powietrza w 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne

Kolejnym zagadnieniem, które poddano analizie na potrzeby niniejszego opracowania było zanieczyszczenie środowiska azbestem. Na niżej zamieszczonej mapie możemy zauważyć, że największe skupisko budynków pokrytych azbestem jest zlokalizowane w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji. Z racji na chorobotwórcze działanie azbestu, będące wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu, spora część zabudowy na obszarze rewitalizacji wymaga usunięcia elementów azbestowych. Szczególną cechą azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia. Zmiany chorobowe mogą pojawić się po kilku lub nawet kilkudziesięciu latach. Włókna azbestu trafiają do organizmu głównie drogą oddechową, z wdychanym powietrzem, i w niewielkim tylko stopniu przez skórę i z układu pokarmowego. Źródłem narażenia, prócz zanieczyszczonego powietrza, może być woda, do której azbest trafia z gleb zanieczyszczonych azbestem. Jak wskazują liczne badania kontakt z azbestem stanowi przyczynę wielu chorób, m.in.: azbestozę, raka płuc, raka oskrzeli oraz raka opłucnej zwanego międzybłoniakiem. Wdychający włókna częściej chorują też na inne nowotwory raka żołądka, krtani, nerek, jelit, trzustki, jajnika oraz chłoniaki. Pomimo prowadzonych systematycznie przedsięwzięć w zakresie usuwania wyrobów azbestowych, wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się nadal bardzo dużym natężeniem zabudowy wymagającej podjęcia interwencji (w tym o I stopniu pilności usunięcia). Poniżej zaprezentowano mapę prezentującą obszary w obrębie gminy, w granicach których znajdują się wyroby azbestowe wymagające usunięcia.

Mapa 7 Działki zawierające wyroby azbestowe według stopnia pilności usunięcia

Źródło: Elektroniczny System Informacji Przestrzennej do monitorowania realizacji Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032; <http://esip.bazaazbestowa.gov.pl/>

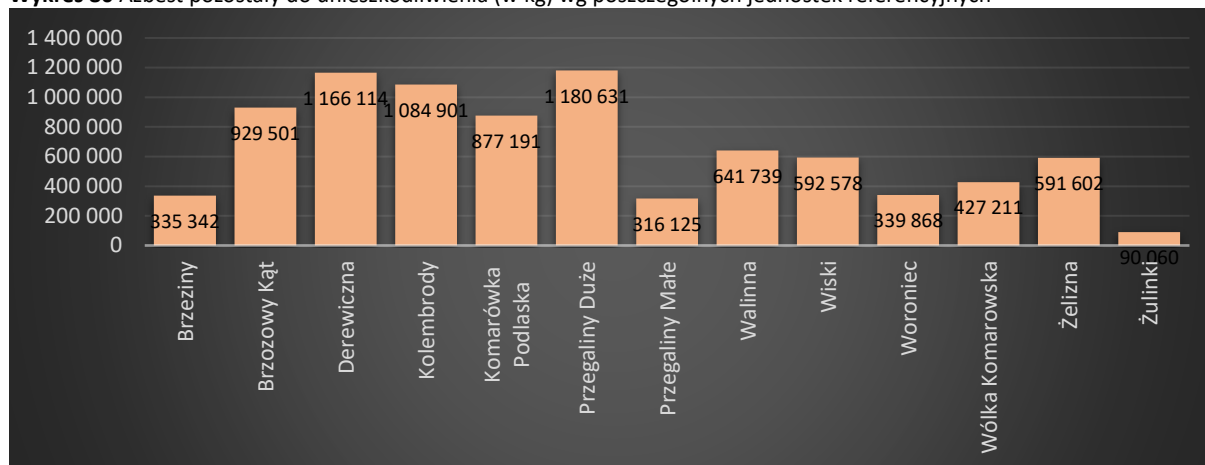
Źródłem narażenia, prócz zanieczyszczonego powietrza, może być woda, do której azbest trafia z gleb zanieczyszczonych azbestem. Skutki szkodliwego działania azbestu nie muszą być natychmiastowe; jego działanie u człowieka może ujawnić się nawet po kilkudziesięciu latach. W aktualnym stanie wiedzy naukowej azbest jest substancją o udowodnionym działaniu rakotwórczym dla ludzi. Z chwilą zakazu produkcji azbestu i obrotu materiałami azbestowymi, podstawowym problemem stało się jego usunięcie ze środowiska. W tym celu został uchwalony krajowy *Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*, który zakłada usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest do 2032 r.¹²

¹² <https://www.gov.pl/web/gis/dlaczego-azbest-jest-niebezpieczny-dla-zdrowia>

W 2021 r. na terenie całej gminy Komarówka Podlaska pozostało łącznie 8 572 863 kg azbestu, który wymaga stosownej utylizacji. Najwięcej azbestu, który wymaga utylizacji znajduje się w Przegalinach Dużych, Derewicznej i Kolembrodach.

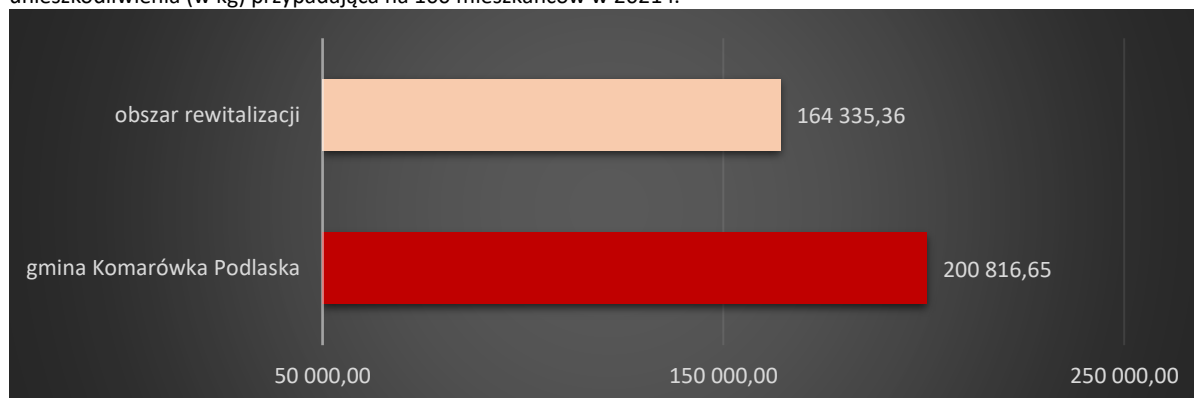
Wykres 80 Azbest pozostały do unieszkodliwienia (w kg) wg poszczególnych jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

W granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji pozostawało 1 970 381 kg, co stanowi 22,98% całkowitej masy azbestu wymagającej utylizacji w gminie Komarówka Podlaska. Podobnie, jak w przypadku innych kwestii również tą rozpatrzono w kontekście potencjału ludnościowego. W tym celu analizie podano wskaźnik obrazujący masę pozostałego do utylizacji azbestu przypadającą na 100 mieszkańców w 2021r. Średnia wartość wskaźnika dla całej gminy wynosi 200 816,65. Na podstawie przeprowadzonych obliczeń oszacowano, iż wartość wskaźnika dla obszaru rewitalizacji wynosi 164 335,36. Jest to wartość znacznie poniżej średniej dla gminy. Jednocześnie dane te wskazują, iż problem ten istnieje nadal w dużym stopniu i wymaga podjęcia interwencji.

Wykres 81 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego- sfera środowiskowa- wskaźnik 4: ilość azbestu pozostałego do unieszkodliwienia (w kg) przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Aby ocenić zmiany ryzyka powodziowego, a także określić działania związane z ograniczeniem negatywnych konsekwencji powodzi dla zdrowia ludzkiego, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej opracowywane są mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP), zgodnie z art. 171 ust. 8 ustawy – Prawo wodne oraz art. 14 Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywy Powodziowej), które podlegają przeglądom i aktualizacjom w cyklach 6-letnich. W II cyklu planistycznym po przeprowadzonej aktualizacji wyznaczono nowe mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego dla obszarów i typów powodzi wskazanych w wyniku przeglądu i aktualizacji wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP) zakończonej w 2018 r. Ze względu na źródło wskazano w Polsce następujące typy powodzi:

- powódź rzeczna:
- naturalne wezbranie,
- zniszczenie wałów przeciwpowodziowych;
- powódź od strony morza – w dwóch scenariuszach:
- naturalne wezbranie,
- zniszczenie wałów przeciwpowodziowych lub przeciwsztormowych;
- powódź od urządzeń hydrotechnicznych – związana z zalaniem terenu w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia budowli piętrzących.

W I cyklu planistycznym opracowano MZP i MRP w przypadku powodzi rzecznych i od strony morza, natomiast II cykl planistyczny ukazał dodatkowo obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w wyniku zniszczenia lub uszkodzenia budowli piętrzących.

Zgodnie z danymi udostępnionym na stronie Informatycznego Systemu Ochrony Kraju (<https://isok.gov.pl/hydroportal.html>) na terenie gminy Komarówka Podlaska nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią przez które rozumie się obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (tj. raz na 100 lat) oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat).

Na terenie gminy nie występują obszary wchodzące w skład sieci europejskiej NATURA 2000 oraz krajowego systemu obszarów chronionych ECONET PL. Dużo jest natomiast obiektów objętych takimi drobnoprzestrzennymi formami ochrony przyrody jak użytki ekologiczne i pomniki przyrody.

➔ 37 obiektów przyrodniczych (śródlęśnych oczek wodnych i mokradeł) posiada status użytku ekologicznego. W poniższej tabeli przedstawiono szczegółową informację w zakresie użytków ekologicznych.

Tabela 13 Wykaz użytków ekologicznych na gruntach Nadleśnictwa Miedzyrzec Podlaski na terenie gminy Komarówka Podlaska

Lp użytku	Lp wydz.	Leśnictwo	Adres leśny	Rodzaj pow.	Pow. (ha)	Adres admin.	Nr działki
1	1	Witoroż	05-14-1-12-381 -b -00	E-N	5,16	06-15-052-0016	1847
	2	Witoroż	05-14-1-12-382 -d -00	E-N	1,88	06-15-052-0016	1846
	3	Witoroż	05-14-1-12-382 -g -00	E-N	5,20	06-15-052-0016	1846
2	4	Witoroż	05-14-1-12-385 -d -00	E-N	0,46	06-15-052-0016	1843
3	5	Witoroż	05-14-1-12-389 -i -00	E-N	1,15	06-15-052-0016	1852
4	6	Witoroż	05-14-1-12-390 -h -00	E-N	1,36	06-15-052-0016	1851
5	7	Witoroż	05-14-1-12-390 -g -00	E-N	0,77	06-15-052-0016	1851
	8	Witoroż	05-14-1-12-391 -b -00	E-N	2,70	06-15-052-0016	1850
6	9	Witoroż	05-14-1-12-391 -j -00	E-N	0,56	06-15-052-0016	1850
7	10	Witoroż	05-14-1-12-394 -i -00	E-N	0,72	06-15-052-0016	1860
8	11	Witoroż	05-14-1-12-396 -d -00	E-N	0,54	06-15-052-0016	1858/1
	12	Witoroż	05-14-1-12-397 -c -00	E-N	1,54	06-15-052-0016	1857
9	13	Żelizna	05-14-1-13-399 -i -00	E-N	0,80	06-15-052-0016	1831/1
10	14	Żelizna	05-14-1-13-399 -g -00	E-N	0,24	06-15-052-0016	1831/1
	15	Żelizna	05-14-1-13-400 -f -00	E-N	15,98	06-15-052-0016	1830/1
	16	Żelizna	05-14-1-13-401 -i -00	E-N	6,56	06-15-052-0016	1829/1
	17	Żelizna	05-14-1-13-405 -d -00	E-N	1,85	06-15-052-0016	1834
	18	Żelizna	05-14-1-13-406 -a -00	E-N	4,60	06-15-052-0016	1833
11	19	Żelizna	05-14-1-13-401 -f -00	E-N	0,40	06-15-052-0016	1829/1
12	20	Witoroż	05-14-1-12-396 -k -00	E-N	1,45	06-15-052-0016	1866
	21	Żelizna	05-14-1-13-402 -b -00	E-N	0,55	06-15-052-0016	1828
13	22	Żelizna	05-14-1-13-409 -d -00	E-N	0,44	06-15-052-0016	1839
14	23	Żelizna	05-14-1-13-412 -g -00	E-N	0,24	06-15-052-0016	1807
	24	Żelizna	05-14-1-13-413 -b -00	E-N	0,25	06-15-052-0016	1806/1
15	25	Żelizna	05-14-1-13-414 -c -00	E-N	0,41	06-15-052-0016	1805/1
16	26	Żelizna	05-14-1-13-415 -c -00	E-N	0,37	06-15-052-0016	1793/1
17	27	Żelizna	05-14-1-13-415 -h -00	E-N	1,02	06-15-052-0016	1792/1
18	28	Żelizna	05-14-1-13-418 -j -00	E-N	2,24	06-15-052-0016	1815/1 i 1818
	29	Żelizna	05-14-1-13-419 -k -00	E-N	0,30	06-15-052-0016	1815/1
	30	Żelizna	05-14-1-13-427 -a -00	E-N	0,97	06-15-052-0016	1821 i 1822

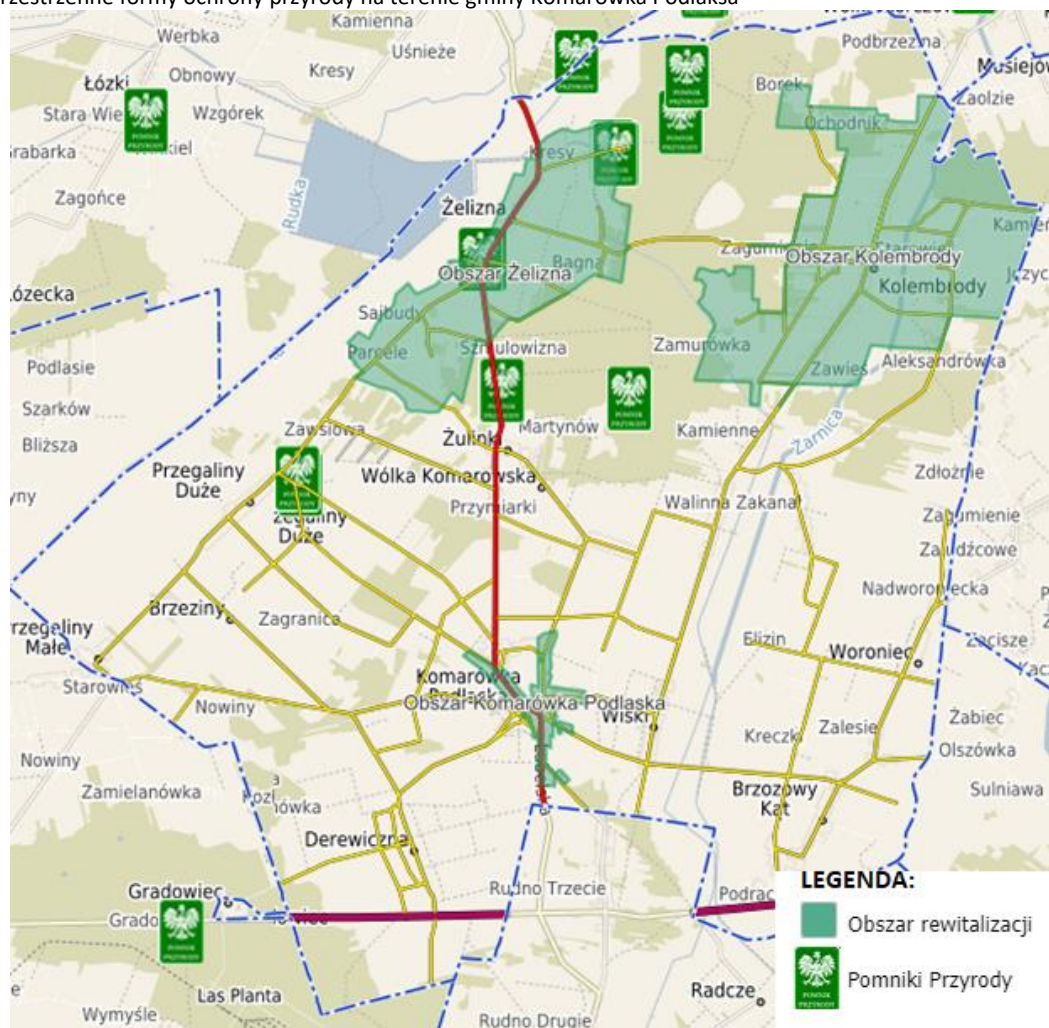
Lp użytku	Lp wydz.	Leśnictwo	Adres leśny	Rodzaj pow.	Pow. (ha)	Adres admin.	Nr działki
	31	Żelizna	05-14-1-13-428 -a -00	E-N	0,92	06-15-052-0016	1821
19	32	Żelizna	05-14-1-13-419 -h -00	E-N	0,55	06-15-052-0016	1815/1
20	33	Żelizna	05-14-1-13-423 -g -00	E-N	0,38	06-15-052-0016	1797/1
21	34	Żelizna	05-14-1-13-425 -d -00	E-N	0,40	06-15-052-0016	1795/1
22	35	Żelizna	05-14-1-13-427 -g -00	E-N	3,18	06-15-052-0016	1822
23	36	Żelizna	05-14-1-13-429 -g -00	E-N	1,79	06-15-052-0016	1820
24	37	Żelizna	05-14-1-13-430 -f -00	E-N	4,07	06-15-052-0016	1819/1
25	38	Żelizna	05-14-1-13-430 -i -00	E-N	1,66	06-15-052-0016	1819/1
	39	Żelizna	05-14-1-13-431 -g -00	E-N	8,31	06-15-052-0016	1803
	40	Żelizna	05-14-1-13-432 -d -00	E-N	1,72	06-15-052-0016	1802/1
26	41	Żelizna	05-14-1-13-431 -k -00	E-N	6,52	06-15-052-0017	1804
27	42	Żelizna	05-14-1-13-432 -j -00	E-N	0,53	06-15-052-0016	1802/1
28	43	Żelizna	05-14-1-13-434 -f -00	E-N	0,55	06-15-052-0016	1800/1
29	44	Żelizna	05-14-1-13-435 -i -00	E-N	0,43	06-15-052-0016	1799/1
30	45	Żelizna	05-14-1-13-435 -n -00	E-N	1,12	06-15-052-0016	1799/1
31	46	Żelizna	05-14-1-13-437 -b -00	E-N	0,96	06-15-052-0016	1825
	47	Żelizna	05-14-1-13-436 -d -00	E-N	0,77	06-15-052-0016	1824
32	48	Żelizna	05-14-1-13-436 -c -00	E-N	2,00	06-15-052-0016	1824
33	49	Żelizna	05-14-1-13-438 -b -00	E-LS	0,38	06-15-052-0007	602
34	50	Żelizna	05-14-1-13-438 -c -00	E-LS	0,33	06-15-052-0007	602
35	51	Żelizna	05-14-1-13-440 -d -00	E-N	0,22	06-15-052-0005	1285
	52	Żelizna	05-14-1-13-441 -d -00	E-N	0,32	06-15-052-0005	1284/1
36	53	Żelizna	05-14-1-13-442 -g -00	E-N	0,32	06-15-052-0005	1283/1
37	54	Żelizna	05-14-1-13-443 -f -00	E-N	0,25	06-15-052-0005	1270/1
Razem:					98,39		

Źródło: Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie

➔ Status pomnika przyrody posiada 12 obiektów, w tym:

- 7 pojedynczych drzew (4 - rosnące na terenie Leśnictwa Żelizna i 3 - znajdujące się w parku zabytkowym w Przegalinach Dużych),
- 3 pary drzew (2 - na terenie Leśn. Żelizna i 1 - w parku w Żeliznie),
- 2 grupy drzew, znajdujące się na terenie Leśn. Żelizna.

Mapa 8 Przestrzenne formy ochrony przyrody na terenie gminy Komarówka Podlaska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://komarowkapodlaska.e-mapa.net/>

W granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji znajdują się nieruchomości stanowiące własność i współwłasność Skarbu Państwa w Zarządzie Lasów Państwowych:

- ➔ 7 działek położonych w obrębie ewidencyjnym Żelizna, o łącznej powierzchni 2,49 ha, stanowiących własność Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Międzyrzec,
  - ➔ 11 działek położonych w obrębie ewidencyjnym Kolembrody, o łącznej powierzchni 88,93 ha, stanowiących własność Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Międzyrzec,
  - ➔ 23 działki położone w obrębie ewidencyjnym Kolembrody, o łącznej powierzchni 18,54 ha, stanowiące własność Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Międzyrzec z osobami fizycznymi.
- ❖ **Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w obszarze rewitalizacji:**
- ✓ Wyznaczony obszar rewitalizacji wymaga interwencji również z powodu pozostającej na jego terenie ilości azbestu do utylizacji. 22,98% całkowitej masy szkodliwego materiału z terenu całej gminy Komarówka Podlaska znajduje się w granicach obszaru rewitalizacji.

- ✓ Ze względu na stwierdzone w trakcie prowadzonych konsultacji społecznych niewystarczający poziom świadomości ekologicznej mieszkańców, konieczne jest przeprowadzenie działań mających na celu podniesienie tejże świadomości, w tym w szczególności dzieci i młodzieży oraz kształtowanie prawidłowych nawyków wobec środowiska naturalnego.

4.4 Sfera techniczna

Wśród katalogu zjawisk decydujących o sytuacji kryzowej danego obszaru znalazły się również zagadnienia techniczne. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji: zjawiska z zakresu sfery technicznej dotyczą w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz нефункционowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Na obszarze rewitalizacji znajdują się następujące obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków:

1. Żelizna - Zespół pałacowo – ogrodowy – nr w rejestrze: A/148
2. Komarówka Podlaska - Zespół kościoła p. w. Najświętszego Serca Jezusowego - A/225
3. Kolembrody - Zespół kościoła p. w. Nawiedzenia NMP - A/224.

W świetle zapisów SUIKZP w strefach ścisłej ochrony konserwatorskiej obowiązuje zasada nadrzędności wartości kulturowych z dopuszczeniem wyłącznie przekształceń o charakterze rewaloryzacyjnym. Wszelkie prace projektowe wymagają uzyskania warunków i wytycznych konserwatorskich sformułowanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zawierających w miarę potrzeb zalecenia specjalistycznych badań oraz ekspertyz interdyscyplinarnych. Prowadzenie wszelkich działań przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków wymaga uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Do obiektów zainteresowania konserwatorskiego zalicza się obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków, które nie podlegają wpisowi do rejestru zabytków. W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie obiektów zainteresowania konserwatorskiego na obszarze rewitalizacji.

Tabela 14 Obiekty zainteresowania konserwatorskiego na obszarze rewitalizacji

Lp.	Miejscowość	Obiekty	Lokalizacja – działki ewidencyjne	Czas powstania
1.	Kolembrody	Cmentarz grekokatolicki	Dz ew. nr 728	1837 r.
2.	Komarówka Podlaska	Cmentarz katolicki	Dz ew. nr 1077	Pocz. XIX w.
3.	Komarówka Podlaska	Cmentarz żydowski	Dz ew. nr 355	Pocz. XVIII w.
4.	Komarówka Podlaska	Cmentarz żydowski	Dz ew. nr 967	XIX w

Lp.	Miejscowość	Obiekty	Lokalizacja – działki ewidencyjne	Czas powstania
5.	Komarówka Podlaska	Dawny klasztor- obecnie budynek mieszkalny	dz. ew. nr 245	1935 r.
6.	Komarówka Podlaska	Dawna łaźnia – obecnie budynek mieszkalny	dz. ew. nr 244	I tercja XX w
7.	Komarówka Podlaska	Dawny dwór	dz. ew. nr 21,22	1914 r.
8.	Żelizna	Figura św. Floriana	Dz. ew. nr 1244/2	Po 1915 r.

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Komarówka Podlaska

Mieszkaniowy zasób gminy Komarówka Podlaska stanowią wyłącznie lokale mieszkalne położone w budynkach komunalnych oraz w budynkach wspólnot mieszkaniowych, gdzie udział gminy jest mniejszościowy. Gmina nie dysponuje lokalami socjalnymi. Aktualnie w skład mieszkaniowego zasobu gminy wchodzi 19 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni 818,38 m². 9 spośród 19 (47,4%) ww. lokali znajduje się w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji – lokale znajdujące się w Komarówce Podlaskiej ul. Ks. J. Rudnickiego 1 oraz ul. Wojska Polskiego 9.

W poniższej tabeli zawarto informacje w sprawie zasobu mieszkaniowego gminy Komarówka Podlaska znajdującego się obszarze rewitalizacji.

Tabela 15 Zasób mieszkaniowy gminy Komarówka Podlaska znajdujący się w granicach obszaru rewitalizacji

Nazwa i adres obiektu	Nr lokalu	Powierzchnia lokalu [m ²]	Stan techniczny lokalu
Komarówka Podlaska ul. Ks. J. Rudnickiego 1	1	59,67	Dobry
	3	38,36	Dobry
	4	59,15	Dobry
	5	63,25	Średni
Komarówka Podlaska ul. Wojska Polskiego 9	1	20,80	Dobry
	2	48,40	Dobry
	4	30,00	Dobry
	6	56,9	Dobry
	8	39,50	Dobry

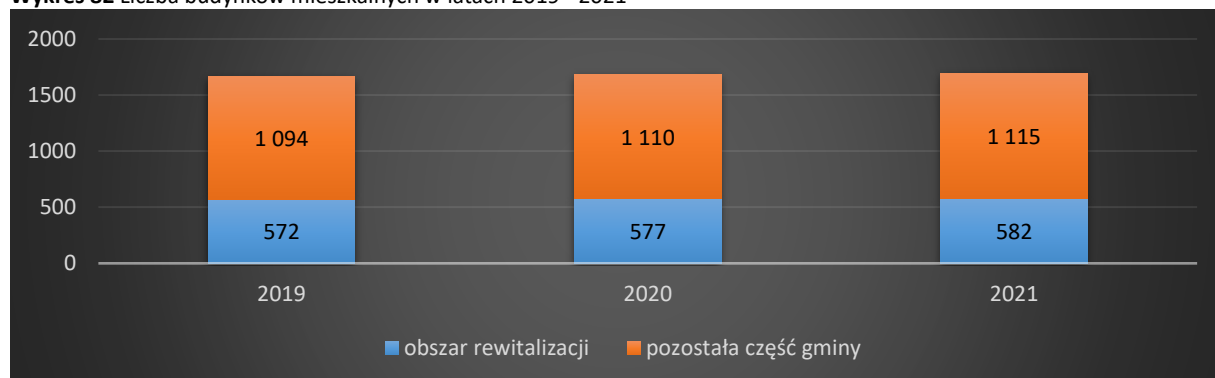
Źródło: UCHWAŁA NR XXII/169/2021 RADY GMINY KOMARÓWKA PODLASKA z dnia 31 marca 2021 r. w sprawie uchwalenia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Komarówka Podlaska na lata 2021 – 2025

Pomimo tego, iż w ramach Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem mieszkaniowym gminy stan techniczny budynków określono jako dobry lub średni, wymagają one podjęcia interwencji. Kwalifikują się one jako obiekty zdegradowane, które w wyniku długiego użytkowania utraciły parametry racjonalnych kosztów eksploatacji (awaryjność sieci wewnętrznych budynku, zużycie stolarki okiennej i drzwiowej – tylko część jest wymieniona, niedostateczne parametry termoizolacyjności) oraz nie spełniają zmienionych w międzyczasie wymogów funkcjonalnych stawianych tego typu obiektom.

Warunki mieszkaniowe to jeden z najważniejszych czynników świadczących o rozwoju gospodarczym społeczeństwa oraz stopniu jego zamożności. Decydują one w dużym zakresie o sytuacji życiowej mieszkańców gminy. Ocena tego zagadnienia umożliwi określenie warunków socjalno-bytowych

mieszkańców oraz wskazanie obszarów deficytowych i problemowych. Na przestrzeni lat 2019-2021 na terenie gminy Komarówka Podlaska zanotowano nieznaczny wzrost (1,86%) liczby budynków mieszkalnych (z 1 666 w 2019 r. do 1 697 w 2021 r.). Na terenie rewitalizacji liczba tak zmieniła się z 572 w 2019 r. do 582 w 2021 r. Zanotowano wzrost na poziomie 1,75%, a więc nieznacznie wyższy niż w gminie.

Wykres 82 Liczba budynków mieszkalnych w latach 2019 - 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

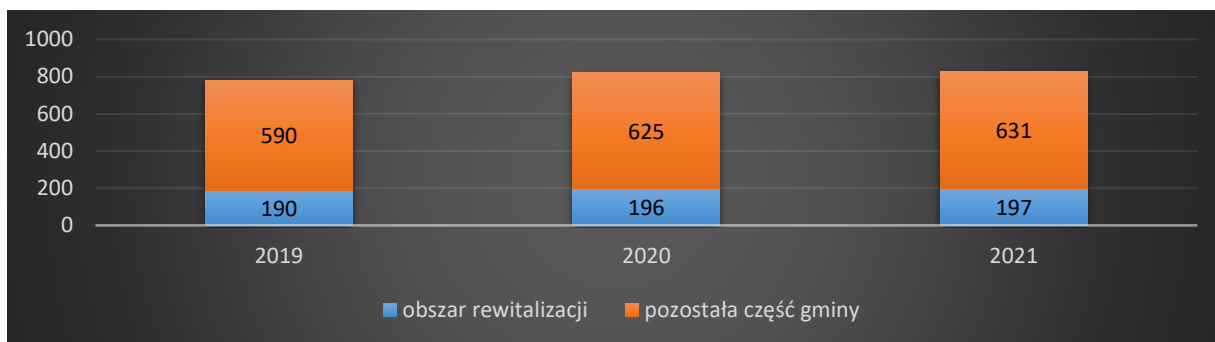
W celu dokonania dogłębnej analizy omawianej sfery porównaniu poddano wartości wskaźników dotyczących obiektów o przeznaczeniu mieszkalnym oraz użyteczności publicznej. Wyboru przedmiotowych wskaźników dokonano mając na względzie fakt, iż poszczególne rodzaje rozwiązań w budownictwie indywidualnym stanowią istotny czynnik decydujący o możliwości wysokiej jakości zamieszkiwania czy użytkowania. Weryfikacji poddano następujące kwestie:

- udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.,
- udział budynków mieszkalnych wykorzystujących odnawialne źródła energii (OZE) w 2021 r. (%),
- udział budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe źródła ciepła 2021 r.,
- udział budynków użyteczności publicznej wymagających podjęcia działań termomodernizacyjnych w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej w danym obszarze w 2021 r.;
- udział budynków użyteczności publicznej wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2021 r.

Na przestrzeni lat warunki socjalno-bytowe mieszkańców gminy ulegają systematycznej poprawie. Zgodnie z danymi UG Komarówka Podlaska na przestrzeni 3 analizowanych lat liczbę budynków podłączonych do sieci wodociągowej trzymał się na zbliżonym poziomie – w 2019 r. było ich 780, w 2021 r. zaś 828 (wzrost na poziomie 6,15%). W wyznaczonym obszarze rewitalizacji liczba ta zmieniła się ze 190 w 2019 r. na 197 w 2021 r., czyli o 3,68%.

Wykres 83 Charakterystyka wyposażenia budynków mieszkalnych w infrastrukturę wodociągową na terenie gminy Komarówka Podlaska w latach 2019-2021

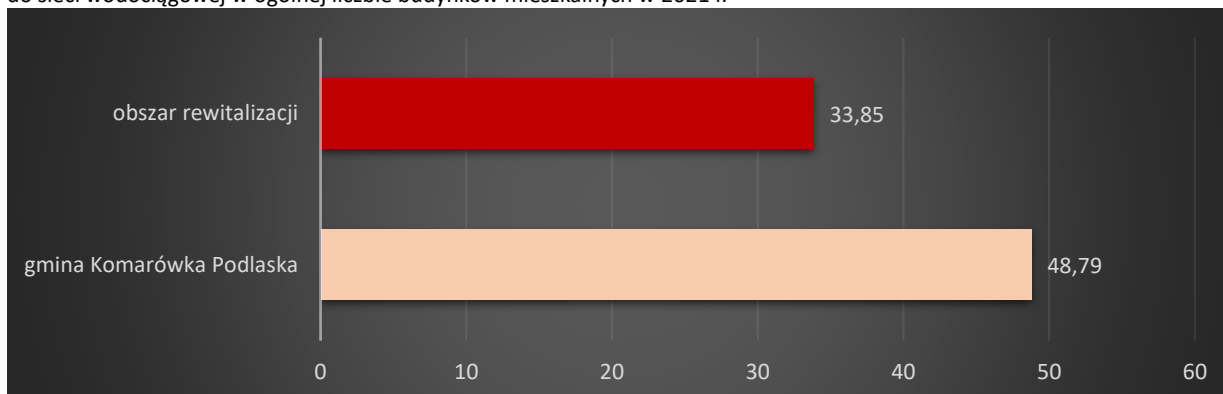

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

W oparciu o dane przekazane przez Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej oszacowano średnią wartość dla gminy w zakresie udziału budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej. W 2021 r. wskaźnik ten wyniósł dla gminy 48,79%. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji odsetek budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej jest znacznie mniejszy, wynosi on w 2021 r. zaledwie 33,85%. Zarówno dane dotyczące obszaru rewitalizacji, jak również pozostałej części gminy, na dość duże problemy sfery technicznej i decydują o konieczności podjęcia interwencji w analizowanym zakresie.

Wykres 84 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego- sfera techniczna- wskaźnik 5: udział budynków mieszkalnych (%) podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.

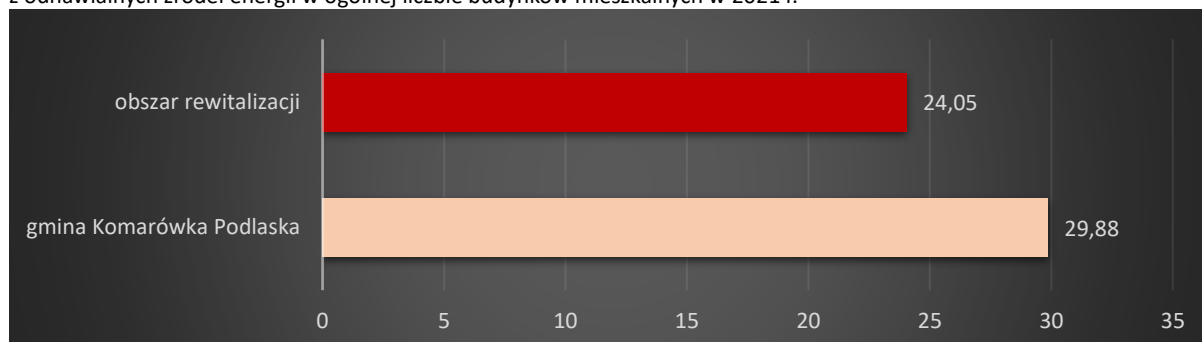

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

W kolejnym kroku analizie poddano sytuację w zakresie budynków mieszkalnych korzystających z odnawialnych źródeł energii. W świetle danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarówka Podlaska ogólna liczba budynków mieszkalnych znajdujących się na terenie gminy wyniosła w 2021 r. 1 697, w tym 29,88% wykorzystywało odnawialne źródła energii. Liczba budynków mieszkalnych, które korzystają z OZE wzrosła ze 100 w 2017 r. do 507 w 2021 r. (500%) Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji zanotowano znacznie wyższy wzrost, z 15 w 2017 r. do 140 w 2021 r. (czyli o 833%). Podobnie jak w zakresie powyższych zagadnień, również i w tym zakresie weryfikacji poddano udział budynków mieszkalnych korzystających nowoczesnych i sprzyjających ochronie środowiska rozwiązań. W ramach prowadzonej analizy uwzględniono rozwiązania wpływające na zmniejszenie zużycia energii cieplnej (instalacje solarne) oraz elektrycznej produkowanej w konwencjonalny sposób. W świetle uzyskanych danych w 2021 r. udział

budynków mieszkalnych korzystających z oze na obszarze całej gminy kształtował się na poziomie 29,88%. Wartość ww. wskaźnika obliczona dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest niższa niż średnia gminy i osiąga poziom 24,05%.

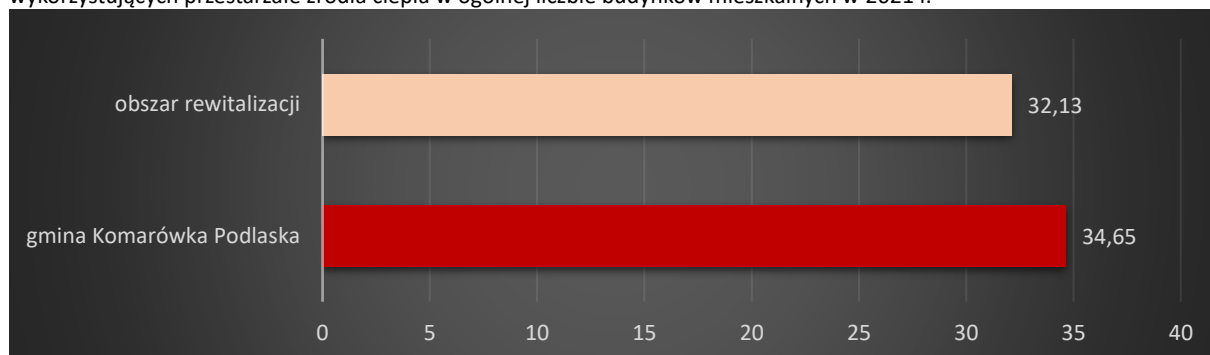
Wykres 85 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego- sfera techniczna- wskaźnik 6: udział budynków mieszkalnych korzystających z odnawialnych źródeł energii w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

W ramach niniejszej analizy zweryfikowano kwestie wykorzystywania w budynkach mieszkalnych przestarzałych źródeł ciepła. W 2021 r. na terenie gminy Komarówka Podlaska odnotowano 588 budynków mieszkalnych, które są wyposażone w przestarzałe źródła ciepła, co stanowi 34,65% (średnia gminna) ogólnej liczby budynków mieszkalnych. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji wartość wskaźnika jest nieco niższa i wynosi 32,13%.

Wykres 86 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego- sfera techniczna- wskaźnik 7: udział budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe źródła ciepła w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.

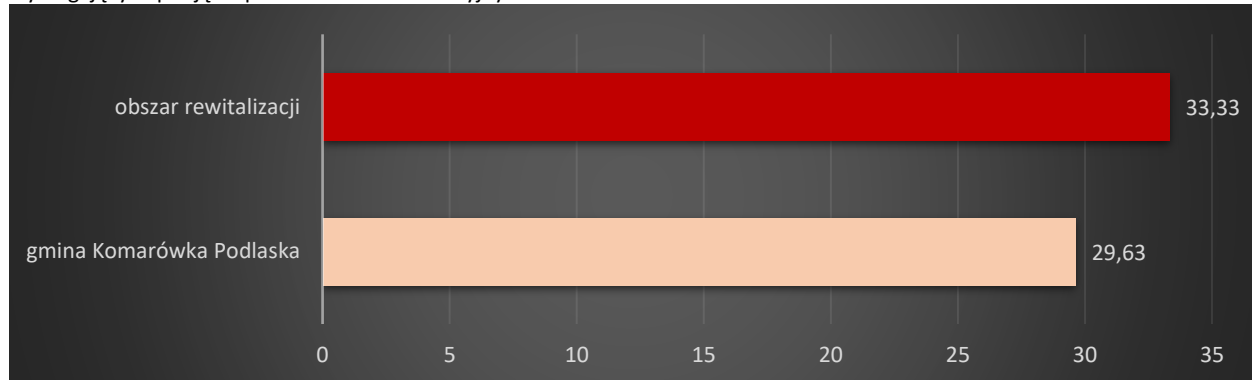
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Analiza sfery technicznej obejmuje również kwestie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Pozyskanie danych dotyczących stanu technicznego budynków będących własnością prywatną i ulokowanych na obszarze rewitalizacji nie było możliwe. W związku z tym, w ramach niniejszej analizy, dokonano weryfikacji stanu technicznego budynków wchodzących w skład zasobu gminy Komarówka Podlaska.

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Komarówka Podlaska w zasobie gminy znajduje się 27 budynków użyteczności publicznej. 12 spośród nich usytuowanych jest w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji. 8 spośród 27 wszystkich budynków publicznych wchodzących w zasób gminy wymaga przeprowadzenia pilnych prac termomodernizacyjnych. Oznacza to, iż odsetek budynków użyteczności

publicznej wymagających modernizacji wynosi 29,63%. W granicach obszaru rewitalizacji 4 spośród 12 budynków użyteczności publicznej wymaga prac termomodernizacyjnych. Wobec tego, wartość badanego wskaźnika wygląda mniej korzystnie niż w przypadku całej gminy i wynosi 33,33%.

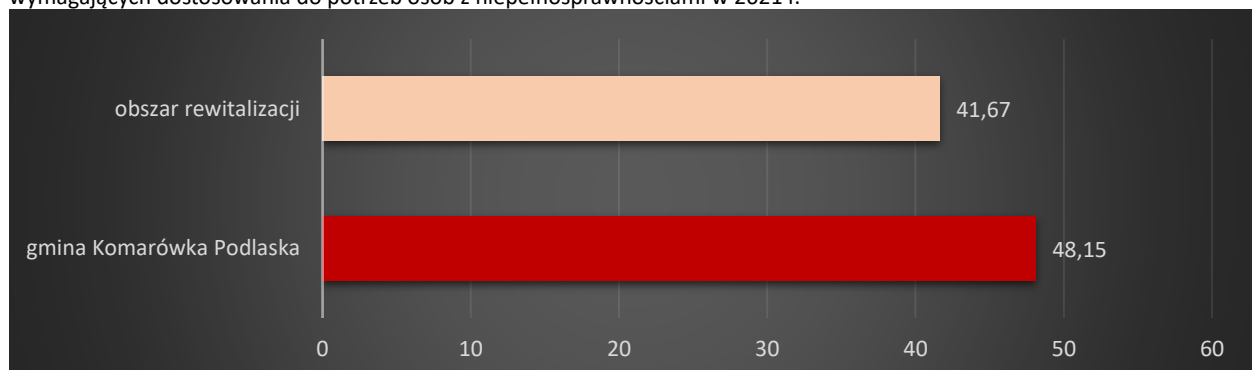
Wykres 87 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego- sfera techniczna- wskaźnik 8: udział budynków użyteczności publicznej wymagających podjęcia prac termomodernizacyjnych w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce

W przypadku budynków użyteczności publicznej wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na terenie całej gminy odsetek wynosi 48,15% (13 budynków), w wyznaczonym obszarze rewitalizacji zaś 41,67% (5 budynków).

Wykres 88 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego- sfera techniczna- wskaźnik 9: udział budynków użyteczności publicznej wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

❖ **Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w obszarze rewitalizacji**

- ✓ Dane dotyczące udziału budynków podłączanych do sieci wodociągowej zarówno dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji, jak i terenu całej gminy prezentują się niekorzystnie. Udział ten dla obszaru rewitalizacji jest dużo niższy (33,85%) niż średnia gminy (48,79%). Ponad połowa budynków nie posiada dostępu do podstawowej infrastruktury technicznej. W związku z tym, należy podjąć intensywne działania zmierzające do dalszego rozwoju infrastruktury wodociągowej.
- ✓ W zakresie budynków korzystających z odnawialnych źródeł energii wskaźniki dotyczące udziału budynków w obszarze rewitalizacji wyposażonych w daną infrastrukturę kształtują się na poziomie

niższym niż średnia gminy. Obiektywnie udział ten jest stosunkowo niski i w obu przypadkach nie przekracza 30% (obszar rewitalizacji – 24,05%, gmina – 29,88%).

- ✓ W obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji nadal niemal 1/3 budynków mieszkalnych wykorzystuje przestarzałe źródła ciepła.
- ✓ Kolejnym problemem obszaru rewitalizacji jest nadal wysoki udział budynków użyteczności publicznej niespełniających aktualnych wymagań i standardów energetycznych stawianych tego typu obiektom oraz niedostosowanych do osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami.

4.5 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Ostatnią grupą zagadnień, które mogą świadczyć o sytuacji kryzysowej zachodzącej na danym terenie są negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne, czyli w szczególności: niewystarczający poziom wyposażenia w infrastrukturę społeczną i techniczną lub jej zły stan techniczny, niska jakość podstawowych usług lub brak dostępu do nich, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru.

Pierwotnym układem przestrzennym gminy Komarówka Podlaska był układ jednodrożnicowy, w układach zgodnych z biegami głównych cieków i suchych dolinek okresowo niosących wodę. Komarówka jako ośrodek gminny jest miejscowością o układzie urbanistycznym małomiasteczkowym. Sieć osadnicza gminy jest charakterystyczna dla gmin wiejskich na wschodzie kraju. Przeważają tutaj wsie – ulicówki charakteryzujące się zwartą zabudową mieszkaniową po obu stronach. W gminie występują również miejscowości typu rzędówka, ciągnące się wzdłuż prostej drogi z luźną zabudową, często występujące tylko po jednej stronie. Wielkość jednostek osadniczych jest bardzo zróżnicowana. Zabudowa mieszkaniowa gminy Komarówka Podlaska ukształtowana została w oparciu o podstawową i tradycyjną funkcję gminy, jaką jest rolnictwo. Na jej obszarze dominuje budownictwo charakterystyczne dla osadnictwa wiejskiego pod względem zarówno formy, jak i funkcji – budynek mieszkalny jednorodzinny z towarzyszącą zabudową związaną z działalnością gospodarczą mieszkańców. Na terenie gminy występuje również zabudowa jednorodzinna, wielorodzinna i letniskowa (rekreacji indywidualnej). Lokalne zgrupowania osadnicze mają głównie zagrodowy charakter zabudowy, w którym zlokalizowane są ośrodki usług i miejsc pracy związanej z działalnością pozarolniczą. Szczególną wartością gminy stanowi duży procent zachowanego budownictwa ludowego, tworzącego określony typ. Są to obszerne obiekty o konstrukcji wieńcowej (z rzadka oszalowane), z dachami dwuspadowymi, naczółkowymi lub półszczytowymi (wyjątkowo czterospadowymi), z osiowymi gankami na słupach, z dekoracją rzeźbiarską w obramowaniach okien, nadprożach i arkadach ganków. Ostatnie lata przynoszą konsekwentne wyparcie drewnianej architektury ludowej na rzecz murowanych, zwartych domów, wygodniejszych na stały pobyt.

W poniższej tabeli zawarto szczegółowe informacje w zakresie układu funkcjonalno-przestrzennego jednostek wchodzących w skład wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Tabela 16 Charakterystyka przestrzenno-funkcjonalna jednostek wchodzących w skład obszaru rewitalizacji

Nazwa	Charakterystyka
Komarówka Podlaska	Komarówka Podlaską miejscowość gminna z częściowo zniekształconym układem urbanistycznym małomiasteczkowym. Ze względu na funkcję osadniczą - jako wiodącą - wskazane są działania modyfikujące obecny układ ekologiczny w kierunku jego integracji z ośrodkiem gminnym (przystosowanie uroczyska „bagnó” do funkcji łąk rekreacyjnych, budowa zbiornika wodnego itp.).
Kolembrody	Wysoczyzna morenowa nadbudowana wzdłuż granicy zachodniej ciągiem ostańców denudacyjnych o kilkumetrowej wysokości. Strefa polno-osadnicza przewidziana do włączenia w granice Białkopodlaskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Duże możliwości zalesień słabych gruntów w części zachodniej. W Kolembrodach studium wyszczególnia dzielnicę miejscowości, która nie jest administracyjnie wyodrębniona: Kolembrody-Zasumińskie. Płaska równina akumulacji fluwioglacjalnej zbudowana z utworów piaszczysto-żwirowych. Strefa polno-osadnicza, miejscami urozmaicona obniżeniami łąkowymi. W części południowej wskazane kształtowanie na kierunku N-S smug łąkowych – jako lokalnego powiązania przyrodniczego pomiędzy dwoma kompleksami leśnymi. Zabudowa wiejska wskazana do pełnienia funkcji agroturystycznej i letniskowej.
Żelizna	Dolina Białki o charakterze równiny torfowej. Kompleks zmeliorowanych użytków zielonych okalających zbiornik retencyjny „Żelizna”. Fragment korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym i projektowanego Białkopodlaskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Projektowana ostoja ptasia w Sieci Ekologicznej NATURA 2000. Ze względów przyrodniczych strefa wyłączona spod rekreacji i zalesień. Dopuszczalna jedynie ekoturystyka i wędkarstwo. Żelizna jest jedną z najstarszych miejscowości na terenie gminy (metryka XVI- wieczna). Tradycja jednego z rozleglejszych majątków w okolicy. Z kilkudziesięciu obiektów gospodarczych (gorzelnią młyn parowy, tartak, wiatrak, cegielnią smolarnia) nie zachował się żaden budynek. Natomiast, położony na południowym skraju wsi zespół pałacowo- parkowy (użytkowany przez szkołę) objęty jest ochroną konserwatorską. Na bazie dawnych zabudowań folwarcznych proponuje się utworzenie niewielkiego zespołu rekreacyjnego związanego z ekoturystyczną funkcją pobliskiego zbiornika wodnego. Nieliczne drewniane budynki sprzed I wojny światowej, o cechach charakterystycznych dla Podlasia powinny zostać objęte ochroną.

Źródło: Urząd Gminy Komarówka Podlaska

W opisie tej sfery w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji wykorzystano wskaźniki dotyczące jakości terenów publicznych oraz poziomu wyposażenia w infrastrukturę gwarantując realizację usług publicznych takich jak np. ustawowy obowiązek zapewnienia oświetlenia dróg publicznych czy wysokiej jakości tychże dróg. Ze względu na specyfikę gminy Komarówka Podlaska (gmina typowo wiejska) badanie braku dostępu do niektórych z usług publicznych np. edukacyjnych, opieki zdrowotnej czy opieki nad najmłodszymi członkami lokalnej społeczności, nie znajdują uzasadnienia.

Infrastruktura społeczna jest elementem posiadającym duże znaczenie dla jakości życia mieszkańców gminy. Zapewnienie dostępu do niej jest jednym z najważniejszych zadań jednostek samorządu terytorialnego. Na infrastrukturę społeczną składają się instytucje oraz urzędy

zapewniające zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy w zakresie oświaty, opieki zdrowotnej, życia kulturalnego i społecznego, opieki socjalnej oraz sportu. Dostępność do usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych wpływa na możliwość skorzystania z określonych dóbr i usług przez mieszkańców danego obszaru. Duża odległość od obiektów infrastruktury społecznej, edukacyjnej, czy terenów zieleni wpływa negatywnie na funkcjonowanie społeczności lokalnej – obniża komfort życia mieszkańców i może mieć wpływ na wybór miejsca zamieszkania.

Ze względu na położenie w strukturze gminy obszaru rewitalizacji charakteryzuje się bardzo dobrą dostępnością infrastruktury i usług społecznych. Nie zdiagnozowano na jego terenie problemu niskiej dostępności usług publicznych.

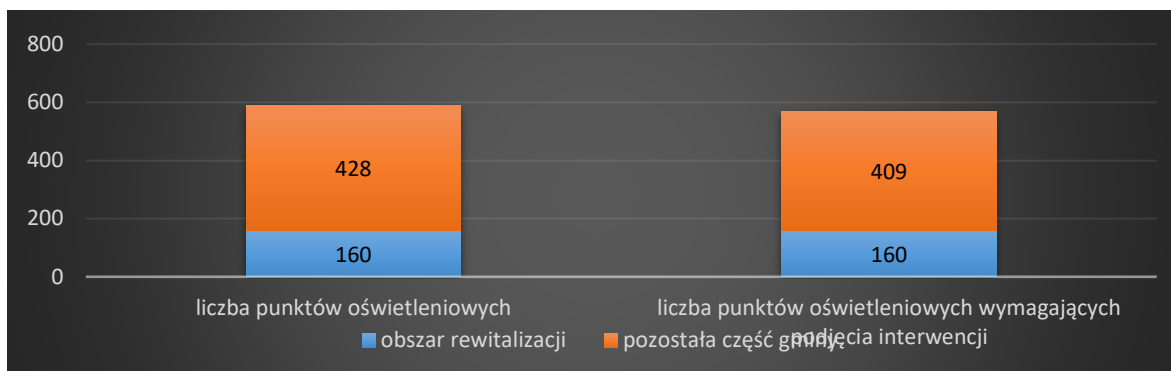
Obszar rewitalizacji stanowi centrum życia kulturalnego całej gminy Komarówka Podlaska. Wynika to z faktu umiejscowienia w jego obrębie wszystkich najważniejszych instytucji kulturalnych, tj. Gminne Centrum Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Komarówce Podlaskiej (ul. Staszica 6). W zabytkowej zrewitalizowanej „organistowce” znajduje się Regionalna Izba Pamięci (ul. Ks. Jana Rudnickiego 21). Tego rodzaju placówka (Regionalna Izba Pamięci) znajduje się także w Kolembrodach.

Na obszarze rewitalizacji swoją siedzibę mają także wszystkie placówki edukacyjne gminy Komarówka Podlaska: Przedszkole Samorządowe w Komarówce Podlaskiej (ul. Waleriana Batki 20), Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej (ul. Wojska Polskiego 7), Liceum Ogólnokształcące im. Ziemi Podlaskiej w Komarówce Podlaskiej (ul. Waleriana Batki 20).

Obszar rewitalizacji to także centrum usług administracyjnych gminy Komarówka Podlaska. Zlokalizowane są tutaj: Urząd Gminy (ul. Krótka 7), Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (I Armii Wojska Polskiego 13), Urząd Pocztowy (ul. Krótka 2), Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia w Komarówce Podlaskiej (ul. I Armii Wojska Polskiego 13).

Wśród wielu elementów decydujących o jakości przestrzenno-funkcjonalnej zamieszkiwanego obszaru znajdują się kwestie oświetlenia. Wpływają one nie tylko na komfort poruszania się po obszarze gminy, lecz przede wszystkim na bezpieczeństwo mieszkańców. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej łączna liczba punktów świetlnych na terenie gminy wynosi 588 szt., z czego 569 szt. wymaga podjęcia prac modernizacyjnych i wymiany na nowe. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji znicuje się łącznie 160 punktów świetlnych (27,21%).

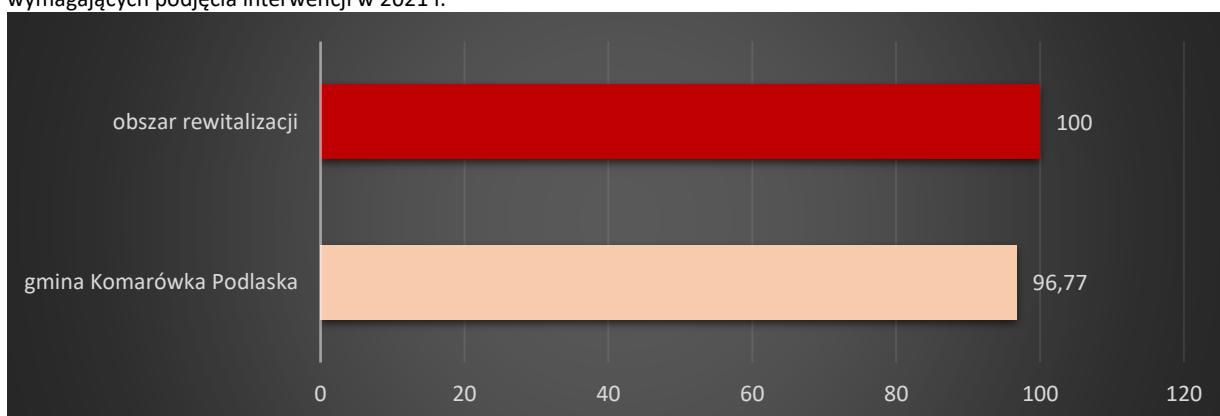
Wykres 89 Charakterystyka punktów oświetleniowych w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

W celu dokonania szczegółowej analizy stanu sfery przestrzenno – funkcjonalnej wyznaczonego obszaru rewitalizacji porównano wartości wskaźników świadczących o występowaniu sytuacji kryzysowych w poszczególnych zakresach. Wskaźnik obrazujący udział punktów oświetleniowych wymagających wymiany kształtuje się dla gminy na poziomie 96,77%, czyli zdecydowana większość wymaga wymiany. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji zaś 100% wszystkich punktów wymaga modernizacji.

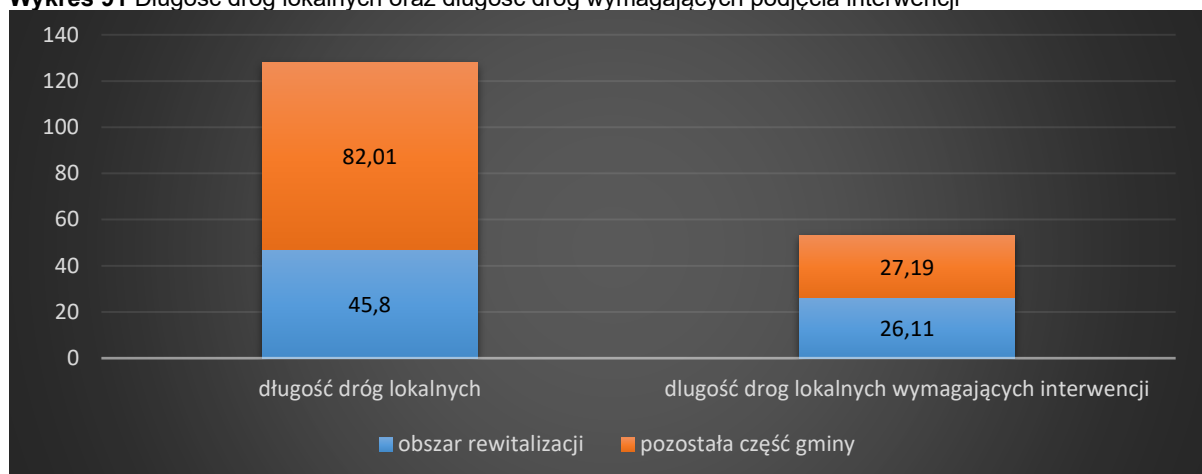
Wykres 90 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego- sfera przestrzenno-funkcjonalna- wskaźnik 10: udział punktów świetlnych wymagających podjęcia interwencji w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej łączna długość dróg lokalnych na terenie gminy w 2021 r. wynosiła 127,81 km, w tym 53,3 km to drogi wymagające podjęcia interwencji (utwardzenia, modernizacji lub całkowitej budowy). 35,83% dróg lokalnych biegnie przez wyznaczony obszar rewitalizacji (45,8 km). Wśród tej długości 26,11 km wymaga podjęcia interwencji.

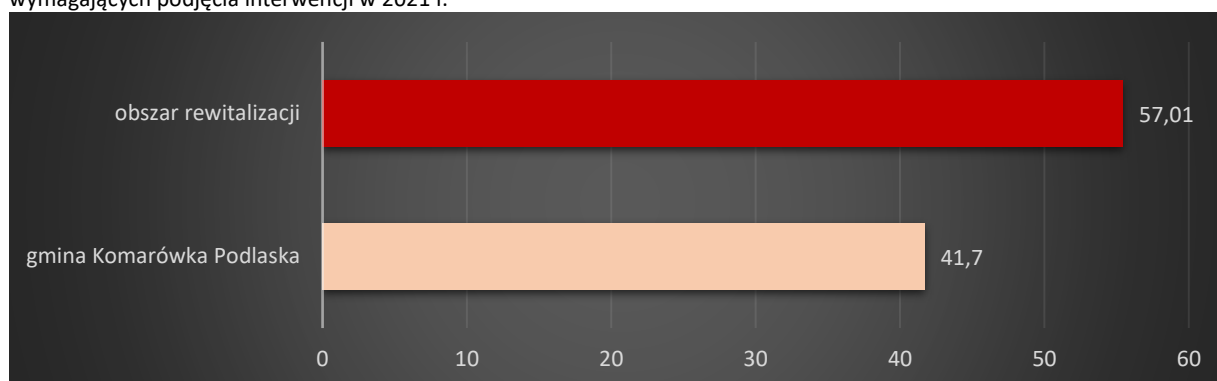
Wykres 91 Długość dróg lokalnych oraz długość dróg wymagających podjęcia interwencji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Kolejny wskaźnik dotyczy udziału długości dróg lokalnych wymagających podjęcia interwencji w ogólnej długości dróg w danym obszarze w 2021 r. Dla obszaru gminy wyniósł on 41,7. Natomiast dla obszaru rewitalizacji jest znacznie wyższy i przyjął wartość 57,01.

Wykres 92 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego- sfera przestrzenno-funkcjonalna- wskaźnik 11: udział dróg lokalnych wymagających podjęcia interwencji w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

W ramach ostatniego z analizowanych zagadnień zidentyfikowano powierzchnie terenów publicznych znajdujących się na obszarze gminy Komarówka Podlaska i wyselekcjonowano te, które wymagają podjęcia pilnej interwencji. Zgodnie z informacjami Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej łączna powierzchnia terenów publicznych wynosi: 7,58 ha, w tym 5,7 ha jest zdegradowanych i wymaga podjęcia interwencji.

Tabela 17 Zestawienie powierzchni terenów publicznych na terenie gminy Komarówka Podlaska

Lp.	Jednostka referencyjna	Teren publiczny	Powierzchnia terenu publicznego [ha]	Powierzchnia terenu publicznego wymagającego podjęcia interwencji [ha]
1.	Brzeziny	-	0,000	0,000

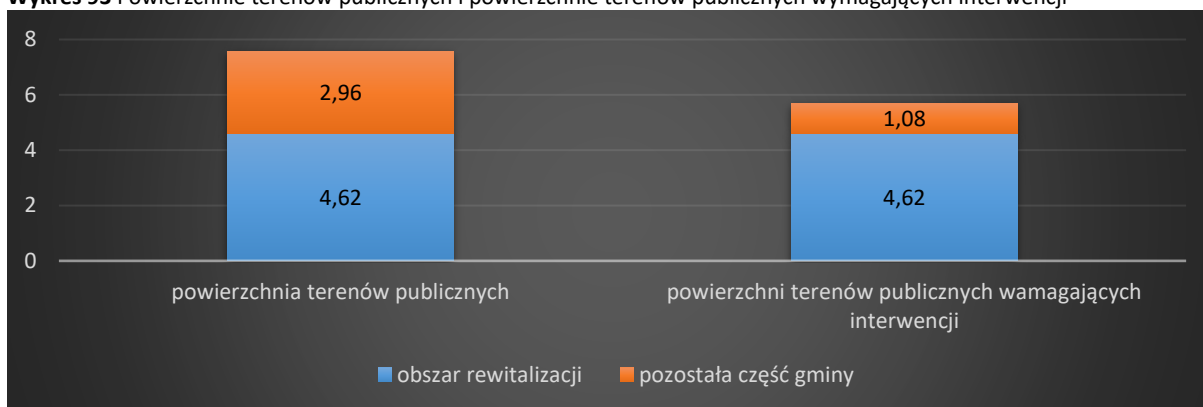

Lp.	Jednostka referencyjna	Teren publiczny	Powierzchnia terenu publicznego [ha]	Powierzchnia ternu publicznego wymagającego podjęcia interwencji [ha]
2.	Brzozowy Kąt	Grill, altana, plac zabaw	0,190	0,190
3.	Derewiczna	Plac zabaw	0,090	0,000
4.	Kolembrody	Teren przy Izbie Pamięci, teren przy Kościele, Grill, altana, plac zabaw, siłownia	0,230	0,230
5.	Komarówka Podlaska	Teren przy Zespole Kościoła Parafialnego, treny przy szkołach teren przy Urzędzie Gminy, Stadion, Plac Zabaw	4,200	4,200
6.	Przegaliny Duże	Teren przy Pałacu, Altana, grill miejsce na ognisko, siłownia, plac zabaw	0,120	0,120
7.	Przegaliny Małe	Altana, grill, plac zabaw	0,190	0,000
8.	Walinna	Altana, grill, plac zabaw	0,380	0,380
9.	Wiski	Altana grill, plac zabaw	0,060	0,000
10.	Woroniec	Altana, Plac zabaw	0,390	0,390
11.	Wólka Komarowska	Altana, grill	0,290	0,000
12.	Żelizna	Pałac, plac zabaw, altana, siłownia	0,190	0,190
13.	Żulinki	Plac zabaw, altana, plac	1,250	0,000
SUMA:			7,580	5,700

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji znajduje się 4,62 ha, co 60,95% terenów publicznych gminy. Cały ten areał wymaga podjęcia interwencji.

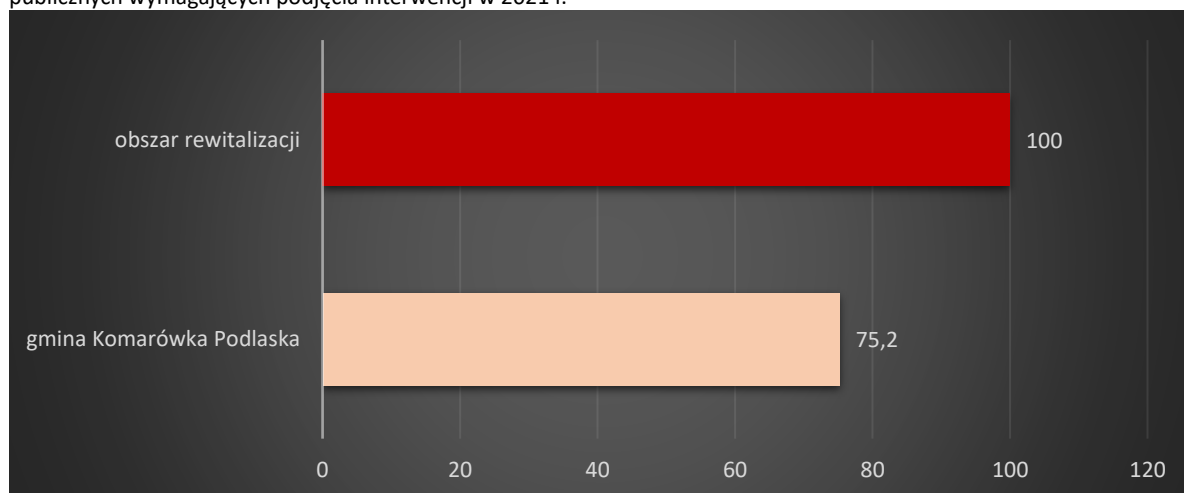
Wykres 93 Powierzchnie terenów publicznych i powierzchnie terenów publicznych wymagających interwencji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Ostatnim z analizowanych wskaźników jest udział powierzchni terenów publicznych wymagających podjęcia interwencji w 2021 r. Znaczny odsetek powierzchni tych terenów zarówno na obszarze rewitalizacji jak i terenie całej gminy wymaga prac modernizacyjnych. Dla gminy wskaźnik ten osiągnął wartość 75,2, dla obszaru rewitalizacji zaś 100% terenów wymaga prac modernizacyjnych.

Wykres 94 Porównanie wskaźnika delimitacyjnego- sfera przestrzenno-funkcjonalna- wskaźnik 12: udział powierzchni terenów publicznych wymagających podjęcia interwencji w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

❖ **Analiza powyższych danych wskazuje na następujące problemy w obszarze rewitalizacji**

- ✓ Niekorzystnie wygląda sytuacja w zakresie oświetlenia publicznego, ponieważ 100% punktów świetlnych na obszarze rewitalizacji wymaga wymiany na energooszczędne.
- ✓ Podjęcia interwencji wymaga także kwestia infrastruktury drogowej. Aż 57,01% dróg lokalnych (gminnych i powiatowych) wymaga podjęcia działań.
- ✓ Największym problemem zarówno całej gminy Komarówka Podlaska, jak też obszaru rewitalizacji jest zły stan techniczny oraz degradacja niemal całości terenów publicznych. Wskaźnik udziału powierzchni gruntów publicznych wymagających interwencji osiągnął wartość niemal 100% dla obszaru rewitalizacji oraz 75,2 dla terenu całej gminy. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż 60,95% wszystkich terenów publicznych w gminie znajduje się w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

4.6 Analiza lokalnych potencjałów

W ramach ostatniej części diagnozy, dotychczasową analizę negatywnych zjawisk w obszarze rewitalizacji zestawiono z analizą lokalnych potencjałów - zasobów i możliwości, które mogą przyczynić się do rozwiązywania wskazanych problemów. Analiza dotyczy przede wszystkim potencjałów lokalnych (umiejscowionych w granicach obszaru), jednakże w niektórych przypadkach o potencjale obszaru decydują także instytucje czy zjawiska ogólnogminne.

Poniżej zaprezentowano w sposób syntetyczny wyniki przeprowadzonej, w zakresie potencjałów obszaru rewitalizacji, analizy:

1. Instytucje i obiekty publiczne:

Wśród najważniejszych obiektów publicznych na obszarze rewitalizacji należy wymienić:

- **Przedszkole Samorządowe** - otwarte w trybie 9-godzinnym. Siedzibą przedszkola są zaadaptowane sale budynku Liceum Ogólnokształcącego. Warunki dydaktyczno-wychowawcze oraz baza socjalno-bytowa przedszkola są dobre. Przedszkole posiada 4 sale dydaktyczne, 2 łazienki, hol umożliwiający organizowanie zabaw ruchowych oraz uroczystości, przedstawień itp. Dzieci uczęszczające do przedszkola mają możliwość uczestniczenia w dodatkowych zajęciach z języka angielskiego, religii, logopedii oraz zajęciach tanecznych. Od 2009 r. do 2011 r. w przedszkolu realizowano współfinansowany z funduszy EFS-u projekt „Mądrzy, zdrowi do pracy gotowi”, którego celem było tworzenie warunków równych szans edukacyjnych oraz podniesienie dotychczasowej oferty edukacyjnej dla dzieci uczęszczających do przedszkola.
- **Gminne Centrum Kultury** – jest jednym z głównych animatorów działalności kulturalno-oświatowej w Komarówce Podlaskiej. Jego baza lokalowa w ostatnich latach uległa znacznej poprawie. Od 2011 r. ma ono nową siedzibę w centrum miejscowości. Przebudowa i modernizacja budynku byłego przedszkola oraz dostosowanie jej do potrzeb Gminnego Centrum Kultury stały się możliwe dzięki pozyskanym środkom unijnym oraz środkom własnym budżetu gminy. Gminne Centrum Kultury w Komarówce Podlaskiej sprawuje funkcje w zakresie koordynacji i nadzorowania działalności amatorskiego ruchu artystycznego w gminie oraz otacza swoją opieką zespoły śpiewacze Kół Gospodyń Wiejskich. Współpracuje ze wszystkimi Kółami Gospodyń Wiejskich w gminie oraz na miarę możliwości finansowych wspiera twórców ludowych. Wspólnie z Gminną Biblioteką Publiczną organizuje konkursy, wystawy, spotkania z ciekawymi ludźmi, imprezy okolicznościowe. Działalnością swoją obejmuje dzieci, młodzież i dorosłych. Instytucja realizuje różnorodne projekty skierowane do szerokiego grona odbiorców.
- **Gminna Biblioteka Publiczna** w Komarówce Podlaskiej – prowadzi intensywną działalność w zakresie animacji kultury. Została ona założona w 1949 r. z inicjatywy samorządu gminy. W latach 1997-2008 funkcjonowała w strukturach Gminnego Centrum Kultury, a od 1 stycznia 2009 uchwałą Rady Gminy znów stanowi samodzielną jednostkę. Biblioteka jest lokalną instytucją kultury finansowaną przez samorząd, wpisaną do Gminnego Rejestru Instytucji Kultury. W chwili obecnej biblioteka mieści się w budynku GCK w Komarówce Podlaskiej. Aby zwiększyć liczbę czytelników zorganizowano sieć punktów bibliotecznych, które ułatwiają mieszkańcom odległych okolic dostęp do książki. Ww. punkty działają w miejscowościach Walinna oraz Brzozowy Kąt. Oprócz podstawowej działalności związanej z udostępnianiem czytelnikom zbiorów książek i prasy, biblioteka realizuje też zadania polegające na upowszechnianiu wiedzy i nauki oraz promowaniu własnej miejscowości, gminy, regionu. Działalność kulturalna biblioteki prowadzona jest w różnorodnej formie m.in.: konkursów literackich, plastycznych, spotkań z ciekawymi ludźmi, teatrem, lekcji bibliotecznych, imprez okolicznościowych, wystaw tematycznych, promocji książek. Biblioteka poszerzyła również swoją

oferę o udostępnianie łączy internetowych dla mieszkańców gminy. Biblioteka od 2012 r. organizuje również spotkania dla najmłodszych mieszkańców gminy w formie „Klubu małego lwa”.

- **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej** w Komarówce Podlaskiej zapewnia specjalistyczne wsparcie z zakresu ochrony zdrowia na terenie gminy. Na podstawie umowy z NFZ świadczy on usługi w zakresie ambulatoryjnej podstawowej opieki zdrowotnej. Usługi medyczne świadczy trzech lekarzy tj. lekarz internista, lekarz rodzinny specjalista medycyny ogólnej, lekarz rodzinny pediatra, a także trzy pielęgniarki oraz położna. Przy NZOZ w Komarówce Podlaskiej mieszkańcy gminy mają możliwość nieodpłatnie skorzystać z usług lekarza stomatologa. Na terenie gminy, w budynku remizy OSP Komarówka Podlaska działa również całodobowo Punkt Wyczekiwania Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Białej Podlaskiej, który swoim działaniem obejmuje teren gminy Komarówka Podlaska oraz częściowo gmin: Wołyń, Drelów, Łomazy, Rossosz, Wisznice, Jabłoń.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej** w Komarówce Podlaskiej jest wiodącym realizatorem zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z programów rządowych, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych. Instytucja została utworzona 18 lutego 1990. Osoby objęte pomocą społeczną otrzymują zarówno wsparcie finansowe jak i pomoc rzeczową. W przypadku wielu osób i rodzin potrzebna jest pomoc w postaci pracy socjalnej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej prowadzi również pomoc prawną, psychologiczną oraz socjalną. Wśród programów realizowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej należy wymienić projekt „Umiesz więcej możesz więcej” realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013 – celem projektu było zwiększenie aktywności zawodowej osób niezatrudnionych poprzez integrację instrumentów aktywizacji zawodowej, edukacyjnej i społecznej. Przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej powołany został Zarządzeniem 27/11 Wójta Gminy Komarówka Podlaska z dnia 2 czerwca 2011 roku Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, który jest odpowiedzialny za wdrażanie procedury „Niebieska Karta” wobec osób doświadczających przemocy oraz sprawców przemocy.
- **Warsztat Terapii Zajęciowej** z siedzibą w Kolembrodach rozpoczął swoją działalność w 2008 r. Oferuje rehabilitację społeczną i zawodową 28 osobowej grupie uczestników. Warsztat utworzono dzięki wsparciu ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Jest to jedyny Warsztat Terapii Zajęciowej na terenie powiatu radzyńskiego. Dla jego potrzeb przystosowano i rozbudowano część pomieszczeń budynku szkoły podstawowej w Kolembrodach. Uczestnicy warsztatów dowożeni są busem dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych, który każdego dnia pokonuje trasę 200 km. W ramach zajęć dla uczestników realizowana jest terapia zajęciowa i rehabilitacja w pięciu zróżnicowanych pracowniach: komputerowo- poligraficznej, ogrodniczo-florystycznej, rękodzieła artystycznego i stolarstwa, tkacko-krawieckiej oraz gospodarstwa

domowego. Opiekę sprawują wykwalifikowani instruktorzy, dodatkowo w warsztacie jest obecny psycholog, rehabilitant oraz pielęgniarka. Celem zajęć jest jak najlepsze przygotowanie osób z niepełnosprawnością intelektualną do samodzielnego życia w środowisku lokalnym, czemu ma służyć opracowana i wdrażana „Strategia rozwoju instytucji Warsztaty Terapii Zajęciowej w Kolembrodach”.

2. Aktywność obywatelska:

W ramach analizowania sytuacji w obszarze kapitału społecznego należy zwrócić uwagę na udział mieszkańców w kulturze. Wśród wyznaczników, pozwalających na zbadanie ww. udziału, jest czynne uczestnictwo mieszkańców w życiu kulturalnym gminy poprzez korzystanie z oferty Gminnego Centrum Kultury. W związku z opisaną powyżej charakterystyką instytucji GCK ma ogromny potencjał w zakresie wdrażania zamierzeń GPR, zarówno w zakresie istniejącego zaplecza technicznego, które można wykorzystać do realizacji przedsięwzięć dotyczących włączenia społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji, jak również kadry instytucji kultury, która ma ogromne doświadczenie w zakresie animacji oraz działań służących społeczności lokalnej.

Aktywność społeczna mieszkańców gminy widoczna jest najwyraźniej przez pryzmat zrzeszania się ludności w różnego rodzaju organizacje. Na terenie rewitalizacji funkcjonują następujące organizacje: Klub Sportowy Az-Bud Komarówka Podlaska, Stowarzyszenie Przyjaciół Gminy Komarówka Podlaska, Fundacja Hospicjum na Podlasiu, Gminny Ludowy Klub Sportowo-Turystyczny "Husar", Stowarzyszenie Motocyklowe Panther MC, Spółdzielnia Socjalna "Świt", Stowarzyszenie "Nadzieja i Przyszłość" , Spółdzielnia Socjalna "Robótka", Ochotnicza Straż Pożarna w Komarówce Podlaskiej oraz Koło Gospodyń Wiejskich w Komarówce Podlaskiej.

3. Turystyka i rekreacja:

Gmina posiada bogaty zasób materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz liczne atrakcje turystyczne:

- [Kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Kolembrodach](#) - został wzniesiony w latach trzydziestych XX w. Zabytkowa dzwonnica z końca XVIII w. jest pozostałością po dawnym zespole cerkwi unickiej i została przebudowana pod koniec XIX w. Kościół nosi miano sanktuarium, gdyż znajduje się tu cudowny obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem na rękach.

- **Gminna Izba Regionalna w Kolembrodach** - powstała w 2003 r. w drewnianym budynku starej szkoły z końca XIX w., zwanego Popówką. Przy odrestaurowaniu budynku pracowali mieszkańcy, tj. członkinie Koła Gospodyń Wiejskich z przewodniczącą na czele, pracownicy obsługi szkoły, wiejscy stolarze, rodzice, młodzież, dzieci, nauczyciele i dyrektor szkoły. Zgromadzono tam, dzięki uprzejmości mieszkańców wsi i gminy, przeróżne pamiątki dokumentujące historię kultury i rzemiosła regionu. Wśród eksponatów znajdują się narzędzia oraz sprzęt kuchenny i gospodarczy, którego się już nie używa. Przedstawiona jest historia powstania tkaniny lnianej: od siemienia lnianego do ubrania, koszuli.

- **Ścieżka dydaktyczna przyrodniczo-historyczna w Kolembrodach** - rozpoczyna się przy Gminnej Izbie Regionalnej, a kończy na tzw. Górce – wyrobisku po starej kopalni piachu. Na szlaku odwiedzimy m.in. sanktuarium Matki Boskiej Kolembrodzkiej i las „Sumierz” kryjący tajemnice unitów podlaskich. Na szlaku umieszczone są tablice informacyjne.
- **Zbiornik Żelizna** - z uwagi na położenie w obszarze o dużych walorach rewitalizacji przyrodniczych (Obszar Chronionego Krajobrazu, Uroczysko Żelizna) pełni funkcję rekreacyjną dla wędkarzy, amatorów ornitologów i innych form ekoturystyki.

- **Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Komarówce Podlaskiej** - wybudowany w latach 1907 – 12 z inicjatywy ks. Jana Rudnickiego i parafian wraz z zabudową towarzyszącą wzniesioną w latach 1922 – 25: plebanią, dawną organistówką oraz Domem Ludowym tworzy spójny stylowo zespół, będący wyróżnikiem architektoniczno–przestrzennym w zabudowie osady.
- **Założenie rezydencjonalne w Żeliźnie** – pierwotnie był to klasycystyczny pałac z pocz. XIX w., jednak w wyniku gruntownej przebudowy w 1959 r. utracił cechy stylowe.
- **Zabytkowy cmentarz rzymskokatolicki w Kolembrodach** – pierwotnie założony jako unicki w 1837 r. oraz **zabytkowy cmentarz żydowski w Komarówce Podlaskiej**. Na niektórych występują dawne nagrobki.

4. Potencjał przestrzeni publicznych i obiektów publicznych:

W miejscowości Komarówka Podlaska znajduje się przeważająca część terenów publicznych oraz większość wszystkich budynków użyteczności publicznej całej gminy. Odpowiednio wykorzystane, zrewitalizowane i udostępnione będą służyły całej społeczności lokalnej. Istniejąca baza obiektów publicznych oraz tych, którym w efekcie realizowanych przedsięwzięć można nadać nowe funkcje użytkowe, stanowi ogromny potencjał (zaplecze techniczne) do realizacji różnego rodzaju przedsięwzięć (w tym oddolnych) realizowanych w celu ożywienia społeczno-gospodarczego obszaru.

5. Potencjał kadr instytucji publicznych:

Bez wątplenia niezwykle istotnym potencjałem jest doświadczona kadra Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej oraz gminnych jednostek organizacyjnych (m.in. GOPS, GCK, placówek oświatowych). Pracownicy posiadają wieloletnie doświadczenie zarówno w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych (krajowych i zagranicznych), jak i realizacji szerokiego wachlarza przedsięwzięć (projektów i programów) służących przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu mieszkańców. Ogromnym potencjałem w tym zakresie jest doświadczenie we wdrażaniu przez instytucje publiczne założeń i projektów rewitalizacyjnych realizowanych w ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska*, którego obowiązywanie kończy się w upływie 2023r.

Profesjonalny system realizacji zadań publicznych determinuje całokształt działań rozwojowych, w szczególności planowania i realizowania inwestycji, w tym finansowanych ze środków zewnętrznych, wdrażania nowych metod zarządczych oraz obsługi klientów (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów itp.). To właśnie jakość pracy administracji w ogromnej mierze narzuca tempo rozwoju wspólnoty lokalnej. Podstawą wdrożenia w życie założeń GPR będzie partnerstwo i skonsolidowane podejście do obszarów problemowych. Skala i charakter wyzwań rozwojowych, przed jakimi stoi samorząd w zakresie wyznaczonego obszaru rewitalizacji, wymagają kompleksowego ich rozwiązywania oraz działania z

wykorzystaniem efektu synergii (uzyskiwanie zwielokrotnionych korzyści dzięki umiejętnemu połączeniu części składowych całości).

6. Potencjał aktywności gospodarczej – potencjał ten to działające w obszarze podmioty gospodarcze, szczególnie mikroprzedsiębiorstwa. Bardzo istotne jest dotychczasowe nabyte doświadczenie rynkowe oraz gotowość do podejmowania ryzyka. To elementy kapitału ludzkiego, które najtrudniej byłoby wytworzyć od zera.

5. Część planistyczna

Przedmiotowy rozdział Gminnego Programu Rewitalizacji stanowi odpowiedź na wyniki przeprowadzonej diagnozy. W szeregu z aspektów GPR nie ogranicza się jedynie do tego, co wynika automatycznie z diagnozy problemów, lecz (opierając się o zdiagnozowanych potencjałach) wychodzi naprzeciw wyzwaniom i wyprzedza powstawanie problemów możliwych do przewidzenia w przyszłości. W związku z tym, GPR oprócz tego, że ma swe źródło diagnozie, to opiera się na wizji, która stanowi projekcję przyszłości.

Nadrzędnym celem podejmowanych w perspektywie do roku 2030 przedsięwzięć będzie powstrzymanie degradacji terenów znajdujących się w gorszym położeniu, poprawa jakości życia zamieszkującej tam ludności oraz przywrócenie wyznaczonemu obszarowi rewitalizacji - wskazanemu przez mieszkańców jako wymagającego interwencji - jego pierwotnych, ważnych z punktu widzenia lokalnego rozwoju, funkcji. Urzeczywistnienie przedmiotowych celów będzie odbywało się poprzez szereg mniejszych i większych projektów (zarówno infrastrukturalnych, jak i „miękkich”), realizowanych w równej mierze przez samorząd oraz instytucje publiczne, jak i przez organizacje społeczne oraz przedsiębiorców i innych ważnych „aktorów” rozwoju lokalnego. Nadrzędną ideą przyświecającą tym działaniom i organizującą aktywność lokalnej społeczności jest wyprowadzenie wskazanego obszaru ze stanu kryzysowego poprzez usunięcie zjawisk, które spowodowały jego degradację. Cele, kierunki interwencji oraz konkretne zadania rewitalizacyjne mają doprowadzić do przemiany zdegradowanego terenu we wszystkich pięciu aspektach:

- ❖ **społecznym** – poprzez zapobieganie patologiom społecznym, takim jak alkoholizm czy przemoc w rodzinie, marginalizacji i wykluczeniu mieszkańców pozostających w „gorszej” sytuacji życiowej, kreowaniu zdrowych nawyków przeciwdziałających chorobom cywilizacyjnym dzieci i osób dorosłych (otyłość, nadwaga, wady postawy, choroby narządów ruchu i układu krążenia), odbudowywaniu więzi społecznych i rodzinnych, aktywizacji osób starszych, zwiększeniu szans rozwojowych dzieci i dorosłych z mniejszych i peryferyjnych ośrodków; niezwykle istotne jest również rozwijanie i wzmacnianie trzeciego sektora, a poprzez to budowania społeczeństwa obywatelskiego;
- ❖ **gospodarczym** – poprzez stwarzanie warunków do tworzenia nowych miejsc pracy, rozpowszechnianie aktywności gospodarczej, lokowanie na obszarze rewitalizacji nowych przedsiębiorstw;
- ❖ **przestrzenno-funkcjonalnym** – w tym zachowanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego stanowiącego potencjał lokalny;
- ❖ **technicznym** – poprzez dbałość o podstawową infrastrukturę techniczną (m.in. stopień skanalizowania, stan techniczny budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej) – jako

elementu zwiększającego atrakcyjność zamieszkania i w pewnym stopniu ograniczającego odpływ ludności;

- ❖ **środowiskowym** – przede wszystkim poprzez poprawę stanu środowiska naturalnego i wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju, która ma zapewnić zaspokojenie potrzeb społeczności, z uwzględnieniem przyszłych pokoleń i priorytetowym znaczeniem zachowania, odtworzenia i rozwijania środowiska przyrodniczego.

5.1 Wizja i cele rewitalizacji

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt. 3) Gminny Program Rewitalizacji zawiera opis wizji stanu obszaru po przeprowadzonej rewitalizacji, a także cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych poprzednio negatywnych zjawisk społecznych i powiązanych z nimi problemów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych. Wizja oraz uporządkowany system celów rewitalizacji stanowią spójną całość. Każdy z celów rewitalizacji w sposób czytelny i nie budzący wątpliwości przyczynia się do realizacji określonego fragmentu wizji, jak również wizji jako całości.

5.1.1 Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji

Niniejszy rozdział zawiera prezentację wizji stanu obszaru po przeprowadzonej rewitalizacji w perspektywie roku 2030. Została ona wypracowana w oparciu o odbyte konsultacje społeczne i deklarowane aspiracje lokalnej wspólnoty. Wypracowana przy współudziale społeczności lokalnej wizja obszaru rewitalizacji jest spójna z wizją rozwoju całej gminy Komarówka Podlaska definiowanej na poziomie obowiązujących lokalnie dokumentów strategicznych. Decyduje to o spójności wizji rozwoju oczekiwanej przez społeczność lokalną, jak i definiowanej przez władze gminy na poziomie dokumentów strategicznych.

Wizja została sformułowana jako zbiór procesów, których przebieg warunkuje nie tylko osiągnięcie doraźnych zmian, lecz tworzy także podstawę dla długofalowego ożywienia wyznaczonego podobszaru rewitalizacji. W wizji uwzględniono wszystkie wymiary rewitalizacji, a także sformułowano specyficzne procesy, które powinny się toczyć w obszarach rewitalizacji.

Wizja obszaru rewitalizacji to opis oczekiwanego w przyszłości stanu tego obszaru. Wizja ma na celu: zobrazowanie stanu docelowego, informowanie o aspiracjach osób/podmiotów formułujących wizję oraz jednoczenie wokół idei. Na poniższym rysunku zaprezentowano elementy, które zwiera wizja.

Rysunek 2 Elementy wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

W 2030 r. obszar rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska stał się miejscem atrakcyjnym do zamieszkania i spędzania czasu wolnego dla obecnych oraz przyszłych pokoleń mieszkańców oraz turystów. W jego obrębie panuje poczucie ożywienia zarówno społecznego, jak i gospodarczego. Obszar rewitalizacji stanowi przestrzeń sprzyjającą rozwojowi mieszkańców na każdym etapie życia. Dzięki temu, zamieszkują go ludzie otwarci na zmiany, przedsiębiorczy i odważnie realizujący swoje pomysły na życie. Zarówno mieszkańcy, jak i turyści odwiedzający teren odczuwają pozytywne skutki kompleksowych działań rewitalizacyjnych.

Zrealizowane działania wpłynęły na ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych oraz zwiększenie poziomu integracji społecznej. W efekcie aktywizacji społecznej i zawodowej oraz wdrożeniu usług wspierających i zapobiegających marginalizacji, osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym, otrzymały szansę na wyjście z niekorzystnej sytuacji życiowej.

Zaangażowanie organizacji pozarządowych zaowocowało integracją społeczną, zwiększeniem aktywności obywatelskiej i zmniejszeniem występujących problemów. W efekcie odbudowywania i utrwalania więzi sąsiedzkich i mnogości oddolnych małych inicjatyw wzmocniono spójność społeczną.

W obszarze zrewitalizowanych przestrzeni oraz obiektów publicznych odbywa się wiele wydarzeń kulturalnych i społecznych, które integrują mieszkańców całego obszaru rewitalizacji oraz pozostałej części gminy Komarówka Podlaska. Estetyczne i atrakcyjne przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji tętnią życiem w wyniku zaangażowania i aktywności mieszkańców. Są przyjaznymi i bezpiecznymi miejscami spędzania wolnego czasu, rekreacji oraz prowadzenia działalności społecznej.

W celu podniesienia warunków życia nadal systematycznie modernizowana i rozwijana jest niezbędna infrastruktura techniczna i społeczna. Działania rewitalizacyjne w sferach pozaspołecznych pozwoliły na uzyskanie poprawy komfortu życia zarówno mieszkańców obszaru rewitalizacji, jak i całej gminy. Zróżnicowana oferta spędzania czasu wolnego zachęca do osiedlania się na obszarze rewitalizacji. Wzmocniła się zaradność gospodarcza i społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Przyrodnicze oraz historyczno-kulturowe dziedzictwo obszaru stało się motorem napędowym przemian społeczno-gospodarczych. Obszar rewitalizacji skutecznie wykorzystuje potencjał dziedzictwa wielokulturowego oraz bogactwa historycznego i naturalnego, wokół którego buduje się

wspólnotę wartości społeczności lokalnej. Wzmocniła się również zaradność gospodarza mieszkańców obszaru rewitalizacji. Operatywna społeczność w pełni wykorzystuje walory i potencjały obszaru do rozwoju gospodarczego. Dzięki stworzeniu kompleksowej i zintegrowanej oferty nastąpił rozkwit turystyki. Obszar rewitalizacji stwarza korzystne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej potencjalnym i istniejącym podmiotom gospodarczym.

Wyżej zaprezentowana wizja współgra z wizją obszaru rewitalizacji wyznaczonego w ramach LPR 2017-2023 w zakresie konieczności stworzenia miejsca bezpiecznego, przyjaznego, dostępnego bez wyjątku dla wszystkich grup mieszkańców, miejsca atrakcyjnego spędzania czasu wolnego, gdzie można rozwijać swoje pasje i zainteresowania. W przypadku obu dokumentów, obszar rewitalizacji jawi się jako miejsce atrakcyjne pod względem osiedleńczym, ze względu na szeroki wachlarz oferowanych usług publicznych i społecznych oraz miejsc pozwalających na aktywność kulturalną, społeczną, ruchową i rekreacyjną. Otoczenie ulega znacznej zmianie nie tylko dzięki inwestycjom publicznym, ale również w efekcie odbudowanej zaradności i inicjatywie samych mieszkańców. Odżyły przestrzenie publiczne, które teraz stanowią miejsce spotkań społeczności lokalnej i integracji międzypokoleniowej. Są przyjaznymi i bezpiecznymi miejscami spędzania wolnego czasu, rekreacji oraz prowadzenia działalności społecznej. Pozwalają one na realizację aktywności fizycznej, co przekłada się na poprawę stanu zdrowia społeczności lokalnej. Ważnym aspektem w zakresie obu dokumentów jest ożywienie gospodarcze obszaru, głównie w oparciu o istniejące potencjały i dziedzictwo historyczno-kulturowe oraz przyrodniczo-naturalne obszaru.

Powodzenie całego Gminnego Programu Rewitalizacji, w tym urzeczywistnienie wyżej zaprezentowanej wizji obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji, zależy w głównej mierze od mobilizacji mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie realizacji dużej liczby działań w „rodzimej” skali, zgodnych z celami Programu lub komplementarnych wobec nich, a dotyczących jakości prywatnego życia.

5.1.2 Cele rewitalizacji i odpowiadające im kierunki działań

W świetle ustawowych założeń cele rewitalizacji winny być wytypowane w taki sposób, aby implikowały następnie kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk ujawnionych w diagnozie. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom powinno z kolei polegać na wykorzystaniu zidentyfikowanych potencjałów.

W ramach niniejszego dokumentu wskazano trójstopniową strukturę celów. Zdefiniowano cel główny oraz przyporządkowane mu 3 cele strategiczne oraz 8 celów szczegółowych. Cele rewitalizacji określają kierunek, w jakim należy zmierzać, aby osiągnąć zamierzoną wizję rewitalizacji. Mają one układ hierarchiczny od celu głównego, przez cele strategiczne, aż po kierunki działań. Strukturę niżej

zaprezentowanych celów niniejszego dokumentu należy, w całym okresie jego obowiązywania, traktować jako stałą. Aktualizacji (przy uwzględnieniu bieżącej sytuacji) mogą podlegać kierunki działań zmierzające do realizacji wyznaczonych celów. Mając na względzie zbieżność zdiagnozowanych problemów występujących w obrębie jednostek wchodzących w skład obszaru rewitalizacji (tj. części m. Komarówka Podlaska, m. Kolembrody oraz m. Żelizna) wyznaczono wspólne cele dla całego obszaru rewitalizacji.

Zaprezentowany w ramach niniejszego rozdziału cel główny określa zakres niezmiennego kierunku działań w perspektywie długoletniej. Przedmiotowy cel stanowi odpowiedź na zdefiniowane problemy w długoterminowej perspektywie rozwoju, wskazując na korzyści oczekiwanych przemian płynące dla wszystkich mieszkańców.

CEL GŁÓWNY

Zminimalizowanie skali występowania negatywnych zjawisk i obszarów problemowych oraz zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszaru rewitalizacji oparty na zaangażowaniu mieszkańców i innych grup interesariuszy procesu rewitalizacji oraz wykorzystujący potencjał lokalnego dziedzictwa naturalnego oraz materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego w celu poprawy jakości życia i stworzenia nowych możliwości rozwoju mieszkańcom, zwiększenia poziomu uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim, integracji społeczności lokalnej, a także zmniejszenia liczby osób uzależnionych od systemu pomocy społecznej.

Przyjęty główny cel rewitalizacji zakłada odnowę obszaru rewitalizacji poprzez ożywienie i rozbudzenie potencjału tkwiącego w nim oraz zamieszkującej tam ludności, czego efektem będzie wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysu oraz poprawa jakości i poziomu zamieszkiwana. Choć, niekorzystne zjawiska, które spowodowały degradację obszaru, nie zostaną zupełnie zniwelowane, to ich skala zostanie znacznie ograniczona. Działania podejmowane w ramach rewitalizacji będą przede wszystkim skupiały się na przeciwdziałaniu problemom społecznym. Pozostałe przedsięwzięcia o charakterze gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym czy środowiskowym mają za zadanie wspomagać przeciwdziałanie problemom społecznym.

Cele rewitalizacji oraz kierunki rozwoju obszarów rewitalizacji zostały wyznaczone na podstawie zidentyfikowanych problemów oraz potrzeb skumulowanych na obszarze zdegradowanym. Bezpośrednią inspiracją do ich powstania były wyniki prac mieszkańców podczas prowadzonych konsultacji społecznych. W dniu 22.06.2023 r. zorganizowane zostało spotkanie informacyjno- konsultacyjne, w ramach którego wypracowane zostały zarówno cele, jak i odpowiadające im kierunki działań Gminnego Programu Rewitalizacji. Struktura przyjętych w niniejszym Gminnym Programie Rewitalizacji celów strategicznych i szczegółowych została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 18 Cele strategiczne oraz cele szczegółowe GPR

Analizowana sfera	Społeczna	Gospodarcza	Środowiskowa Techniczna Przestrzenno-funkcjonalna
Cele strategiczne	1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
Cele szczegółowe	1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej 1.2. Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3. Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	2.1. Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2. Rozwój przedsiębiorczości	3.1. Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2. Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej 3.3. Popraw jakości środowiska naturalnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

W poniższej tabeli przedstawiono matrycę struktury celów i kierunków interwencji Gminnego Programu Rewitalizacji w odniesieniu do zdiagnozowanych problemów, potencjałów i planowanych efektów procesu rewitalizacji.

Tabela 19 Matryca celów i kierunków działań, problemów, potencjałów i spodziewanych efektów Gminnego Programu Rewitalizacji

Sfera	Zdiagnozowane problemy	Cel strategiczny	Kierunki działań	Identyfikowane potencjały	Spodziewane efekty
Spoleczna	<p>– depopulacji obszaru w tempie zbliżonym do obszaru całej gminy Komarówka Podlaska (wskaźnik zmiany liczby mieszkańców w latach 2017-2021 na poziomie wyższym (-6,4) niż wartość wskaźnika dla całej gminy (-6,16)</p> <p>- wskaźnik przyrostu naturalnego we wszystkich latach analizy kształtuje się na ujemnym poziomie</p> <p>-zanotowano niekorzystną sytuację również w zakresie salda migracji</p> <p>- wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym (w zakresie obszaru rewitalizacji wynosi 24,85 i kształtuje się na poziomie wyższym niż średnia gminna (23,66)</p> <p>- występowanie niekorzystnych zjawisk demograficznych związanych z ubytkiem młodych mieszkańców i stopniowym starzeniem się społeczeństwa (w latach 2017-2021 wskaźnik obrazujący zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w obszarze rewitalizacji wynosi 3,68)</p> <p>– wysoka liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych (przy populacji obszaru wynoszącej 28,09% wszystkich mieszkańców gminy, 38,2% wszystkich bezrobotnych zamieszkuje ww. obszar)</p> <p>- zjawisko długotrwałego bezrobocia, ma na obszarze rewitalizacji charakter utrwalony i wskazuje tendencje wzrostową</p> <p>- w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji zauważalna jest szczególna koncentracja osób korzystających z różnego rodzaju świadczeń GOPS (w latach 2017-2021 trend spadku liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej jest w przypadku obszaru rewitalizacji znacznie niższy niż w przypadku całej gminy Komarówka Podlaska /gmina: 49,64%; obszar rewitalizacji:</p>	<p>1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej</p>	<p>- zmniejszenie skali narażenia na ubóstwo i wykluczenie społeczne</p> <p>budowanie włączenia społecznego poprzez uczestnictwo w kulturze i aktywnościach sportowych</p> <p>- odnowienie poczucie lokalnej dumy i czerpać na co dzień z kulturowości obszaru</p> <p>- wpieranie rodzin w pełnieniu przynależnych im funkcji</p> <p>- zwiększenie liczby i podniesienie jakości usług publicznych, w tym społecznych świadczonych w interesie ogólnym</p> <p>- rozszerzenie i poprawa jakości oferty kulturalno-edukacyjnej dedykowanej dzieciom i młodzieży</p> <p>- włączanie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne i obywatelskie gminy</p> <p>- organizowanie opieki wytchnieniowej</p> <p>- organizacja specjalistycznej placówki pozwalającej na zapewnienie całodobowej opieki osobom niewymagającym hospitalizacji, których stan zdrowia i stopień niepełnosprawności nie pozwala na przebywanie w swoim środowisku domowym,</p> <p>- popularyzacja idei i pomoc w organizacji gospodarstw społecznych</p> <p>- rozwój poradnictwa społecznego</p> <p>- rozwój interwencyjnych form wsparcia</p> <p>- integracja i aktywizacja społeczna osób o zróżnicowanym wieku i statusie materialnym</p>	<p>– dostępność obiektów publicznych, które można wykorzystać dla potrzeb realizacji różnego rodzaju działań społecznych</p> <p>– bogate dziedzictwo kulturowe i naturalne obszaru</p> <p>– relatywnie wysoka liczba organizacji pozarządowych, w tym organizacji działających prężnie na rzecz integracji i aktywizacji społeczności lokalnej</p> <p>- doświadczona kadra instytucji publicznych wdrażających różnego rodzaju przedsięwzięcia w zakresie włączenia społecznego</p>	<p>– poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>– integracja międzypokoleniowa w społeczności lokalnej</p> <p>– poszerzona oferta atrakcyjnych zajęć dla dzieci i młodzieży</p> <p>– poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców</p> <p>– zwiększone uczestnictwo seniorów, osób z niepełnosprawnością w życiu społeczno-kulturalnym gminy</p> <p>- podniesienie poziomu i jakości kapitału społecznego</p> <p>- wzrost kreatywności i innowacyjności mieszkańców</p> <p>- poprawa dobrostanu psychicznego mieszkańców</p> <p>- wzrost realizacji oddolnych inicjatyw</p> <p>- poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkańców</p>

Sfera	Zdiagnozowane problemy	Cel strategiczny	Kierunki działań	Identyfikowane potencjały	Spodziewane efekty
	<p>31,43%/; wskaźnik obrazujący liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy GOPS na 100 mieszkańców dla obszaru całej gminy wyniósł 3,3, dla obszaru rewitalizacji zaś był wyższy i wyniósł 4,</p> <p>- odmienianie niż w przypadku całej gminy odnotowuje się wzrost mieszkańców borykających się z problemem ubóstwa (wzrost beneficjentów pomocy GOPS o niemal 3,85%)</p> <p>- potwierdzenie problemu bezrobocia widoczne jest również w danych GOPS (osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji stanowiły w latach 2017-2021 znaczną część wszystkich osób pobierających świadczenia z tego tytułu, m.in. w 2021 r. 55,88% w 2021r.)</p> <p>- problemem obszaru rewitalizacji jest także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (w 2021 r. osoby korzystające ze świadczeń z tego tytułu zamieszkujące obszar rewitalizacji stanowiły aż 69,23% beneficjentów GOPS danej kategorii; wartość wskaźnika obrazującego liczbę osób pobierających świadczenia z ww. tytułu przypadającą na 100 mieszkańców w 2021 r. jest wyższa (0,75) niż w zakresie całości obszaru gminy (0,3))</p> <p>- stan zamożności mieszkańców wpływający na konieczność korzystania z dożywiania (w 2021 38,33% wszystkich dzieci korzystających z dożywiania pochodziło z obszaru rewitalizacji),</p> <p>- 40% wszystkich założonych Niebieskich Kart dotyczyło mieszkańców ww. obszaru,</p> <p>- zdiagnozowanym problemem stosunkowo sporej części mieszkańców obszaru rewitalizacji jest niepełnosprawność (osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji stanowiły w latach 2017-2021 około 1/3 wszystkich osób pobierających świadczenia z tego tytułu)</p>		<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie miejsc aktywnej integracji społecznej - wspieranie i zachęcanie do realizacji różnego rodzaju oddolnych inicjatyw - aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami - rozwój więzi międzysąsiedzkich - realizacja zadań wzmacniających patriotyzm - budowanie zaangażowania obywatelskiego - promowanie walorów turystycznych, kulturowych i naturalnych obszaru rewitalizacji - działania wspierające poprawę bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji (np. budowa oświetlenia w miejscach braków i deficytów) 		

Sfera	Zdiagnozowane problemy	Cel strategiczny	Kierunki działań	Identyfikowane potencjały	Spodziewane efekty
	<ul style="list-style-type: none"> - uczniowie zamieszkujący w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji osiągnęli wyniki sporo gorsze niż średnia gminy, co może świadczyć o występowaniu pozaszkolnych czynników, które będą negatywnie wpływały na ich osiągnięcia szkolne - duża koncentracja problemu przemocy w rodzinie - wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się bardzo dużą koncentracją negatywnych zjawisk z zakresu bezpieczeństwa publicznego (w 2021 r. miało tu miejsce 28,33% przestępstw odnotowanych na terenie całej gminy, 25,71% wszystkich wykroczeń, 30,9% wszystkich odnotowanych interwencji Policji) - zauważalna jest bierność dużej części mieszkańców w sprawy społeczne i obywatelskie, - przeważa niechęć w aktywne angażowanie się w sprawy publiczne, życie kulturalne, społeczne 				
Gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> - niska dochodowość i innowacyjność funkcjonujących podmiotów gospodarczych - brak wystarczającej liczby miejsc pracy wpływający na procesy migracyjne ludności i wyludnianie się obszaru - typowo rolniczy charakter gminy Komarówka Podlaska oraz wielowiekowe tradycje rolnicze i sadownicze obszaru, przy jednoczesnej w większości przypadków niskiej opłacalności produkcji rolnej oraz deficycie przedsięwzięć wpływających na rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych - niewystarczające wykorzystanie potencjału obszaru (walorów naturalnych oraz turystycznych) do rozwoju sfery gospodarczej 	2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie przestrzeni dla prowadzenia działalności gospodarczej - rozwijanie postawy przedsiębiorczości wśród mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży - zwiększanie potencjału lokalnej gospodarki do tworzenia miejsc pracy - budowa marki opartej na dziedzictwie kulturowym i naturalnym gminy Komarówka Podlaska - rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (np. 	<ul style="list-style-type: none"> - obszar rewitalizacji to teren o dogodnych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i naturalnych stanowiących potencjał o rozwoju turystyki - ulokowanie obiektów zdegradowanych, którym można nadać nowe funkcje, w tym 	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie gospodarcze wpływające na wzrost miejsc pracy, - spadek bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców - zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej obszaru - poprawa poziomu i zamożności mieszkańców - zwiększenie możliwości

Sfera	Zdiagnozowane problemy	Cel strategiczny	Kierunki działań	Identyfikowane potencjały	Spodziewane efekty
	- problematyczna jest niechęć mieszkańców do podejmowania ryzyka, niska innowacyjność i kreatywność oraz rzadka w populacji cecha bycia przedsiębiorczym		gospodarstwa agroturystyczne czy zagrody edukacyjne)	turystyczne i gospodarcze - potencjał istniejących podmiotów gospodarczych	zarobkowania przez mieszkańców
Środowiskowa Techniczna Przestrzenno-funkcjonalna	- na obszarze rewitalizacji zauważalna jest koncentracja dużej ilości azbestu pozostającego do utylizacji- 22,98% całkowitej masy szkodliwego materiału z terenu całej gminy Komarówka Podlaska znajduje się w granicach obszaru rewitalizacji; - niewystarczający poziom świadomości ekologicznej mieszkańców - udział budynków podłączanych do sieci wodociągowej jest dużo niższy (33,85%) niż średnia gminy (48,79%); ponad połowa budynków nie posiada dostępu do podstawowej infrastruktury technicznej - w zakresie budynków korzystających z OZE wskaźniki dotyczące udziału budynków w obszarze rewitalizacji wyposażonych w daną infrastrukturę kształtują się na poziomie niższym niż średnia gminy (obszar rewitalizacji – 24,05%, gmina – 29,88%) - w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji nadal niemal 1/3 budynków mieszkalnych wykorzystuje przestarzałe źródła ciepła - wysoki udział budynków użyteczności publicznej niespełniających aktualnych	3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji	-- realizacja przedsięwzięć wdrażających zasady gospodarki niskoemisyjnej (m.in. termomodernizacja budynków, montaż oze), wpływających na poprawę środowiska naturalnego (m.in. usuwanie azbest) oraz zachowanie bioróżnorodności terenu kontynuacja działań w zakresie zwiększenia wykorzystania oze w sektorze publicznym oraz prywatnym - kontynuacja działań w zakresie utylizacji wyrobów azbestowych - zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców - działania zmierzające do rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej - modernizacja budynków użyteczności publicznej i ich adaptacja pod nowe funkcje społeczne, rekreacyjne i kulturalne - zwiększenie potencjału placówek oświatowych	- doświadczenie kadr Urzędu Gminy w zakresie przedsięwzięć wpływających na poprawę i ochronę jakości środowiska naturalnego - potencjał dla podjęcia działań podnoszących efektywność energetyczną - rodząca się świadomość mieszkańców w zakresie niezbędności prowadzenia proekologicznych działań - występowanie obiektów publicznych, którym można przywrócić	- poprawa jakości środowiska naturalnego wpływająca na podniesienie zamieszkiwania oraz wzrost atrakcyjności turystycznej - tętniące życiem atrakcyjnie zagospodarowane przestrzenie publiczne - poprawa estetyki otoczenia - wzrost zainteresowania aktywnymi formami spędzania wolnego czasu wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji - powstanie przestrzeni

Sfera	Zdiagnozowane problemy	Cel strategiczny	Kierunki działań	Identyfikowane potencjały	Spodziewane efekty
	<p>wymagań i standardów energetycznych stawianych tego typu obiektom (33,33%) oraz niedostosowanych do osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami (41,67%)</p> <p>- niekorzystnie wygląda sytuacja w zakresie oświetlenia publicznego (100% punktów świetlnych na obszarze rewitalizacji wymaga wymiany na energooszczędne)</p> <p>- podjęcia interwencji wymaga także kwestia infrastruktury drogowej (57,01% dróg lokalnych wymaga podjęcia działań)</p> <p>- największym problemem zarówno całej gminy Komarówka Podlaska, jak też obszaru rewitalizacji jest zły stan techniczny oraz degradacja niemal całości terenów publicznych (wskaźnik udziału powierzchni gruntów publicznych wymagających interwencji osiągnął wartość niemal 100% dla obszaru rewitalizacji oraz 75,2 dla terenu całej gminy; 60,95% wszystkich terenów publicznych w gminie znajduje się w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji)</p>		<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie dostępności przestrzeni publicznych - zagospodarowanie przestrzeni publicznych bazujące na zasobach przyrodniczych i historycznych podobszarów rewitalizacji - dostosowanie budynków/obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami - poprawa dostępności do infrastruktury technicznej i społecznej - poprawa stanu infrastruktury drogowej i poprawa bezpieczeństwa poruszania się po drogach (m.in. modernizacja nawierzchni oraz montaż energooszczędnego oświetlenia) - podniesienie jakości terenów i przestrzeni publicznych 	<p>pierwotne lub nadać nowe funkcje użytkowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> – położenie na terenie o dużych walorach krajoznawczych sprzyjających rozwojowi turystyki i spędzania czasu wolnego – potencjał do rozwoju różnych form turystyki i związanych z nią usług (np. szlak zabytków techniki) - doświadczona kadra instytucji publicznych wdrażających różnego rodzaju przedsięwzięcia w zakresie poprawy infrastruktury technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej – obecność ciekawych obiektów historycznych 	<p>przyjaznych mieszkańcom</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawa jakości dostępności obiektów użyteczności publicznej i terenów rekreacyjnych – zaspokojenie potrzeb osób starszych, osób z niepełnosprawnością, dzieci i młodzieży w zakresie spędzania czasu wolnego, wypoczynku i rekreacji – poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej - wzrost poziomu bezpieczeństwa poruszania się po drogach publicznych

Źródło: Opracowanie własne

Wyżej zaprezentowane cele umożliwią ograniczenie rozpoznanych na obszarach rewitalizacji problemów społecznych oraz problemów pozostałych 4 sfer poddanych analizie. Poniżej zawarto opis poszczególnych celów strategiczny. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż przedmiotowe cele są komplementarne i uzupełniają się wzajemnie. Tak naprawdę każdy z nich jest przekrojowy i oddziałuje zarówno na sferę wiodącą, jak i inne sfery.

❖ **Cel strategiczny 1. Ograniczenie skali problemów społecznych poprzez rozszerzenie oferowanych usług społecznych, podniesienie ich jakości i dostępności na obszarze rewitalizacji**

Przedmiotowy cel strategiczny skupiać będzie się na trzech obszarach tematycznych obejmujących: 1) włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznej i w trudnej sytuacji życiowej, 2) poprawę dostępności i rozwój usług społecznych dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami oraz 3) zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji.

✓ **Cel operacyjny 1.1 Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznej i w trudnej sytuacji życiowej**

Działania nastawione na odnowienie wizerunku obszaru rewitalizacji to przede wszystkim zmiany na poziomie tkanki społecznej. Odnowa społeczna, budowanie i wzmacnianie kapitału społecznego oraz spójności społecznej stanowi gwarancję powodzenia wszelkich działań zorientowanych na rewitalizację wyznaczonego obszaru. To społeczeństwo bowiem jako tkanka żywa, w której zachodzą dynamiczne procesy, jest czynnikiem mającym największy wpływ na kształt całego środowiska, ożywionego i nieożywionego. Bez obywateli autentycznie zaangażowanych w życie społeczne, bez społeczeństwa spójnego, funkcjonującego w oparciu o solidnie zbudowany kapitał społeczny, wszelkie starania naprawcze będą połowiczne i nietrwałe.

Dlatego też w celu osiągnięcia wszystkich pozostałych zamierzonych celów rewitalizacji obszaru wyjść należy od realizacji celów określonych na podstawie dogłębnej diagnozy sfery społecznej. Szereg zaburzeń zidentyfikowanych w trakcie owej diagnozy wskazał obszary wymagające interwencji. Jednym z kluczowych problemów jest zagadnienie marginalizacji oraz wykluczenia społecznego pewnych grup. Najpoważniejszym problemem w ramach omawianego zagadnienia jest ubóstwo, będące podłożem powstawania wielu zaburzeń życia społecznego czy patologizacji życia rodzinnego, powstawania uzależnień czy dysproporcji. Stan ubóstwa, wynikający z różnorodnych przyczyn, braku zatrudnienia, braku wykształcenia, niezaradności życiowej, tzw. wyuczonej bezradności, często dziedziczny, bądź spowodowany konkretnym, losowym zdarzeniem, nie jest patologią z założenia, ale podatnym gruntem do powstawania wielu zjawisk patologicznych, będących przyczynami wykluczenia społecznego, marginalizacji czy wręcz stygmatyzacji danych jednostek czy całych rodzin. Sytuacja taka prowadzi do

trwałych podziałów społecznych, które są źródłem dotkliwych niesprawiedliwości i sprawiają, że część osób jest wykluczona poza nawias zdrowo funkcjonującego organizmu społecznego.

Doprowadzenie do pożądanego stanu funkcjonowania społeczeństwa będzie zatem nastawione przede wszystkim na włączenie społeczne i zawodowe osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz w trudnej sytuacji życiowej. W tym celu niezbędne jest między innymi działanie skierowane na usuwanie i przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom życia społecznego, takim jak właśnie ubóstwo (często dziedziczne) i jego pochodne, bezrobocie, dysfunkcje życia rodzinnego i niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, dysproporcje szans edukacyjnych, uzależnienia czy społeczne skutki chorób i niepełnosprawności. Kluczowymi zadaniami będzie zatem wyrównywanie szans edukacyjnych młodych pokoleń, szeroko zakrojone działania edukacyjne i poradnictwo społeczne, doradztwo zawodowe, poprawa warunków socjalno-bytowych. Należy również w sposób szczególny pochylić się nad problematyką zbudowania społeczeństwa autentycznie włączającego, dającego osobom niepełnosprawnym warunki, możliwości i okazje do najszerszego uczestnictwa w życiu społeczeństwa, do pełnego zaspokojenia wszelkich potrzeb, do samorealizacji i rozwoju.

Problem wykluczenia społecznego, z racji mechanizmów jego powstawania, dotyczy bardzo często całych rodzin określanych jako dysfunkcyjne. Cechami charakterystycznymi rodzin dysfunkcyjnych są zamknięcie oraz zakłamanie, panuje w nich zaburzona komunikacja i zamieszanie co do ról. Są nastawione na sztywne utrzymanie systemu rodzinnego, nie na rozwój swoich członków. Wśród najczęściej współwystępujących dysfunkcji tego rodzaju sytuacji należy wymienić: alkoholizm, inne uzależnienia lub choroby psychiczne w rodzinie, przemoc fizyczną lub psychiczną, maltretowanie, psychiczne opuszczenie dzieci (nieobecność emocjonalna rodziców), chłód emocjonalny, czynne odrzucanie i dewaluowanie dziecka, nadużycia emocjonalne. Mając na uwadze powyższe kwestie, działania powinny być skoncentrowane między innymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów związanych z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Kolejnym ważnym kierunkiem działań jest profilaktyka i terapie uzależnień. Wśród działań mających charakter prewencyjny znajduje się przede wszystkim rozwój oferty alternatywnych i atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież oraz całe rodziny. Korespondują z tym zadaniem przedsięwzięcia mające na celu zrewitalizowanie przestrzeni publicznych w celu udostępnienia ich i szerokiego otwarcia dla społeczności lokalnej. W przestrzeniach tych realizowane mają być różnego rodzaju przedsięwzięcia, imprezy i wydarzenia społeczno-kulturalne adresowane do szerokiego grona odbiorców. Podobną funkcję spełniać będą budynki użyteczności publicznej, którym nadane zostaną nowe funkcje. Taki cel ma działanie zaplanowane w ramach GPR polegające na kompleksowej przebudowie i adaptacji budynku pałacu w Żeliźnie w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych.

Istotna jest też kwestia poradnictwa i sieci wsparcia psychologicznego. Zbudowana zostanie w ten sposób szeroko rozumiana sieć wsparcia społecznego umożliwiająca osobom wykluczonym, zagrożonym różnego rodzaju problemami, powrót do głównego nurtu życia społecznego.

Opisane powyżej problemy i działania są powiązane z zagadnieniem spójności społecznej. Istotą spójności społecznej jest budowanie takich relacji społecznych, aby naturalna różnorodność wzbogacająca społeczeństwo nie przeradzała się w bolesne podziały generujące nieufność i wrogość między grupami społecznymi a nawet w segregację społeczną. Podstawą spójności społecznej jest sieć relacji zaufania budowana w nieustannym dialogu społecznym. Społeczeństwo spójne to wspólnota wolnych, wspierających się nawzajem ludzi, którzy dążą do zbiorowych celów metodami demokratycznymi. Spójność społeczna nie koncentruje się wyłącznie na zwalczaniu wykluczenia społecznego i ubóstwa. Jej fundamentem jest tworzenie solidarności w społeczeństwie, tak aby zminimalizować wykluczenie, zwalczać je za pomocą prewencji. W gminie Komarówka Podlaska bazą budowania kapitału społecznego będzie działalność Spółdzielni Socjalnej WODKAN oraz Stowarzyszenia Nadzieja i Przyszłość.

✓ **Cel operacyjny 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji**

Pozostawanie przez długi czas w warunkach życiowych, które nie sprzyjają rozwojowi jednostek bądź grup, utrwała negatywne wzorce funkcjonowania i negatywne nastawienie do otaczającej rzeczywistości. Stan marazmu i stagnacji jest czynnikiem demotywującym i sprzyjającym powstawaniu postawy bierności i apatii, w warunkach takich powstaje przekonanie o braku potrzeby kształcenia i rozwoju, które przekazywane jest z pokolenia na pokolenie pogłębiając dysproporcje społeczne. Brak przestrzeni i możliwości do różnorodnego rozwoju powoduje z jednej strony emigrację jednostek ambitnych, z drugiej zanik potrzeb tego rodzaju w społeczności lokalnej. Stworzenie społeczeństwu warunków - miejsca i sposobności, do podejmowania różnorodnej aktywności, do podejmowania wyzwań i odkrywania swoich potencjałów będzie elementem wprowadzania głębokich zmian w mentalności mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zmiany te przełożą się na podniesienie jakości życia i szeroko rozumianą pozytywną atmosferę panującą w społeczności.

Adresatem podejmowanych przedsięwzięć będzie tu przede wszystkim młodzież oraz dzieci. Obserwowane przez najmłodsze pokolenia negatywne wzorce funkcjonowania kształtują negatywne nastawienie do zdobywania wiedzy i potrzeby samorozwoju oraz brak przekonania o możliwości samodzielnego kształtowania własnego losu.

Sposobem na przeciwdziałanie opisanej sytuacji i przełamanie negatywnych stereotypów myślowych jest odpowiednio zorganizowany, wielopłaszczyznowy system edukacji. Będzie to edukacja stricte szkolna (zapoczątkowana już na etapie przedszkolnym), a także system zajęć pozalekcyjnych uwzględniający potrzeby dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz dzieci wybitnie zdolnych, koła zainteresowań

umożliwiające wydobywanie i rozwijanie drzemących potencjałów, będzie to również system pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz system doradztwa zawodowego. Niezbędna będzie tu także wykwalifikowana kadra pedagogiczna oraz zaplecze lokalowe i odpowiednie wyposażenie. Kolejną grupą odbiorców szeroko zakrojonych działań edukacyjnych są również osoby dorosłe. W tym wypadku potrzebne będą kursy doszkalające zorganizowane w instytucjach samorządowych bądź zakładach pracy, kursy kwalifikacyjne oraz poradnictwo zawodowe. Takie system wsparcia osób dorosłych zapewnić powinien dłuższą aktywność zawodową oraz społeczną.

Pojęciem, wokół którego powinien być zorganizowany system edukacji będą kompetencje kluczowe. Wiedza oraz umiejętności określane tym pojęciem to: porozumiewanie się w języku ojczystym, porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość oraz świadomość i ekspresję kulturalną. Taka baza umożliwi osiągnięcie sukcesów edukacyjnych oraz ma ona także szerszy wymiar, wiążący się z uczestnictwem w życiu społecznym i obywatelskim oraz szeroko rozumianą jakością życia. Nowoczesny model edukacji wymaga tego, ażeby umożliwić coraz większej liczbie osób nie tylko uzyskanie świadectwa lub dyplomu, ale zdobycie przez nich określonego zasobu wiedzy i umiejętności. Wykształcenie i kompetencje są ważnym wskaźnikiem szans życiowych. To właśnie dlatego edukacja jest jednym z podstawowych instrumentów zwiększania szans na rynku pracy i przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego. Dysponowanie odpowiednimi kompetencjami pełni coraz ważniejszą rolę na rynku pracy.

Szeroko zakrojone działania nastawione na modernizację systemu edukacji (takie jak np. budowa przedszkola samorządowego czy modernizacja istniejących już placówek edukacyjnych) przyczynią się również do budowania społeczeństwa spójnego, które będzie dysponowało silnym kapitałem społecznym. Równe szanse edukacyjne będą zapobiegały powstawaniu nierówności społecznych, marginalizacji czy wykluczaniu społecznemu pewnych grup we względu między innymi na niski status materialny. Możliwość wszechstronnego rozwoju dostępna dla wszystkich mieszkańców przyczyni się do odnowy wizerunku obszaru rewitalizacji poprzez trwałą zmianę w mentalności społecznej oraz ożywienie gospodarcze.

✓ **Cel operacyjny 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami**

Wysoki komfort oraz bezpieczeństwo życia i zamieszkiwania na danym miejscu daje rozbudowany i dostępnym dla każdego obywatela system usług społecznych. Jest to tym bardziej istotne w obliczu najnowszych prognoz demograficznych wskazujących na systematyczny i postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz konieczności wychodzenia naprzeciw potrzebom osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

Grupa seniorów, już liczna, w kolejnych latach będzie jeszcze liczniejsza. Ważnym celem przedsięwzięć nastawionych na budowanie spójnego społeczeństwa będzie zatem otoczenie opieką i zainteresowaniem tej części społeczności lokalnej. Po pierwsze osoby starsze często są marginalizowane i spychane poza nawias życia społecznego. Zorganizować zatem należy system aktywizacji seniorów, bazujący na ich dużym doświadczeniu i potencjale. Odpowiedni zachęczone i zmotywowane osoby starsze wiele mogą społeczeństwu zaoferować przekazując np. swoją bezcenną wiedzę oraz umiejętności zapomniane już przez młodsze pokolenia. Osoby starsze mogą i często chcą się nadal rozwijać i same zdobywać wiedzę. Trzeba im zatem dać ku temu przestrzeń, czas oraz odpowiednio przygotować ofertę. Stworzenie takowej oferty skierowanej do danej grupy będzie zatem istotnym działaniem zorientowanym na budowanie kapitału społecznego obszaru rewitalizacji. Osoby starsze, często już samotne i nieaktywne społecznie budują w sobie poczucie bycia niepotrzebnym i godzą się z zaistniałą sytuacją. Zadaniem sprawnie funkcjonującego społeczeństwa będzie zatem takie budowanie sieci wsparcia społecznego, które zachęci osoby starsze do czynnego włączania się z proponowane aktywności i włączy je do głównego nurtu życia społecznego.

Kolejnym zadaniem stojącym przed społecznością lokalną jest rozwinięcie usług społecznych z zakresu opieki nad osobami starszymi, chorymi i niezdolnymi do samodzielnej egzystencji. Usługi te powinny zawierać szeroki katalog zabiegów pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych w gabinetach oraz domowych, wsparcie w codziennych zadaniach związanych z samoobsługą oraz prowadzeniem gospodarstwa domowego. Wsparcie to powinno zapewniać odpowiedni poziom życia i funkcjonowania oraz subiektywne poczucie zadowolenia z życia i poczucia bycia pełnowartościowym członkiem społeczności. Pole do aktywności będą miały tu różnorodne organizacje społeczne, wolontariusze oraz de facto wszyscy mieszkańcy obszaru gotowi poświęcić swój czas.

Opisane powyżej działania będą służyły budowaniu nowoczesnego społeczeństwa, gdzie istotne jest budowanie tożsamości zbiorowej w oparciu o międzypokoleniowe więzi a każdy członek społeczności ma w nim swoje miejsce.

Kolejnym adresatem sieci rozbudowanych usług społecznych będą osoby ze szczególnymi potrzebami, w szczególności niepełnosprawni. Osoby te, z racji różnorodnych dysfunkcji, są najbardziej narażone na wykluczenie społeczne. Dlatego też działania pomocowe muszą angażować wiele instytucji administracji publicznej. Ograniczenia jakie posiadają osoby z niepełnosprawnościami mają różnorodny charakter - barier fizycznych lub społecznych, uniemożliwiają pełne uczestnictwo w życiu kulturalnym, aktywność zawodową czy udział w procesie edukacji. Podobnie jak w przypadku osób starszych, liczebność tej grupy sukcesywnie wzrasta, co powoduje nasilanie problemu utrudnionej dostępności podstawowych usług społecznych. Jednak stopniowa zmiana postrzegania osób niepełnosprawnych i ich miejsca w społeczeństwie jest bazą do podejmowania działań naprawczych. Jako że niepełnosprawność wyklucza z funkcjonowania na bardzo wielu płaszczyznach życia codziennego, jedną z kluczowych kwestii będzie

wdrażanie osób z dysfunkcjami do coraz większej samodzielności. Pierwszym krokiem musi być zbudowanie w nich poczucia własnej wartości i przeświadczenia o tym, że są wartościowymi członkami społeczeństwa. Przedsięwzięcia nastawione na rozbudowę oferty usług społecznych będą włączały niepełnosprawnych w główny nurt życia społecznego. Równoległe z działaniami skierowanymi bezpośrednio do osób niepełnosprawnych fachowe wsparcie należy również zapewnić opiekunom tych osób. W ramach pomocy społecznej zorganizować należy sprawny system opieki wytchnieniowej. Dzięki takiemu wsparciu osoby, na których na co dzień spoczywa obowiązek opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny będą miały czas i przestrzeń na załatwienie spraw czy odpoczynek.

❖ **Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej**

Drugi cel strategiczny obejmuje kwestie gospodarcze, a jego realizacja przeciwdziałać ma zdiagnozowanym na tej płaszczyźnie problemom. Właściwe określenie problemów występujących w wyznaczonym obszarze rewitalizacji wymaga zastosowania holistycznej perspektywy, w której problemy różnego rodzaju i na pozór rozłączne przenikają się i generują wzajemnie. Sfera gospodarcza zatem ma silny wpływ na sferę społeczną a działania naprawcze prowadzone na jednej płaszczyźnie przyczyniają się do poprawy funkcjonowania pozostałych sfer życia.

✓ **Cel szczegółowy 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji**

Całościowe podejście będące punktem wyjścia do opracowania niniejszego GPR ujawniło szereg problemów także w sferze gospodarczej. Szeroka perspektywa zastosowana w dokumencie pozwala połączyć szereg na pozór odrębnych zagadnień w sieć powiązań. W takim łańcuchu przyczynowo-skutkowym łatwo dostrzec, w jaki sposób poszczególne sfery przenikają się i tworzą sprzężenia zwrotne.

Szereg zaburzeń i problemów zdiagnozowanych w sferze gospodarczej przekłada się zatem na całokształt funkcjonowania społeczności lokalnej. Uwidocznia się to przede wszystkim w poziomie zamożności mieszkańców. Poziom ten wyznacza sposób funkcjonowania całych grup społecznych, rodzin. Określa priorytety, potrzeby i możliwości ich zaspokajania, aspiracje, dostęp do dóbr i usług, kultury i edukacji, wyznacza szanse życiowe. Niewystarczający poziom rozwoju gospodarczego wpływa także na wizerunek danego obszaru na zewnątrz oraz stosunek do niego samych mieszkańców. Przeobrażenia gospodarczo-ekonomiczne obszaru rewitalizacji muszą skupić się przede wszystkim na rozwoju lokalnej gospodarki. Rozwój taki skutkował będzie wzrostem zasobności mieszkańców gminy, zwiększeniem ilości miejsc pracy, poprawą warunków pracy a co za tym idzie podwyższeniem ogólnych standardów życia społeczności lokalnej.

Diagnoza przeprowadzona na potrzeby dokumentu, obok wykazania szeregu niekorzystnych zjawisk, wskazała także pewne potencjały, na których oprzeć można działania naprawcze. Bazą wdrażania

innowacji generujących ożywienie gospodarcze powinna być istniejąca już w obszarze rewitalizacji infrastruktura, która na etapie wdrażania GPR zostanie zmodernizowana i przypisane jej zostaną nowe funkcje. Takie zaplecze techniczne będzie doskonałym punktem wyjścia do zakładania nowych bądź rozbudowywania już istniejących przedsiębiorstw. Do realizacji powyższego celu zaangażować należy przede wszystkim podmioty gospodarcze już działające na terenie gminy. Lokalni przedsiębiorcy są bowiem najlepszą bazą do wdrażania mechanizmów przyspieszających wzrost gospodarczy w danym regionie, mają bowiem cenne doświadczenie i znajomość lokalnych rynków. W celu ożywienia gospodarczego terenu należy stworzyć dogodne warunki i wdrożyć systemu wsparcia lokalnych przedsiębiorców. Będzie to przede wszystkim wsparcie ze strony sektora finansowego oraz administracji publicznej. Ważne jest również wsparcie i poszerzanie wiedzy z zakresu możliwości finansowania rozwoju zasobów ludzkich oraz kompetencji organizacyjnych.

Duże możliwości drzemą również w nie do końca wykorzystanym potencjale turystycznym obszaru. Wysiłki skierować zatem należy na poszerzenie oferty turystycznej i maksymalne wykorzystanie w tym celu walorów regionu. Następnym będzie stworzenie bazy turystycznej przyciągającej turystów oraz będącej potencjalnym zakładem pracy. Efektem powziętych działań będzie rozwój nowych firm i przedsiębiorstw, dzięki którym obszar rewitalizacji zyska nowe oblicze i stanie się terenem atrakcyjnym jako miejsce zamieszkania, znalezienie zatrudnienia i spędzania wolnego czasu.

Rozwój gospodarczy obszaru utrudnia znacznych rozmiarów migracja zarobkowa ludzi młodych, wykształconych i przedsiębiorczych. Cierpi na tym nie tylko gospodarka, zniekształceniu ulega cała struktura społeczeństwa, które w nienaturalny sposób staje się zbiorowością ludzi starszych, słabo wykształconych, niezdolnych do podejmowania aktywności gospodarczej. Przeciwdziałanie takim tendencjom jest zatem warunkiem koniecznym realizacji omawianego celu. Wysiłki skierować należy na stworzenie warunków, w których napływać będą wykwalifikowane kadry oraz ludzie młodzi z ich wiedzą, wykształceniem i energią do wprowadzania zmian i innowacji. Rozwój gospodarczy pociągnie za sobą przemiany struktury społecznej obszaru. Ponadto rozwój miejscowej gospodarki w sposób naturalny odmieni wizerunek obszaru w świadomości jego mieszkańców, będzie to miejsce przyjazne do życia. Nowe miejsca pracy i duża dostępność dóbr i usług na wysokim poziomie znacznie zwiększą jego atrakcyjność.

Zjawiskiem powszechnym w całym województwie, zatem także w obszarze rewitalizacji jest znaczne rozdrobnienie rolnictwa. Zjawisko takie nie sprzyja rentowności prowadzonych działalności i nie przyczynia się do wzrostu zamożności mieszkańców. Jednak głęboko zakorzenione tradycje rolnicze, wielopokoleniowe doświadczenia i wiedza na temat lokalnego środowiska naturalnego stanowią bazę do rozwoju branży rolniczej i wprowadzania efektywnych przekształceń. Podejmować należy między innymi zabiegi w celu nadania gospodarstwom rolnym nowego charakteru. Nierentowne gospodarstwa posiadające pewne zaplecze w postaci infrastruktury i wyposażenia mogą przekształcić się w gospodarstwa opiekuńcze, zagrody edukacyjne czy gospodarstwa agroturystyczne. Wartością dodaną będzie tu szeroki

udział w procesie edukacji szkolonej, pozaszkolnej, ekologicznej, przyrodniczej, prozdrowotnej, w integracji społecznej, w procesie zmiany postrzegania obszarów wiejskich i ich mieszkańców.

✓ Cel szczegółowy 2.2 Rozwój przedsiębiorczości

Opisany powyżej cel jakim jest ożywienie lokalnej gospodarki będzie silnie korespondował z poruszonym tu zagadnieniem rozwoju przedsiębiorczości. Powiedzieć wręcz należy, że rozwój przedsiębiorczości jest warunkiem koniecznym sprowokowania procesu ożywienia gospodarczego obszaru rewitalizacji. W ujęciu szerokim przedsiębiorczość to pojęcie łączące w sobie elementy teorii ekonomii i psychologii. I tak też należy je stosować w niniejszym opracowaniu. Przedsiębiorczość rozumiana jest jako pewien swoisty proces nastawiony jest na budowanie, tworzenie, eksplorowanie rzeczywistości w poszukiwaniu nowych rozwiązań i wprowadzanie ich w życie. Do tego potrzebne są osoby posiadające pewien określony zestaw cech, osoby określane właśnie jako przedsiębiorcze. Jednostki takie prezentują pewien sposób postępowania wyróżniający się wysoką aktywnością i skłonnością do podejmowania przemyślanego ryzyka. Osoba przedsiębiorcza posiada odpowiedni zasób wiedzy i umiejętności oraz zdolność oceny rzeczywistości, które pozwalają trafnie oceniać sytuacje i podejmować właściwe decyzje. To także elastyczność w działaniu i zdolność przystosowywania się do zmieniających się warunków. Przez przedsiębiorczość jednostki rozumie się takie cechy jak wewnętrzsterowność, samoświadomość, otwartość na świat i nowe doświadczenia.

Kształtowanie opisanej postawy oraz wyposażenie w zasób potrzebnej wiedzy rozpoczyna się już na etapie edukacji szkolonej. Przedsiębiorczość rozumiana jako specyficzne nastawienie do świata i siebie samego, w połączeniu z odpowiednim poziomem wykształcenia stanowią doskonałą bazę do osiągnięcia wielu sukcesów życiowych. Startując z określonego pułapu młodzi ludzie mają wiele możliwości zdobycia wysokiej pozycji na rynku pracy. Sytuacją idealną będzie, jeżeli takie właśnie jednostki będą wiązały swoje plany życiowe z miejscem pochodzenia. Pozostające na miejscu, w obszarze rewitalizacji, młode, ambitne i wykształcone kadry przyczynią się znacząco do rozkwitu i rozwoju wielu gałęzi lokalnej gospodarki. W realizację przedmiotowego celu włączyć się zatem muszą placówki edukacyjne. Niezbędna jest modernizacja i reorganizacja procesu edukacyjnego i wprowadzenie innowacji. Służyły temu będą przede wszystkim zaplanowane w GPR przedsięwzięcia zakładające kompleksową modernizację i wdrażanie programów rozwojowych placówek edukacyjnych na terenie gminy Komarówka Podlaska. Zmodernizowana infrastruktura oraz zmiany systemowe przeprowadzone w szkołach podniosą zasadniczo jakość i poziom otrzymywanej edukacji. Komfort korzystania z infrastruktury szkolnej dla uczniów ze specjalnymi potrzebami pozwoli im w pełni wykorzystać ofertę edukacyjną i rozwinąć pełnię swoich możliwości. Wprowadzenie wielu innowacji z systemie edukacji szkoły nastawione jest na poradnictwo, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne oraz doradztwo zawodowe, zastosowanie nowoczesnych

technologii usprawni proces zdobywania kompetencji kluczowych. Dzięki temu młodzi ludzie będą mieli szansę poznać tajniki biznesu, rozwijać swoje zdolności i umiejętności oraz zwiększać swoją wiedzę na temat funkcjonowania rynku pracy.

W zakresie realizacji przedmiotowego celu kolejnym ważnym zadaniem jest rozpowszechnianie idei kształcenia ustawicznego, w ramach którego rozwijana będzie przedsiębiorczość osób dorosłych. Idea kształcenia ustawicznego zakłada stałe zdobywanie wiedzy i umiejętności, podnoszenie kompetencji, zdobywanie kwalifikacji zawodowych, społecznych oraz osobistych. To proces permanentnej aktywności nastawiony na podnoszenie szeroko pojmowanej jakości życia. Po stronie władz samorządowych leży zapewnienie możliwości i przestrzeni ku takim działaniom. Bazując na istniejącym już w obszarze rewitalizacji potencjale miejscowych przedsiębiorców, na ich wiedzy i doświadczeniu, osiągnąć można wysoki poziom ożywienia gospodarczego.

Efektom realizacji podejmowanych działań będzie rozwój kreatywności i inicjatywności społeczności lokalnej. Rozwijanie postawy przedsiębiorczości wśród mieszkańców jest ważne nie tylko dla przyszłości obszaru rewitalizacji, lecz również całej gminy. Dzięki temu, mieszkańcy będą mieli większe szanse na sukces zawodowy, a gmina będzie mogła skorzystać z ich kreatywności i innowacyjnych pomysłów. Realizacja celu będzie obejmowała zatem szeroko zakrojone działania edukacyjne, prowadzone od najmłodszych lat, poprzez poszczególne etapy edukacyjne, skończywszy na kursach dla dorosłych oraz poradnictwie.

❖ **Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji**

Wizerunek danego obszaru, ten zewnętrzny i ten zakorzeniony w umysłach społeczności lokalnej, stanowi siłę napędową rozwoju lub spowalnia, czasem uniemożliwi go. Wszelkie przemiany w sferze społecznej czy gospodarczej są warunkowane tym, w jaki sposób ludzie wartościują dany obszar. Założenia przedmiotowego celu strategicznego (dot. rozwoju i modernizacji infrastruktury, a także podniesienia jakości przestrzeni publicznej) mają wpłynąć na odnowę dotychczasowego wizerunku obszaru rewitalizacji.

✓ **Cel szczegółowy 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych**

Odnowa „przestrzeni” obszaru rewitalizacji, zarówno w świadomości samych mieszkańców, jak i na zewnątrz, wiąże się z kwestią modernizacji przestrzeni i obiektów publicznych. Miejsca te, często niestety zaniedbane, niewykorzystane i niedostępne dla mieszkańców wpływają na obniżenie atrakcyjności całego obszaru i poziom zadowolenia z zamieszkiwania w danym obszarze. A to w konsekwencji wpływa na ogólną aktywność obywatelską i powodzenie oraz utrwalenie wszelkich działań podejmowanych w ramach programu rewitalizacji.

Działania interwencyjne podejmowane w celu realizacji zamierzeń GRP będą zatem zogniskowane także wokół wprowadzania trwałych zmian w przestrzeniach publicznych. Działania i inwestycje prowadzone w tym kierunku będą miały charakter porządkujący i reorganizujący przestrzeń obszaru tak, aby usprawnić jego dotychczasowe funkcjonowanie lub nadać mu nowy charakter. Cel przyświecający podejmowanym działaniom to tworzenie miejsc i przestrzeni, dzięki którym obszar rewitalizacji będzie postrzegany jako atrakcyjny, gdzie będzie można aktywnie spędzić czas, które będą przyciągały lokalną społeczność i osoby spoza. Będzie to budowało poczucie dumy z zamieszkiwania w danym miejscu, przyczyni się do wzmacniania integracji społecznej i pobudzi aktywność społeczności lokalnej. Na terenie gminy Komarówka Podlaska rolę taką będzie spełniał przede wszystkim zrewitalizowany stadion sportowy oraz szeroko zakrojone przedsięwzięcie mające na celu stworzenie terenów rekreacyjnych w miejscowości Komarówka Podlaska. Powstanie tam cały kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy oferujący wyjątkowo szeroki zakres możliwości spędzania wolnego czasu oraz organizowania imprez kulturalno-rozrywkowych.

Realizacja przedmiotowego celu oparta będzie na istniejącym już, dużym potencjale gminnych przestrzeni publicznych. Przestrzenie takie muszą być atrakcyjne, bezpieczne, a ich organizacja wychodzić musi naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom mieszkańców. Niezbędne będzie zatem stworzenie zaplecza usługowego i technicznego oraz zapewnienie obsługi aby utrzymać miejsca w czystości i porządku. Zorganizowane w nich będą miejsca rekreacji, wypoczynku zbiorowego, aktywności fizycznej i kulturalnej. Stworzenie takich miejsc, ogólnie dostępnych wszystkim mieszkańcom, jest istotnym elementem budowania spójności społecznej. Dlatego szczególny nacisk położyć należy na zapewnienie pełnej dostępności w zakresie infrastruktury technicznej oraz oferty kulturalnej. Dostępność ta powinna zapewniać wszystkim mieszkańcom, w tym niepełnosprawnym fizycznie oraz intelektualnie, osobom z różnego rodzaju dysfunkcjami oraz osobom starszym, możliwość pełnego udziału w zaplanowanych wydarzeniach i przedsięwzięciach. Dzięki takim przestrzeniom społeczność lokalna zmotywowana jest do wykazywania inicjatyw oddolnych, zrzeszania się w organizacje, dbania o nie jako o dobro wspólne. Lokalne władze zaś zadbać muszą o utrzymanie i zarządzanie tak zrewitalizowanymi przestrzeniami oraz stworzenie bogatej oferty wydarzeń kulturalnych. Różnorodność i odpowiednia ilość wydarzeń przyczyni się z pewnością do znacznego podniesienia atrakcyjności całego obszaru i przyciągnie szersze rzesze odbiorców.

Przedstawione powyżej działania mają jeszcze jeden, niezwykle istotny wymiar. Przyjazne, estetyczne i ciekawe otoczenie w sposób bezpośredni wpływa na samopoczucie mieszkańców, na subiektywne odczucia zadowolenia z życia, zamieszkiwania w określonym obszarze. Szeroka oferta będzie doskonałą alternatywą dla spędzania czasu wolnego, przeciwwagą dla monotonii dnia codziennego, mnogość okazji do nawiązywania więzi społecznych da poczucie zadowolenia i zniweluje poczucie samotności czy zmęczenia codziennością. Przyczyni się także pośrednio do przeciwdziałania patologiom życia rodzinnego, uzależnieniom, które często są pokłosiem zwykłej nudy. Obywatelskie społeczeństwo to przede wszystkim taki układ społeczny, gdzie każdy znajdzie przestrzeń do aktywności i samorealizacji. Na poziomie lokalnym

to właśnie sprawnie zorganizowane tereny publiczne i różnorodna oferta jest podłożem dla pełnej integracji społecznej i budowania społeczności bez podziałów. Takie pozytywne doznania estetyczne wpływają dodatnio na jakość życia całej społeczności a realizacja niniejszego celu przyczyni się do trwałych przemian w wielu płaszczyznach funkcjonowania społeczeństwa – społecznej, gospodarczej, technicznej.

✓ **Cel szczegółowy 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej**

Zagwarantowanie i odpowiednie zorganizowanie bezpiecznej, dostępnej przestrzeni publicznej jest wyrazem głębokiej troski i szacunku administracji publicznej do wszystkich mieszkańców obszaru. Z prawnego punktu widzenia jest to respektowanie podstawowych praw obywatelskich, obowiązków każdego samorządu. Dostępność ta ma być zapewniona każdemu bez wyjątku obywatelowi, bez względu na wiek, niepełnosprawność i jej rodzaj czy inne dysfunkcje. Są to udogodnienia na poziomie technicznym oraz organizacyjnym, odpowiednio dostosowane usługi i kanały komunikacji. Komisja Organizacja Narodów Zjednoczonych w art. 9 sformułowała szczegółowe wytyczne dotyczące działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Najbardziej dotkliwymi barierami są te natury architektonicznej oraz organizacyjnej. Budynek oraz przestrzeń publiczną dostosować należy do potrzeb osób niepełnosprawnych fizycznie (schodolazy, podjazdy, dzwonki, miejsca siedzące, toalety, likwidacja progów czy innych przeszkód), z dysfunkcjami narządów zmysłów czy zaburzeniami psychicznymi (audioprzewodniki, napisy w języku Braille'a, tłumacze migowi, asystenci). Działania podejmowane z tym zakresie to przede wszystkim usuwanie barier technicznych i dostosowanie infrastruktury publicznej tak, aby osoby niepełnosprawne mogły w pełni z niej korzystać w celu załatwiania spraw czy zaspokajania różnego rodzaju potrzeb. W efekcie instytucje publiczne, zakłady usługowe, instytucje kultury i inne ogólnodostępne przestrzenie były przyjazne i otwarte dla każdego członka społeczności, bez względu na poziom jego funkcjonowania czy dysfunkcje fizyczne, psychiczne czy intelektualne. Zagadnienie to staje się jeszcze bardziej istotne gdy analizuje się tendencje rozwojowe współczesnych społeczności.

Kolejnymi barierami są te w mentalności całego społeczeństwa. Chodzi o nastawienie do osób niepełnosprawnych, ich problemów, gotowość z wychodzeniem z inicjatywą. W relacjach w tym wypadku często barierą stanowi strach, nieznajomość problemów z jakimi mierzą się osoby niepełnosprawne oraz nieznajomość potrzeb i możliwości tych osób, co skutkuje unikaniem tematów trudnych, pomijanie problemów i marginalizowanie ich. Nierzadko też pojawia się wręcz zbyt duża chęć niesienia pomocy, która w połączeniu z brakiem podstawowej wiedzy jest odbierana przez osoby niepełnosprawne jako nachalna i bezcelowa. Tymczasem osoby z niepełnosprawnościami chcą być traktowane, mówiąc kolokwialnie, normalnie. Potrzebna jest tu więc zwykła ludzka empatia i elementarna wiedza. Dostosowanie przestrzeni

publicznej jest to zatem również odpowiednie przygotowanie całego społeczeństwa do szerokich, częstych kontaktów z osobami niepełnosprawnymi.

Równie istotnym zagadnieniem jest dostępność informacyjna i umożliwienie samodzielnego korzystania z zasobów publicznych. Brak możliwości załatwienia spraw drogą internetową sprawia, że osoby niepełnosprawne silnie uzależnione są od osób trzecich i stan taki potęguje faktyczne i subiektywne odczucie wykluczenia społecznego. Pomimo indywidualnych możliwości osoby takie nie są w stanie samodzielnie zadbać o swoje potrzeby, sprawy czy interesy.

Jak wskazują analizy demograficzne stale zwiększa się liczba osób niepełnosprawnych oraz starszych członków społeczeństwa. Pochylenie się nad problematyką dostosowania przestrzeni publicznych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami zakładać musi perspektywę długofalową. Uwzględniając te tendencje zadbać należy o to, aby również przyszłe pokolenia na starcie już miały zaspokojone podstawowe potrzeby. Już teraz należy tworzyć warunki, przestrzenie, sieci wsparcia społecznego umożliwiające osobom z dysfunkcjami pełne, czynne i satysfakcjonujące uczestnictwo w życiu społecznym. Budowanie społeczeństwa inkluzyjnego jest obecnie standardem, jest moralnym obowiązkiem i świadczy o poziomie rozwoju społeczeństw. Spójność społeczna, która jest jedną z osi wyznaczających działania opisane w całym dokumencie GPR, jest między innymi efektem realizacji omawianego tu celu. Zlikwidowanie barier architektonicznych przyczyni się do zanikania barier społecznych. Powszechna obecność osób niepełnosprawnych w życiu codziennym społeczności będzie istotnym elementem dokonywania się postępu i budowania społeczeństwa autentycznie spójnego.

✓ **Cel szczegółowy 3.3 Poprawa jakości środowiska naturalnego**

Tworzenie atrakcyjnych, bezpiecznych warunków zamieszkiwania na danym terenie obejmować musi również kwestie jakości środowiska naturalnego. Coraz bardziej powszechne choroby (o czym świadczą dane z przeprowadzonej na potrzeby dokumentu diagnozy) są w dużej mierze pochodną drastycznie pogarszającej się jakości środowiska naturalnego. Wiele czynników ma wpływ na taki stan rzeczy. W dużej mierze jest to stan techniczny budynków oraz ich wyposażenie a także gospodarka energetyczna kraju. Zalegający w dalszym ciągu azbest, olbrzymie emisja gazów zanieczyszczających środowisko oraz systemy ogrzewania budynków to główne problemy zdefiniowane na potrzeby opracowania. Dotyczą one jednak nie tylko obszaru rewitalizacji, ale w mniejszym lub większym stopniu terenu całej gminy, a także województwa, skończywszy na skali krajowej. Pozytywnym aspektem poruszanego zagadnienia jest coraz szersza jest świadomość społeczna oraz wdrażane sukcesywnie mechanizmy naprawcze.

Kluczowy dla realizacji omawianego celu jest stan świadomości mieszkańców obszaru. To bowiem od ich postępowania w perspektywie długofalowej, ich zaangażowania i tego, co przekażą przyszłym pokoleniom zależało będzie powodzenie podejmowanych działań. W celu podnoszenia świadomości

zagrożeń oraz wiedzy na temat zapobiegania im działania należy podejmować na etapie edukacji szkolnej. Powodzenie realizacji celu i zasadność podejmowania wysiłków możliwe będą tylko w połączeniu z trwałą zmianą w mentalności całego społeczeństwa. Wiedza na temat stanu środowiska naturalnego i świadomość ekologiczna są jednak w dalszym ciągu na bardzo niskim poziomie. Dlatego wiodącą rolę do odegrania mają tu szkoły oraz instytucje publiczne, a prowadzone przez nie różnorodne działania edukacyjne to realna szansa na zmianę mentalności w zakresie myślenia o ekologii. Konsumpcyjne nastawienie do życia i wygoda osobista muszą zostać zastąpione zbiorowym poczuciem odpowiedzialności za kształt otaczającego świata.

W celu poprawy stanu środowiska naturalnego w obszarze rewitalizacji podejmowane zostaną takie działania jak wdrażanie zasad gospodarki niskoemisyjnej, termomodernizacja budynków oraz rozpowszechnienie korzystania z systemów OZE. Efekty powziętych działań będą widoczne w niedługim czasie, a długofalowe skutki będą nieocenione w skali obszaru rewitalizacji oraz całej gminy. Niezbędne jest także stałe monitorowanie stanu środowiska.

Spółeczeństwo dbające o stan swojego środowiska naturalnego jest społeczeństwem świadomym, postępowym i gotowym poświęcić część wygody dla dobra wspólnego i dobra przyszłych pokoleń. Jest to warunek niezbędny aby zapewnić bezpieczne, przyjazne warunki do osiedlania się czy pozostawiania w danym miejscu, przyciągania inwestycji, rozwoju przedsiębiorczości czy rozwoju różnego rodzaju usług.

5.2 Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Obligatoryjnym elementem Gminnego Programu Rewitalizacji jest opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcyjnym lub technicznym, w tym lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Zgodnie z zapisami ustawy¹³, lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych powinna mieć formę opisów zawierających w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia:

- nazwę i wskazanie podmiotów realizujących,
- zakres realizowanych zadań,
- lokalizację,
- szacowaną wartość,
- prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji,

---

¹³ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2021 r., poz. 485)

- opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, ile dane te są możliwe do wskazania.

Prowadzone w sposób partycypacyjny prace nad GPR pozwoliły na identyfikację szeregu projektów, które odpowiadają na zdiagnozowane problemy i obszary deficytowe. Część z projektów wykorzystuje istniejące potencjały obszaru (np. wykorzystanie przestrzeni instytucji kultury do prowadzenia działań włączających) lub dzięki podjętym działaniom poprawi ich funkcjonalność i przydatność dla mieszkańców obszaru rewitalizacji (np. tereny zielone i obszary rekreacji).

Projekty rewitalizacyjne zostały zidentyfikowane w otwartym procesie, do którego zaproszeni zostali wszyscy mieszkańcy, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców obszaru rewitalizacji, partnerzy społeczni i gospodarczy. Projekty można było zgłaszać w ramach otwartego naboru przedsięwzięć prowadzonego w dniach 10.07.2023 r. -11.08.2023 r. Projekty można było przedkładać drogą elektroniczną, drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Komarówka Podlaska. O prowadzonym naborze przedsięwzięć informowano podczas różnego rodzaju spotkań organizowanych przez Urząd Gminy. Niżej zamieszczona lista zawiera informacje istotne dla zapewnienia realizacji celów programu przy uwzględnieniu zróżnicowanego poziomu gotowości realizacyjnej poszczególnych przedsięwzięć

Większość umieszczonych w ramach niniejszego GPR przedsięwzięć będzie realizowane przez podmioty publiczne. Jednocześnie należy zaznaczyć, że podstawowym ich założeniem jest doprowadzenie do wygenerowania, zgodnych z celami Programu, aktywności mieszkańców, nie tylko obszaru rewitalizacji, lecz również całej gminy. Osiągnięcie tego efektu wiąże się z gotowości gminy do aktualizacji niniejszego Programu zgodnie z ujawnionymi z czasem priorytetami mieszkańców.

Zidentyfikowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostały pogrupowane w ramach dwóch rodzajów: podstawowych i dodatkowych. Projekty umieszczone na liście podstawowej to te, które w bezpośredni sposób przyczyniają się do ograniczenia stwierdzonych zjawisk kryzysowych, w szczególności tych wskazanych w sferze społecznej. Realizacja tych przedsięwzięć jest więc niezbędna dla uzyskania satysfakcjonujących efektów rewitalizacji. Natomiast projekty dodatkowe to takie, które również przyczyniają się do poprawy sytuacji na obszarze rewitalizacji, ale mają mniejsze oddziaływanie z punktu widzenia rozwiązania stwierdzonych problemów ale nie pozostają dla nich bez znaczenia. Mając na uwadze techniczne uwarunkowania realizacji inwestycji, których pełne rozpoznanie nastąpi dopiero w okresie realizacji programu rewitalizacji, należy dopuścić konieczność interwencji poza granicami obszaru rewitalizacji. Wynika to ze specyfiki planowanych działań, które pomimo lokalizacji poza terenem rewitalizacji oddziaływać będą poprzez swoją działalność przede wszystkim na mieszkańców z obszaru rewitalizacji. Szczególnie istotnym aspektem realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest zasada spójności działań w zakresie planowanej infrastruktury oraz jej dalszej eksploatacji tj. określenia zasady przyszłej organizacji, funkcjonowania i wykorzystania dla potrzeb osiągania prognozowanych rezultatów.

W ramach niniejszego GPR przyjęto założenie, że infrastrukturę powstałą w ramach projektów rewitalizacyjnych należy traktować jako środek do osiągnięcia zakładanych celów. Wobec tego całkowita ocena skuteczności działań będzie odnosić się zarówno do procesu wykonawczego obiektów, jak i sposobu ich przyszłego funkcjonowania. W ten sposób zapewniona zostanie także integracja projektów infrastrukturalnych i miękkich. Dodatkowo projekty są zintegrowane na poziomie celów – ich wspólna realizacja pozwoli na osiągnięcie zdefiniowanego celu, co przyczyni się do faktycznej zmiany na obszarze rewitalizacji.

W rozdziale 5.2.1 oraz 5.2.2 zaprezentowano listy zidentyfikowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które mogą stanowić odrębny projekt lub mogą również łączyć się z innymi przedsięwzięciami w większe, wielokomponentowe projekty m.in. w przypadku inwestycji infrastrukturalnych lub organizacyjnych. Projekty infrastrukturalne z zakresu poprawy efektywności energetycznej i infrastruktury drogowej czy gospodarki wodno-ściekowej służyć będą osiągnięciu celów programu rewitalizacji tylko wówczas, gdy będą bezpośrednio powiązane lub wspólnie realizowane z innymi projektami głównie ze sfery społecznej.

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne (lista podstawowa oraz lista dodatkowa) będą zgodne z przepisami prawa oraz wszelkimi wymogami w zakresie ochrony przeciwpożarowej, m. in. poprzez: zapewnienie drogi pożarowej do obiektów zgodnie z przepisami odrębnymi oraz zapewnienie zaopatrzenia w wodę dla zewnętrznego gaszenia pożarów zgodnie z przepisami odrębnymi.

Istotnym elementem rewitalizacji, zwłaszcza w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznej jest realizacja tego zadania w sposób zrównoważony, który przy zastosowaniu rozwiązań ułatwiających dostępność miejsc dla większej liczby grup społecznych zachowa również przyrodnicze walory terenu, które również pozytywnie wpływają na funkcjonowanie lokalnych społeczności. Dlatego też projekty rewitalizacyjne mają na celu zachowanie terenów zielonych, ochroną istniejących pomników przyrody oraz siedlisk gatunków chronionych. Niewskazane jest nadmierne usuwanie drzew i krzewów oraz przekształcanie terenów zielonych w wybetonowane place. Mając na względzie postępujące zmiany klimatu, w tym okresy o wysokich temperaturach, nie przewiduje się usuwania większości drzew z osłoniętych placów, do utrudniłoby lub uniemożliwiło wielu osobom korzystanie z przestrzeni publicznej.

Wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą prowadzone w sposób zapewniający troskę o zachowanie terenów zieleni na terenach rewitalizacji, zwłaszcza w zakresie ochrony bioróżnorodności przyrodniczej, w tym siedlisk gatunków chronionych. Realizowane projekty nie spowodują zniszczenia istniejących i potencjalnych siedlisk gatunków chronionych. W celu ochrony liczebności wielu chronionych gatunków ptaków (m.in. jerzyki, kawki, wróble, mazurki, kopciuszek) oraz nietoperzy, w ramach prac związanych z modernizacją i termomodernizacją budynków, wprowadza się następujące ramy korzystania ze środowiska:

- a) ze względu na możliwość zasiedlania budynków przez gatunki ptaków bytujących w szczelinach i otworach wentylacyjnych, przed rozpoczęciem prac powinno się przeprowadzić audyt ornitologiczny,

a w ich trakcie wdrożyć odpowiednie rozwiązania chroniące (m.in. prowadzenie prac poza sezonem lęgowym, wykonanie zastępczych miejsc lęgowych itp.);

- b) ze względu na możliwość zasiedlenia budynków przez nietoperze, przed przystąpieniem do realizacji prac należy dokonać szczegółowej oceny walorów przyrodniczych i skali zagrożeń; w przypadku stwierdzenia występowania nietoperzy należy wdrożyć odpowiednie rozwiązania chroniące (m.in. odpowiedni termin realizacji prac - późne lato i wczesna jesień; zaklejanie szczelin i innych kryjówek - jeśli istnieje podejrzenie, że mogą w nich przebywać nietoperze - jest niedopuszczalne; można to zrobić dopiero po bezpiecznym opuszczeniu przez nietoperze kryjówek letnich lub zimowych; po opuszczeniu przez nietoperze kolonii letniej (przełom lata i jesieni) lub zimowej (początek kwietnia) jest możliwe zabezpieczanie schronień, ale tak, by zwierzęta mogły wychodzić z kryjówek; ostateczne zatkanie wstępnie zabezpieczonych schronień nietoperzy, może nastąpić dopiero po upewnieniu się, że wszystkie ssaki opuściły azyl).

Aby remont nie spowodował znaczącej szkody przyrodniczej, należy zwierzętom zapewnić istnienie odpowiedniej ilości właściwych schronień po remoncie:

- Pozostawienie kilku szczelin i otworów wykorzystywanych do tej pory przez nietoperze, gdyż te zwierzęta są bardzo przywiązane do swoich schronień. Jest to też często rozwiązanie najprostsze z technicznego punktu widzenia, przy czym nie może wpływać negatywnie na efekt docieplania i trwałość budynku. Jeśli po wykonaniu oceny technicznej uznano, że możliwe jest dalsze wykorzystywanie przez zwierzęta zajmowanych wcześniej szczelin, trzeba zagwarantować nietoperzom łatwy dostęp poprzez pozostawienie odpowiednio zabezpieczonego otworu w izolacji termicznej;
- Jeśli nie ma możliwości pozostawienia schronień istniejących, należy utworzyć schronienia alternatywne, równoważące ubytek takich miejsc w wyniku remontu;
- Liczba alternatywnych schronień powinna w pełni równoważyć stratę;
- Zrównoważenie strat należy rozpatrywać w skali lokalnej (np. osiedla, dzielnicy), a nie pojedynczego budynku, na którym może wystąpić problem z umieszczeniem odpowiedniej liczby skrzynek.
- Nie wszystkie skrzynki są zajmowane przez nietoperze, dlatego ich liczbę trzeba zwiększyć w zależności od gatunku i warunków lokalnych - o 50-200% - w stosunku do miejsc wykorzystywanych przez nietoperze, przed jego remontem;
- Dobór skrzynek i ich lokalizacja musi być uzgodniona z chiropterologiem (chiropterolog – specjalista zajmujący się między innymi życiem i zwyczajami nietoperzy).

- c) ze względu na ochronę siedlisk i gatunków hydrogenicznnych oraz wyeliminowanie kolizji dróg twardych ze szlakami migracyjnymi lub miejscami rozrodu i regularnego przebywania fauny, wyklucza się trasowanie nowych odcinków dróg przez siedliska przyrodnicze; dodatkowo przepusty wodne

należy dostosowywać do wymogów przepustów ekologicznych dla małych i średnich zwierząt oraz stosować rozwiązania chroniące stosunki wodne oraz jakość wód powierzchniowych i podziemnych

5.2.1 Lista planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Numer i nazwa przedsięwzięcia	1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gmina Komarówka Podlaska
<p>Krótki opis sytuacji problemowej</p>	<p>W trakcie prowadzenia procesu opracowania GPR mieszkańcy wielokrotnie wskazywali na konieczność podjęcia interwencji w zakresie terenu stadionu, który powinien zostać objęty działaniami rewitalizacyjnymi w celu przywrócenia zdegradowanemu obszarowi funkcji użytkowych. Społeczne oczekiwania w zakresie realizacji przedsięwzięcia jest bardzo duże. W chwili obecnej na obszarze rewitalizacji funkcjonuje Gminny Ludowy Klub Sportowo-Turystyczny „HUSAR”. Prowadzi on różnego rodzaju działalność skupioną głównie wokół strzelectwa. Od 2017 r. roku w miejscowości Komarówka Podlaska funkcjonuje KS Az-Bud Komarówka Podlaska. Ze względu na ograniczenia i bariery infrastrukturalne (głównie brak odpowiedniego zaplecza) klub sportowy prowadzi działalność w ograniczonym zakresie. Oczekiwania mieszkańców skupiają się wokół stworzenia zaplecza pozwalającego na rozwój działalności przez nową organizację sportową. Wśród najczęściej pojawiających się oczekiwań społeczność obszaru rewitalizacji pojawiało się: dostosowanie funkcji obiektu w taki sposób, aby możliwe było prowadzenie w nim m.in.: utworzenie młodzieżowego zespołu i prowadzenie cyklicznych zajęć, realizacja zajęć dla rodziców z dziećmi (integrujących pokolenia), cyklicznych spotkań społeczności lokalnej, festynów rodzinnych, organizacja zawodów sportowych, zajęcia sprawnościowe m.in. dla strażaków, (szkolenia bojowe i teoretyczne, zawody strażackie, przygotowanie sprawnościowe zwłaszcza zimą).</p> <p>Tereny stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej wpisane są w świadomość mieszkańców jako ważne miejsce na mapie sportowo-rekreacyjno-kulturalnej nie tylko obszaru rewitalizacji, lecz również całej gminy Komarówka Podlaska. Stadion stanowi jedną z najważniejszych przestrzeni publicznych dla całej gminy – tutaj odbywają się najważniejsze imprezy skupiające lokalną społeczność – np. Dożynki Gminne, Dni Sękacza. Infrastruktura ta wykorzystywana jest również do organizowania cyklicznych imprez o zasięgu ogólnokrajowym – Motopiknik, który rokrocznie przyciąga rzeszę uczestników z różnych terenów. Od 2017 r. jest to również główne miejsce działalności KS Az-Bud Komarówka Podlaska.</p> <p>Stadion ma naturalną nawierzchnię trawiastą, której stan techniczny jest zły i nie w pełni nadaje się do realizacji funkcji sportowej (nierówna powierzchnia mogąca zagrażać zdrowiu korzystających z niej użytkowników – różnego rodzaju kontuzje; stare, zużyte bramki piłkarskie). Poza tym nie ma on trybun (miejsc siedzących) w związku z tym kibice uczestniczący w imprezach sportowych zmuszeni są oglądać je na stojąco. Stanowi to duże utrudnienie - stąd znaczna część mieszkańców nie tylko obszaru rewitalizacji, lecz całej gminy, rezygnuje z uczestnictwa w organizowanych wydarzeniach. Miejsce to nie gwarantuje bezpieczeństwa przebywającej tam ludności – brak jest oświetlenia terenu oraz stare, prowizoryczne ogrodzenie. W związku z tym organizacja imprez zarówno sportowych, jak i pozostałych (kulturalnych, turystycznych) wiąże się z dużym ryzykiem.</p> <p>Pośród licznych problemów obszaru rewitalizacji (oraz całej gminy) znajduje się deficyt dobrze wyposażonych obiektów sportowych umożliwiających przełamywanie negatywnych przyzwyczajeń i złych nawyków dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych (brak aktywności ruchowej, spędzanie czasu wolnego przed telewizorem czy komputerem) będących przyczyną różnego rodzaju schorzeń – otyłości, nadwagi, chorób układu ruchu, wad postawy, jak również chorób układu krążenia. Przedmiotowy deficyt powoduje kolejne problemy – niewystarczającą ofertę w zakresie aktywnych form sportu oraz mogących „zaszczepić” ducha zdrowego i sportowego stylu życia.</p>

	Niewystarczające jest również wyposażenie obszaru rewitalizacji w infrastrukturę rekreacyjną oraz pozwalająca na aktywne spędzanie wolnego czasu i integracją, zarówno społeczną, jak i międzypokoleniową.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia	<p>Celem przedsięwzięcia jest kompleksowa rewitalizacja zaniedbanych terenów publicznych oraz poprawa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej w oparciu o istniejące stadion gminy znajdujący się w Komarówce Podlaskiej. Celem projektu jest przywrócenie funkcji użytkowych zdegradowanemu stadionowi. Ważne jest także zgromadzenie w jednym obiekcie szeregu funkcji związanych z kulturą, sportem i rekreacją. Stadion będzie stanowił nie tylko centrum życia sportowego i rekreacyjnego (udostępnienie miejsca spotkań mieszkańców, poprawa kondycji, zdrowia, aktywności ruchowej mieszkańców, promocja zdrowego stylu życia), ale również życia kulturalnego (możliwość organizacji imprez plenerowych integrujących społeczność obszaru rewitalizacji i wpływających na zacieśnianie się więzi społecznych).</p> <p>W ramach przedsięwzięcia przewidziano wymianę płyty stadionu i dostosowanie go do wymiarów określonych w przepisach gry w piłkę nożną, wykonanie trybuny i miejsc siedzących dla kibiców, wykonanie zadaszonyj sceny na potrzeby imprez i uroczystości organizowanych na stadionie, wymianę oświetlenia oraz ogrodzenia. Postanie tu również zaplecze sanitarno-szatniowe, które pozwoli na zapewnienie odpowiednich warunków higienicznych (kontenerowe). Projekt obejmuje zagospodarowanie terenu funkcjonalne powiązanego z obiektem oraz zakup wyposażenia pozwalającego na prowadzenie działalności w obiekcie.</p>	
GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	Obiekt sportowo –rekreacyjny zostanie dostosowany dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	
Powiązania z celami	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej</p> <p>1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznej i w trudnej sytuacji życiowej</p> <p>1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse</p>	<p>Projekt przyczyni się do zwiększania dostępu do usług społecznych – w jego ramach powstanie infrastruktura, w której będą mogły być prowadzone usługi społeczne rekreacyjne, sportowe, zdrowotne i kulturalne. Poza tym projekt przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa na rewitalizowanym obszarze poprzez wymianę starego i niewystarczającego oświetlenia i wymianę ogrodzenia będącego w złym stanie technicznym. Stworzy on również warunki do aktywności i rekreacji plenerowej mieszkańców, korzystnie wpływając na ich stan zdrowia, a także umożliwi rozwój kompetencji społecznych mieszkańców i wykorzystania ich talentów.</p> <p>Przyczyni się do ochrony i wzmocnienia dziedzictwa niematerialnego społeczności lokalnej projekt będzie sprzyjał poprawie życia osób poprzez przygotowanie zrewitalizowanej infrastruktury do świadczenia usług dla zróżnicowanych potrzeb mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci, niepełnosprawnych, osób starszych. Ma on kluczowe znaczenie dla likwidacji głównych barier rozwoju obszaru rewitalizacji, a przez to otwiera możliwości uruchomienia innych przedsięwzięć zawartych w programie rewitalizacji (realizacja szeregu przedsięwzięć integrujących lokalną</p>

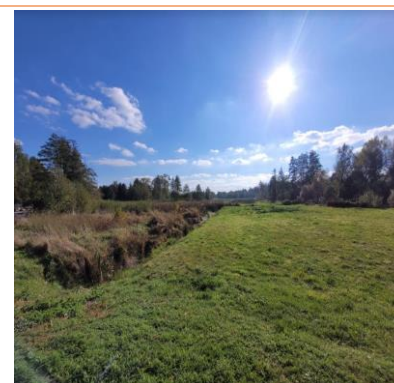
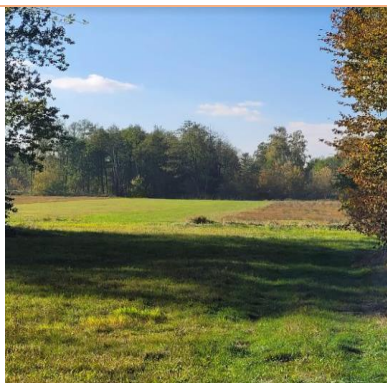
	<p>edukacyjnych w obszarze rewitalizacji</p> <p>1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>społeczność, promujących proekologiczne zachowania oraz aktywny i zdrowy styl życia z wykorzystaniem infrastruktury sportowej). W efekcie realizacji projektu nastąpi zapewnienie dzieciom, młodzieży i osobom dorosłym atrakcyjnego miejsca spędzania wolnego czasu związanego z rekreacją i zapobieganie tym samym możliwości występowania zjawisk patologicznych, szczególnie w młodszym pokoleniu, zagwarantowanie miejsca aktywności ruchowej dzieci i młodzieży oraz wprowadzanie zdrowych nawyków, stworzenie atrakcyjnego miejsca spotkań i integracji mieszkańców, ożywienie obszaru zdegradowanego, podniesienie jakości życia mieszkańców, stworzenie miejsca integracji międzypokoleniowej, gdzie seniorzy będą uczestniczyć we wspólnych zajęciach z dziećmi i młodzieżą.</p>		
	<p>Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej</p>	-		
	<p>Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji</p> <p>3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych</p> <p>3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej</p> <p>3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego</p>	<p>Projekt będzie sprzyjał uzupełnieniu i uporządkowaniu ładu przestrzennego obszaru rewitalizacji. Przywróci on wartości użytkowe i przestrzenne obiektom zdegradowanym, nie spełniającym współczesnych standardów. Polega na poprawie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych. Zawiera nowoczesne i energooszczędne rozwiązania techniczne zmniejszające koszty eksploatacyjne i wpływ na środowisko (lampy LED).</p>		
Lokalizacja przedsięwzięcia		Komarówka Podlaska ul. Lubelska 39	Działki ewidencyjne:	967
	Lokalizacja w graniach obszaru rewitalizacji			
	TAK	NIE *(wymagane uzasadnienie)		NIE DOTYCZY
	✓			
	UZASADNIENIE – Nie dotyczy			
Okres realizacji	2024-2027			
Łączna wartość przedsięwzięcia	2 000 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	0,00 zł		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	1 700 000,00 zł Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 zł		

	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	300 000,00 zł			
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji					
Wskaźniki produktu					
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna	
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	2,20	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna. Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków	
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna.	
Wskaźniki rezultatu					
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej /kulturalnej/ turystycznej będącej przedmiotem projekt	osoby/rok	0	3 000	Statystyki prowadzone przez realizatora zadania Protokoły z realizowanych wydarzeń sportowych i kulturalnych Listy obecności	
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji					
<p>W efekcie realizacji planowanego przedsięwzięcia nastąpi poprawa jakości zdegradowanych przestrzeni publicznych, przyczyniająca się do zwiększenia poziomu życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Dzięki realizacji projektu powstanie społecznie oczekiwana infrastruktura umożliwiająca rozwój oferty rekreacyjno-kulturalnej. Rewitalizacja stadionu będzie impulsem do realizacji szeregu kolejnych oddolnych inicjatyw. Będzie on stanowił podstawę do powołania do życia nowej organizacji sportowej skupiającej nie tylko mieszkańców obszaru rewitalizacji, lecz również całej gminy. Powołanie, w oparciu o nową bazę, organizacji sportowej wpływającej z jednej strony na rozwój zainteresowania i promocje zdrowego i sportowego stylu życia, z drugiej zaś pozwalającej na budowanie silnych relacji i więzi społeczności lokalnej, jak również lokalnego patriotyzmu i dumy. Wpłynie on również na zwiększenie aktywności ruchowej mieszkańców, jak również rozwój oferty spędzania wolnego czasu. Stadion będzie stanowił także zaplecze różnego rodzaju imprez o charakterze gminnym, m.in. w zakresie zdrowego stylu życia czy integracji międzypokoleniowej. Będzie również miejsce „pozytywnej energii”, w obrębie którego prowadzone będą inicjatywy przełamujące marazm i bierność społeczności lokalnej.</p> <p>Argumentem przemawiającym za realizacją przedmiotowego przedsięwzięcia jest deklarowana przez społeczność lokalną chęć realizacji oddolnych inicjatyw w oparciu o zrewitalizowaną infrastrukturę (m.in. organizacja zajęć sportowych czy wydarzeń promujących zdrowy styl życia i odpowiedzialne zachowania wobec środowiska naturalnego)</p>					
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami 6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia				

<p>8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej</p> <p>11/P – Aktywizacja ludzi młodych</p> <p>12/P – Aktywizacja seniorów</p> <p>13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami</p> <p>14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej</p> <p>15/P – Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN</p> <p>17/P – MODA NA SENIORA – edycja II</p> <p>18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej</p> <p>2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska</p> <p>5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”</p> <p>7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska</p> <p>8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego</p> <p>11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA</p> <p>12/D –SMAKUJ NATURLANIE</p> <p>13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE</p> <p>14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska</p>

Numer i nazwa przedsięwzięcia	2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania jej nowej funkcji użytkowej
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gmina Komarówka Podlaska
Krótki opis sytuacji problemowej	W centralnej części miejscowości Komarówka Podlaska (pomiędzy ulicami Staszica i Waleriana Batki) znajduje się teren, który obecnie użytkowany jest do prowadzenia działalności rolniczej. W niedalekiej odległości znajdują się budynki mieszkalne i gospodarskie. Teren pozostaje w stanie naturalnym, nieurządzonym. W chwili obecnej obszar ten stanowi własność prywatną.

Jednocześnie ze względu na jego położenie w centralnej części obszaru rewitalizacji posiada on ogromny potencjał, który w chwili obecnej pozostaje tak naprawdę niewykorzystany w żaden sposób.

W trakcie prowadzonej diagnozy zidentyfikowano następujące problemy obszaru rewitalizacji: niewystarczające wykorzystanie potencjału turystycznego obszaru rewitalizacji, niewystarczająca liczba miejsc pracy na rynku lokalnym, bezrobocie, niewystarczające zarobki mieszkańców wpływające na stopień zubożenia społeczności lokalnej, brak atrakcyjnej (głównie dla osób młodych) oferty spędzania czasu wolnego, która stanowiła by alternatywę dla dotychczasowych zajęć.

Zakres realizowanego przedsięwzięcia

Głównym celem przedsięwzięcia jest podniesienie jakości życia mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji prowadzące do wyprowadzenia go ze stanu kryzysu poprzez zwiększenie konkurencyjności turystycznej obszaru. Realizacja przedmiotowego celu będzie następowała poprzez urzeczywistnienie następujących celów szczegółowych: zwiększenie efektywnego wykorzystania potencjału turystycznego w osiąganiu korzyści społeczno-gospodarczych, wspieranie rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji poprzez rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji osób z grup defaworyzowanych – seniorów, osób z niepełnosprawnościami, chorych, itd., wzrost dostępności wysokiej jakości usług turystyczno-rekreacyjnych dla osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji oraz terenu całej gminy Komarówka Podlaska, poprawa estetyki centralnej przestrzeni oraz nadanie jej nowych funkcji.

Zakres przedsięwzięcia obejmuje zakup gruntów oraz nadanie nowych funkcji centralnej przestrzeni miejscowości Komarówka Podlaska. W jego ramach przewidziano: utworzenie zbiornika wodnego wraz z montażem infrastruktury rekreacyjnej (pomosty), plaży, montaż urządzeń wodnych, budowę ścieżki edukacyjnej, budowę ciągów pieszo-jezdnych (ścieżki spacerowe, ścieżki rowerowe), umiejscowienie obiektów małej architektury (ławki, kosze na śmieci, miejsce na ognisko i grilla, wiaty z miejscami na posiłek oraz siłowni napowietrznej,

	<p>przygotowanie terenów pozwalających na prowadzenie działalności gospodarczej, budowę tężni solankowej, utworzenie parku linowego oraz placu zabaw, a także sceny plenerowej pozwalającej na organizację różnego rodzaju eventów. W efekcie czego powstanie atrakcyjny zbiornik wodny wraz z miejscem dla wędkarzy.</p> <p>Nadanie nowej funkcji centralnej części miejscowości Komarówka Podlaska przyczyni się do znacznego ożywienia całego obszaru rewitalizacji, wykreowania zadbanej i atrakcyjnej wspólnej przestrzeni tętniącej życiem, w której mieszkańcy nie tylko obszaru rewitalizacji, lecz również całej gminy Komarówka Podlaska, będą mogli się integrować i spędzać aktywnie czas wolny. Centralnej części miejscowości nadane zostaną funkcje użytkowe - stanie się ona „sercem” obszaru rewitalizacji. Stworzenie spójnej i funkcjonalnej przestrzeni łączącej funkcje rekreacyjne, turystyczne i animacyjne. Nowo utworzony zbiornik wodny stanie się miejscem organizacji różnego rodzaju imprez integrujących społeczność lokalną, m.in. pikników rodzinnych, zawodów wędkarskich, miejscem organizacji Nocy Świętojańskiej, itp. Nowe miejsce ściągnie do Komarówki Podlaskiej turystów, co wpłynie na ożywienie gospodarcze. Rozwój turystyki pociągnie za sobą wzrost liczby mieszkańców decydujących się na prowadzenie małej działalności gospodarczej w postaci np. agroturystyki czy drobnej gastronomii opartej o naturalne produkty i tradycyjne receptury.</p>	
<p>GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Zagospodarowanie terenu w celu utworzenia zbiornika wodnego nastąpi zgodnie z zasadą uniwersalnego projektowania, w tym m.in. ciągi piesze oraz rowerowe o równej nawierzchni oraz szerokości zapewniającej możliwość swobodnego poruszania się osobom z problemami ruchowymi, rodzicom z wózkami, itd. Zarówno plac zabaw, jak i siłownia napowietrzna będą posiadały dostawanie do osób ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami.</p>	
<p>Powiązania z celami</p>	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej</p> <p>1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznej i w trudnej sytuacji życiowej</p> <p>1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji</p> <p>1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Przedsięwzięcie pozwoli na zwiększenie dostępu usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych m.in. utworzenie strefy rekreacyjno-sportowej – ścieżki spacerowe, miejsce na ognisko i grill, plac zabaw i siłownia napowietrzna – umożliwiające aktywne i zdrowe spędzanie wolnego czasu; usług zdrowotnych – budowa tężni solankowej. Nastąpi ożywienie centralnej części miejscowości Komarówka Podlaska. Stworzone zostaną warunki do aktywności i rekreacji plenerowej mieszkańcom, korzystnie wpływając na ich stan zdrowia. Projekt przyczynia się do ograniczenia problemów społecznych – bezrobocia, w tym w szczególności osób niepełnosprawnych (obsługa nowopowstałej infrastruktury stworzy możliwość uzyskania pracy), niewystarczającej liczby miejsc spędzania wolnego czasu i integracji międzypokoleniowej (minimalizujących występowanie zjawisk patologicznych), pogarszającego się stanu zdrowia mieszkańców obszaru rewitalizacji (m.in. zwiększająca się liczba osób, w tym dzieci i młodzieży, borykających się z problemami nadwagi czy otyłości, które są głównie efektem nieprawidłowych nawyków ruchowych oraz żywieniowych). Dzięki przedsięwzięciu stworzone zostaną warunki dla aktywności i rekreacji plenerowej mieszkańców, korzystnie wpływającej na ich stan zdrowia.</p>

		Zrewitalizowane tereny sportowe wpłyną także na możliwości rozwoju kompetencji społecznych mieszkańców oraz rozwoju talentów.	
	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości	W efekcie prowadzonego procesu rewitalizacji obszar stanie się atrakcyjniejszy przede wszystkim pod względem gospodarczym. Spójne i uporządkowane otoczenie przyczyni się do stworzenia nowych możliwości zatrudnienia dla osób, w tym zagrożonych wykluczeniem. Wpłyne to na wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy. W efekcie realizacji projektu nastąpi poprawa obsługi całego obszaru rewitalizacji i stworzone zostaną nowe możliwości rozwoju (np. rozwój agroturystyki, mini gastronomii czy produkcji wyrobów lokalnych oraz zaangażowanie podmiotu obsługującego nową infrastrukturę). Dzięki temu będzie on miał pozytywny wpływ na redukcję bezrobocia na obszarze rewitalizacji.	
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego	Przedmiotowy projekt będzie miał również pozytywny wpływ na politykę ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. W jego ramach zastosowane zostaną nowoczesne rozwiązania odnawialnych źródeł energii – oświetlenia zbiornika przy wykorzystaniu technologii hybrydowej/LED. Dodatkowo przewiduje on ochronę bioróżnorodności obszaru – zlikwidowanie niekontrolowanego ruchu turystycznego w obrębie nieuporządkowywanych na chwilę obecną terenów.	
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	Komarówka Podlaska	Działki ewidencyjne:
			839-0,21ha, 838-0,63ha, 837-0,20ha, 843-0,45ha, 844-0,12ha, 845-0,24ha, 846-0,20ha 847-0,61ha 848-0,20ha 851/1-0,17ha 851/4-0,37ha, 849-0,50ha, 850-0,62ha 827-0,28ha 851/3-0,37ha 852-0,26ha, 853-0,34ha 854-0,45ha, 855-0,40ha, 856-0,28ha 857-0,28ha, 858-0,19ha, 821-0,09ha, 818-0,22ha, 96-0,23ha, 836-0,13ha, 835-0,16ha, 834-0,13ha 833-0,27ha, 832-0,13ha, 831-0,12ha 830-0,07ha 829-0,10ha 828-0,18ha 826-0,13ha, .825-0,16ha 824-0,14ha 815-0,38ha, .823-0,24ha, 822-0,24ha, 819-0,06ha 820-0,08ha 802-0,42ha, 803-0,38ha, 805-0,35ha 804-0,36ha, 807-0,29ha 190-0,20ha, 808-0,34ha 191-0,18ha, 809-0,19ha 192-0,21ha, 810/3-0,09ha, 810/4-0,39ha 811-0,95ha, 812-0,69ha, 813-0,54ha, 814-0,21ha, 816-0,22ha, 817-0,14ha (łącznie 16,78 ha)
	Lokalizacja w granicach obszaru rewitalizacji		
	TAK	NIE *(wymagane uzasadnienie)	NIE DOTYCZY
	✓		
	UZASADNEINIE – Nie dotyczy		
Okres realizacji	2024-2030		
łącna wartość przedsięwzięcia	10 000 000,00zł		

Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	0,00 zł		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	8 500 000,00 zł Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 z		
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	1 500 000,00 zł		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	16,78	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna. Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba osób korzystających z obiektów Infrastruktury społecznej/ kulturalnej/turystycznej będącej przedmiotem projektu	osoby/rok	0	600	Statystyki prowadzone przez realizatora zadania Protokoły z realizowanych wydarzeń sportowych i kulturalnych Listy obecności
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
<p>Projekt będzie miał bardzo duży wpływ na rozwiązywanie głównych problemów społecznych zdiagnozowanych w obszarze rewitalizacji. Będzie miał również pozytywny wpływ na wzrost aktywności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. Po pierwsze planowanym efektem jego realizacji będzie zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych prywatnych prowadzących działalność związaną z obsługą turystów (np. mini gastronomia, sprzedaż produktów lokalnych czy rękodzieła). Po drugie niezbędne będzie zapewnienie obsługi nowo utworzonej infrastruktury (głównie utrzymywanie porządku oraz organizacja wydarzeń). Da to szansę na zatrudnienie mieszkańców borykających się z problemem bezrobocia.</p> <p>Projekt ma kluczowe znaczenie dla likwidacji głównych barier rozwoju obszaru rewitalizacji (mały potencjał gospodarczy obszaru, niewystarczająca liczba miejsc pracy, w tym brak pracy dla osób niepełnosprawnych, brak integracji społeczeństwa, marazm i bierność w zakresie podejmowania jakichkolwiek aktywności czy to społecznych czy</p>				

gospodarczych), a przez to otwiera możliwość uruchomienia innych przedsięwzięć zawartych w programie rewitalizacji (m.in. aktywne włączenie mieszkańców obszaru rewitalizacji, ochrona zdrowia mieszkańców i podnoszenie ich świadomości ekologicznej, integracja społeczności lokalnej, w tym międzypokoleniowa).

Projekt wpłynie na pobudzenie lokalnej gospodarki opartej na kapitale ludzkim i możliwości zarobkowania na skutek zwiększonego ruchu turystycznego. Zadbane dziedzictwo naturalne pozytywnie wpłynie na jakość życia poprzez budowanie więzi społecznych, wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej i dumy z miejsca zamieszkania. Dzięki niemu nastąpi również poprawa zagospodarowania układu komunikacji obszaru rewitalizacji, w tym budowa ciągów pieszo-jezdnymi, drogi dojazdowej, parkingu, w tym miejsc postojowych dla pojazdów osób niepełnosprawnych, likwidacja barier architektonicznych wpływająca na podniesienie dostępności obiektów dla osób mających trudności w poruszaniu się (osoby niepełnosprawne na wózkach inwalidzkich, itp.) oraz usprawni system komunikacji dla wszystkich mieszkańców i osób przyjezdnych. Zagospodarowanie terenów przyczyni się do stworzenia zwartej – estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni turystyczno-rekreacyjnej.

Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<ul style="list-style-type: none"> 1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej 2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami 6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia 8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej 11/P – Aktywizacja ludzi młodych 12/P – Aktywizacja seniorów 13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami 14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej 15/P – Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska 16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN 17/P – MODA NA SENIORA – edycja II 18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska 1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej 2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska 8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego 11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA 12/D –SMAKUJ NATURLANIE 13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE 14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska
---	--

Numer i nazwa przedsięwzięcia	3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gmina Komarówka Podlaska
Krótki opis sytuacji problemowej	<p>Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej stanowi jedyną placówkę edukacyjną na terenie gminy. Budynek szkoły w chwili obecnej nie spełnia wymogów w stawianych tego typu obiektom, głównie w zakresie dostosowania dla osób z niepełnosprawnościami. Problematyczny jest również brak placu zabaw.</p> <p>Biorąc pod uwagę mnogość i wieloaspektowość problemów w sferze edukacji, korelację pomiędzy poziomem wykształcenia a szansą na powodzenie w życiu osobistym i zawodowym, niezbędne jest podjęcie interwencji w zakresie ww. sfery. Wykształcenie i kompetencje są ważnym wskaźnikiem szans życiowych. Dlatego właśnie edukacja jest jednym z podstawowych instrumentów zwiększania szans na rynku pracy i przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego. Dysponowanie odpowiednimi kompetencjami pełni coraz ważniejszą rolę na rynku pracy. Ma ono także szerszy wymiar, wiążący się z uczestnictwem w życiu społecznym i obywatelskim oraz szeroko rozumianą jakością życia. Mając na względzie dobro dotychczasowych i przyszłych pokoleń, w tym również z obszaru rewitalizacji, szczególnie pożądana jest realizacja niniejszego projektu.</p> <p>Zgodnie z przeprowadzoną diagnozą w 2021 r. średni wynik z egzaminów ośmioklasistów dla terenu całej gminy Komarówka Podlaska wyniósł 41,38%. Natomiast wynik egzaminów uczniów z obszaru rewitalizacji wygląda nieco korzystniej niż w przypadku całej gminy i wynosi: 42,99%. Analizując sytuację jeszcze wnikliwiej zauważyć można, iż uczniowie zamieszkujący obszar rewitalizacji w m. Komarówka Podlaska osiągnęli wyniki słabsze niż średnia gminy (39,48%). Natomiast uczniowie zamieszkujący m. Żelizna (41,93%) uzyskali wyniki bardzo zbliżone do średniej gminnej. Najlepiej wypadli natomiast mieszkańcy m. Kolembrody (47,55%), którzy uzyskali wyniki znacznie lepsze niż średnia gminy. Osiągnięte przez uczniów wyniki w 2021 r. były z pewnością słabsze w związku z panującą sytuacją (pandemia COVID-19 oraz system zdalnego nauczania). Jednakże na uwadze mieć należy, iż podjęcie interwencji w zakresie poprawy procesu edukacji, zwiększenia jego włączającego charakteru oraz dostosowania go do zwiększającej się z roku na rok liczby dzieci ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, jest elementem niezbędnym w celu zapewnienia możliwości wszechstronnego rozwoju.</p>
Zakres realizowanego przedsięwzięcia	<p>Celem przedsięwzięcia jest podniesienie jakości oraz komfortu użytkowania obiektów edukacyjnych Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej oraz szkolnej infrastruktury.</p> <p>W ramach zadania planowany jest kompleksowy remont Szkoły Podstawowej w miejscowości Komarówka Podlaska wraz z montażem ogniwa fotowoltaicznego oraz dostosowanie obiektu do osób ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami, a także zakupem niezbędnego wyposażenia gwarantującego wysoką jakość kształcenia. Zakres projektu obejmuje również budowę obiektu dla potrzeb działalności edukacyjnej, tj. placu zabaw.</p>
GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności	<p>W ramach przedsięwzięcia obiekt szkolny oraz infrastruktura sportowa zostaną w pełni dostosowane dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami, m.in. dostosowanie przejść i likwidacja barier architektonicznych, dostosowanie łazienek, budowa podjazdu, modernizacja zaplecza sanitarno-higienicznego, likwidacja progów, dostosowanie otwór drzwiowych, montaż balustrad, stworzenie w pełni dostępnego placu zabaw. W ramach projektu przewidziano realizację prac adaptacyjnych wpływających na unowocześnianie bazy lokalowej i dydaktycznej wpływającej na zapewnienie włączającego charakteru prowadzonego procesu edukacyjnego. Konieczność przeprowadzenia prac adaptacyjnych związana jest z obecnymi warunkami w szkole. Obecne zaplecze szkoły nie zapewnia bezpiecznego i komfortowego środowiska do rozwoju i nauki, uwzględniającego możliwości fizyczne oraz różnorodne potrzeby dzieci (m.in. niedostosowane kolory pobudzające użytkowników z nadpobudliwością, ADHD czy ze spektrum autyzmu, brak podjazdu utrudniający dostanie się do szkoły osobom z</p>

<p>osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>niepełnosprawnościami czy rodzicom z wózkami, brak urządzeń pozwalających na swobodne poruszanie się po schodach, zbyt wąskie otwory drzwiowe, łazienki niedostoswane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, stan techniczny podłogi utrudniający poruszanie się po niej). W celu zwiększenia dostępności szkoły zaplanowano przeprowadzenie niezbędnych prac adaptacyjnych budynku. Zakup wyposażenie pozwoli na stworzenie bezpiecznego i komfortowego środowiska do rozwoju i nauki, uwzględniającego możliwości fizyczne oraz różnorodne potrzeby dzieci. Zaplanowano stoliki ergonomiczne (umożliwiające dostosowanie wysokości do potrzeb) z blatami akustycznymi, które eliminują nadmierne bodźce słuchowe. Meble w jednolitej, ale kontrastowej kolorystyce. Krzesła i stoły dostosowane do warunków antropometrycznych (wzrostu dzieci). Blaty stołów wykonane z materiałów mających właściwości tłumienia odgłosów, w kolorze innym niż biały (kontrast z białą kartką), wyk. z mat. matowych (nieodbijających światło), dające możliwość przestrzeni do swobodnej pracy o szerokości min.75-80 cm i głębokości min.50 cm. Kolorystyka mebli i elementów wyposażenia zapewni kontrast o wartości nie mniej, niż 50%LRV. Plac zabaw wyposażony zostanie w urządzenia pozwalające na swobodne korzystanie z niego przez osoby z niepełnosprawnościami (m.in. specjalistyczna huśtawka kubełkowa).</p>	
<p>Powiązania z celami</p>	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>W efekcie realizacji projektu nastąpi znaczne podwyższenie jakości oferowanych usług edukacyjnych na obszarze rewitalizacji oraz w pozostałej części gminy Komarówka Podlaska. Dzieci uzyskają dostęp do miejsca atrakcyjnego dla nich, pozywającego na rozwój ich pasji i zainteresowań. Projekt umożliwi podniesienie poziomu kształcenia i dostosowania go do potrzeb zmieniającego się otoczenia społeczno-gospodarczego. Realizacja projektu znacznie poprawi komfort przyswajania przez uczniów wiedzy. Przyczyni się do wzrostu indeksu zadowolenia mieszkańców z poziomu życia na obszarze rewitalizacji, jak również w długoterminowej perspektywie umożliwi podniesienie jego atrakcyjności poprzez wzrost potencjału intelektualnego kapitału ludzkiego, przyczyniając się w ten sposób do rozwoju gminy, powiatu i regionu. Szczególną wartość przedmiotowego projektu stanowi stworzenie zaplecza technicznego i materiałowego pozywającego na prowadzenie procesu edukacyjnego mającego charakter włączający, tj. dostępny dla wszystkich bez względu na diagnozowane ograniczenia.</p> <p>W związku z realizacją projektu powstanie infrastruktura, w której będą mogły być prowadzone usługi społeczne rekreacyjne, sportowe, zdrowotne i kulturalne. Poza tym projekt przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa na rewitalizowanym obszarze poprzez montaż nowego oświetlenia. Stworzy on również warunki do aktywności i rekreacji plenerowej mieszkańców (plac zabaw i infrastruktura sportowa), korzystnie wpływając na ich stan zdrowia, a także umożliwi rozwój kompetencji społecznych mieszkańców i wykorzystania ich talentów.</p>
	<p>Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości</p>	<p>Prowadzone w placówce edukacyjnej zajęcia wpłyną na zwiększenie wiedzy w zakresie ekonomii i przedsiębiorczości, rozwijając przy tym tzw. kompetencje miękkie, m.in. umiejętność pracy w grupie, radzenia sobie ze stresem, wiarę we własne możliwości, kreatywność, zdolność do planowania i konsekwentnej realizacji przedsięwzięć. Aktywizacja dzieci od najmłodszych lat sprawia, że w kreatywny sposób podchodzą do wyboru przyszłej ścieżki edukacji, dzięki czemu po jej zakończeniu pewniej wkroczą na rynek pracy.</p>

		Realizacja celów projektu przyczyni się do rozwoju kompetencji cyfrowych , czyli kluczowych umiejętności, niezbędnych do pełnego funkcjonowania we współczesnym świecie. Zdobyte umiejętności będą stanowiły o przewadze konkurencyjnej na rynku pracy. Zachęcą do poszukiwania nowych rozwiązań, pomysłów i aktywności w dziedzinie przedsiębiorczości. Prowadzone w placówce edukacyjnej zajęcia pozwolą na wzrost wiedzy ekonomicznej oraz postawy przedsiębiorczości i racjonalnego decydowania oraz rozwijania wśród dzieci tych kompetencji, które w przyszłości będą poszukiwane na rynku pracy i przyczynią się do rozwoju ich kariery zawodowej. Efektem inwestycji będzie też pobudzenie lokalnego rynku poprzez angażowanie w realizację poszczególnych działań zewnętrznych wykonawców/dostawców z racji charakteru zaplanowanych działań niemieszających się w zakresie działalności ani JST ani szkół (zwiększony obrót środków, wymiana towarów i usług).		
	<p>Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji</p> <p>3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych</p> <p>3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej</p> <p>3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego</p>	Realizacja przedsięwzięcia wpisuje się w 3. cel strategiczny. W pierwszej kolejności pozwoli na znaczny rozwój oraz wzrost poziomu świadczonych usług publicznych (edukacyjnych). Pozwoli na poprawę estetyki oraz zagospodarowania przestrzennego obszaru. Atrakcyjna dla odbiorców przestrzeń wpłynie na wzrost zainteresowania dzieci i młodzieży nauką, co przełoży się na wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej obszaru. W efekcie przedsięwzięcia nastąpi także znaczne zwiększenie dostępności placówki edukacyjnej dla potrzeb dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, różnego rodzaju dysfunkcjami oraz niepełnosprawnościami. Projekt będzie sprzyjał uzupełnieniu i uporządkowaniu ładu przestrzennego obszaru rewitalizacji. Przywróci wartości użytkowe i przestrzenne obiektom zdegradowanym, nie spełniającym współczesnych standardów. Polega na poprawie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych. Elementy, których celem jest zmniejszenie energochłonności obiektów wpłyną na znacząco poprawę jakości środowiska naturalnego. Zawiera nowoczesne i energooszczędne rozwiązania techniczne zmniejszające koszty eksploatacyjne i wpływ na środowisko (oświetlenie LED).		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	Komarówka Podlaska, ul. Wojska Polskiego 7	Działki ewidencyjne:	251/1
	Lokalizacja w granicach obszaru rewitalizacji			
	TAK	NIE *(wymagane uzasadnienie)		NIE DOTYCZY
	✓			
	*UZASADNEINIE – Nie dotyczy			
Okres realizacji	2025-2027			
łączna wartość przedsięwzięcia	4 000 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:		1 615 000,00 zł - środki programów krajowych	

	Środki prywatne	0,00		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	2 000 000,00 zł		- Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 zł		
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	385 000,00 zł		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba zmodernizowanych szkół	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
Liczba doposażonych szkół	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych	osoby/rok	0	300	Lista uczniów placówki oświatowej
Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających ze wspartych dostosowanych obiektów	osoby/rok	0	6	Lista uczniów placówki oświatowej Orzeczenie o niepełnosprawności ucznia/o stopniu niepełnosprawności ucznia
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
<p>Dzięki realizacji przedmiotowego projektu zostaną osiągnięte znaczące korzyści społeczno-gospodarcze. Osiągnięte korzyści będą miały charakter lokalny i regionalny. Wśród najważniejszych z nich należy wymienić: zwiększenie jakości kapitału ludzkiego, zahamowanie procesu przedwczesnego opuszczania systemu edukacji, wdrożenie zasady projektowania uniwersalnego prowadzącej do zapewnienia równości w dostępie do edukacji dla wszystkich osób, niezależnie od ich stopnia ich sprawności, dzięki dostosowaniu sal edukacyjnych i infrastruktury szkolnej do specyficznych potrzeb edukacyjnych osób z dysfunkcjami, wzrost zadowolenia mieszkańców z życia nie tylko na obszarze rewitalizacji, lecz całej gminy Komarówka Podlaska. Realizacja celów projektu przyczyni się również do rozwoju kompetencji kluczowych oraz umiejętności, niezbędnych do pełnego funkcjonowania we współczesnym świecie. Aktywizacja dzieci i młodzieży od najmłodszych lat sprawia, że w kreatywny sposób podchodzą one do wyboru przyszłej ścieżki edukacji, dzięki czemu po jej zakończeniu pewniej wkroczą na rynek pracy. Planowana inwestycja dzięki eliminacji barier dostępu dla osób niepełnosprawnych wyrówna szanse edukacyjne wszystkich dzieci i przeciwdziałać będzie marginalizacji tej grupy, wykluczeniu cyfrowemu, umożliwi aktywny udział w życiu szkoły, co zwiększy ich aktywność i poczucie integracji ze społecznością uczniowską. W szkole powstanie przestrzeń pozwalająca na rozwój innowacyjnego myślenia i działania, kreatywności. Nowopowstałe miejsce będzie stymulowało intensywną wymianę informacji i pomysłów, w tym rozmowy twarzą w twarz, w parach lub większych zespołach. Właśnie wymiana z innymi ludźmi, a nie samotna praca w izolowanym pomieszczeniu lub przed ekranem własnego komputera, sprzyja kreatywnemu myśleniu. Umożliwia nieformalne „burze mózgów”, pozwala na szybkie „sprawdzenie” z innymi wstępnymi pomysłami, ułatwia zadawanie nieoczywistych pytań, szukanie błędów i luk..</p>				

Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>5/P – Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia</p> <p>7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>11/P – Aktywizacja ludzi młodych</p> <p>7/D- Rozwój świadomość ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska</p> <p>8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego</p>
---	--

Numer i nazwa przedsięwzięcia	4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej
Krótki opis sytuacji problemowej	<p>Pomimo realizacji w latach poprzednich przedsięwzięć wpływających na podniesienie jakości procesu edukacyjnego w placówce nadal istnieją potrzeby w tym zakresie. Zauważalne jest niedoinwestowanie infrastruktury edukacyjnej szkoły– niewystarczająca ilość pomocy dydaktycznych i naukowych, co ma bezpośredni wpływ na ofertę edukacyjną wpływa na efektywność prowadzonych zajęć i możliwość zaciekawienia uczniów nauką. W trakcie prowadzonej partycypacji społecznej w ramach opracowania GPR uwypukliły się bariery i ograniczenia wpływające na gorszy start i mniejsze szanse edukacyjne dzieci i młodzieży zamieszkującej obszar rewitalizacji. Do głównych barier hamujących rozwój dzieci należy zaliczyć: niekorzystną sytuację materialną rodzin, które nierzadko utrzymują się z prac dorywczych lub pobieranych świadczeń pomocy społecznej, niskie aspiracje edukacyjne będące często pokłosiem niskiej świadomości rodziców dotyczącej potrzeby edukacji mające bezpośredni wpływ na motywację dzieci do nauki; nie wszyscy rodzice inwestują w rozwój swoich dzieci (zakup książek, wyjazdy do kina, teatru); nie zachęcają do czytania książek. Kolejny aspekt dotyczy zróżnicowania poziomu kwalifikacji nauczycieli – poprawa jakości systemu edukacji jest warunkiem pogłębiania wiedzy i wzrostu kompetencji uczniów.</p> <p>Oprócz ww. problemów stricte związanych z procesem edukacyjnym, wśród dzieci i młodzieży zauważalne są coraz częściej problemy związane ze sferą psychologiczną i emocjonalną. Przyczyny zaburzeń emocjonalnych nierzadko tkwią w środowisku rodzinnym uczniów. To w domu rodzinnym dzieci uczy się, w jaki sposób wyrażać emocje. Podczas dnia codziennego dzieci obserwują zachowanie rodziców przeżywających różne uczucia i emocje, nieświadomie ich naśladując. Jednym z ważnych elementów świadomego wychowywania dziecka przez rodziców jest nauczenie go, jak należy wyrażać uczucia. Zbyt duży rygorizm w tym zakresie, jak również nadmierny liberalizm, gdy nie pokazuje się dziecku żadnej potrzeby ani nie uczy się żadnego sposobu kontrolowania swoich reakcji emocjonalnych, mogą spowodować u dziecka zaburzenia na tle emocjonalnym. Uczniowie z trudnościami emocjonalnymi łatwo zrażają się trudnościami, porzucają podjęte inicjatywy, dlatego nie wystarczy odkryć ich możliwości, ale trzeba je wspierać w działaniu, aby nie zrezygnowały i nie odniosły porażek. Niezbędna jest pomoc dziecku w odnalezieniu miejsca w grupie rówieśników. Taki stan rzeczy bez wątpienia jest także wynikiem „niestabilnej sytuacji” związanej z trwającą bardzo długo (od marca 2020 r.) pandemią COVID-19 oraz koniecznością zdalnego procesu nauczania.</p>
Zakres realizowanego przedsięwzięcia	Celem głównym projektu jest podniesienie jakości świadczonych usług edukacyjnych, wyrównywanie szans edukacyjnych i zwiększenie potencjału do prowadzenia edukacji włączającej w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej na

	<p>podstawie działań wynikających z programu rozwojowego szkoły- skutkujących nabyciem lub rozwinięciem kompetencji oraz wsparciem uzdolnień, zainteresowań uczniów i rozwinięciem kwalifikacji nauczycieli.</p> <p>Zakres realizowanych zadań obejmuje m.in.:</p> <p>Zadanie 1 - doradztwo edukacyjno-zawodowe lub zawodowe dla uczniów. Celem tych działań jest przygotowanie każdego ucznia do samodzielnego podejmowania kolejnych edukacyjnych i zawodowych decyzji w oparciu o sprecyzowaną ścieżkę kariery zawodowej.</p> <p>Zadanie 2 - Program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej - m.in. pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów na rzecz rozwoju edukacji włączającej. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna indywidualna dla uczniów: Poradnictwo, konsultacje, diagnoza, terapia - Dobrostan psychiczny w rozwoju dzieci i młodzieży - diagnostyka i psychoprofilaktyka.</p> <p>Zadanie 3: Dodatkowa oferta dydaktyczna, przyczyniająca się do rozwoju kompetencji cyfrowych.</p> <p>Zadanie 4 - Zajęcia dodatkowe w zakresie umiejętności podstawowych, np. rozumienia i tworzenia informacji, rozwijania i wykorzystania myślenia matematycznego, kompetencje cyfrowe, umiejętność porozumiewania się w języku obcym, itd.</p> <p>Zadanie 5: Doskonalenie kadr szkoły.</p> <p>Zadanie 6 Dostosowanie szkoły i realizowanego procesu nauczania do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów.</p> <p>Zadanie 7 Wsparcie potencjału dydaktycznego szkoły dla rozwoju umiejętności uczniów – realizacja zakupów i doposażenia wynikającego z programu rozwojowego szkoły. Nastąpi wsparcie potencjału dydaktycznego szkoły dla rozwoju umiejętności uczniów poprzez zakup doposażenia niezbędnego do prowadzenia dodatkowych zajęć.</p> <p>Formy podnoszenia kwalifikacji/ kompetencji są skierowane wyłącznie do kadry szkoły/ placówki oświatowej objętej wsparciem w projekcie i kończą się obligatoryjnym dokumentem potwierdzającym zdobycie przez uczestników projektu kwalifikacji/ kompetencji.</p> <p>Zakres rzeczowy projektu obejmuje rozwoju kompetencji potrzebnych w procesie zielonej transformacji oraz nowoczesnych technologii, istnieje konieczność wspierania kompetencji cyfrowych, jak również kompetencji dotyczących zielonej transformacji zarówno wśród uczniów jak i nauczycieli (wsparcie obejmie uczniów i nauczycieli).</p> <p>Projekt zakłada doskonalenie zawodowe nauczycieli w zakresie pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.</p>
<p>GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>W ramach projektu nastąpi dostosowanie szkoły i realizowanego nauczania do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów poprzez zakup i montaż:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piktogramy niezbędne dla dostosowania szkoły i realizowanego nauczania do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów - taśmy antypoślizgowe i nakładki na schody wewnętrzne i zewnętrzne, - konieczność zagwarantowania w razie potrzeby usług tłumacza migowego, publikacji z wykorzystaniem alfabetu Braille'a, audiodeskrypcja, zapewnienie pętli indukcyjnej, - prezentacja treści jasnymi, zrozumiałym i nieskomplikowanym językiem (unikanie skomplikowanych pojęć barażowych). <p>Projekt zapewni możliwość prowadzenia edukacji włączającej, której głównym zamierzeniem jest podejście zapewniające każdemu uczniowi odpowiednio do jego możliwości i potrzeb warunki rozwoju. Zastosowana zostaną elementy zasady projektowania uniwersalnego w nauczaniu (ULD – universal learning design), m.in. zapewnienie różnorodnych sposobów przekazu informacji w czasie zajęć dydaktyczno-wychowawczych (dostosowanie w zakresie wzrokowego odbioru informacji, zapewnienie alternatywy dla treści dźwiękowych i treści wizualnych), różnorodnych form ekspresji i prezentowania wiedzy i kompetencji (optymalizacja dostępu do narzędzi i technologii wspomagających, zróżnicowane metody reagowania i nawigowania) oraz różnorodnych form zaangażowania i motywowania dzieci do pracy (wspieranie indywidualnych wyborów i autonomii, wspieranie współpracy i tworzenie społeczności).</p>

	<p>W ramach projektu przewidziano zakup materiałów i pomocy dydaktycznych wpływających na unowocześnianie bazy lokalowej i dydaktycznej wpływającej na zapewnienie włączającego charakteru prowadzonego procesu edukacyjnego, np. kącika manipulacyjno-sensorycznego materacami. W kąciku występują elementy o różnych fakturach, kontrastowych barwach i o ciekawych kształtach. Ruchome panele dotykowe usprawniają ruch ręki dziecka, ćwiczą odpowiedni chwyt i ułożenie palców na przyrządzie. Różne tekstury umożliwiają doświadczanie nowych elementów oraz umożliwiają ich porównanie z innymi, już znanymi przez dziecko formami. Wyraźne barwy stymulują zmysł wzorku, pomagają wpływać na odpowiednie widzenie barw i rozróżnianie kształtów. Plonowany jest również zakup multimedialnych urządzeń wraz z programami spełniającymi funkcje edukacyjne, ale przede wszystkim terapeutyczne dostosowując system dla osób w różnych przedziałach wiekowych. Zestaw różnorodnych, wszechstronnie opracowanych aktywności interaktywnych wspiera najmłodszych w kształtowaniu czynności intelektualnych, rozwijaniu kompetencji emocjonalno-społecznych i komunikacyjnych, stymuluje rozwój mowy. Zawiera zarówno elementy terapii logopedycznej, jak i ćwiczenia z zakresu zajęć korekcyjno-komp. Pomaga rozwijać umiejętności poznawcze oraz usprawniać funkcje percepcyjno-motoryczne. Ćwiczy pamięć, koncentrację, spostrzegawczość i umiejętność logicznego myślenia.</p>	
<p>Powiązania z celami</p>	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji celów rewitalizacji. Dzięki niemu nastąpi wzmocnienie jakości kształcenia w zakresie kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy. Projekt pozwoli na podniesienie jakości kształcenia i zróżnicowanie oferty edukacyjnej szkoły objętej projektem przyczyniając się do wszechstronnego i kompleksowego rozwoju kapitału ludzkiego mieszkańców, bo atrakcyjne i dostosowane do potrzeb danej grupy/ danego przedmiotu nowoczesne metody nauczania z wykorzystaniem adekwatnego sprzętu TIK zwiększy możliwości rozwoju kompetencji kluczowych uczniów, wzmocni chęć i motywację do nauki, co przełoży się na wyższe wyniki edukacyjne w egzaminach zewnętrznych. Dzięki organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wsparcia rodziców/opiekunów prawnych uczniów i nauczycieli w zakresie stymulowania rozwoju uczniów, a także doskonaleniu umiejętności wychowawczych, projekt będzie przeciwdziałał szeregowi zdiagnozowanych problemów mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p>
	<p>Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości</p>	<p>W efekcie przedsięwzięcia nastąpi wspieranie równego dostępu do dobrej jakości włączającego kształcenia oraz możliwości jego ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji. Skuteczna edukacja włączająca dotyczyć będzie w szczególności grup, które najbardziej potrzebują wsparcia, tj. koncentrują się na uczniach z niepełnosprawnościami i zapewnieniu im pełnego dostępu do edukacji ogólnodostępnej, z właściwym wsparciem w zakresie specjalnych potrzeb. Dzięki organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wsparcia rodziców/opiekunów prawnych uczniów i nauczycieli w zakresie stymulowania rozwoju uczniów, a także doskonaleniu umiejętności wychowawczych, projekt będzie przeciwdziałał szeregu zdiagnozowanym problemom mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p>
	<p>Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji</p>	<p>Zdobyta w efekcie realizacji projektu wiedza oraz nabyte umiejętności będą stanowiły o przewadze konkurencyjnej na rynku pracy. Zachęcą do poszukiwania nowych rozwiązań,</p>

	3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego	pomysłów i aktywności w dziedzinie przedsiębiorczości. Prowadzone w placówce edukacyjnej zajęcia pozwolą na wzrost wiedzy ekonomicznej oraz postawy przedsiębiorczości i racjonalnego decydowania oraz rozwijania wśród dzieci tych kompetencji, które w przyszłości będą poszukiwane na rynku pracy i przyczynią się do rozwoju ich kariery zawodowej. Pozwolą także na zwiększenie kreatywności i innowacyjności, co przełoży się na zwiększenie jakości kapitału ludzkiego na przyszłość.		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres: Komarówka Podlaska, ul. Wojska Polskiego 7	Działki ewidencyjne:	251/1	
	Lokalizacja w granicach obszaru rewitalizacji			
	TAK	NIE *(wymagane uzasadnienie)	NIE DOTYCZY	
	✓			
	UZASADNIENIE – Nie dotyczy			
Okres realizacji	2025-2026			
Łączna wartość przedsięwzięcia	500 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	0,00 zł		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	425 000,00 zł (Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027)		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 zł		
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	75 000,00 zł (wkład własny niepieniężny)		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba obiektów edukacyjnych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru sprzętu i wyposażenia.
Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	osoby	0	313	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Listy obecności na zajęciach i dzienniki zajęć Ankiety ewaluacyjne uczniów Raport z oceny nabytych kompetencji
Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	osoby	0	47	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne

str. 180

				Certyfikat/zaświadczenie potwierdzające nabycie kwalifikacji
Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	Osoby	0	1	Umowa o dofinansowanie projektu z Instytucją Zarządzającą
Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem	osoby	0	11	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Ankiety ewaluacyjne uczniów Raport z oceny nabytych kompetencji Listy obecności/dzienniki z pierwszej formy wsparcia Orzeczenie o niepełnosprawności/stopniu niepełnosprawności Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego Opinia wydana przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną Opinia pedagoga specjalnego/nauczyciela lub inny równoważny dokument
Liczba ogólnodostępnych szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem w zakresie edukacji włączającej	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	0	6	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Ankiety ewaluacyjne uczniów Raport z oceny nabytych kompetencji Listy obecności/dzienniki z pierwszej formy wsparcia Orzeczenie o niepełnosprawności/stopniu niepełnosprawności
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	0	43	Raport z oceny nabytych kompetencji
Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	0	47	Certyfikat/zaświadczenie potwierdzające nabycie kwalifikacji

Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji	
<p>Dzięki realizacji dodatkowych zajęć z zakresu kompetencji społeczno-emocjonalnych, umiejętności podstawowych, przekrojowych i zawodowych niezbędnych na rynku pracy, w tym kompetencji cyfrowych, zielonych oraz rozwijającej talenty i zainteresowania uczniów (w tym uczniów ze środowisk defaworyzowanych i zdolnych) projekt przyczyni się do znacznego podniesienia sytuacji na rynku pracy. Ponadto nastąpi rozwój indywidualny ucznia oraz zostaną zaspokojone specjalne potrzeby uczniów.</p> <p>Realizacja projektu pozwoli na zapewnienie równego dostępu do najwyższej jakości edukacji poprzez realizację ciekawej oferty zajęć pozalekcyjnych, w tym objęcie wsparciem uczniów z niepełnosprawnościami, wspieranie rozwoju oraz podnoszenia jakości doskonalenia zawodowego nauczycieli. Ponadto pozwoli na wyposażenie szkół w nowoczesne materiały i środki dydaktyczne, co poprawi dostęp do nowoczesnej edukacji mieszkańców gminy i zwiększy ich szansę na rynku pracy. Inicjatywa wpłynie również pozytywnie na eliminację zdiagnozowanych na etapie delimitacji problemów w zakresie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, ich kompetencji społeczno-emocjonalnych, które w obecnych czasach wymagają nierzadko podjęcia pracy specjalistów.</p>	
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami</p> <p>5/P – Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia</p> <p>7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>11/P – Aktywizacja ludzi młodych</p> <p>7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska</p> <p>8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego</p>

Numer i nazwa przedsięwzięcia	5/P – Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gmina Komarówka Podlaska
Krótki opis sytuacji problemowej	<p>Uczniowie Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej od kilku lat osiągają wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. angielskiego niższe niż średnia wojewódzka – 51% w roku 2022/2023, 59,79% w 2021/2022, 48,25% w 2020/2021, 42,05% w 2019/2020. Szkoła znajduje się na terenie gmina Komarówka Podlaska, która jest gm. zagrożoną trwałą marginalizacją. Szkoła Podstawa funkcjonuje od 1972 r. Obecnie zatrudnia 44 nauczycieli. Zdiagnozowane w szkole problemy obejmują: brak atrakcyjnych zajęć dodatkowych na terenie gminy, utrudniony dostęp do zajęć związanych z miejscem zamieszkania (tereny wiejskie, konieczność dojazdu do większych miejscowości), brak środków fin. w budżecie gminy na realizację nieodpłatnych zajęć, sytuacja fin. rodziców uniemożliwiająca udział w płatnych zajęciach, nieatrakcyjność dostępnych zajęć wynikająca często z braku interesujących pomocy dydaktycznych, problemy integracyjne, problemy z wypowiedaniem się w j. angielskim. Bariery: finansowe (gminy, rodziców), logistyczne (dojazd na zajęcia), brak motywacji uczniów do dodatkowej nauki, strach przed pracą w nowej grupie.</p> <p>Potrzeby: bezpłatne dodatkowe zajęcia z j. angielskiego, które umożliwią zwiększenie poziomu wiedzy uczniów, organizacja zajęć wykraczających formą poza edukację formalną a pozwalających nabyć i utrwalić określoną programem wiedzę i umiejętności,</p>

	uatrakcyjnienie oferty zajęć pozaformalnych, realizacja zajęć w szkole, przed lub po lekcjach, praca w znanej grupie w ramach swojej klasy, nacisk na umiejętność wypowiadania się / mówienia.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia	Głównym celem projektu jest poprawa efektywności kształcenia w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej (lepsze wyniki egzaminu ósmoklasisty) oraz wyrównanie szans edukacyjnych 313 uczniów (147 dziewczynek i 166 chłopców) z zakresu języka angielskiego w okresie do 30.06.2026 r. Projekt przyczyni się w sposób bezpośredni do osiągnięcia ww. celu szczegółowego poprzez realizację 1800 godzin dodatkowych zajęć z języka angielskiego, co przełoży się na poprawę jakości nauczania w SP w tym zakresie oraz zwiększy poziom wiedzy uczniów z przedmiotowego języka, co w przyszłości poprawi ich szanse na rynku pracy. W ramach projektu planowane jest objęcie dodatkowymi zajęciami z języka angielskiego wszystkich UCZ klas 1-8 w roku szkolnym 2024/2025 oraz roku szkolnym 2025/2026, tj. 313 UCZ, z zastrzeżeniem, iż udział w proj. jest dobrowolny a liczba UP może ulec zmianie w związku z wystąpieniem zdarzeń losowych. Wsparcie stanowi odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby uczniów oraz oczekiwania rodziców, jak również jest odpowiedzią na problemy wskazane przez nauczycieli. W związku z osiągnięciem przez szkołę wyników egzaminów z języka angielskiego niższych niż średnia wojewódzka dla wszystkich uczniów zaplanowane zostało w projekcie wsparcie w postaci dodatkowych zajęć z języka angielskiego (2 razy w tygodniu po 45 minut zajęć, tj. łącznie 60 godzin w roku szkolnym dla każdej klasy, zajęcia w szkole prowadzone przez 3 nauczycieli zatrudnionych w szkole i 1 zatrudnionego dodatkowo na potrzeby projektu, łącznie w projekcie 1800 godzin zajęć).	
GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt zapewnia dostępność dla wszystkich użytkowników bez jakiegokolwiek dyskryminacji, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z Rozporządzeniem 2021/1060 (w szczególności art. 9), oraz Wytycznymi dotyczącymi realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027. Udział w projekcie będzie mogła wziąć każda osoba spełniająca kryteria uczestnictwa, bez względu na ich płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Zapewniono pełną możliwość udziału we wszystkich zaplanowanych formach wsparcia i rekrutacji dla wszystkich uczestników/uczestniczek spełniających kryteria dostępu, a w przypadku osób z niepełnosprawnościami (w razie potrzeb) zapewnienie też odpowiednich warunków ich uczestnictwa. Prowadzone zajęcia będą miały charakter włączający dla osób ze szczególnymi potrzebami.	
Powiązania z celami	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej</p> <p>1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej</p> <p>1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji</p> <p>1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami</p>	Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji celów rewitalizacji. Dzięki niemu nastąpi wzmocnienie jakości kształcenia w zakresie kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy. Projekt pozwoli na podniesienie jakości kształcenia i zróżnicowanie oferty edukacyjnej szkoły objętej projektem przyczyniając się do wszechstronnego i kompleksowego rozwoju kapitału ludzkiego mieszkańców nie tylko obszaru rewitalizacji, ale całej gminy Komarówka Podlaska. Badania naukowe wskazują na bezpośredni związek między nauką języków obcych, a wynikami w innych dziedzinach nauki. Poświęcając tygodniowo pewien czas na edukację językową, znacząco wpływamy na wyniki nauki z innych dziedzin.

	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości		Zdobyta w efekcie realizacji projektu, wiedza oraz nabyte umiejętności będą stanowiły o przewadze konkurencyjnej na rynku pracy. Uczestnictwo w dodatkowych zajęciach wpłynie na poziom wiedzy na tle rówieśników. Bardzo dobra znajomość języka angielskiego jest czynnikiem, który nierzadko faworyzuje podczas rekrutacji do szkoły średniej lub na studia. Patrząc dalej, jest to również czynnik, który ma duży wpływ na pozycję startową młodego człowieka na rynku pracy.		
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego		W efekcie realizacji projektu nastąpi podniesienie jakości zaplecza materiałowo-technicznego szkoły (zakup materiałów dydaktycznych do języka angielskiego), dzięki czemu na długo podniesie się ogólna jakość nauczania w szkole. Stworzone zaplecze dydaktyczne zostanie w szkole i będzie służyć realizacji zajęć z j. angielskiego także po zakończeniu proj. Wnioskodawca gwarantuje, że zakupione w ramach projektu pomoce dydaktyczne będą wykorzystywane również po zakończeniu proj. przez wszystkich uczniów szkoły.		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	Komarówka Podlaska, ul. Wojska Polskiego 7	Działki ewidencyjne:	251/1	
	Lokalizacja w graniach obszaru rewitalizacji				
	TAK		NIE *(wymagane uzasadnienie)		NIE DOTYCZY
	✓				
UZASADNIENIE – Nie dotyczy					
Okres realizacji	2024-2026				
Łączna wartość przedsięwzięcia	264 773,69 zł				
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:		0,00 zł		
	Środki prywatne		0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:		237 773,69 zł (Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027)		
	Środki pochodzące z innych źródeł:		0,00 zł		
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia		27 000,00 zł (wkład własny niepieniężny)		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji					
Wskaźniki produktu					
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
Liczba podmiotów objętych wsparciem w celu zwiększenia jakości i efektywności systemu kształcenia i szkolenia	sztuki	0	1	Umowa o dofinansowanie z Instytucją Zarządzającą.	

Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym	sztuki	0	1	Umowa o dofinansowanie z Instytucją Zarządzającą.
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba podmiotów, które podniosły jakość i efektywność oferowanych usług edukacyjnych	sztuki	0	1	Umowa o dofinansowanie z Instytucją Zarządzającą.
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	0	4	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Orzeczenia o niepełnosprawności/o stopniu niepełnosprawności
Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	osoby	0	11	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Oświadczenie, lista obecności z pierwszej formy wsparcia
Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	osoby	0	11	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Kopie zezwoleń na pobyt stały lub czasowy, kopie kart pobytu, kopie zezwoleń na pobyt rezydenta długoterminowy UE, w przypadku obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium RP od 24.02.2022 w zw. z dział wojennych dok. wymienione w ust z 12.03.2022 o pomocy (...), lista ob. z 1-ej formy wsparcia.
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
<p>W efekcie realizacji projektu dodatkowymi, bezpłatnymi zajęciami z języka angielskiego objęci zostaną wszyscy uczniowie klas I-VIII szkoły. Dzięki temu nastąpi zwiększenia szans szkoły w zakresie wyrównania poziomu j. angielskiego do poziomu województwa, co będzie pozytywnie oddziaływać na poprawę jakości kapitału ludzkiego w gminie. Zakupu pomocy dydaktycznych pozwalających na wzbogacenie prowadzonych zajęć edukacyjnych, poprawi ich skuteczność i zwiększy zainteresowanie uczniów nauką.</p> <p>Rezultaty projektu długotrwale wpłyną na rozwój kompetencji kluczowych uczniów w zakresie porozumiewania się w języku angielskim, które zwiększą ich szanse na powodzenie w życiu zawodowym i społecznym. Trwałość projektu będzie realizowana przez uczniów na ich kolejnych etapach życia, gdyż dzięki wiedzy i umiejętnościom jakie nabędą w wyniku uczestnictwa w projekcie, będą mogły dalej się rozwijać i z większą łatwością funkcjonować zarówno w dalszym procesie nauczania, jak i codziennym życiu. Dzięki wdrożeniu atrakcyjnych metod prowadzonych zajęć, zwiększy się efektywność przekazywanej wiedzy, co przyczyni się do osiągania przez uczniów lepszych wyników w nauce, w tym w zakresie egzaminów kończących etap nauki na poziomie podstawowym.</p>				

Projekt będzie dodatkowo wdrażał ideę uczenia się przez całe życie i pomoże w wyrobieniu nawyku samodzielnej nauki. Wzrośnie aktywność edukacyjna UP, którzy po proj. będą wraz z rodzicami kontynuować lub czynnie poszukiwać możliwości udziału w dodatkowych zajęciach rozwijających kompetencje w zakresie języka angielskiego, co przyczyni się do trwałego umocnienia celów projektu (trwała zmiana postaw uczniów).

Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprawnościami</p> <p>4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia</p> <p>7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>11/P – Aktywizacja ludzi młodych</p> <p>7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska</p> <p>8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego</p>
---	--

Numer i nazwa przedsięwzięcia	6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gmina Komarówka Podlaska
Krótki opis sytuacji problemowej	<p>W chwili obecnej Przedszkole Samorządowe znajduje się w budynku Zespołu Szkół w Komarówce Podlaskiej przy ul. Waleriana Batki 20. W perspektywie najbliższego okresu, ze względu na zmniejszającą się liczbę uczniów chętnych do skorzystania z oferty edukacyjnej w Komarówce Podlaskiej, planowana jest likwidacja obecnego Zespołu Szkół, w skład którego wchodzi Liceum Ogólnokształcące oraz Szkoła Barażowa I stopnia. Planuje się, iż obiektowi zlikwidowanej szkoły zostaną nadane nowe funkcje (przedsięwzięcie 7/P Rewitalizacja budynków zlikwidowanego Zespołu Szkół w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej). Wobec planowanej zmiany dotychczasowego przeznaczenia i funkcji obiektu, pozostawienie Przedszkola Samorządowego w obecnej lokalizacji nie jest możliwe.</p> <p>W trakcie prowadzonego procesu partycypacji społecznej mieszkańcy artykułowali potrzebę rozwoju miejsc pozwalających na opiekę i edukację dzieci w wieku przedszkolnym. Wśród argumentów przemawiających za tego rodzaju rozwiązaniem podnoszono nie tylko chęć zapewnienia wszechstronnego rozwoju dzieciom, ale również możliwość zapewnienia rodzicom (głównie kobietom) powrotu na rynek pracy w związku z przerwą związaną z urodzeniem dziecka i koniecznością sprawowania opieki. Aktualne potrzeby dotyczące wychowania przedszkolnego na terenie gminy Komarówka Podlaska zaspokajane są w niewystarczającym stopniu, ze względu na dostępność miejsc wychowania przedszkolnego na terenie gminy. Analiza liczby miejsc przedszkolnych i geograficznego zapotrzebowania na edukację przedszkolną wyraźnie wskazują, że potrzeby w tym zakresie nie są w pełni zaspokojone. Nierzadko ze względu na brak odpowiedniej liczby miejsc w przedszkolu, jedno z rodziców musi przejąć opiekę nad dzieckiem. Zazwyczaj są to kobiety, które rezygnują z pracy zawodowej, z możliwości rozwijania kariery zawodowej. Niedogodnościami dla pewnej grupy mieszkańców są koszty związane z postaniem dziecka do placówki edukacyjnej, w tym także koszty związane z dowozem dzieci do przedszkola, koszty zapewnienia opieki prywatnej dla dziecka. Niegodności występują też po stronie dzieci z niepełnosprawnościami - brak odpowiedniej infrastruktury umożliwiającej prowadzenie procesu edukacyjnego na określonym poziomie, w sposób dostępny dla każdego.</p>

	dostanie, a także niedogodności związane z dostosowaniem pomocy dydaktycznych dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, umożliwiającą wspólny rozwój, naukę oraz zabawę.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia	<p>Celem głównym projektu jest poprawa równego dostępu do edukacji przedszkolnej oraz podniesienie jakości świadczonych usług edukacyjnych na obszarze rewitalizacji. Przedsięwzięcie obejmuje budowę nowoczesnego budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz zakupem niezbędnego wyposażenia i zagospodarowaniem terenu wokół niego (m.in. plac zabaw).</p> <p>W nowym budynku dostępnych będzie 120 miejsc wychowania przedszkolnego. Realizacja przedsięwzięcia, przyczyni się do stworzenia inkludującego, dostępnego i wszechstronnego środowiska edukacyjnego, w którym każde dziecko ma szansę na pełny rozwój i aktywny udział. Projekt wpłynie na stworzenie przestrzeni, w której dzieci z różnymi zdolnościami będą mogły razem się rozwijać, uczyć i bawić się, co wpłycie korzystnie na ich rozwój społeczny, emocjonalny i poznawczy. Dostosowanie obiektu i pomieszczeń do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami pozwoli na pełniejszy rozwój potencjału każdego dziecka, niezależnie od ich zdolności czy ograniczeń. Zakup wyposażenia pomieszczeń edukacji przedszkolnej ma ogromne znaczenie dla zapewnienia odpowiednich warunków nauki i rozwoju dzieci. Odpowiednie meble, pomoce naukowe i artystyczne oraz elementy zapewniające bezpieczeństwo i higienę tworzą atrakcyjne i funkcjonalne środowisko, które przyczynia się do pozytywnego doświadczenia edukacyjnego dla dzieci, rodziców oraz personelu przedszkola. W efekcie realizacji projektu powstanie nowoczesna baza lokalowa i dydaktyczna zapewniająca włączający charakteru prowadzonego procesu edukacyjnego. Powstanie bezpieczne i komfortowe środowisko do rozwoju i nauki, uwzględniającego możliwości fizyczne oraz różnorodne potrzeby dzieci (m.in. kolory dostosowane dla użytkowników z nadpobudliwością, ADHD czy ze spektrum autyzmu, łazienki niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami). Zaplanowano zakup stolików ergonomicznych (umożliwiających dostosowanie wysokości do potrzeb) z blatami akustycznymi, które eliminują nadmierne bodźce słuchowe. Meble w jednolitej, ale kontrastowej kolorystyce. Krzesła i stoły dostosowane do warunków antropometrycznych (wzrostu dzieci). Blaty stołów wykonane z materiałów mających właściwości tłumienia odgłosów, w kolorze innym niż biały (kontrast z białą kartką), wyk. z mat. matowych (nieodbijających światła), dające możliwość przestrzeni do swobodnej pracy o szerok. min.75-80 cm i głębokości min.50 cm. Zakupione zostanie sprzęt i wyposażenie pozwalające na pełne włączenie dzieci ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami. Kolorystyka mebli i elementów wyposażenia zapewni kontrast o wartości nie mniej. niż 50%LRV. Plac zabaw wyposażony zostanie w urządzenia pozwalające na swobodne korzystanie z niego przez osoby z niepełnosprawnościami (m.in. specjalistyczna huśtawka kubełkowa).</p>	
GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>Nowy budynek przedszkola zostanie zaprojektowany zgodnie z wszystkimi zasadami uniwersalnego projektowania oraz będzie w pełni dostosowany do osób ze szczególnymi potrzebami, oraz osób z niepełnosprawnościami. Zastosowane zostaną m.in. następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wejścia do budynku oraz przejścia pomiędzy poszczególnymi pomieszczeniami bezprogowe lub z progami o wysokości maksymalnie 20 mm; - balustrady zewnętrzne dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych; - łazienki przystosowane dla osób niepełnosprawnych wraz z armaturą przystosowaną dla takich osób, specjalnymi uchwytami ułatwiającymi korzystanie z WC, - podjazd przy wejściu do budynku, - winda/platforma pozwalająca dostać się swobodnie na piętro budynku, - plac zabaw dostosowany dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami. 	
Powiązania z celami	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Realizacja projektu przyczyni się do urzeczywistnienia zamierzeń przedmiotowego celu strategicznego. Dzięki niemu najmłodszy członkowie lokalnej społeczności zyskają szansę na

	<p>1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społeczną i w trudnej sytuacji życiowej</p> <p>1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji</p> <p>1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>wszechstronny rozwój i zwiększenie szans edukacyjnych w przyszłości. Zakupione wyposażenie pozwoli na zapewnienie atrakcyjnej i specjalistycznej oferty wychowawczo-opiekuńczej. Jednocześnie podkreślić należy, iż przebywanie dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego wpływa na szybszy ich rozwój i lepszy start w kolejnych etapach edukacji. Włączenie społeczne nastąpi poprzez realizację prac zgodnych z zasadą uniwersalnego projektowania, co pozwoli na zagwarantowanie pełnej dostępności budynku oraz oferty przedszkola.</p> <p>Kolejnym ważnym elementem będzie plac zabaw, który stanowić będzie nie tylko miejsce łączenia zabawy z nauką przez dzieci. Stanie się także miejscem dla całej społeczności lokalnej, które uatrakcyjni spędzanie czasu wolnego oraz umożliwi integrację środowiska lokalnego. Będzie miejscem spotkań całych rodzin z dziećmi, które w bezpieczny sposób będą mogłyby rozwijać swoją sprawność ruchową, zaspokajając potrzeby zabawy i kontaktu z rówieśnikami. Nowa przestrzeń sprzyjać będzie zacieśnianiu relacji sąsiedzkich i otwiera lokalną społeczność na różne inicjatywy, kształtować będzie prawidłowe postawy społeczne wśród najmłodszych i sprzyjać ich rozwojowi, zachęcać dzieci i rodziców do aktywnego spędzania wspólnych chwil na świeżym powietrzu. Wpłynie także na znaczne podniesienie atrakcyjności obszaru.</p>
	<p>Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej</p> <p>2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji</p> <p>2.2 Rozwój przedsiębiorczości</p>	<p>Rozwój oferty usług przedszkolnych pozwoli na szybszy powrót na rynek pracy mieszkańców, co przełoży się do ożywienia gospodarczego.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do wzrostu aktywności lokalnych firm budowlanych, dostawców materiałów oraz usługodawców związanych z wyposażeniem przedszkola. To z kolei może korzystnie wpłynąć na miejscową gospodarkę i tworzenie miejsc pracy. W związku rozwojem placówki przedszkolnej powstaną nowe miejsca pracy (2-3 osoby)</p> <p>Szybsze rozpoczęcie edukacji w wieku przedszkolnym procentuje lepszymi efektami w ramach kolejnych szczebli kształcenia. Prowadzony w sposób ciekawy proces edukacyjny wpływa na zwiększenie kreatywności i innowacyjności w późniejszym etapie rozwoju, co ma bezpośredni wpływ na jakość kapitału ludzkiego. Jednocześnie ludzie kreatywni i innowacyjni nie obawiają się podejmować ryzyka i nowych wyzwań w postaci prowadzenia własnej działalności, są bardziej przedsiębiorczy.</p>
	<p>Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji</p> <p>3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych</p> <p>3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej</p> <p>3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego</p>	<p>Dzięki przeprowadzonemu przedsięwzięciu dzieci uzyskają dostęp do nowoczesnego, bezpiecznego, przestronnego budynku użyteczności publicznej oraz atrakcyjnej przestrzeni publicznej wokół niego. Efektem przedsięwzięcia będzie znaczne podniesienie jakości oferowanych usług publicznych. W jego ramach zaplanowano również szereg elementów przyczyniających się do poprawy jakości środowiska naturalnego (budynek charakteryzujący się zgodnością z aktualnymi normami w zakresie energochłonności budynków użyteczności publicznej, energooszczędne oświetlenie, zastosowanie odnawialnych źródeł energii).</p>

Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	ul. Wojska Polskiego 7 21-311 Komarówka Podlaska	Działki ewidencyjne:	248, 249, 250, 251/1	
	Lokalizacja w graniach obszaru rewitalizacji				
	TAK		NIE *(wymagane uzasadnienie)		NIE DOTYCZY
	✓				
UZASADNIENIE – Nie dotyczy					
Okres realizacji	2024-2025				
Łączna wartość przedsięwzięcia	6 800 000,00 zł				
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	5 780 000,00 zł - Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych			
	Środki prywatne	0,00 zł			
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	0,00 zł			
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 zł			
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	1 020 000,00 zł			
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji					
Wskaźniki produktu					
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.	
Liczba wybudowanych przedszkoli	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.	
Liczba przedszkoli dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.	
Wskaźniki rezultatu					
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
Liczba nowoutworzonych miejsc pracy	EPC	0	2-3	Umowy o prace Listy płac	
Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki nad dziećmi	osoby	0	120	Lista dzieci przyjętych do ośrodka wychowania przedszkolnego. Umowy z rodzicami/opiekunami prawnymi.	

Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających ze wspartych dostosowanych obiektów	osoby	0	6	Lista dzieci przyjętych do ośrodka wychowania przedszkolnego. Umowy z rodzicami/opiekunami prawnymi. Orzeczenie o niepełnosprawności/o stopniu niepełnosprawności
--	-------	---	---	---

Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji

Kluczowym rezultatem projektu będzie wzrost poziomu dostępności do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej. Realizacja projektu przyczynia się do poprawy jakości życia lokalnej społeczności, wspierając rodziny w opiece nad dziećmi i umożliwiając rodzicom (głównie matkom) powrót na rynek pracy. Projekt przyczyni się do stworzenia odpowiednich i specjalistycznych przestrzeni do nauki i zabawy, co przyczynia się do wszechstronnego rozwoju najmłodszych mieszkańców. Dzieci korzystające z przedszkola będą miały lepsze przygotowanie do edukacji szkolnej, co może przynieść długoterminowe korzyści dla społeczeństwa.

Zagwarantowane zostaną warunki do prowadzenia atrakcyjnego procesu wychowawczo-opiekuńczego, co w przyszłości przełoży się na zwiększenie uczestnictwa w kolejnych etapach edukacji oraz innowacyjności i kreatywności społeczeństwa. Wysokiej jakości edukacja pozwala na nabycie wymaganych kompetencji i umiejętności, co procentuje przez całe życie. Istotna jest również zmiana mentalności i nabycie przeświadczenia o niezbędności nauki i rozwijania się. Taki efekt można jedynie osiągnąć zachęcając do nauki i rozwoju dzieci od najmłodszych lat.

Kolejny z pozytywnych efektów projektu dotyczy integracji społeczności lokalnej, zwiększenia poczucia zadowolenia z miejsca zamieszkania, wspólnoty oraz dumy lokalnej. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż plac zabaw będzie miał charakter publiczny; korzystać będą z niego nie tylko dzieci uczęszczające do przedszkola, ale cała społeczność lokalna (mieszkańcy okolicznych domów). W związku z tym stanie się miejscem integracji społeczności lokalnej.

Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami</p> <p>4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>5/P – Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>11/P – Aktywizacja ludzi młodych</p> <p>7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska</p> <p>8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego</p>
---	---

Numer i nazwa przedsięwzięcia	7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Samorządowe Przedszkole w Komarówce Podlaskiej
Krótki opis sytuacji problemowej	Zmiany zachodzące we współczesnym świecie, ich wielość i intensywność powodują, że coraz bardziej wpisują się one w codzienność edukacji, warunkują jej rozwój, wskazują na szeroką perspektywę oddziaływań. Wyjście naprzeciw tym zmianom to zadanie dostępnego przedszkola, koncentrującego się na stworzeniu takich warunków, które zapewnią dzieciom sukces przy przekraczaniu kolejnego progu edukacji oraz umożliwią korzystanie z dobrodziejstw otaczającego nas świata, a w konsekwencji osiągnięcie życiowych celów. Ważnym

	<p>elementem jest również zwiększenie dostępności przedszkola do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Ze względu na limitowane środki finansowe instytucji publicznej, a także niekorzystną sytuację finansową rodzin, które często nie mogą pozwolić sobie na kolejne opłaty, realizacja zajęć dodatkowych dydaktyczno-wychowawczych oraz specjalistycznych na obszarze rewitalizacji odbywa się w bardzo okrojonym zakresie i nie pokrywa w całości potrzeb dzieci. W ostatnich latach udało się zrealizować projekt pn. <i>DOBRY START-zwiększenie udziału dzieci w wieku przedszkolnym w wysokiej jakości edukacji przedszkolnej w Gminie Komarówka Podlaska</i>. Przedsięwzięcie uzyskało dofinansowanie ze środków EFS w ramach RPO WL na lata 2014-2020. W efekcie realizacji projektu powstało dodatkowych 20 miejsc wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 3-4 lata oraz objęcie 64 dzieci rozszerzoną ofertą edukacyjną wyrównujących stwierdzone deficyty oraz zwiększających kompetencje społeczne. Projekt obejmował również doskonalenie umiejętności, kompetencji/kwalifikacji kadry nauczycielskiej. Pomimo zrealizowanego przedsięwzięcia potrzeby w zakresie ciągłego podnoszenia jakości edukacji są nadal bardzo duże. W szczególności niezbędne jest zwiększenie włączającego charakteru procesu edukacyjnego. Kolejnym z problemów jest deficyt pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i rodziców/opiekunów. Wśród niedogodności zgłaszanych przez kadrę placówki oświatowej znajduje się również problemy w zakresie nawiązania odpowiednich i skutecznych relacji z rodzicami/opiekunami dzieci. Istnieją również potrzeby zwiększenia wiedzy i kompetencji kadry w zakresie pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z dziećmi zdolnymi i z dziećmi z niepełnosprawnościami. Jak wskazuje kadra z roku na rok zwiększa się liczba dzieci o specjalnych potrzebach..</p>
<p>Zakres realizowanego przedsięwzięcia</p>	<p>Głównym celem przedsięwzięcia jest wspieranie dostępu do wysokiej jakości, włączającego kształcenia w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem.</p> <p>Zakres obejmuje wsparcie dostępu do wysokiej jakości edukacji włączającej w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej, poprzez realizację programu rozwojowego ośrodka wychowania przedszkolnego uwzględniającego m.in.</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawę dostępności usług przedszkola, - realizację dodatkowych zajęć dydaktyczno-wychowawczych oraz specjalistycznych, - pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla dzieci, rodziców/opiekunów i nauczycieli, w tym w zakresie stymulowania rozwoju dziecka, rozwijania kompetencji wychowawczych i opiekuńczych, działania na rzecz usprawniania relacji i współpracy kadry z rodzicami/opiekunami - doskonalenie zawodowe kadry przedszkola (w tym nauczycieli i kadr zarządzających), w szczególności w zakresie pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z dziećmi zdolnymi i z dziećmi z niepełnosprawnościami, podnoszenie jakości systemu zarządzania, - zakup wyposażenia. <p>W ramach projektu realizowane będą elementy rozwijające jakość edukacji przedszkolnej (przede wszystkim w odniesieniu do metodyki pracy z dziećmi, rozwoju kompetencji kluczowych, realizacji dodatkowych zajęć, kompetencji kadry w zakresie diagnozy i identyfikacji potencjalnych problemów rozwojowych na wczesnym etapie, pedagogiki małego dziecka) oraz poprawiające dostępność dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.</p> <p>Działania dotyczące wsparcia w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej będą: dotyczyć przede wszystkim grup, które najbardziej potrzebują wsparcia, tj. koncentrują się na dzieciach z niepełnosprawnościami i zapewnieniu im pełnego dostępu do edukacji, z właściwym wsparciem w zakresie specjalnych potrzeb.</p>
<p>GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi</p>	<p>W ramach projektu zakupione zostanie wyposażenie i sprzęt i wyposażenie pozwalające zarówno na pełne uczestnictwo dzieci ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami, w ofercie zajęć realizowanych przez przedszkole. Projekt zapewni możliwość prowadzenia edukacji włączającej, której głównym zamierzeniem jest podejście zapewniające każdemu uczniowi odpowiednie</p>

<p>potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>do jego możliwości i potrzeb warunki rozwoju. Zastosowana zostaną elementy zasady projektowania uniwersalnego w nauczaniu (ULD – universal learning design), m.in. zapewnienie różnorodnych sposobów przekazu informacji w czasie zajęć dydaktyczno-wychowawczych (dostosowanie w zakresie wzrokowego odbioru informacji, zapewnienie alternatywy dla treści dźwiękowych i treści wizualnych), różnorodnych form ekspresji i prezentowania wiedzy i kompetencji (optymalizacja dostępu do narzędzi i technologii wspomagających, zróżnicowane metody reagowania i nawigowania) oraz różnorodnych form zaangażowania i motywowania dzieci do pracy (wspieranie indywidualnych wyborów i autonomii, wspieranie współpracy i tworzenie społeczności).</p>	
<p>Powiązania z celami</p>	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Zrealizowany program rozwoju ośrodka wychowania przedszkolnego stanowić będą odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby i skutkować będzie kompleksowym, trwałym podniesieniem jakości świadczonych usług oraz przygotowaniem przedszkola do prowadzenia edukacji włączającej. Zastosowanie zasad projektowania uniwersalnego w nauczaniu prowadzić będzie do zaspokojenia potrzeb wynikających ze zróżnicowań w zakresie statusu socjoekonomicznego, kulturowego i zdrowotnego dzieci. Dostępność nierozzerwalnie związana jest z włączeniem. Zamierzeniem jest, aby w przedszkolu włączanie było czymś naturalnym, nie działaniem chaotycznym i pozbawionym reguł. Będzie ono miało charakter naturalny, bo wynikać będzie z głębokiego przekonania wszystkich uczestników procesu o słuszności idei inkluzji, z obszernej wiedzy kadry przedszkola oraz z poczucia odpowiedzialności za każdego wychowanka. Prowadzony w placówce proces będzie oparty na empatii i konsekwencji. Projekt wpłynie pozytywnie na włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami. Zagwarantowana zostanie możliwość wszechstronnego rozwoju dzieci, co przełoży się na zwiększenie ich szans edukacyjnych w przyszłości. Nowoczesna placówka, świadcząca wysokiej jakości usługi wpłynie znacznie na podniesienie stanu zadowolenia mieszkańców z miejsca zamieszkiwania, co przełoży się na wzrost aktywności społecznej mieszkańców. Przedsięwzięcie sprzyjać będzie upowszechnianiu edukacji przedszkolnej jako formy opieki i wychowania dzieci. Przeciwdziałanie ich wykluczeniu z edukacji przedszkolnej wpłynie na wyrównywanie ich szans edukacyjnych oraz zwiększenie ich socjalizacji na jak wcześniejszym etapie życia. Dzięki nauce w przedszkolu dzieci zdobywają umiejętności i kompetencje, również w wymiarze społecznym, które przygotowują je do nauki i obowiązków szkolnych na kolejnych etapach.</p> <p>W ramach prowadzonej działalności dydaktycznej przedszkola wprowadzane będą elementy przedsiębiorczości. W efekcie zrealizowanych zajęć nastąpi zaznajomienie najmłodszych z zagadnieniami ekonomii oraz oszczędzania. Zbudowane zostaną postawy samodzielności i przeświadczenia o szukaniu rozwiązań pozwalających na radzenie sobie z każdym problemem. Zakres projektu obejmuje także podniesienie kompetencji kadr, co przełoży się na podniesienie konkurencyjności pracowników na rynku pracy.</p> <p>Realizacja projektu wpłynie na podniesienie atrakcyjności oferty i usług świadczonych w placówce wychowania przedszkolnego, co wpłynie na wzrost poziomu zadowolenia</p>
	<p>Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości</p>	
	<p>Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji</p>	

	3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego	mieszkańców. Dzięki zakupionemu sprzętowi i wyposażeniu oraz zwiększeniu kompetencji i umiejętności kadry przedszkola nastąpi znaczna zmiana jakościowa prowadzonego procesu dydaktycznego, który stanie się procesem włączającym w pełnym wymiarze. Przedszkole będzie miejscem przyjaznym i bezpiecznym, oferującym wysokie standardy edukacyjne i moralne, w którym znaczenie mają podstawowe wartości, takie jak miłość, mądrość i wolność. Podniesienie jakości usług publicznych pozwoli na zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnej, zniwelowanie deficytów oraz wyrównanie szans edukacyjnych i rozwojowych dzieci.		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	ul. Wojska Polskiego 7 21-311 Komarówka Podlaska	Działki ewidencyjne:	251/1
	Lokalizacja w granicach obszaru rewitalizacji			
	TAK	NIE *(wymagane uzasadnienie)		NIE DOTYCZY
	✓			
	UZASADNIENIE – Nie dotyczy			
Okres realizacji	2025-2026			
Łączna wartość przedsięwzięcia	500 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	0,00 zł		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	425 000,00 zł (Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027)		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 zł		
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	75 000,00 zł (wkład własny niepieniężny)		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	osoby	0	5	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Certyfikaty potwierdzające nabycie kwalifikacji lub kompetencji
Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem	osoby	0	10	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Ankiety ewaluacyjne uczniów Raport z oceny nabytych kompetencji

				<p>Listy obecności/dzienniki z pierwszej formy wsparcia</p> <p>Orzeczenie o niepełnosprawności/stopniu niepełnosprawności</p> <p>Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego</p> <p>Opinia wydana przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną</p> <p>Opinia pedagoga specjalnego/nauczyciela lub inny równoważny dokument</p>
Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami w edukacji przedszkolnej	osoby	0	120	<p>Deklaracja uczestnictwa w projekcie</p> <p>Formularze rekrutacyjne</p> <p>Listy obecności/dzienniki z pierwszej formy wsparcia</p>
Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością	sztuki	0	120	Protokół odbioru sprzętu i wyposażenia
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu	Osoby	0	6	Certyfikat/zaświadczenie potwierdzające nabycie kwalifikacji
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
<p>Realizacja projektu wpłynie na podniesienie atrakcyjności oferty i usług świadczonych w placówkach wychowania przedszkolnego, co wpłynie na wzrost poziomu zadowolenia mieszkańców. Dzięki zakupionemu sprzętowi i wyposażeniu oraz zwiększeniu kompetencji i umiejętności kadry przedszkoli nastąpi znaczna zmiana jakościowa prowadzonego procesu dydaktycznego, który stanie się procesem włączającym w pełnym wymiarze. Przedszkola będą miejscem przyjaznym i bezpiecznym, oferującym wysokie standardy edukacyjne i moralne, w którym znaczenie mają podstawowe wartości, takie jak miłość, mądrość i wolność. Podniesienie jakości usług publicznych pozwoli na zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnej, zniwelowanie deficytów oraz wyrównanie szans edukacyjnych i rozwojowych dzieci.</p>				
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>3/P – Kompleksowa modernizacja Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami</p> <p>4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>5/P – Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>11/P – Aktywizacja ludzi młodych</p> <p>7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska</p>			

	8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego
--	---

Numer i nazwa przedsięwzięcia	8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gmina Komarówka Podlaska
Krótki opis sytuacji problemowej	<p>W chwili obecnej w budynkach znajdujących się przy ul. Waleriana Batki 20 mieści się Zespół Szkół Samorządowych, w skład którego wchodzi: Liceum Ogólnokształcące i Szkoła Branżowa I stopnia. Do 31 sierpnia 2019 r. w ramach Zespołu Szkół funkcjonowało również Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Komarówce Podlaskiej. Niestety z roku na rok coraz mniejsza liczba uczniów jest zainteresowana ofertą edukacyjną szkół ponadpodstawowych w Komarówce Podlaskiej. Wobec tego, z dużym prawdopodobieństwem placówki te przestaną z niedługim czasie funkcjonować.</p> <p>Obiekt ma charakter zdegradowany - w wyniku długiego użytkowania utracił parametry racjonalnych kosztów eksploatacji (m.in. awaryjność sieci wewnętrznych budynku, zużycie stolarki okiennej i drzwiowej, niedostateczne parametry termoizolacyjności) oraz nie spełnia zmienionych w międzyczasie wymogów funkcjonalnych stawianych tego typu obiektom</p> <p>Zdiagnozowanym problemem obszaru rewitalizacji jest stopniowe starzenie się społeczności. Zgodnie z przeprowadzoną analizą na obszarze rewitalizacji notuje się wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym – wskaźnik liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w zakresie obszaru rewitalizacji wynosi 24,85 i kształtuje się na poziomie wyższym niż średnia gminna (23,66). O koncentracji problemu niekorzystnej struktury wiekowej oraz pogłębiającym się procesie starzenia się społeczeństwa świadczą dane dotyczące wskaźnika zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w 2021 r. W obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie dodatnim (3,68), co oznacza, iż udział ludności w wieku poprodukcyjnym ciągle rośnie. Dodatkowo, niekorzystne trendy odnotowuje się w zakresie prognoz GUS, które wskazują, iż starzenie się populacji zarówno obszaru rewitalizacji, a także obszaru całej gminy będzie postępować nadal. Taki stan rzeczy będzie generował szereg problemów niekorzystnie wpływających na sytuację, np. na zmniejszanie się zasobu siły roboczej, a przez to pogarszanie struktury rynku pracy, wzrost kosztów opieki zdrowotnej i świadczenia opieki nad osobami starszymi. Wyżej wymienione problemy (stopniowego starzenia się społeczeństwa oraz wzrostu liczby osób cierpiących w wyniku różnego rodzaju schorzeń) dotyczą nie tylko mieszkańców obszar rewitalizacji, lecz również całej gminy. Problemem w tym zakresie jest brak na terenie gminy Komarówka Podlaska miejsc dających możliwość kompleksowej rehabilitacji osób chorych oraz osób w podeszłym wieku, wspomagających ich rozwój oraz powrót do samodzielności, w wymiarze pozwalającym na wykonywanie czynności życia codziennego możliwie najbardziej samodzielnie.</p>
Zakres realizowanego przedsięwzięcia	<p>Głównym celem przedsięwzięcia jest kompleksowe przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz innym problemom społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz pozostałej części gminy Komarówka Podlaska poprzez utworzenie podmiotu wykonującego stacjonarną działalność leczniczą, którego misją jest ograniczanie skutków choroby u osób przewlekle i obłożnie chorych poprzez fachową pielęgnację i rehabilitację.</p> <p>Zakres przedsięwzięcia obejmuje przeprowadzenie kompleksowej modernizacji obiektu wykorzystywanego dotychczas do funkcji edukacyjnej w celu nadania mu nowych funkcji społecznych, tj. utworzenia zakładu opiekuńczo-leczniczego. Zadaniem przewiduje zaadoptowanie budynków na potrzeby zakładu opiekuńczo-leczniczego, w tym przeprowadzenie wszystkich niezbędnych prac remontowo-</p>

	<p>budowlanych w zakresie dostosowującym infrastrukturę do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych (m.in. izolacja cieplna budynku i elewacja, ocieplenie stropu, wykonanie okładzin ścian, wykonanie podłóży i posadzek, instalacja wod-kan. wraz z oczyszczalnią ścieków, wymiana c.o. oraz instalacji elektrycznej, wykonanie ścianek działowych, montaż osprzętu instalacyjnego i stolarki wewnętrznej, budowa szybów windowych wraz z montażem dźwigu osobowego oraz szpitalnego, system monitoringu, instalacja fotowoltaiczna). Ponadto zakupione zostanie wyposażenie, w tym sprzęt medyczny niezbędny do prawidłowego funkcjonowania miejsc opieki stacjonarnej. Zakres przedsięwzięcia obejmuje również zagospodarowanie terenu funkcjonalnie powiązanego z obiektem (m.in. ciąg piesze i jezdne, wymiana ogrodzenia, nasadzenia oraz obiekty małej architektury).</p> <p>W efekcie realizacji przedsięwzięcia powstanie placówka, w której opiekę znajdą osoby w podeszłym wieku, cierpiące na przewlekłe i uciążliwe choroby, które wymagają całodobowej i stałej opieki lekarskiej oraz pielęgniarstwa.</p> <p>Zakład Opieki Leczniczej będzie instytucją udzielającą całodobowych świadczeń zdrowotnych, obejmujących swoim zakresem leczenie, pielęgnację i rehabilitację osób nie wymagających hospitalizacji, które przebyły ostrą fazę leczenia szpitalnego, mają ukończony proces diagnozy, leczenia operacyjnego lub intensywnego leczenia zachowawczego, jednak ze względu na stan zdrowia i stopień niepełnosprawności oraz brak możliwości samodzielnego funkcjonowania w środowisku domowym wymagają stałego nadzoru lekarskiego, profesjonalnej pielęgnacji i rehabilitacji. W ramach ZOL prowadzona będzie również terapia zajęciowa, która umożliwi pacjentom osiągnięcie poprawy zdrowia, dobrostanu i zadowolenia życiowego – wypełnienie czasu wolnego pomiędzy rehabilitacją i zabiegami fizjoterapeutycznymi. Chorzy przeżywający uczucie osamotnienia, izolacji, nieakceptujący swojej choroby, otrzymują w ZOL wsparcie psychologiczne, które ukierunkowane będzie na pomoc w adaptacji do przeżywanej choroby celem wypracowania, podtrzymania motywacji do aktywnego życia także poza ZOL-em. Zakres oddziaływań psychologicznych obejmuje również psychoedukację, która ukierunkowana jest na lepsze zrozumienie przez pacjenta własnego stanu zdrowia, przeżywanej choroby, psychoprophylaktykę, a także wsparcie dla rodzin pacjentów.</p>		
<p>GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Ze względu na specyfikę planowanego przedsięwzięcia podstawowym założeniem prowadzonych prac rewitalizacyjnych budynku będzie pełne jego dostosowanie do potrzeb osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami (m.in. odpowiedni podjazd umożliwiający swobodny dostęp do budynku, winda pozwalająca na transport chorych, kompleksowo dostosowane łazienki, itd.). Całość prac zostanie przeprowadzona zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie tego typu placówek opiekuńczo-leczniczych.</p>		
	<table border="0"> <tr> <td data-bbox="555 1142 1048 1401"> <p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju</p> </td> <td data-bbox="1048 1142 2049 1401"> <p>Przedsięwzięcie odpowiada w sposób bezpośredni na zdiagnozowane problemy w zakresie deficytu specjalistycznych usług świadczonych na rzecz osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w środowisku domowym i wymagają stałego nadzoru lekarskiego, profesjonalnej pielęgnacji i rehabilitacji. W jego efekcie utworzona zostanie specjalistyczna placówka pozwalająca na zagwarantowanie opieki osobom w podeszłym wieku, cierpiącym na przewlekłe i uciążliwe choroby, które wymagają całodobowej i stałej opieki lekarskiej oraz pielęgniarstwa. W jej ramach prowadzona będzie również terapia rehabilitacyjna oraz pomoc psychologiczna.</p> </td> </tr> </table>	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju</p>	<p>Przedsięwzięcie odpowiada w sposób bezpośredni na zdiagnozowane problemy w zakresie deficytu specjalistycznych usług świadczonych na rzecz osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w środowisku domowym i wymagają stałego nadzoru lekarskiego, profesjonalnej pielęgnacji i rehabilitacji. W jego efekcie utworzona zostanie specjalistyczna placówka pozwalająca na zagwarantowanie opieki osobom w podeszłym wieku, cierpiącym na przewlekłe i uciążliwe choroby, które wymagają całodobowej i stałej opieki lekarskiej oraz pielęgniarstwa. W jej ramach prowadzona będzie również terapia rehabilitacyjna oraz pomoc psychologiczna.</p>
<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju</p>	<p>Przedsięwzięcie odpowiada w sposób bezpośredni na zdiagnozowane problemy w zakresie deficytu specjalistycznych usług świadczonych na rzecz osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w środowisku domowym i wymagają stałego nadzoru lekarskiego, profesjonalnej pielęgnacji i rehabilitacji. W jego efekcie utworzona zostanie specjalistyczna placówka pozwalająca na zagwarantowanie opieki osobom w podeszłym wieku, cierpiącym na przewlekłe i uciążliwe choroby, które wymagają całodobowej i stałej opieki lekarskiej oraz pielęgniarstwa. W jej ramach prowadzona będzie również terapia rehabilitacyjna oraz pomoc psychologiczna.</p>		

Powiązania z celami	i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami		Projekt przyczyni się do znacznego wzrostu usług społecznych oraz zdrowotnych (medycznych) świadczonych na obszarze nie tylko rewitalizacji, lecz również całej gminy Komarówka Podlaska. Placówka będzie stanowiła wsparcie nie tylko samych podopiecznych przebywających w niej, lecz również dla ich rodzin, które m.in. dotychczas nie mogły prowadzić aktywności zawodowej ze względu na konieczność sprawowania całodobowej opieki. Jednocześnie utworzenie nowoczesnej placówki wpłynie na zwiększenie miejsc pracy, co będzie przeciwdziałać zjawisku bezrobocia i jego niekorzystnym konsekwencjom. Wzrost miejsc pracy będzie również przeciwdziałać zjawisku wyludniania się obszaru, które jest m.in. konsekwencją małego rynku pracy. Montaż systemu monitoringu oraz oświetlenia zewnętrznego wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w obszarze rewitalizacji.		
	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości		W efekcie realizacji projektu utworzona zostanie nowoczesna i specjalistyczna placówka opiekuńczo-lecznicza. W ramach placówki zatrudnienie znajdą zarówno specjaliści (lekarze, pielęgniarki czy rehabilitanci), lecz również osoby zajmujące się kwestiami administracyjnymi, jak również obsługi obiektu (m.in. zapewnianie wyżywienia, sprzątnięcie, utrzymywanie porządku wokół obiektu, ogrzewanie w sezonie zimowym, itd.). Wobec czego, projekt wpłynie na znaczne podniesienie liczby miejsc pracy na obszarze rewitalizacji, co będzie miało pozytywny wpływ na przeciwdziałanie problemowi bezrobocia i związanych z nim innych negatywnych skutków społecznych. Nowe miejsca pracy wpłyną również na wzrost zainteresowania młodych członków lokalnej społeczności nauką i wykształceniem zgodnym z zapotrzebowaniem rynku pracy (m.in. rehabilitanci, pielęgniarki/pielęgniarki czy dietetycy).		
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego		W efekcie realizacji projektu obiekty publiczne uzyskają nowe funkcje, co pozwala na znaczny rozwój usług społecznych na obszarze rewitalizacji. W ramach projektu zaplanowano również montaż elementów pozwalających na poprawę jakości środowiska naturalnego, m.in. instalacja fotowoltaiczna, wykorzystanie technologii LED w ramach oświetlenia wewnętrznego i zewnętrznego.		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	Ul. W. Batki 20, 21-311 Komarówka Podlaska	Działki ewidencyjne:	134/2	
	Lokalizacja w graniach obszaru rewitalizacji				
	TAK		NIE *(wymagane uzasadnienie)		NIE DOTYCZY
	✓				
		UZASADNIENIE – Nie dotyczy			
Okres realizacji	2027-2028				

Łączna wartość przedsięwzięcia	5 000 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	2 000 000,00 zł - środki z programów krajowych		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	2 250 000,00 zł - krajowe programy operacyjne		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 zł		
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	750 000,00 zł		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	0,81	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach	sztuki	0	6	Umowy o prace Listy płac
Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach	sztuki	0	1	Rejestr/ewidencja podmiotów prowadzących działalność gospodarczą
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
<p>W efekcie realizacji przedsięwzięcia mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz pozostałej części gminy Komarówka Podlaska uzyskają dostęp do wysokiej jakości usług społecznych. Uzyskują oni dostęp do całodobowych świadczeń zdrowotnych, obejmujących leczenie, pielęgnację i rehabilitację osób nie wymagających już hospitalizacji. Dzięki temu pomoc uzyskują nie tylko same osoby wymagające opieki, ale również osoby, które zmuszone były dotychczas nierzadko ze swoich aktywności zawodowych i osobistych ze względu na konieczność sprawowania osobistej opieki nad chorymi.</p> <p>Przedsięwzięcie wpłynie także na znaczną poprawę na lokalnym rynku pracy (powstaną nowe miejsca pracy), co będzie przeciwdziałać problemowi niewystarczającej liczby miejsc pracy oraz bezrobociu.</p>				

Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych</p> <p>3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprawnościami</p> <p>6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia</p> <p>9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>12/P – Aktywizacja seniorów</p> <p>13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami</p> <p>15/P –Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN</p> <p>17/P – MODA NA SENIORA – edycja II</p> <p>5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”</p> <p>6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia</p> <p>9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu</p> <p>10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE</p> <p>14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska</p>
---	---

Numer i nazwa przedsięwzięcia	9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ	
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gmina Komarówka Podlaska	
Krótki opis sytuacji problemowej		<p>Zespół pałacowo-ogrodowy, w skład którego wchodzi pałac, park, łąka i fragment otaczających je olsów, kanał, wpisany jest do rejestru zabytków nieruchomości województwa lubelskiego - nr A/1418. Obiekt stanowi dawny Pałac Stolarczyków z początków XIX w., gruntownie przebudowany w 1959 roku. Jest to budynek murowany, dwukondygnacyjny, z frontonem zwieńczony gzymsem kordonowym. Do 31 sierpnia 2008 r. w budynku mieściła się szkoła. Wokół budynku znajdują się pozostałości zabytkowego parku w stylu angielskim z poł. XIX w.</p> <p>W chwili obecnej budynek, w którym kiedyś usytuowana była szkoła podstawowa, nie jest wykorzystywany w żaden sposób. Obiekt wyłączony jest z użytkowania z uwagi na stan techniczny oraz niespełniający warunków technicznych umożliwiających jego użytkowanie.</p> <p>Budynek m.in. posiada awaryjne sieci wewnętrzne, zużytą stolarkę okienną i drzwiową, nie spełnia wymogów izolacyjności cieplnej, zużyte podłogi, schody, nieszczelny i stary dach, itd. Tak naprawdę całość budynku wymaga podjęcia prac. Ze względu na brak jego użytkowania</p>

	<p>ulega on systematycznemu i postępującemu zniszczeniu. Jego stan techniczny jest zły i wymaga on przeprowadzenia głębokiej modernizacji i adaptacji do nowych funkcji. Biorąc pod uwagę aktualną liczbę dzieci oraz prognozy w tym zakresie, wykorzystywanie budynku dla potrzeb edukacyjnych, nie będzie możliwe. Wobec czego istnieje potrzeba nadania mu nowych funkcji użytkowych.</p> <p>Wśród zdiagnozowanych problemów mieszkańców obszaru rewitalizacji znajduje się maraz, bierność, brak chęci do podejmowania aktywności społecznych czy obywatelskich. Na taki stan rzeczy wpływa m.in. brak ciekawej i interesującej infrastruktury zachęcającej do prowadzenia oddolnych inicjatyw i aktywizacji społecznej.</p>
<p>Zakres realizowanego przedsięwzięcia</p>	<p>Głównym celem przedsięwzięcia jest rozwój infrastruktury obszaru rewitalizacji przyczyniający się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tychże obszarów. Przedmiotowy cel zostanie osiągnięty w efekcie realizacji następujących celów szczegółowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rewaloryzacja obiektu pałacu w Żeliźnie z przywróceniem wartości zabytku i przystosowaniem do nowej funkcji. 2. Podniesienie jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. 3. Zmniejszenie wykluczenia społecznego i zwiększenie szans na zatrudnienie osób z grup marginalizowanych (m.in. osób bezrobotnych, z niepełnosprawnościami, itd.). 4. Wzmocnienie potencjału społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji. 5. Poprawa dostępności do usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej. <p>Zakres przedsięwzięcia obejmuje rewaloryzację obiektu pałacu w Żeliźnie z przywróceniem wartości zabytku i przystosowaniem do nowej funkcji wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia służącego realizacji funkcji obiektu i zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie powiązanego z obiektem. W efekcie przeprowadzonego działania utworzona zostanie MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ, tj. swoistego centrum aktywności, w ramach którego realizowane będą funkcje społeczna, kulturalne i turystyczne. W obiekcie umożliwione zostaną m.in.: promocji produktów regionalnych (m.in. pokazy pieczenia chleba, wyciskania soków itd.), organizacji warsztatów, prelekcji wystaw rękodzieła, organizacji wydarzeń i inicjatyw mających na celu integrację wielopokoleniową społeczności lokalnej, organizacji spędzania wolnego czasu dla seniorów, organizacji zielonych szkół (w tym celu niezbędne jest również utworzenie pomieszczeń sypialnianych), organizowane tu będą koncerty muzyczne (w sali konferencyjnej). Na zewnątrz powstanie miejsce rekreacji i wypoczynku. W ramach projektu zdegradowanemu budynkowi zostaną nadane nowe funkcje – budynek przeznaczony będzie dla potrzeb rozwoju oferty usług publicznych skierowanych do społeczności marginalizowanych oraz grup defaworyzowanych.</p> <p>Projekt stworzy warunki do aktywności i rekreacji plenerowej mieszkańcom, korzystnie wpływając na ich stan zdrowia. Przyczyni się do ograniczenia problemów społecznych – bezrobocia, w tym w szczególności osób niepełnosprawnych (przedsiębiorstwo społeczne stworzy możliwość uzyskania pracy), niewystarczającej liczby miejsc spędzania wolnego czasu i integracji międzypokoleniowej (minimalizujących występowanie zjawisk patologicznych), pogarszającego się stanu zdrowia mieszkańców obszaru rewitalizacji (m.in. zwiększająca się liczba osób, w tym dzieci i młodzieży, borykających się z problemami nadwagi czy otyłości, które są głównie efektem nieprawidłowych nawyków ruchowych oraz żywieniowych).</p> <p>W efekcie realizacji projektu nastąpi poprawa obsługi całego obszaru rewitalizacji i stworzone zostaną nowe możliwości rozwoju (np. rozwój usług na rzecz seniorów). Dzięki temu będzie on miał pozytywny wpływ na redukcję bezrobocia na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Zadaptowany budynek będzie stwarzał możliwości rozwoju kompetencji społecznych mieszkańców i wykorzystania ich talentów (np. kulinarnych) oraz przyczyni się do ochrony i wzmocnienia dziedzictwa niematerialnego społeczności lokalnej (np. tradycyjnych przepisów, potraw). Projekt przyczyni się również do przywrócenia wartości użytkowych i nie spełniającym współczesnych standardów. Zachowuje również elementy istotne dla spójności wizualnej i krajobrazu kulturowego. Projekt ma kluczowe znaczenie dla likwidacji głównych barier rozwoju obszaru rewitalizacji (wykluczenie społeczne, marginalizowanie grup defaworyzowanych, brak dostępu do dobrej jakości usług</p>

	społecznych, marazm i bierność społeczności lokalnej), a przez to otwiera możliwość uruchomienia innych przedsięwzięć zawartych w programie rewitalizacji (m.in. ochrona i kultywowanie dziedzictwa niematerialnego, podnoszenie świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców, integracja międzypokoleniowa, itd.).	
GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	Budynek zostanie w pełni dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, m.in. ukształtowanie infrastruktury zewnętrznej z dostosowaniem dla niepełnosprawnych, toaleta na parterze dla niepełnosprawnych, parking z wyznaczonym miejscem, platforma schodowa w budynku.	
Powiązania z celami	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej 1.2. Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3. Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	Projekt przyczyni się do rozszerzenia oferty usług społecznych, obywatelskich i kulturalnych, co będzie miało bezpośrednie przełożenie na wzrost kapitału społecznego - zwiększenie innowacyjności i kreatywności mieszkańców. Dzięki inwestycji nastąpi rozwój oferty usług świadczonych z myślą o społeczności lokalnej. Będzie miał bardzo duży wpływ na ograniczenie problemów społecznych - obejmuje działania na rzecz stworzenia osobom borykającym się z problemami społecznymi możliwości ich rozwiązania (m.in. obsługa obiektu przez podmiot ekonomii społecznej pozwoli na zatrudnienie osób wykluczonych). Stworzy warunki do aktywności i rekreacji plenerowej mieszkańcom (zagospodarowanie terenu wokół budynku), korzystnie wpływając na ich stan zdrowia. Nowoczesny budynek będzie stwarzał możliwości rozwoju kompetencji społecznych mieszkańców i wykorzystania ich talentów oraz przyczyni się do ochrony i wzmocnienia dziedzictwa niematerialnego społeczności lokalnej (np. kultywowanie tradycji, zwyczajów, obyczajów). Projekt zachowuje również elementy istotne dla spójności wizualnej i krajobrazu kulturowego. Projekt redukuje zjawisko wykluczenia społecznego osób z grup marginalizowanych – m.in. będzie prowadził do zwiększenia udziału uczestnictwa mieszkańców obszaru rewitalizacji w życiu kulturalnym i obywatelskim; stworzone zostanie miejsce oraz oferta spędzania czasu i podejmowania aktywności przez osoby starsze i niepełnosprawne; będzie miejscem integracji międzypokoleniowej; zagwarantowany zostanie dostęp do usług społecznych dla mieszkańców, którzy ze względu na stan zamożności nie mieli możliwości korzystania z takich usług. Infrastruktura powstała w ramach projektu będzie stanowić impuls do realizacji szeregu oddolnych inicjatyw i aktywności społecznych oraz obywatelskich.
	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Przedsięwzięcie wpłynie na wzrost aktywności gospodarczej na obszarze rewitalizacji – przygotowanie infrastruktury (budynek, zagospodarowania terenu) umożliwiającej zwiększenie liczby miejsc pracy w obszarze rewitalizacji (osoby obsługujące obiekt) oraz

	2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości	wzrost ruchu turystycznego. Zainteresowanie ofertą obejmującą m.in. organizację zielonych szkół czy obozów, pozwoli na rozwój usług niezbędnych do ich organizowania (np. sprzątanie czy dostarczanie posiłków). W efekcie realizacji przedsięwzięcia nastąpi zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru rewitalizacji, co przełoży się na rozwój tej branży działalności gospodarczej. Projekt pobudzi lokalną gospodarkę głównie branżą turystyczną, wpłynie na zwiększenie liczby odwiedzających region turystów, co przyniesie wymierne efekty ekonomiczne lokalnej społeczności.		
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego	Projekt pozytywnie wpłynie na jakość zagospodarowania przestrzeni publicznych. Przeprowadzenie kompleksowej rewitalizacji budynku pałacu oraz uporządkowanie przestrzeni publicznej wokół niego będzie sprzyjać uzupełnieniu i uporządkowaniu układu przestrzennego obszaru rewitalizacji. W efekcie realizacji projektu powstanie nowoczesny i spełniający oczekiwania społeczności lokalnej ośrodek animacji społeczno-kulturalnej. Mieszkańcy dostaną do dyspozycji zadbaną i etyczną przestrzeń pobudzającą ich do kreatywności, innowacyjności i twórczego, nieskrępowanego tworzenia oraz ekspresji. Budynek zostanie wykonany zgodnie z wszelkimi zasadami uniwersalnego projektowania, tak aby zapewnić jego pełną dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami. Zastosowane zostaną nowoczesne i energooszczędne rozwiązania zmniejszające presję na środowisko (m.in. oświetlenie LED).		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	Żelazna 91	Działki ewidencyjne:	567
	Lokalizacja w granicach obszaru rewitalizacji			
	TAK		NIE *(wymagane uzasadnienie)	
	✓			
UZASADNIENIE – Nie dotyczy				
Okres realizacji	2026-2029			
Łączna wartość przedsięwzięcia	6 000 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	0,00 zł		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	5 100 000,00 zł Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 zł		
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	900 000,00 zł		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				

Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	2,05	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków
Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
Liczba budynków użyteczności publicznej, których efektywność energetyczna uległa poprawie	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach	EPC	0	2	Umowy o prace Listy płac
Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby	0	500	Statystyki prowadzone przez realizatora zadania Protokoły z realizowanych wydarzeń sportowych i kulturalnych Listy obecności
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
<p>Projekt przyniesie szereg wymiernych efektów społeczno-gospodarczych. Zwiększenie liczby miejsc pracy oraz dostępu do zatrudnienia będzie miało bez wątpienia bardzo istotny wpływ na podniesienie jakości życia mieszkańców nie tylko obszaru rewitalizacji, lecz również całej gminy Komarówka Podlaska.</p> <p>W efekcie realizacji projektu zdegradowanemu obiektowi nadane zostaną nowe funkcje: kulturalne, turystyczne, społeczne. Zlikwidowane zostaną bariery dostępu mieszkańców do dostosowanej do aktualnych oczekiwań odbiorców oferty kulturalnej. Zagwarantowanie ciekawej formy spędzania czasu wolnego wpłynie na zmniejszenie nieakceptowanych społecznie zachowań na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Budynek stanie się swoistym centrum życia społecznego - miejscem spotkań i aktywności społecznej oraz obywatelskiej, w szczególności dla seniorów oraz dzieci i młodzieży. Zostanie stworzona atrakcyjna oferta spędzania czasu dla lokalnej społeczności. Podstawowym założeniem miejsca będzie integracja międzypokoleniowa, wobec czego w budynku zostaną skupione usługi oferowane na rzecz seniorów oraz dzieci i młodzieży. Stworzenie obiektu aktywności lokalnej będzie impulsem do prowadzenia szeregu inicjatyw na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p>				

Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych</p> <p>3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprawnościami</p> <p>6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia</p> <p>8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>11/P – Aktywizacja ludzi młodych</p> <p>12/P – Aktywizacja seniorów</p> <p>13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami</p> <p>14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej</p> <p>16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN</p> <p>18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej</p> <p>2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska</p> <p>5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”</p> <p>8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego</p> <p>9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu</p> <p>10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA</p> <p>12/D –SMAKUJ NATURLANIE</p> <p>13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE</p> <p>14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska</p>
---	---

Numer i nazwa przedsięwzięcia	10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gmina Komarówka Podlaska
Krótki opis sytuacji problemowej	W miejscowości Kolembrody znajduje się Gmina Izba Regionalna, która została utworzona w 2003 roku w drewnianym budynku byłej Szkoły Podstawowej, pochodzącym z końca XIX w., zwanego Popówką. Przy odrestaurowaniu budynku pracowali mieszkańcy, tj. członkinie Koła Gospodyń Wiejskich z przewodniczącą na czele, pracownicy obsługi szkoły, wiejscy stolarze, rodzice, młodzież, dzieci, nauczyciele i dyrektor szkoły. W budynku zostały zgromadzone przeróżne pamiątki dokumentujące historię kultury i rzemiosła regionu. Wśród eksponatów znajdują się narzędzia oraz sprzęt kuchenny i gospodarczy, którego się już nie używa. Przedstawiona jest historia powstania tkaniny lnianej: od siemienia lnianego do ubrania, koszuli.

	<p>Stan techniczny budynku jest bardzo zły. Jest to obiekt zdegradowany, który w wyniku długiego użytkowania utracił parametry racjonalnych kosztów eksploatacji (awaryjność sieci wewnętrznych budynku, zużycie stolarki okiennej i drzwiowej, niedostateczne parametry termoizolacyjności). Wiele lat temu, budynek został pokryty blachą, której stan pozostawia obecnie wiele do życzenia. Poza tym zadanie nie komponuje się z pozostałą częścią budynku (drewniana chata), wobec czego istnieje potrzeba jego wymiany. Również otoczenie wokół budynku wymaga podjęcia interwencji – teren jest nieuporządkowany, pozostaje w stanie naturalnym, brakuje obiektów małej architektury umożliwiających spędzanie czasu na świeżym powietrzu w pobliżu izby regionalnej. Kolejnym z problemów jest niewystarczające oznakowanie terenu uniemożliwiające zdobycie informacji nt. samej izby, jak i innych ciekawych miejsc na obszarze gminy Komarówka Podlaska.</p>	
<p>Zakres realizowanego przedsięwzięcia</p>	<p>Kolembrody to miejscowość posiadająca duży potencjał kultury materialnej (zabytki) oraz niematerialnej (kultywowane tradycje i zwyczaje oraz cyklicznie organizowane wydarzenia popularyzujące miejscowość i jej uroki). Stanowi ona jeden z filarów (obok Komarówki Polskiej) polityki rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.</p> <p>Głównym celem projektu jest przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom społeczno-gospodarczym obszaru rewitalizacji. Projekt obejmuje kompleksową rewitalizację istniejącego zdegradowanego budynku wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie powiązanego i zakupem wyposażenia. Przedsięwzięcie obejmuje także rozwój infrastruktury poprzez udostępnienie kolejnych budynków (sprowadzenie historycznych budynków) przeznaczonych do rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych. Zakres projektu obejmuje utworzenie wioski tematycznej, gdzie dzieci i młodzież oraz dorośli będą mogli doświadczyć jak żyli, pracowali i odpoczywali nasi przodkowie. Wszystko to będzie się działo w scenerii polskiej wsi gdzie dawne obyczaje są wciąż żywe i praktykowane.</p> <p>Oferta nowo powstałego miejsca obejmować będzie m.in. warsztaty etnograficzne i rękodzielnicze, pokazy i warsztaty produkcji naturalnych wyrobów spożywczych przy wykorzystaniu tradycyjnych receptur, zielone szkoły, zajęcia okołoswiąteczne Wielkanocne i Bożonarodzeniowe, weekendy dla rodzin i turystów indywidualnych. Dzięki przedsięwzięciu nastąpi rozwój oferty usług turystyczno-rekreacyjnych na obszarze rewitalizacji (m.in. szereg wypoczynku aktywnego oraz pasywnego, zarówno dla dzieci, jak i dla dorosłych).</p>	
<p>GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Obiekt wioski tematycznej zapewni dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami.</p>	
<p>Powiązania z celami</p>	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznej i w trudnej sytuacji życiowej 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju</p>	<p>Realizacja projektu będzie przeciwdziałać w sposób bezpośredni na zdiagnozowane problemy społeczne, w tym m.in. bezrobociu i niskim dochodom mieszkańców. W związku z koniecznością obsługi nowo powstałej infrastruktury na obszarze rewitalizacji powstaną nowe miejsca pracy, które dadzą możliwość zatrudnienia również osobom wykluczonym społecznie (np. poprzez rozwój działalności podmiotu ekonomii społecznej). Powstanie nowa, inspirująca przestrzeń, pozwalająca na realizację wydarzeń o charakterze społeczno-kulturalnym oraz wdrażania oddalanych inicjatyw mieszkańców.</p>

	i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami			
	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości		W efekcie realizacji przedsięwzięcia powstanie nowa atrakcja na mapie turystycznej gminy Komarówka Podlaska. Stworzona zostanie atrakcyjna przestrzeń pozwalająca na przeprowadzenie szeregu oddolnych inicjatyw oraz rozwój gospodarczy obszaru gminy, w tym obszaru rewitalizacji. Przedsięwzięcia przyczyni się do wsparcia lokalnego wzrostu gospodarczego poprzez promowanie i rozwój turystycznych walorów obszaru. Przyczyni się do pobudzenia gospodarki opartej na kapitale ludzkim i możliwości zarobkowania na skutek zwiększonego ruchu turystycznego. Oczekiwanym efektem realizacji przedsięwzięcia będzie wzrost indywidualnej działalności gospodarczej prowadzonej przez mieszkańców w zakresie usług turystycznych (gospodarstwa agroturystyczne) i związanych z tym usług przetwórstwa rolno-spożywczego (produkty tradycyjne i regionalne).	
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego		Nowa przestrzeń pozytywnie wpłynie na jakość życia poprzez budowanie więzi społecznych, wzmocnianie poczucia tożsamości lokalnej i dumy z miejsca zamieszkania. Poza tym przedsięwzięcie przyczyni się do pielęgnowania i ochrony lokalnego dziedzictwa materialnego i niematerialnego (m.in. tradycji i zwyczajów).	
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	Kolembrody 62	Działki ewidencyjne:	742
	Lokalizacja w graniach obszaru rewitalizacji			
	TAK		NIE *(wymagane uzasadnienie)	
	✓			
UZASADNIENIE – Nie dotyczy				
Okres realizacji	2024-2030			
Łączna wartość przedsięwzięcia	1 500 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:		1 000 000,00 zł -środki pochodzące ze źródeł krajowych	
	Środki prywatne		0,00 zł	
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:		0,00 zł	
	Środki pochodzące z innych źródeł:		0,00 zł	

	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	500 000,00 zł		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	Ha	0	0,25	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków
Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach	EPC	0	1	Umowa o pracę Listy płac
Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby	0	500	Statystyki prowadzone przez realizatora zadania Protokoły z realizowanych wydarzeń sportowych i kulturalnych Listy obecności
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
Projekt przyniesie wymierne efekty w sferze społeczno-gospodarczej nie tylko obszaru rewitalizacji, ale całej gminy Komarówka Podlaska. Przyczyni się do zwiększenia liczby miejsc pracy na, co będzie przeciwdziałać zjawisku bezrobocia i zubożenia mieszkańców. Obiekt przyciągać będzie nowych turystów, którzy staną się źródłem dochodów dla społeczności lokalnej. Nastąpi wzrost poziomu życia mieszkańców, co wpłynie na zwiększenie poziomu zadowolenia z miejsca zamieszkania oraz poczucia lokalnej dumy. Dzięki przedsięwzięciu nastąpi nie tylko podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru rewitalizacji, ale również atrakcyjności osiedleńczej.				
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej 2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami			

<p>6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia</p> <p>8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej</p> <p>9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ</p> <p>11/P – Aktywizacja ludzi młodych</p> <p>12/P – Aktywizacja seniorów</p> <p>13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami</p> <p>14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej</p> <p>16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN</p> <p>18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej</p> <p>2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska</p> <p>5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”</p> <p>8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego</p> <p>9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu</p> <p>10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA</p> <p>12/D –SMAKUJ NATURLANIE</p> <p>13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE</p> <p>14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska</p>

Numer i nazwa przedsięwzięcia	11/P – Aktywizacja ludzi młodych
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość
Krótki opis sytuacji problemowej	Zdiagnozowanym problemem wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest mała aktywność osób młodych, która przekłada się na brak identyfikacji i silnego związku z obszarem oraz niechęć w zakresie pielęgnowania i kultywowania elementów stanowiących dziedzicowo historyczno-kulturowe wielu pokoleń. Jedynie starsza część społeczeństwa jest bardzo silnie związana z miejscem zamieszkania i kultywuje tradycje zwyczajów i obrzędy przodków. Osoby młode wskazywały na deficyt miejsc oraz oferty pozwalającej na aktywne i konstruktywne spędzanie czasu wolnego stanowiące alternatywę dla np. spędzania czasu przed komputerem, telefonem czy nieefektywne wykorzystywanie czasu w grupie rówieśniczej. Brak oferty usług atrakcyjnych dla ludzi młodych wpływa nie tylko na samych mieszkańców, obniża również znacznie atrakcyjność terenu na zewnątrz. Na przestrzeni lat zauważyć można, iż sposób zagospodarowania czasu wolnego przez młodzież ulega znacznej zmianie. Najistotniejsze zagrożenia niosą za sobą media, zwłaszcza: telewizja, Internet, a także komputer. Widać również niepokojący wzrost zachowań, które działają destrukcyjnie na młodzież i powodują brak motywacji do nauki.

Zakres realizowanego przedsięwzięcia	<p>Celem przedsięwzięcia jest poprawa jakości życia ludzi młodych na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Zakres planowanego przedsięwzięcia obejmuje a) wsparcie działań zwiększających tożsamość z obszarem w celu zachowania dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego (m.in. organizacja warsztatów, konkursów, itp.), b) wsparcie działań zwiększających usługi rekreacyjne oraz związane z aktywnym spędzaniem czasu wolnego, co będzie przeciwdziałać nieakceptowalnym społecznie zachowaniom młodego pokolenia (np. organizacja zajęć/warsztatów sportowych, tanecznych, strzelectwa, paintball, spływów kajakowych, warsztatów bushcraft i survival, itd.), c) wsparcie działań zwiększających świadomość ekologiczną ludzi młodych (m.in. w zakresie zrównoważonego rolnictwa, zielonej gospodarki). Ważna rola inicjatyw mających na celu zmianę przyzwyczajeń i sposobu myślenia oraz postrzegania rzeczywistości przez dzieci i młodzież. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na zachowanie i pielęgnowanie tradycji i dziedzictwa lokalnego, więzi międzypokoleniowej, starych zawodów, rzemiosła, itd. Z drugiej strony będzie odpowiadać na oczekiwania części grupy szczególnie istotnej z punktu wdrażania GPR dotyczące kreowania współczesnej oferty opartej o dostępną bazę infrastrukturalną (np. strzelnica, plac do paintball, budynki świetlic czy placówek edukacyjnych). Wybrane nurty zagadnień są zgodne z oczekiwaniami lokalnej społeczności. Przedsięwzięcie wpłynie zarówno na podniesienie poziomu życia mieszkańców obszaru, jak również przyczyni się do wzmocnienia zewnętrznej atrakcyjności. Realizacja zadań w ramach projektu nastąpi w granicach obszaru rewitalizacji z zastrzeżeniem, iż udział w przedsięwzięciu mogą wziąć wszyscy mieszkańcy gminy Komarówka Podlaska. Przewidziano preferencje dla uczestników z obszaru rewitalizacji.</p>	
GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>Realizacja zajęć, warsztatów, eventów będzie odbywała się w miejscach/obiektach, które będą w pełni dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami. W razie stwierdzenia takiej potrzeby w momencie dokonywania szczegółowej diagnozy grupy docelowej projektu podjęta zostanie decyzja o ewentualnej konieczności zakupu dodatkowego wyposażenia pozwalającego na zapewnienie pełnego dostępu do uczestnictwa w projekcie osobom z niepełnosprawnościami (np. pętla indukcyjna, program do audiodeskrypcji czy usługa tłumacza języka migowego, itd.).</p>	
Powiązania z celami	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej</p> <p>1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej</p> <p>1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji</p> <p>1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Dzięki organizowanym działaniom mieszkańcy będą mogli lepiej poznać otaczające je dziedzictwo, co przełoży się na wzrost poczucia lokalnej dumy i patriotyzmu. W ramach projektu nastąpi również wsparcie działań zwiększających usługi rekreacyjne oraz związanego z aktywnym spędzaniem czasu wolnego. Sposób wykorzystania czasu wolnego jest jednym z bardzo istotnych elementów życia ludzkiego. Czas wolny ma dla młodego człowieka dużą wartość - pełni wiele funkcji istotnych dla jakości jego życia. Stwarza szanse odprężenia, odpoczynku, regeneracji sił, ale również szerokiej edukacji. W ramach czasu wolnego, poprzez różnorodne zajęcia, każdy człowiek kształtuje zainteresowania i pogłębia wiedzę. Bardzo istotnym elementem jest „mądre i umiejętne” korzystanie z czasu wolnego. Przedsięwzięcie będzie wspierać rodziny w wyplenieniu przynależnych im funkcji, zagwarantuje młodym mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększy ich szanse edukacyjne. Ważnym jego elementem jest budowanie włączenia społecznego dzięki uczestnictwu w kulturze i aktywnościom sportowym.</p>

	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości	-		
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego	Projekt wpłynie na znaczne wzbogacenie oferty usług realizowanej na rzecz ludzi młodych. Przedmiotowe działania będą realizowane z zachowaniem zasady pełnej dostępności. Zakres projektu obejmuje działania zwiększające świadomość ekologiczną ludzi młodych (m.in. w zakresie zrównoważonego rolnictwa, zielonej gospodarki). Pozwoli na zdobycie wiedzy wpływającej na zmianę mentalności i negatywnych przyzwyczajeń ekologicznych mieszkańców, co będzie miało bezpośredni wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego.		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	GCK i GBP w Komarówce Podlaskiej	Działki ewidencyjne:	234
	Lokalizacja w granicach obszaru rewitalizacji			
	TAK		NIE *(wymagane uzasadnienie)	NIE DOTYCZY
	✓			
	UZASADNIENIE – Nie dotyczy			
Okres realizacji	2025-2028			
Łączna wartość przedsięwzięcia	45 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	0,00 zł		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	0,00 zł		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	45 00,00 zł - Środki Lokalnej Grupy Działania		
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	0,00 zł		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba zorganizowanych wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	sztuki	0	3	Raporty z prowadzonych wydarzeń sporządzane przez Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość

				Dokumentacja zdjęciowa
Liczba wolontariuszy zaangażowanych w realizację wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	osoby/wydarzenie	0	2	Umowa wolontariatu
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba uczestników wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	osoby/wydarzenie	0	30	Raporty z prowadzonych wydarzeń sporządzane przez Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
<p>W efekcie realizacji inicjatywy nastąpi zmiana przyzwyczajeń i sposobu myślenia oraz postrzegania otaczającej rzeczywistości przez dzieci i młodzież. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na zachowanie i pielęgnowanie tradycji i dziedzictwa lokalnego, więzi międzypokoleniowej, starych zawodów, rzemiosła, itd. Z drugiej strony będzie odpowiadać na oczekiwania części najmłodszych mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie kreowania współczesnej oferty aktywnego i interesującego spędzania czasu wolnego. Realizowane zajęcia pozwolą na zacieśnienie więzi, budowanie nowych relacji, zwiększenie poczucia zadowolenia z miejsca zamieszkania. Będą doskonałą okazją do wyrwania się z „szarej codzienności” i pozwoli na zwiększenie poczucia sprawczości i chęci do działania wśród dzieci i młodzieży. W przyszłości zaprocentuje to zmianą myślenia i mentalności kolejnych pokoleń, które będą przeświadczane o konieczności i potrzebie aktywnego udziału w życiu społecznymi i obywatelskim. Projekt będzie przeciwdziałać również zdiagnozowanym potrzebom w zakresie niewystarczającego poziomu wiedzy i świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży. Pozwoli na zdobycie wiedzy wpływającej na zmianę mentalności i negatywnych przyzwyczajeń ekologicznych mieszkańców. Aspekt pedagogiczny projektu obejmuje nabycie przez ludzi młodych umiejętności organizowania „mądrego” czasu wolnego, możliwość przejawiania własnej inicjatywy oraz samodzielność.</p>				
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej 2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 3/P – Kompleksowa modernizacja Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprawnościami 4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej 5/P – Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej 6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia 7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej 9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej 4/D- Przedsiębiorczy obszar rewitalizacji 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska 8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego			

Numer i nazwa przedsięwzięcia	12/P – Aktywizacja seniorów	
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość	
Krótki opis sytuacji problemowej	Aktywna starość jest wciąż jeszcze czymś nowym w polskich warunkach. Nadal jako społeczeństwo ulegamy stereotypom osoby starszej: schorowanej, samotnej, nieaktywnej. Wobec czego istotne będzie podjęcie działań pozwalających osobom starszym aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym i obywatelskim. Bierność w życiu zawodowym i społecznym, ograniczenie kontaktów międzyludzkich ewidentnie przyczynia się do pogorszenia kondycji psychicznej i fizycznej osób starszych. Dlatego też należy podjąć wszelkie starania zwiększające aktywność życiową osób starszych.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia	<p>Celem przedsięwzięcia jest poprawa jakości życia seniorów na obszarze rewitalizacji.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia wdrożone zostaną działania stanowiące odpowiedź na konkretne zdefiniowane problemy, tj. wykluczenie cyfrowe seniorów (m.in. budowanie kompetencji cyfrowych seniorów, zapoznanie się z e-usługami i e-administracją, bezpieczeństwo w sieci, itd.) oraz działania promocyjne i aktywizacyjne, których celem jest wspieranie utrzymania jak najdłużej w odpowiedniej sprawności życiowej seniorów (m.in. wsparcie działań w zakresie profilaktyki i edukacji prozdrowotnej seniorów (60+), promocja aktywności fizycznej, zdrowego stylu życia, realizacja zajęć sportowych, itd.).</p> <p>Celem przedsięwzięcia jest zwiększenie poczucia pomysłnego/pozytywnego starzenia się rozumianego w dwojaki sposób. W pierwszej kolejności chodzi o płaszczyznę zachowania - zewnętrzną, czyli rozmiar i rodzaj aktywności społecznej. Drugą płaszczyzną subiektywną - wewnętrzną, czyli odczucie zadowolenia i szczęśliwości. Pozytywne starzenie się stanowi postawę wobec własnej starości, której główne cechy koncentrują się wokół afirmacji życia i akceptacji kolejnych jego faz.</p> <p>Realizacja zadań w ramach projektu nastąpi w granicach obszaru rewitalizacji z zastrzeżeniem, iż udział w przedsięwzięciu mogą wziąć wszyscy mieszkańcy gminy Komarówka Podlaska. Przewidziano preferencje dla uczestników z obszaru rewitalizacji.</p>	
GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	Realizacja zajęć, warsztatów, eventów będzie odbywała się w miejscach/obiektach, które będą w pełni dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami. W razie stwierdzenia takiej potrzeby w momencie dokonywania szczegółowej diagnozy grupy docelowej projektu podjęta zostanie decyzja o ewentualnej konieczności zakupu dodatkowego wyposażenia pozwalającego na zapewnienie pełnego dostępu do uczestnictwa w projekcie osobom z niepełnosprawnościami (np. pętla indukcyjna, program do audiodeskrypcji czy usługa tłumacza języka migowego, itd.).	
Powiązania z celami	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej	W efekcie realizacji przedsięwzięcia nastąpi znaczne rozszerzenie usług społecznych, w tym opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej. Grupę docelową będą stanowili mieszkańcy w wieku senioralnym, tj. 60+ oraz osoby z niepełnosprawnościami. Projekt przyczyni się do włączenia społecznego grup defaworyzowanych. Zapewni mieszkańcom

	1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	możliwość włączenia się w życie społeczne i obywatelskie, wszechstronnego rozwoju. Wpłyne na znaczny rozwój usług społecznych na obszarze rewitalizacji.	
	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości	-	
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego	Projekt wpisuje się w realizację przedmiotowego celu strategicznego. Odpowiada na potrzeby i oczekiwania społeczności lokalnej w zakresie stworzenia przestrzeni pozwalającej na ciekawe i aktywne spędzanie czasu wolnego oraz rozwój pasji i zainteresowań. Realizowane zajęcia wpłyną m.in. na podniesienie wiedzy ekologicznej mieszkańców, co przyczyni się do ochrony środowiska naturalnego.	
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres: GCK i GBP w Komarówce Podlaskiej	Działki ewidencyjne:	234
	Lokalizacja w graniach obszaru rewitalizacji		
	TAK ✓	NIE *(wymagane uzasadnienie)	NIE DOTYCZY
	UZASADNIENIE – Nie dotyczy		
Okres realizacji	2025-2028		
Łączna wartość przedsięwzięcia	45 000,00 zł		
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	0,00 zł	
	Środki prywatne	0,00 zł	
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	0,00 zł	
	Środki pochodzące z innych źródeł:	45 00,00 zł - Środki Lokalnej Grupy Działania	
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	0,00 zł	

Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba zorganizowanych wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	sztuki	0	3	Raporty z prowadzonych wydarzeń sporządzane przez Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość Dokumentacja zdjęciowa
Liczba wolontariuszy zaangażowanych w realizację wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	osoby/wydarzenie	0	2	Umowa wolontariatu
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba uczestników wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	osoby/wydarzenie	0	30	Raporty z prowadzonych wydarzeń sporządzane przez Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
<p>W efekcie realizacji przedsięwzięcia nastąpi włączenie najstarszych członków lokalnej społeczności w nurt życia społecznego i obywatelskiego. Przeprowadzone działania pozwolą na zwiększenie kompetencji cyfrowych seniorów. Edukacja cyfrowa seniorów przyniesie korzyści nie tylko dla nich – a także dla osób z ich otoczenia. Mowa tutaj o korzyściach w wielu sferach życia: komunikacji i utrzymania relacji, zdrowia i opieki, a także rozwoju i wypoczynku oraz aktywności konsumenckiej. Co ważne, umiejętność korzystania z komputera, telefonu bądź komunikatorów i aplikacji mobilnych umożliwią seniorom nie tylko utrzymanie kontaktu, czy rozwój zainteresowań, lecz wpłyną również na wzrost ich pewności siebie, satysfakcję oraz poczucie podążania z duchem czasu. Inną korzyścią jaką przyniesie edukacja cyfrowa seniorów jest ich włączenie do życia społecznego, obywatelskiego, kulturalnego. Przede wszystkim dlatego, że przy pomocy urządzeń cyfrowych możliwe jest zaczerpnięcie informacji zarówno w kwestiach około-medycznych, urzędowych czy konsumenckich, a także np. o tym co ciekawego dzieje się w danym mieście/społeczności. Przestrzeń cyfrowa jako źródło wiedzy i informacji szczególnego znaczenia nabiera dla osób o niskiej mobilności, np. w związku z problemami z chodzeniem. Zresztą także dla chodzących osób, jednak obciążonych różnymi schorzeniami, urządzenia cyfrowe dostarczają możliwości podnoszących ich poziom (i poczucie) bezpieczeństwa.</p>				
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej 2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej 9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami 14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej 15/P – Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska 16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN			

17/P – MODA NA SENIORA – edycja II 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia 7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska 8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego 11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA 12/D –SMAKUJ NATURLANIE 13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE
--

Numer i nazwa przedsięwzięcia	
13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gmina Komarówka Podlaska
Krótki opis sytuacji problemowej	<p>Poważnym problemem obszaru nie tylko obszaru rewitalizacji, lecz całej gminy Komarówka Podlaska jest niewystarczający poziom dostępności przestrzeni publicznej (rozumianej w sposób szeroki, tj. obejmującej całą przestrzeń poza sferą prywatną, a nie jedynie użyteczności publicznej). Jednocześnie dostęp ten stanowi gwarancję korzystania z pełni życia społecznego i obywatelskiego każdego z mieszkańców. Kwestia ta dotyczy nie tylko osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, ale również najstarszych członków lokalnej społeczności. Zdiagnozowanym problemem stosunkowo sporej części mieszkańców obszaru rewitalizacji jest niepełnosprawność. Udział osób pobierających świadczenia z tego tytułu i zamieszkujący obszar rewitalizacji w ogólnej liczbie mieszkańców jest wyższy (2021 r. – 3%) niż w przypadku obszaru całej gminy (2021 r. – 2,86%). Osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji stanowiły w latach 2017-2021 około 1/3 wszystkich osób pobierających świadczenia z tego tytułu. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Komarówka Podlaska w zasobie gminy znajduje się 27 budynków użyteczności publicznej, w tym 12 spośród nich usytuowanych jest w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji. W przypadku budynków użyteczności publicznej wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na terenie całej gminy odsetek wynosi 48,15% (13 budynków), w wyznaczonym obszarze rewitalizacji zaś 41,67% (5 budynków).</p>
Zakres realizowanego przedsięwzięcia	<p>Celem przedsięwzięcia jest poprawa dostępności przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji (budynków, obiektów, usług) dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób niepełnosprawnych.</p> <p>W ramach przedmiotowego przedsięwzięcia realizowane będą działania wpływające na dostosowanie przestrzeni publicznej (rozumianej zarówno jako obiekty infrastrukturalne, jak również różnego rodzaju usługi publiczne świadczone w interesie ogólnym) do potrzeb osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, polegające na likwidacji barier architektonicznych występujących w przestrzeni publicznej usuwających przed osobami z dysfunkcjami i starszymi przeszkody uniemożliwiające im jej pełną i samodzielną eksplorację. Ważnym elementem będzie doposażenie obiektów publicznych w celu zapewnienia pełnej dostępności oferowanych usług (np. pętle indukcyjne czy programy do audiodeskrypcji). Zakres przedsięwzięcia obejmuje realizację operacji wspierających zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej poprzez działania infrastrukturalne, jak również zakup niezbędnego wyposażenia i sprzętu. Projekt zakłada zapewnienie wolnych od barier przestrzeni komunikacyjnych budynków publicznych czy instalację w nich urządzeń technicznych i rozwiązań</p>

	architektonicznych. W ramach projektu przeprowadzone zostaną również działania, które zapewnią informację na temat rozkładu pomieszczeń, zapewnią możliwość szybszej ewakuacji, pozwolą na lepszą obsługę osób niewidomych czy niesłyszących.	
GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	Specyfika projektu decyduje o tym, iż jest on w pełni poświęcony i dedykowany poprawie funkcjonowania w życiu codzienny osób ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami.	
Powiązania z celami	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	Projekt wpłynie na likwidację bakier architektonicznych w przestrzeni oraz obiektach. Dzięki zakupionemu sprzętowi nastąpi zwiększenie dostępności usług publicznych. Całość działań wpłynie na zwiększenie uczestnictwa osób ze szczególnymi potrzebami w życiu społecznym, obywatelskim i kulturalnym obszaru rewitalizacji. Zagwarantowanie pełnej możliwości uczestnictwa w różnego rodzaju wydarzeniach pozwoli na wszechstronny rozwój mieszkańców. Nierzadko uczestnictwo w organizowanych wydarzeniach (w tym m.in. szkolenia) będzie stanowiło podstawę do zwiększenia umiejętności zawodowych, co przyczyni się do poprawy sytuacji mieszkańców na rynku pracy.
	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości	Przyjazna i dostępna przestrzeń publiczna (w tym miejsca stanowiące atrakcje turystyczne) wpływa na podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności turystycznej obszaru. Zwiększony ruch turystyczny jest jednocześnie gwarantem ożywienia gospodarczego oraz zwiększenia liczby miejsc pracy.
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej	Przeźren publiczna koncentruje życie lokalnych społeczności. Od tego w jakim jest stanie, zależy jakość życia mieszkańców. Wspólna przestrzeń zwiększa szanse na integrację i rozwój więzi społecznych. Przyjazna przestrzeń publiczna to taka, gdzie mieszkańcy chętnie przebywają, gdzie mogą wypocząć i spotkać się z przyjaciółmi i gdzie czują się bezpiecznie. Dla osób niepełnosprawnych przestrzenią przyjazną jest dodatkowo przestrzeń pozbawioną barier architektonicznych i gwarantująca bezpieczne poruszanie się. Często zdarza się, że osoby zdrowe doświadczają czasowego ograniczenia mobilności. W związku z tym, dostępna przestrzeń publiczna zwiększa jakość życia wszystkich mieszkańców bez wyjątku, nie tylko tych, którzy są niepełnosprawni. Dostępna przestrzeń

		publiczna jest wyrazem szacunku dla jej mieszkańców i odwiedzających je gości, ale również może być szansą na rozwój gospodarczy regionu. Kształtując przestrzeń w odpowiedni sposób zapewnione zostanie spełnianie potrzeb osób niepełnosprawnych. Jednocześnie, przy okazji sprawiamy, że staje się ona bardziej przyjazna i bezpieczna dla innych członków lokalnej społeczności, tj. , osób starszych, kobiet w ciąży, podróżnych z dużym bagażem, osób z małymi dziećmi czy osób z ograniczeniami w poruszaniu się w wyniku kontuzji.		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	Obszar rewitalizacji	Działki ewidencyjne:	Projekt ma charakter koncepcyjny (brak konkretnej lokalizacji)
	Lokalizacja w granicach obszaru rewitalizacji			
	TAK		NIE *(wymagane uzasadnienie)	
	✓			
	UZASADNIENIE – Nie dotyczy			
Okres realizacji	2025-2029			
Łączna wartość przedsięwzięcia	150 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	50 000,00 zł - Środki PFRON „Dostępny samorząd - granty”		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	0,00 zł		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	75 000,00 zł - Środki Lokalnej Grupy Działania		
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	25 000,00 zł		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	sztuki	0	2	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	2	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika

Liczba użytkowników wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	osoby/rok	0	100	Raporty sporządzane przez pracowników UG
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
W efekcie realizacji projektu powstanie przestrzeń publiczna, która będzie dobrze służyła rozwojowi lokalnej społeczności. Będzie ona przestrzenią przyjazną wszystkim, czyli dostępna dla każdego, bez względu na jego sprawność ruchową lub poznawczą. Taka przestrzeń zapewni pełną integrację pomiędzy jej użytkownikami, służyć będzie zacieśnianiu się więzi międzyludzkich i rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego.				
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej 2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej 9/P – MANUFATURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 12/P – Aktywizacja seniorów 14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej 15/P –Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska 16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN 17/P – MODA NA SENIORA – edycja II 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia 7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska 8/D- DZIEDZICTWO O BOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego 11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA 12/D –SMAKUJ NATURLANIE 13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE			

Numer i nazwa przedsięwzięcia	14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gmina Komarówka Podlaska
Krótki opis sytuacji problemowej	W wyniku prowadzonych na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia przedsięwzięć walory turystyczno- rekreacyjne obszaru rewitalizacji oraz pozostałej części gminy Komarówka Podlaska zostały wzmocnione (m.in. stworzenie miejsc ciekawych turystycznie- np. w budynku byłej organistówki Regionalna Izba Pamięci, opracowanie informacji promocyjnych). Sformułowane w trakcie partycypacji społecznej wnioski dotyczą niezbędności i intensyfikacji prowadzonych działań w celu dalszego uatrakcyjnienia turystycznego obszaru rewitalizacji. W trakcie prac nad GPR wyklarował się pomysł rozwoju infrastruktury zaspokajającej jednocześnie potrzeby i oczekiwania współczesnych turystów (np. aktywna turystyka weekendowa, interakcja z przyrodą, naturą) oraz podnoszącej poziom życia mieszkańców obszaru.

	<p>Wśród celów operacyjnych <i>Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin i Powiatu Radzyńskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035 r.</i> znajduje się cel: Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. Kierunki działań określone w ramach przedmiotowego celu obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wyznaczenie tras leśnych, szlaków i obszarów o walorach przyrodniczych i historycznych potencjalnie przyciągających turystów. ✓ Powstanie bazy noclegowej o średnim i wyższym standardzie. ✓ Organizacja imprez cyklicznych o charakterze inscenizacji historycznych popartych rysem historycznym regionu. Cykl ciekawych wydarzeń kulturalnych na terenie powiatu pod jednym szyldem. ✓ Rozbudowa przestrzeni publicznej na koncerty i spotkania dla mieszkańców całego regionu np. w formie muzyki koncertowej na świeżym powietrzu. ✓ Miejsca relaksu i wypoczynku dla wszystkich, w tym budowa placów zabaw, parków rodzinnej rozrywki, siłowni napowietrznych, boisk sportowych oraz stadionu lekkoatletycznego. ✓ Zagospodarowanie dolin rzecznych i obszarów zielonych. ✓ Szlakiem radzyńskich zabytków – oznakowanie i rewitalizacja obiektów zabytkowych na terenie powiatu radzyńskiego. ✓ Blisko siebie - projekt miałby na celu zapoznania się z kulturą, walorami turystycznymi każdej partnerskiej gminy, by móc pokazać i uwidocznic piękno i dotychczas nie odkryte atrakcje. ✓ Stworzenie wspólnej oferty turystycznej, która pozwoli na zatrzymanie turysty dłużej niż jeden dzień. <p>Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do urzeczywistnienia zamierzeń przedmiotowego celu strategicznego.</p>	
<p>Zakres realizowanego przedsięwzięcia</p>	<p>Celem przedsięwzięcia jest poprawa atrakcyjności turystycznej, ożywienie gospodarcze oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Zakres zadania obejmuje budowę/przebudowę/wyposażenie/modernizacja obiektów ogólnodostępnej, niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, małej infrastruktury publicznej służącej poprawie atrakcyjności turystycznej oraz życia na obszarach wiejskich, a także w zakresie infrastruktury służącej szerzeniu lokalnej kultury i dziedzictwa historyczno-kulturowego.</p>	
<p>GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Nowo tworzona/modernizowana infrastruktura turystyczno-rekreacyjna będzie w pełni dostępna dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami.</p>	
<p>Powiązania z celami</p>	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej</p> <p>1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej</p>	<p>Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej będzie impulsem dynamizującym rozwój społeczno-gospodarczy nie tylko obszaru rewitalizacji ale również całej gminy. Szczególne znaczenie turystyki przejawia się w zdolności do generowania nowych miejsc pracy, podnoszenia jakości życia lokalnej społeczności oraz podwyższenia konkurencyjności regionów. Nowa infrastruktura będzie miejscem integracji społecznej oraz realizacji szeregu oddolnych inicjatyw. Zapewni ona możliwość rozwoju pasji i zainteresowań mieszkańców.</p>

	1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	Wpłyne na znaczne zwiększenie poziomu zadowolenia mieszkańców z miejsca zamieszkania. Podniesie atrakcyjność osiedleńczą obszaru rewitalizacji.		
	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości	Turystyka jako istotna gałąź gospodarki stanowi ważny element rozwojowy obszaru rewitalizacji. Przedsięwzięcia dot. rozwoju bazy turystyczno-rekreacyjnej realizowane w gminach o wysokim potencjale kulturowym, naturalnym oraz turystycznym wpływają istotnie na zwiększenie liczby turystów, a tym samym przyczyniają się do wzrostu dochodów przedsiębiorców oraz dochodów gmin. Rozwój turystyki pozwala neutralizować takie negatywne czynniki jak spadek jakości życia, degradacja przestrzeni życia, spadek spójności terytorialnej. Mają również niebagatelny wpływ na kreowanie pozytywnego wizerunku obszaru jako miejsca do życia i prowadzenia działalności gospodarczej.		
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej	Kluczowym założeniem projektu jest poprawa jakości i spójności przestrzeni publicznej poprzez realizację ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, co bezpośrednio przełożyło się na podniesienie jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji i pozostałej części gminy Komarówka Podlaska. Podstawowym założeniem przedsięwzięcia będzie jego pełna dostępność.		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres: Obszar rewitalizacji	Działki ewidencyjne:	Projekt ma charakter koncepcyjny (brak konkretnej lokalizacji)	
	Lokalizacja w graniach obszaru rewitalizacji			
	TAK	NIE *(wymagane uzasadnienie)		NIE DOTYCZY
	✓			
	UZASADNIENIE – Nie dotyczy			
Okres realizacji	2025-2029			
Łączna wartość przedsięwzięcia	100 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	0,00 zł		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	0,00 zł		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	75 000,00 zł - Środki Lokalnej Grupy Działania		

	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	25 000,00 zł		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba stworzonych/zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
Liczba obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej dostosowanej do potrzeb osób z niepełnoprównościami	sztuka	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	osoby/rok	0	100	Raporty sporządzane przez pracowników UG
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
<p>Przedsięwzięcia wraz z innymi projektami komplementarnymi (m.in. 1/P, 2/P, 9/P, 10/P) pozwoli na stworzenie kompleksu rekreacyjno-turystycznego wzbogacającego znacznie ofertę obszaru rewitalizacji. Jego realizacja pozwoli na rozwój oferty turystycznej obszaru rewitalizacji, a tym samym całej gminy Komarówka Podlaska zakładającej aktywność poznawczą, interakcje z otoczeniem i głębokie zaangażowanie turysty w czasie wolnym. Kluczem do sukcesu w tym zakresie będzie oryginalność pomysłów na spędzanie czasu wolnego.</p>				
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej 2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprównościami 6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia 9/P – MANUFATURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrdach 11/P – Aktywizacja ludzi młodych 12/P – Aktywizacja seniorów 13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami 14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej 18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska 1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej 2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska 7/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”			

8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego 11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA 12/D –SMAKUJ NATURLANIE 13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE 14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska
--

Numer i nazwa przedsięwzięcia	15/P –Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej
Krótki opis sytuacji problemowej	<p>Wśród zdiagnozowanych problemów obszaru rewitalizacji znajduje się duży udział osób wykluczonych bądź zagrożonych takim wykluczeniem, a także osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami. W związku z zachodzącymi zmianami społecznymi wzrasta systematycznie liczba osób starszych, potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu, mających problemy z mobilnością ze względu na stan swojego zdrowia. Zgodnie z danymi uzyskanymi w trakcie prowadzonej diagnozy w obszarze rewitalizacji zauważalny jest wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. W zakresie starzejącego się społeczeństwa szczególnie niekorzystnie wyglądają prognozy GUS, w świetle których w Polsce procesy te będą się systematycznie nasilały. Z sytuacją taką będziemy również mieli do czynienia na terenach wiejskich gminy Komarówka Podlaska. Postępujący proces starzenia się populacji, zwiększający się udział osób starszych w społeczeństwie (w tym osób wymagających wsparcia), zmiany w tradycyjnym modelu rodziny (odejście od modelu rodziny wielopokoleniowej, wzrastająca liczba rodzin niepełnych) oraz niewysoki status ekonomiczny seniorów, w szczególności osób samotnych to czynniki, które powodują, że usługi społeczne świadczone w miejscu zamieszkania to forma usług o coraz większym zasięgu i znaczeniu społecznym.</p> <p>W związku z ww. zagadnieniami nierozzerwalnie związana jest kwestia osób, które sprawują opiekę nad osobami jej wymagającymi i niesamodzielnymi. Stała opieka nad dziećmi bądź osobami dorosłymi, których niepełnosprawność wiąże się z całym spektrum problemów zdrowotnych, utrudniających bądź uniemożliwiających samodzielne funkcjonowanie, może prowadzić do wyczerpania fizycznego i psychicznego, co przekłada się na mniejszą skuteczność w opiece nad osobą niepełnosprawną i obniżenie poziomu życia zarówno opiekuna, jak i osoby niepełnosprawnej. Wobec powyższego konieczne jest podjęcie działań mających na celu odciążenie opiekunów osób niepełnosprawnych.</p> <p>Zarówno dostępne dane, jak również prognozy GUS oraz informacje uzyskane w trakcie prowadzonej diagnozy wskazują, iż postępujące starzenie się społeczeństwa i wydłużenie okresu życia są zjawiskami nieuniknionymi. W konsekwencji wzrastać będzie udział ludności wymagającej opieki ze względu na stan swojego zdrowia lub niepełnosprawność.</p>
Zakres realizowanego przedsięwzięcia	<p>Głównym celem przedsięwzięcia będzie zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług społecznych, które wspierają dostęp do opieki skoncentrowanej na osobie oraz poprawa dostępności tychże usług dla osób z niepełnosprawnościami. Zakłada ono rozwój usług uwzględniających podmiotowość jednostki, świadczonych w środowisku zamieszkania, głównie w warunkach domowych. Przewiduje również szkolenia kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej. Podniesiona zostanie dostępność usług świadczonych w społeczności lokalnej, np. w formie usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami, rozwoju usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych).</p>

	<p>Przewiduje się również wsparcie dla opiekunów faktycznych osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z zakresu opieki nad tymi osobami, w tym opieka wytchnieniowa, kształcenie potrzebne do opieki, poradnictwo, tworzenie wypożyczalni sprzętu opiekuńczego i rehabilitacyjnego. Przeciwdziałając wykluczeniu komunikacyjnemu rozwijane będą usługi transportowe “door to door”.</p> <p>Zakres planowanego przedsięwzięcia obejmować będzie:</p> <ol style="list-style-type: none"> wsparcie tworzenia warunków i usług w zakresie opieki osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w miejscu zamieszkania, wsparcia opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym opieka wytchnieniowa, poradnictwo, kształcenie potrzebne do opieki, szkolenia kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej, rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami. <p>Wsparcie oferowane osobom potrzebującym pomocy w codziennym funkcjonowaniu będzie dostosowane do indywidualnych potrzeb tych osób. Będzie przeznaczone dla osób z niepełnosprawnością. W szczególności wsparcie przeznaczone dla osób z niepełnosprawnościami dostosowane jest do osobistych preferencji oraz rodzaju niepełnosprawności. Wsparcie będzie dotyczyć tylko społeczności lokalnej. Wsparcie dla usług opiekuńczych lub asystenckich prowadzić będzie do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej oraz liczby osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej.</p> <p>Przeprowadzone działania umożliwią pozostanie osób z niepełnosprawnościami i osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w społeczności lokalnej, pozwalające tym osobom na w miarę możliwości samodzielne funkcjonowanie. Zakres przedsięwzięć obejmie np. działania zwiększające mobilność, autonomię i bezpieczeństwo tych osób takie jak np. likwidowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania (mieszkania adaptowalne), sfinansowanie tworzenia wypożyczalni sprzętu wspomagającego (zwiększającego samodzielność tych osób) i sprzętu pielęgnacyjnego (niezbędnego do opieki nad tymi osobami), sfinansowanie wypożyczenia lub zakupu tego sprzętu, usługi dowożenia posiłków, przewóz do miejsca pracy lub ośrodka wsparcia.</p> <p>W celu zapewnienia braku stygmatyzacji osób pochodzących z obszaru rewitalizacji, przedsięwzięcie obejmie mieszkańców całej gminy Komarówka Podlaska. W zakresie osób zamieszkujących w granicach obszaru rewitalizacji zastosowane zostaną preferencyjne kryteria uczestnictwa.</p>	
<p>GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Projekt z założenia obejmuje i jest nakierowany na osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym osoby z niepełnosprawnościami. Przewiduje on szereg działań pozwalających na włączenie tej grupy w nurt życia społecznego i obywatelskiego, na w miarę możliwości samodzielne funkcjonowanie, zwiększenie ich mobilności i autonomii.</p> <p>Działanie będzie zapewniało dostępność m.in. dzięki stosowanym technologiom informacyjno-komunikacyjnym oraz promowanie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym.</p>	
<p>Powiązania z celami</p>	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej</p>	<p>Przedsięwzięcie wpłynie na znaczny wzrost jakości życia mieszkańców z niepełnosprawnościami oraz wykluczonych społecznie m.in. ze względu na stan ich zdrowia. Dzięki niemu wsparcie otrzymają osoby wymagające pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Szczególnie istotną kwestią będzie fakt, iż wsparcie realizowane będzie w</p>

	<p>1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społeczną i w trudnej sytuacji życiowej</p> <p>1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji</p> <p>1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>najbardziej przyjaznym dla jednostki środowisku, tj. nie w formach stacjonarnych lecz w miejscu zamieszkania. Projekt przyczyni się również do rozwoju usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami. Przyczyni się również do wsparcia opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym opieka wytchnieniowa, poradnictwo, kształcenie potrzebne do opieki. Celem opieki wytchnieniowej jest zapewnienie opiekunom okazji do odpoczynku, odprężenia i odreagowania, aby mogli kontynuować swoją rolę w opiece bez nadmiernego obciążenia. Dzięki temu osoby, które były dotychczas wykluczone społecznie ze względu na konieczność sprawowania stałej opieki, uzyskają możliwość włączenia się w nurt życia społecznego i obywatelskiego.</p>		
	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	-		
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji	Realizacja przedsięwzięcia wpłynie na znaczny rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących podobszary rewitalizacji. Realizowane będą usługi, które dotychczas nie były oferowane przez GOPS albo były oferowane w bardzo znikomym zakresie. Rozwój usług publicznych wpłynie na znaczną poprawę jakości życia i zamieszkiwania nie tylko w obrębie obszaru rewitalizacji, lecz również całej gminy Komarówka Podlaska.		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	Nie dotyczy	Działki ewidencyjne:	Nie dotyczy
	Lokalizacja w granicach obszaru rewitalizacji			
	TAK		NIE *(wymagane uzasadnienie)	
			NIE DOTYCZY	
		✓		
UZASADNIENIE – Nie dotyczy				
Okres realizacji	2024-2025			
Łączna wartość przedsięwzięcia	1 000 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	0,00 zł		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	850 000,00 zł (Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027)		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 zł		
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	150 000,00 zł (wkład rzeczowy w postaci niepieniężnej)		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				

Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby	0	30	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia
Liczba opiekunów faktycznych/niefORMALNYCH objętych wsparciem w programie	osoby	0	5	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia Oświadczeni o konieczności sprawowania osobistej opieki nad osobą zależną
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	0	5	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia Orzeczenie o niepełnosprawności/ o stopniu niepełnosprawności
Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	osoby	0	1	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Oświadczenie, lista obecności z pierwszej formy wsparcia
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług	sztuki	0	1	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Informacja GOSP w zakresie rozszerzenia oferowanych usług
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				

Przedsięwzięcie będzie przeciwdziałać bezpośrednio zdiagnozowanym problemom w zakresie: deficytu usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej (m.in. w zakresie usług w zakresie opieki osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w miejscu zamieszkania lub opieki wytchnieniowej) oraz odpowiadać na aktualny stan i prognozy w zakresie stopniowego starzenia się społeczności oraz wzrostu liczby osób chorych lub niepełnosprawnych wymagających opieki. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż realizacja usług społecznych przyczynia się do utrzymania odpowiedniego poziomu życia osób starszych lub niesamodzielnych, które w codziennym życiu doświadczają ograniczeń w zaspokajaniu podstawowych i niezbędnych potrzeb w miejscu zamieszkania, a poprzez to w dłuższej perspektywie przyczyniają się opóźnienia momentu umieszczenia w placówkach całodobowej opieki. Mieszkańcom stworzona zostanie możliwość dalszego (jak najdłuższego) funkcjonowania w swoim dotychczasowym środowisku, mimo doświadczanych ograniczeń w samodzielnym zaspokajaniu podstawowych i niezbędnych potrzeb oraz barier w integracji ze środowiskiem. Poprzez odpowiednie wsparcie zapewniane w formie usług opiekuńczych powyższe ograniczenia oraz bariery będą niwelowane, przyczyniając się do zachowania (mimo postępującego procesu starzenia) lub podnoszenia poziomu jej życia. Świadczenie usług w sposób zorganizowany adekwatnie do rozpoznanych potrzeb zakładać partycypację osoby starszej w wykonywaniu poszczególnych czynności wchodzących w zakres usług (charakter wspierająco-aktywizujący, ale nie wyřęczający) oraz ścisłą współpracę w realizacji usług z najbliższym otoczeniem osoby starszej (zgodnie z zasadą pomocniczości). Dzięki realizacji przedsięwzięcia nastąpi podtrzymanie lub poprawa sprawności fizycznej najstarszych członków lokalnej społeczności, zapewnienie im dobrej kondycji psychicznej oraz integracji ze społecznością w stopniu adekwatnym do indywidualnych możliwości i potrzeb, utrzymanie stabilnego stanu zdrowia, uniknięcie powikłań związanych z hospitalizacją, długotrwałą lub przewlekłą chorobą, uniknięcie powikłań wynikających z długotrwałego unieruchomienia (odparzenia, odleżyny, przykurcze, powikłania układu oddechowego, pokarmowego, krążenia), podtrzymanie lub zwiększenie samodzielności, zmniejszanie izolacji społecznej. Bardzo istotną kwestią jest również kompensowanie ograniczonej zdolności do samodzielnego poruszania się przy pomocy osoby drugiej.

<p>Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne</p>	<p>8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej 9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 12/P – Aktywizacja seniorów 13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami 16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN 17/P – MODA NA SENIORA – edycja II 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia 13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE</p>
--	--

<p>Numer i nazwa przedsięwzięcia</p>	<p>16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN</p>
<p>Podmioty odpowiedzialne za realizację</p>	<p>Spółdzielnia Socjalna WODKAN</p>
<p>Krótki opis sytuacji problemowej</p>	<p>Pośród licznych problemów zdiagnozowanych w sferze społecznej znajdują się m.in. bezrobocie, ubóstwo, niskie zarobki mieszkańców i związane z tym zubożenie społeczności lokalnej. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia</p>

	<p>psychicznego dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Jednym z istotnych elementów mogących przeciwdziałać zdiagnozowanym problemom jest rozwój sektor ekonomii społecznej. W chwili obecnej na terenie gminy Komarówka Podlaska funkcjonują trzy podmioty ekonomii społecznej, tj. Spółdzielnia Socjalna „Świt” – spółdzielnia osób prawnych, wpisana do Rejestru Przedsiębiorców 31.12.2014 r. Spółdzielnia pozyskała środki na aktywizację zawodową osób bezrobotnych, wiodącą działalnością jest produkcja pelletu drzewnego. W chwili obecnej spółdzielnia jest w likwidacji. Spółdzielnia Socjalna „Robótka” – spółdzielnia osób fizycznych, wpisana do Rejestru Przedsiębiorców 11.12.2013 r. W ramach spółdzielni powstał sklepik z odzieżą i sklep spożywczo-przemysłowy. Wyżej wymienione spółdzielnie posiadają swoje siedziby na obszarze rewitalizacji. Dodatkowo na terenie gminy Komarówka Podlaska od 2022 r. funkcjonuje od 2022 r. Spółdzielnia Socjalna WODKAN. Siedziba spółdzielni znajduje się na w miejscowości Derewiczna. Prowadzi ona działalność w zakresie systemu zaopatrzenia w wodę i nawadniania.</p>	
<p>Zakres realizowanego przedsięwzięcia</p>	<p>Głównym celem przedsięwzięcia jest wsparcie potencjału istniejącej Spółdzielni Socjalnej WODKAN przyczyniającej się do rozwoju i upowszechnianie ekonomii społecznej, w tym wzrost zatrudnialności w sektorze ekonomii społecznej w gminie Komarówka Podlaska, w szczególności w wyznaczonym obszarze rewitalizacji.</p> <p>Zakres projektu obejmuje wsparcie tworzenie nowych miejsc pracy i utrzymanie tych miejsc w podmiocie ekonomii społecznej, a także usługi wspierające rozwój podmiotu realizowane w szczególności za pośrednictwem BUR, działania w zakresie podnoszenia kwalifikacji i doświadczenia zawodowego pracowników, a także budowanie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego w zakresie działań wspierających ekonomię społeczną. W efekcie realizacji projektu nastąpi rozwój istniejącej spółdzielni socjalnej, m.in. w kierunku obsługi infrastruktury i obiektów powstałych w ramach projektów rewitalizacyjnych, w tym zrewitalizowanego stadionu w Komarówce Podlaskiej, prowadzenie Manufaktury Aktywności Społecznej w Żeliźnie, czy Izby Regionalnej w Kolembrodach (np. sprzątanie obiektów, pielęgnacja przestrzeni wokół obiektów).</p>	
<p>GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Ze względu na specyfikę przedsięwzięcia projekt sam w sobie wpływa na zwiększenie dostępności do rynku pracy osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami.</p>	
<p>Powiązania z celami</p>	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej</p> <p>1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej</p> <p>1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji</p>	<p>Realizacja projektu wpłynie na urzeczywistnienie przedmiotowego celu strategicznego. Opierając się na zasadzie solidarności, odpowiedzialności społecznej i zrównoważonego rozwoju, ekonomia społeczna jest przedstawiana jako alternatywa dla rozwiązywania różnych problemów współczesnego społeczeństwa, zwłaszcza integracji zawodowej osób słabszych. Mając na względzie fakt, iż w przypadku osób wykluczonych społecznie znalezienie i utrzymanie zatrudnienia, a stosowanie klasycznych instrumentów (szkolenia, doradztwo itd.) często nie przynosi oczekiwanych efektów, przedsięwzięcie przyczyni się do znacznej poprawy sytuacji mieszkańców będących w gorszym położeniu. Udzielone wsparcie, które obejmuje także doświadczenie i nabycie nawyku pracy, umożliwi wejście</p>

	1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	lub powrót na otwarty rynek. W celu zagwarantowania długotrwałej możliwości funkcjonowania przez podmiot niezbędne jest stałe podnoszenie kwalifikacji zatrudnionego personelu, co przekłada się bezpośrednio na wszechstronny rozwój konkretnych jednostek, a także procentuje wzmocnieniem kapitału społecznego. Realizacja tego rodzaju przedsięwzięć wpływa również na budowanie wizerunku społecznie odpowiedzialnego samorządu.		
	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej 2.1 Ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji 2.2 Rozwój przedsiębiorczości	Planowane przedsięwzięcie wpłynie bez wątpienia na realizację przedmiotowego celu strategicznego. Projekt przyczyni się do powstania i utrzymania nowych miejsc pracy, co wpłynie na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy. Projekt znacznie zwiększy szanse na zatrudnienie osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.		
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej	Realizacja przedsięwzięcia wpłynie na znaczny rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska, w tym wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Spółdzielnia socjalna skupia swoją działalność na reintegracji społecznej i zawodowej członków spółdzielni. Wygenerowane nadwyżki bilansowe będzie mogła przeznaczyć na dalszą społeczną reintegrację członków/pracowników.		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	Nie dotyczy	Działki ewidencyjne:	Nie dotyczy
	Lokalizacja w granicach obszaru rewitalizacji			
	TAK		NIE *(wymagane uzasadnienie)	
			NIE DOTYCZY	
			✓	
	UZASADNIENIE – Nie dotyczy			
Okres realizacji	2024-2025			
Łączna wartość przedsięwzięcia	500 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	0,00 zł		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	425 000,00 zł (Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027)		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 zł		
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	75 000,00 zł		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby	0	2	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularz rekrutacyjny Zaświadczenie z PUP o posiadaniu statusu osoby bezrobotnej/ długotrwale bezrobotnej
Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	osoby	0	2	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularz rekrutacyjny Zaświadczenie z PUP o posiadaniu statusu osoby długotrwale bezrobotnej
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie.	osoby	0	1	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularz rekrutacyjny Orzeczenie o niepełnosprawności/stopniu niepełnosprawności
Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	sztuki	0	1	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Umowa o dofinansowanie projektu z Instytucją Zarządzającą
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	EPC	0	2	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Umowy o prace Listy płac
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	0	2	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Certyfikaty/zaświadczenia potwierdzające nabycie kwalifikacji
Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	osoby	0	2	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Oświadczenia w zakresie sytuacji uczestników form wsparcia
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				

Przedsięwzięcie bezpośrednio wpłynie na wzrost zatrudnienia i integracji społecznej w obszarze rewitalizacji, ze szczególnym ukierunkowaniem na tworzenie miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej. Dzięki temu nastąpi poprawa dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem. Efektem prowadzonych działań będzie zahamowanie zjawiska uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych. W efekcie rozwoju istniejącego podmiotu ekonomii społecznej ich członkom zostanie umożliwione odbudowanie i podtrzymywanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy i zamieszkania. Oprócz tego uzyskają oni szansę na odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Skoordynowane działania ukierunkowane na aktywizację zawodową mieszkańców obszaru będą sprzyjały zatrzymaniu negatywnych trendów, związanych z zarobkowym odpływem migracyjnym zwłaszcza młodych osób, negatywnie wpływającym na perspektywy rozwojowe regionu.

Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej</p> <p>9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>12/P – Aktywizacja seniorów</p> <p>13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami</p> <p>15/P –Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>17/P – MODA NA SENIORA – edycja II</p> <p>5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”</p> <p>6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia</p> <p>13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE</p>
---	--

Numer i nazwa przedsięwzięcia	17/P – MODA NA SENIORA – edycja II
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej
Krótki opis sytuacji problemowej	<p>W ramach projektu pn. „Moda na Seniora- utworzenie klubu seniora w Komarówce Podlaskiej” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 oś priorytetowa 11. Włączenie społeczne Działanie 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne w miejscowości Komarówka Podlaska utworzono Klub Seniora oraz wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego, pielęgnacyjnego i wspomagającego. Klub Seniora został utworzony w specjalnie do tego wyremontowanym budynku byłego Domu Ludowego (ul. Ks. Jana Rudnickiego 23). Projekt zakładał wzrost dostępności usług społecznych dostosowanych do specyficznych potrzeb mieszkańców Gminy Komarówka Podlaska dla 120 osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez rozwój środowiskowych form pomocy dla osób starszych (kluby seniora) oraz utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. Projekt stanowi odpowiedź na potrzeby, problemy i zdiagnozowane deficyty w zakresie usług społecznych na terenie Gminy Komarówka Podlaska. Dzięki wsparciu działalności klubu seniora oraz wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, nastąpi wzrost dostępności do wysokiej jakości usług społecznych użyteczności publicznej dla 120 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z terenu Gminy Komarówka Podlaska.</p>

	<p>Realizowane przedsięwzięcie cieszyło się bardzo dużym powodzeniem. Liczba chętnych uczestników projektu przewyższała liczbę dostępnych miejsc. W trakcie prowadzonej partycypacji społecznej na etapie opracowywania GPR mieszkańcy bardzo mocno akcentowali potrzebę kontynuacji tego przedsięwzięcia. Mając na względzie istniejące zaplecze techniczne oraz materiałowego powstałego w ramach poprzedniego projektu oraz tak duże potrzeby społeczności lokalne, zasadnym jest podjęcie kolejnych działań w tym zakresie. Realizacja tego rodzaju przedsięwzięcia jest również zasadna ze względu zdiagnozowane na etapie delimitacji problemu sfery społecznej dotyczące niekorzystnej zmiany struktury wieku mieszkańców oraz starzejącego się społeczeństwa. W obszarze rewitalizacji zauważalny jest wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. O koncentracji problemu niekorzystnej struktury wiekowej oraz pogłębiającym się procesie starzenia się społeczeństwa świadczą dane dotyczące wskaźnika zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w 2021 r. W obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie dodatnim (3,68), co oznacza, iż udział ludności w wieku poprodukcyjnym ciągle rośnie.</p> <p>Niekorzystnie kształtują się również prognozy GUS, które wskazują na pogłębiających się problem starzenia się populacji mieszkańców. Taki stan rzeczy będzie generował szereg problemów niekorzystnie wpływających na sytuację, np. wzrost kosztów opieki zdrowotnej i świadczenia opieki nad osobami starszymi. Wobec czego istnieje potrzeba podjęcia interwencji w zakresie rozwoju usług opiekuńczych, które pomogą seniorom nie tylko w codziennym funkcjonowaniu, ale również pozwolą na utrzymanie ich w jak najlepszej kondycji fizycznej i psychicznej w jak najdłuższym okresie.</p> <p>W przeważającej części mieszkańcy obszaru rewitalizacji to ludność o niskim statusie materialnym, wykluczona bądź zagrożona wykluczeniem społecznym. Znajomość statusu materialnego lokalnego społeczeństwa pozwala wnioskować, iż mieszkańcy są w stanie zapewnić jedynie podstawowe potrzeby. Niestety potrzeby wyższego rzędu (takie jak rozwój osobisty, podróże) ze względu na barierę finansową nie są realizowane. Poza tym, dla mieszkańców charakterystyczne są takie postawy jak: marazm, bierność, barak uczestnictwa w życiu społecznym. Wobec tego, celem działań projektowych, w tym organizowanych wyjazdów poza teren miejscowości jest umożliwienie zaspokojenia potrzeb wyższego rzędu (obcowania z kulturą czy sztuką w trakcie zwiedzania wystaw w muzeach czy oglądania spektakli w teatrach). Poza tym, celem będzie nie tylko relaks na świeżym powietrzu i dobra zabawa, ale przede wszystkim integracja seniorów.</p>
<p>Zakres realizowanego przedsięwzięcia</p>	<p>Planowane przedsięwzięcie stanowi bezpośrednią kontynuację podjętych wcześniej działań. Podstawowym jego zamierzeniem jest rozwój usług opiekuńczych oraz usług asystenckich. Wsparcie prowadzić będzie do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej oraz liczby osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej.</p> <p>Głównym celem projektu jest rozwoju usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej oraz rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami na terenie gminy Komarówka Podlaska.</p> <p>Zakres rzeczowy projektu obejmować będzie m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej o 10 miejsc oraz liczby osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej o 10 osób w stosunku do pierwotnej liczby. 2. Realizacja oferty zajęć i warsztatów stacjonarnych dla członków Klubów Seniora, np. zajęć dla seniorów pozwalających na uzyskanie wiedzy i umiejętności praktycznych, przydatnych w samodzielnym funkcjonowaniu w społeczeństwie informacyjnym (rozwój kompetencji cyfrowych), wspierających dbałość o zdrowie i aktywność ruchową seniorów –np. kurs dbałości o wygląd, warsztaty zdrowego stylu życia –wykłady i zajęcia praktyczne na temat zdrowego odżywiania i diety w wieku senioralnym połączone ze wspólnym przygotowaniem zdrowych i smacznych posiłków, dostosowanych do potrzeb zdrowotnych organizmów osób starszych oraz zajęcia ruchowe o charakterze profilaktyki zdrowotnej, zachęcające do aktywności fizycznej i dostosowane do wieku uczestników i kondycji seniorów.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Realizacja zajęć mających służyć z jednej strony integracji wewnątrz- i międzypokoleniowej wokół wspólnych zainteresowań, a z drugiej umożliwić seniorom podjęcie aktywnych działań na rzecz lokalnej społeczności – np., warsztaty twórcze (nauka nowych form twórczości z wykorzystaniem kreatywności seniorów, warsztaty muzyczne/wokalne/teatralne, rękodzielnicze, kulinarne, itp). 4. Organizacja zajęć wyjazdowych 1-dniowych i kilkudniowych. Uczestnicy wyjazdów będą mieli czas by się bliżej poznać, by porozmawiać, bawić się razem. Będzie to również dobry czas na zapoznanie się z dziedzictwem kulturowym oraz naturalnym kraju. Dzięki wyjazdom seniorzy zostaną włączeni do życia społecznego – poznają zasady „poruszania się” w społeczeństwie (zwiedzanie muzeów, pobyt w kinie, itd.). Wyjazdy pozwolą również na promowanie aktywnych postaw seniorów –pokażą im, że w każdym wieku można być aktywnym uczestnikiem toczącego się życia społecznego, pozwolą na rozwój zainteresowań i pasji, zniesienie barier i oporów psychologicznych dot. niewiedzy w zakresie poruszania się po różnych miejscach (seniorzy często myślą, że nie potrafią czegoś zrobić, że idąc do kina czy jadąc gdzieś nie będą wiedzieli jak się zachować; że nie poradzą sobie). Realizacja zajęć wyjazdowych dla członków KS, czyli osób w zbliżonym wieku, będzie znakomitą sposobem na zawarcie nowych znajomości i na zerwanie z samotnością. Nierzadko osoby takie, ze względu na barierę finansową oraz/lub braku wolnego czasu, nie mogły pozwolić sobie na tego rodzaju wyjazdy. Dlatego będą one stanowiły zarówno doskonały sposób na włączenie społeczne seniorów, jak również spełnienie ich marzeń. 5. Organizacja pomocy psychologicznej. 6. Organizacja zajęć wpierających pozostawanie w dobrej kondycji fizycznej w jak najdłuższym okresie np. zajęcia z masażystą czy fizjoterapeutą, warsztaty prozdrowotne, gimnastyka umysłu (ćwiczenia usprawniające pamięć, warsztaty dietetyczno - kulinarne (połączenie teorii z praktyką), muzykoterapia relaksacyjna, warsztaty kosmetyczne. 7. Szkolenia z samoobrony seniorów, joga, zajęcia ruchowe, zajęcia florystyczne. 8. Zakup wyposażenia, sprzętu, materiałów, narzędzi, itd. niezbędnych do prowadzenia bieżącej działalności przez kluby seniora oraz realizowanych przez nie działań. 9. Realizacja zajęć wynikających z diagnozy przeprowadzonych potrzeb. 10. Rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami. <p>W związku z faktem, iż jest to kontynuacja realizowanego przedsięwzięcia klub seniora prowadzony będzie w poprzedniej lokalizacji, tj. usytuowanych na obszarze rewitalizacji – miejscowość Komarówka Podlaska (ul. Ks. Jana Rudnickiego 23). Wsparciem w ramach klubu seniora będą mogły być objęte zarówno osoby z obszaru rewitalizacji, jak i spoza niego. Taki sposób postępowania ma pozytywny wpływ na zmniejszenie stygmatyzacji osób zamieszkujących zdegradowane tereny oraz wpływa na „rozmycie granic” takiego obszaru. Jednocześnie zaplanowano preferencyjne uczestnictwo mieszkańców wyznaczonego obszarów rewitalizacji (kryteria premiujące mieszkańców tychże obszarów).</p>
<p>GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności</p>	<p>Budynki, w których funkcjonują Kluby Seniora posiadają dostosowanie dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami. W razie stwierdzenia takiej potrzeby w momencie dokonywania szczegółowej diagnozy grupy docelowej projektu podjęta zostanie decyzja o ewentualnej konieczności zakupu dodatkowego wyposażenia pozwalającego na zapewnienie pełnego dostępu do uczestnictwa w projekcie osobom z niepełnosprawnościami (np. pętla indukcyjna, program do audiodeskrpcji czy usługa tłumacza języka migowego, itd.).</p>

osobom ze szczególnymi potrzebami				
Powiązania z celami	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.1. Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	W efekcie realizacji przedsięwzięcia nastąpi znaczne rozszerzenie usług społecznych, tym opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej oraz usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami. Grupę docelową będą stanowili mieszkańcy w wieku senioralnym, tj. 60+ oraz osoby z niepełnosprawnościami. Projekt przyczyni się do włączenia społecznego grup defaworyzowanych. Zapewni mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju		
	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	-		
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej	Projekt wpisuje się w realizację przedmiotowego celu strategicznego. Odpowiada na potrzeby i oczekiwania społeczności lokalnej w zakresie stworzenia przestrzeni pozwalającej na ciekawe i aktywne spędzanie czasu wolnego oraz rozwój pasji i zainteresowań. Realizowane zajęcia wpłyną m.in. na podniesienie wiedzy ekologicznej mieszkańców, co przyczyni się do ochrony środowiska naturalnego. Zakłada zakup sprzętu i wyposażenia charakteryzującego się zmniejszonym poborem zużycia energii.		
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	ul. Ks. Jana Rudnickiego 23	Działki ewidencyjne:	247
	Lokalizacja w graniach obszaru rewitalizacji			
	TAK		NIE *(wymagane uzasadnienie)	
	✓			
UZASADNIENIE – Nie dotyczy				
Okres realizacji	2024-2025			
Łączna wartość przedsięwzięcia	1 000 000,00 zł			
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	0,00 zł		
	Środki prywatne	0,00 zł		
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	850 000,00 zł (Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027)		
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 zł		

	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	150 000,00 zł (wkład rzeczowy w postaci niepieniężnej)		
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji				
Wskaźniki produktu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby	0	40	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia
Liczba osób objętych usługami asystenckimi w programie	osoby	0	5	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia Orzeczenie o niepełnosprawności/ o stopniu niepełnosprawności
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	0	5	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia Orzeczenie o niepełnosprawności/ o stopniu niepełnosprawności
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba nowoutworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	sztuki	0	10	Umowa o dofinansowanie projektu z Instytucją Zarządzającą
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				

Efektem realizacji projektu będzie przede wszystkim wzmocnienie pozytywnych zmian w grupie 60+ z obszaru rewitalizacji oraz całej gminy Komarówka Podlaska. Dzięki niemu wśród seniorów nastąpi obniżenie poczucia wykluczenia społecznego i lęku przed osamotnieniem. Przyczyni się również do aktywizacji i integracji wewnątrz- i międzypokoleniowej dla seniorów, poprzez dostarczenie im koniecznej wiedzy, umiejętności i możliwości do samodzielnego funkcjonowania w nowoczesnym świecie. Przeprowadzone działania pozwolą na zwiększenie kompetencji cyfrowych seniorów. Edukacja cyfrowa seniorów przyniesie korzyści nie tylko dla nich – a także dla osób z ich otoczenia. Mowa tutaj o korzyściach w wielu sferach życia: komunikacji i utrzymania relacji, zdrowia i opieki, a także rozwoju i wypoczynku oraz aktywności konsumenckiej. Co ważne, umiejętność korzystania z komputera, telefonu bądź komunikatorów i aplikacji mobilnych umożliwią seniorom nie tylko utrzymanie kontaktu, czy rozwój zainteresowań, lecz wpłyną również na wzrost ich pewność siebie, satysfakcję oraz poczucie podążania z duchem czasu. Inną korzyścią jaką przyniesie edukacja cyfrowa seniorów jest ich włączenie do życia społecznego, obywatelskiego, kulturalnego. Przede wszystkim dlatego, że przy pomocy urządzeń cyfrowych możliwe jest zaczerpnięcie informacji zarówno w kwestiach około-medycznych, urzędowych czy konsumenckich, a także np. o tym co ciekawego dzieje się w danym mieście/społeczności. Przestrzeń cyfrowa jako źródło wiedzy i informacji szczególnego znaczenia nabiera dla osób o niskiej mobilności, np. w związku z problemami z chodzeniem. Zresztą także dla chodzących osób, jednak obciążonych różnymi schorzeniami, urządzenia cyfrowe dostarczają możliwości podnoszących ich poziom (i poczucie) bezpieczeństwa.

Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej</p> <p>9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>12/P – Aktywizacja seniorów</p> <p>13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami</p> <p>15/P –Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN</p> <p>5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”</p> <p>6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia</p> <p>13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE</p>
---	--

Numer i nazwa przedsięwzięcia	18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska
Podmioty odpowiedzialne za realizację	Gmina Komarówka Podlaska
Krótki opis sytuacji problemowej	<p>Wśród wielu elementów decydujących o jakości przestrzenno-funkcjonalnej zamieszkiwanego obszaru znajdują się kwestie oświetlenia. Wpływają one nie tylko na komfort poruszania się po obszarze gminy, lecz przede wszystkim na bezpieczeństwo mieszkańców. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej łączna liczba punktów świetlnych na terenie gminy wynosi 588 szt., z czego 569 szt. wymaga podjęcia bezdyskusyjnie pilnych prac modernizacyjnych i wymiany na nowe. Stan techniczny pozostałych też nie jest zadowalający. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji znajduje się łącznie 160 punktów świetlnych (27,21%). Wskaźnik obrazujący udział punktów oświetleniowych wymagających wymiany kształtuje się dla gminy na poziomie 96,77%, czyli zdecydowana większość wymaga wymiany. W wyznaczonym obszarze rewitalizacji zaś 100% wszystkich punktów wymaga modernizacji.</p> <p>Wśród głównych problemów mieszkańców gminy Komarówka Podlaska, w tym wyznaczonego obszaru rewitalizacji znajdują się: 1) przestarzały system oświetlenia ulicznego (zdiagnozowano problemy: w niektórych miejscach braki w oświetleniu - istniejące punkty</p>

	<p>światłne są zepsute i nie są użytkowane; część punktów jest wyeksploatowana - nie są w stanie zapewnić wymaganego poziomu oświetlenia ulic; zidentyfikowano newralgiczne miejsca pozbawione właściwego oświetlenia lub nieprawidłowo oświetlone - pozostawione w bieżącym stanie stanowią czynnik ryzyka, m.in. przyczynę wypadków); 2) mieszkańcy odczuwają niedogodności szczególnie w okresie jesienno-zimowym (zagrożenia występują przed właściwym zaciemnieniem, kiedy lampy nie zostały jeszcze włączone lub znajdują się w fazie włączenia) -brak oświetlenia części dróg lub słabo funkcjonujące źródła światła powodują nie tylko dyskomfort, lecz również poważne zagrożenie dla uczestników ruchu (zwłaszcza dla osób nie znających terenów/ przyjezdnych) ; 3)w zakresie miejscowości wiejskich, gdzie zabudowa zwykle ma charakter rozproszony, lub skoncentrowany wzdłuż drogi głównej, budynki/budowle i obiekty znajdują się w znacznych odległościach od siebie, przez co oświetlenie uliczne stanowi jeden z podst. czynników warunkujących poziom życia/pracy/działalności; 4)brak jednolitości infrastruktury oświetlenia (na przestrzeni lat zamontowano różne źródła światła o odmiennych kształtach i rodzajach, możliwościach i potencjale funkcjonowania), co wpływa na jakość użytkowania szeroko pojętej infrastruktury gminy (w tym także na ocenę atrakcyjności obszaru). Problemy Policji oraz osób przejeżdżających przez teren gminy Komarówka Podlaska, w tym wyznaczonego obszaru rewitalizacji- niewystarczający poziom komfortu oraz bezpieczeństwa poruszania się po drogach publicznych.</p>	
<p>Zakres realizowanego przedsięwzięcia</p>	<p>Głównym celem projektu jest podniesienie jakości życia na terenie gminy Komarówka Podlaska poprzez wdrożenie rozwiązań gospodarki niskoemisyjnej. Przedmiotowy cel zostanie osiągnięty w efekcie realizacji celów szczegółowych: 1. Poprawa jakości powietrza dzięki redukcji emisji zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla środowiska, 2. Racjonalizacja zużycia energii finalnej i obciążeń sektora samorządowego 3. Zwiększenie komfortu zamieszkiwania dzięki uzupełnieniu brakującej infrastruktury oświetlenia ulicznego. W ramach projektu dokonamy wymiany 583 sztuk opraw oświetlenia dróg, ulic, placów i miejsc publicznych w gminie Komarówka Podlaska, która są nieenergooszczędne na nowe oprawy.</p>	
<p>GPR Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Zakres rzeczowy projektu nie odnosi się do działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.</p>	
<p>Powiązania z celami</p>	<p>Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>W efekcie realizacji projektu nastąpi zwiększenie komfortu i jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz pozostałej części gminy Komarówka Podlaska poprzez polepszenie stanu oświetlenia dróg i ulic. Nastąpi podniesienie niezawodności funkcjonowania oświetlenia ulicznego, dzięki czemu nastąpi znaczne zwiększenie bezpieczeństwa poruszania się po drogach. Kolejny z efektów to zmniejszenie kosztów zakupu energii elektrycznej oraz bieżącej eksploatacji systemu oświetlenia (w tym napraw, remontów, konserwacji), co przełoży się na konkretne oszczędności finansowe w budżecie gminy i pozwoli na realizację kolejnych przedsięwzięć m.in. w zakresie zwiększenia włączenia społecznego i przeciwdziałania marginalizacji mieszkańców.</p>

	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	-			
	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego	Przedsięwzięcie wpływa na realizację przedmiotowego celu strategicznego. Dzięki niemu nastąpi dostosowanie oświetlenia do istniejącego układu zabudowy i uwarunkowań infrastrukturalnych. Wpłyne to na poprawę estetyki gminy Komarówka Podlaska poprzez ujednoczenie systemu - ujednoczenie opraw, równomierność oświetlenia. Przedsięwzięcie wpisuje się w realizację przedmiotowego celu strategicznego. Dotyczy ono bezpośrednio wdrożenia rozwiązań pozwalających na zmniejszenie energochłonności istniejącego systemu oświetlenia ulicznego, co w konsekwencji będzie prowadzić do poprawy jakości środowiska naturalnego- ograniczenia emisji szkodliwych gazów i pyłów.			
Lokalizacja przedsięwzięcia	Adres:	-	Działki ewidencyjne:	-	
	Lokalizacja w granicach obszaru rewitalizacji				
	TAK		NIE *(wymagane uzasadnienie)		NIE DOTYCZY
	✓		✓		
	*UZASADNIENIE – Przedsięwzięcie ma charakter systemowy i obejmuje teren całej gminy Komarówka Podlaska, w tym wyznaczony obszar rewitalizacji. Realizacja przedsięwzięcia w takim zakresie (nie tylko ograniczenie do obszaru rewitalizacji) jest podyktowana względami ekonomicznymi, środowiskowymi (znacznie większe oddziaływanie w zakresie ochrony środowiska) oraz społecznymi (zwiększanie komfortu poruszania się po drogach oraz wzrost bezpieczeństwa na znacznie większym terenie).				
Okres realizacji	2024				
Łączna wartość przedsięwzięcia	1 107 700,00 zł				
Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia:	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych:	886 160,00 zł (Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategiczny)			
	Środki prywatne	0,00 zł			
	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS:	0,00 zł			
	Środki pochodzące z innych źródeł:	0,00 zł			
	Wkład podmiotu odpowiedzialnego za realizację przedsięwzięcia	221 540,00 zł			
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji					
Wskaźniki produktu					
Nazwa wskaźnika		Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba nowych/zmodernizowanych punktów świetlnych		sztuki	0,00	583	Audyt energetyczny oświetlenia ulicznego

Wskaźniki rezultatu				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Liczba osób korzystających ze zmodernizowanej infrastruktury	osoby	0,00	600	Dane ewidencji ludności prowadzone przez UG
Opis rezultatu w odniesieniu do celu rewitalizacji				
<p>Realizacja proj. przyniesie korzyści społeczno-gospodarcze zarówno w wymiarze lokalnym, jak i regionalnym. Inwestycja realizuje założenia polityki energetycznej kraju, regionu, jest wyrazem lokalnych zobowiązań gminy Komarówka Podlaska. W jego efekcie nastąpi ograniczenie zapotrzebowania na energię finalną, co przełoży się na zmniejszenie zużycia konwencjonalnych surowców energetycznych oraz poprawę efektywności ich wykorzystywania (racjonalna gospodarka zasobami i realizacja zasady zrównoważonego rozwoju). Dzięki niemu zmniejszeniu ulegnie negatywny wpływ energetyki zawodowej na środowisko. Efektem redukcji emisji zanieczyszczeń do atmosfery będzie poprawa stanu środowiska. Nie bez znaczenia są także korzyści społeczne. W ujęciu lokalnym przedsięwzięcie wpłynie na zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy Komarówka Podlaska w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa poruszania się po drogach (wymiana przestarzałych i słabo/nieodpowiednio/nieświecących źródeł światła). Dzięki niemu nastąpi redukcja zagrożeń i wypadków (podniesienie jakości życia na terenie gminy). Realizacja inwestycji w dłuższym horyzoncie czasowym, poza natychmiastowymi odczuwalnymi korzyściami dla interesariuszy bezpośrednich, tj. Wnioskodawcy i mieszkańców gminy Komarówka Podlaska (*poprawa bezpieczeństwa poruszania się po drogach publicznych, *możliwość wykorzystania powstałych w budżecie JST oszczędności na realizację inwestycji wpływających na podniesienie jakości i komfortu życia mieszkańców), przyniesie również szereg korzyści długofalowych: *racjonalizacja użytkowania zasobów energetycznych, *zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, *poprawa warunków zamieszkania, *poprawa infrastrukturalnych warunków rozwoju przedsiębiorczości, zatrudnienia i mobilności zawodowej mieszkańców.</p>				
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej 2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprównościami 6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia 8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej 9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej 9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu 10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska 14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na ternie Gminy Komarówka Podlaska</p>			

5.2.2 Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Numer i nazwa projektu	1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej		
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Gmina Komarówka Podlaska Parafia pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Komarówce Podlaskiej		
Zakres realizowanych działań	<p>Problemem jest niewystarczający poziom zachowania obiektu zabytkowego. Jednocześnie w świadomości społeczności lokalnej żywe jest przeświadczenie o niezbędności zachowania lokalnego dziedzictwa kulturowego w odpowiednim stanie dla przyszłych pokoleń. Wśród głównych problemów Parafii należy wymienić: niewystarczający poziom ochrony zabytku stanowiących bogactwo regionu i mogącego mieć znaczny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy nie tylko obszaru rewitalizacji, ale całej gminy Komarówka Podlaska; niedostateczne wykorzystanie infrastruktury zabytku dla celów kulturalnych i społecznych (istniejący zabytek ma ogromny potencjał - w tym lokalowy); ograniczone środki budżetowe Parafii uniemożliwiające samodzielne przeprowadzenie niezbędnych prac remontowych i konserwatorskich zabytku, zabezpieczających je przed degradacją niepodjęcie aktualnych pilnie działań w zakresie zabytku wpływa na postępujące niszczenie dorobku dziedzictwa kulturowego regionu. Głównym celem przedsięwzięcia jest zwiększenie efektywności wykorzystania istniejącego potencjału dziedzictwa historyczno-kulturowego obszaru rewitalizacji w celu osiągnięcia korzyści społecznych i gospodarczych. Cele szczegółowe obejmują 1. Podniesienie jakości zabytkowej infrastruktury, 2. Zwiększenie oferty kulturalno-turystycznej gminy, 3. Wzrost kapitału społecznego gminy. Zakres przedsięwzięcia obejmuje wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych budynku byłej plebanii w Zespole Kościoła Parafialnego pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Komarówce Podlaskiej, wpisanym do rejestru zabytków. Prace remontowe obejmują w szczególności: skucie tynków wewnętrznych, remont i wymianę stolarki okiennej, modernizację instalacji elektrycznej, odtworzenie tynków i okładzin architektonicznych wraz z warstwami izolacyjnymi, odtworzenie okien i drzwi (remont i wymiana stolarki okiennej i drzwiowej) oraz rynien i rur spustowych.</p>		
Oddziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓	✓	✓
Wpływ na cele rewitalizacji	<p>W wymiarze regionalnym projekt przyczyni się do rozwoju turystyki, która stanowi ważny element gospodarki nie tylko obszaru rewitalizacji, ale całej gminy Komarówka Podlaska. W dłuższej perspektywie wzrost liczby turystów odwiedzających region przyczyni się także do rozwoju usług towarzyszących turystyce i wykorzystania możliwości synergii branży turystycznej z innymi branżami, co wiąże się ze zwiększeniem dochodów gospodarstw domowych i powstaniem nowych miejsc pracy, a także wzrostem atrakcyjności inwestycyjnej obszaru. W efekcie zagospodarowania zdegradowanej przestrzeni publicznej nastąpi poprawa obsługi znacznej części obszaru rewitalizacji i stworzone zostaną nowe możliwości rozwoju (np. rozwój turystyki). Zachowuje on elementy istotne dla spójności wizualnej i krajobrazu kulturowego. Projekt pozytywnie wpłynie na jakość zagospodarowania przestrzeni publicznych. Przeprowadzone prace konserwatorskie i restauratorskie będą sprzyjać uzupełnieniu i uporządkowaniu układu przestrzennego obszaru rewitalizacji. Projekt przywraca wartości użytkowe i przestrzenne obiektom oraz wpływa na poprawę estetyki i funkcjonalności przestrzeni. W ramach przedsięwzięcia przeprowadzone zostaną prace</p>		

	wpływające na poprawę efektywności energetycznej budynku, co przełoży się na kwestie ochrony środowiska naturalnego. W efekcie realizacji przedsięwzięcia nastąpi zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru rewitalizacji, co przełoży się na rozwój tej branży działalności gospodarczej. Projekt pobudzi lokalną gospodarkę, głównie branżę turystyczną, wpłynie na zwiększenie liczby odwiedzających region turystów, co przyniesie wymierne efekty ekonomiczne lokalnej społeczności.
Szacowany koszt:	450 000,00 zł
Źródła finansowania	- Rządowy Program Odbudowy Zabytków
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych</p> <p>3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami</p> <p>6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia</p> <p>8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej</p> <p>9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami</p> <p>14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej</p> <p>18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska</p> <p>5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”</p> <p>9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu</p> <p>10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska</p>

Numer i nazwa projektu	2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska	
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Gmina Komarówka Podlaska Parafia pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Kolembrodach Parafia pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Komarówce Podlaskiej	
Zakres realizowanych działań		<p>Kościół Parafialny pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Kolembrodach został pierwotnie wybudowany jako drewniana cerkiew greckokatolicka. Według podań została wybudowana przez Jana III Sobieskiego jako wotum dziękczynne dla Matki Boskiej. Miał on się tu następnie modlić przed wyruszeniem na wyprawę wiedeńską. Kościół jest drewniany, na podmurówce, o konstrukcji zrębowej, obustronnie oszalowany. Korpus ma trójnawowy, bazylikowy, na planie prostokąta, z wieżami od frontu. Niewyodrębnione z nawy prezbiterium zamknięte jest ścianą prostą, ujęte po bokach dwiema prostokątnymi, symetrycznymi zakrystiami. W drewnianym (ze złożonymi elementami) ołtarzu głównym znajduje się XVII-wieczny obraz Matki Boskiej zwanej Kolembrodzką, ofiarowany przez Jana III Sobieskiego. Jest to bizantyjska ikona malowana temperą na desce, przedstawiająca Matkę Boską z Dzieciątkiem Jezus na rękach, na złotym, wyłaczanym tle.</p> <p>Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Parafia_Nawiedzenia_Naj%C5%9Bwi%C4%99tszej_Maryi_Panny_w_Kolembrodach</p>

Kościół Parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa - murowany, wybudowano w latach 1908 - 1912 według projektu inż. Jana Olearskiego z Radzyna Podlaskiego i ze składek parafian (stary został zamieniony na szkołę i pełnił tę funkcję aż do rozbiórki w latach 80-tych). Kiedy podczas I wojny światowej saperzy rosyjscy wysadzili w powietrze wieżę, kościół uległ poważnym zniszczeniom. Do jego odbudowy przystąpiono w 1921 roku. Trwała ona aż do 1925, postawiono też wtedy murowane ogrodzenie, plebanie, dom służby kościelnej i wikarówkę. Kościół w Komarówce jest nieorientowany, fasadą skierowany na południe. Zbudowany z czerwonej cegły, w stylu neogotyckim, i posadowiony na granitowym cokole, na zewnątrz otynkowany jedynie w polach dekoracyjnych blend i fryzów. Jest trójnawową bazyliką na rzucie krzyża łacińskiego. Nawy są czteroprzęsłowe, główna dwukrotnie szersza od bocznych.

Źródło: <https://www.facebook.com/people/Parafia-Naj%C5%9Bwi%C4%99tszego-Serca-Pana-Jezusa-w-Komar%C3%B3wce-Podlaskiej/100067033538559/>

Nawę główną poprzedza jednoprzęsłowy masyw frontowy, który w przyziemiu mieści kruchtę główną, a nad nią lożę chóru muzycznego. Z południowo-wschodniego narożnika korpusu wyrasta wieża, optycznie dominująca nad całością (jest ponad dwukrotnie wyższa od korpusu). Prezbiterium ma szerokość nawy głównej i trójboczne zamknięcie. Do jego boków przystawione są prostokątne budynki zakrystii (od zachodu) i kaplicy (od wschodu). Ściany na zewnątrz są wzmocnione jedno- i dwuuskokowymi skarpami (ściany nawy głównej - bez uskoków). Niektóre skarpy są dekorowane wydłużonymi, ostrołukowymi blendami i przedłużone sterczynami w formie ślepych wieżyczek. Zdiagnozowanym problemem w zakresie obu wyżej wymienionych obiektów jest niewystarczający poziom ich zachowania. Jednocześnie w świadomości społeczności lokalnej żywe jest przeświadczenie o niezbędności zachowania lokalnego dziedzictwa kulturowego w odpowiednim stanie dla przyszłych pokoleń.

Głównym celem przedsięwzięcia jest zwiększenie efektywności wykorzystania istniejącego potencjału dziedzictwa historyczno-kulturowego obszaru rewitalizacji w celu osiągnięcia korzyści społecznych i gospodarczych. Cele szczegółowe obejmują 1. Podniesienie jakości zabytkowej infrastruktury, 2. Zwiększenie oferty kulturalno-turystycznej gminy, 3. Wzrost kapitału społecznego gminy.

Zakres przedsięwzięcia obejmuje:

- a) odnowę zabytkowej drewnianej dzwonnicy w Zespole Kościoła w Kolembrodach w tym renowacja stabilizacji konstrukcyjnej zabytku, odnowienie i uzupełnienie okładzin architektonicznych, wymiana pokrycia dachowego oraz prace renowacyjne ołtarza w zabytkowym Kościele Parafialnym pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Kolembrodach,
- b) wymianę izolacji przeciwwilgociowej, odnowienie i uzupełnienie okładzin (posadzka) wraz z wykonaniem ogrzewania podłogowego, uzupełnienie tynków i malowanie ścian, renowacja ołtarza ławek, ambony, zabytkowych mebli wraz z rekonstrukcją balustrady w prezbiterium, w zabytkowym Kościele pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Komarówce Podlaskiej.

Odziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
		✓	✓

Wpływ na cele rewitalizacji	W wymiarze regionalnym projekt przyczyni się do rozwoju turystyki, która stanowi ważny element gospodarki nie tylko obszaru rewitalizacji, ale całej gminy Komarówka Podlaska. W dłuższej perspektywie wzrost liczby turystów odwiedzających region przyczyni się także do rozwoju usług towarzyszących turystyce i wykorzystania możliwości synergii branży turystycznej z innymi branżami, co wiąże się ze zwiększeniem dochodów gospodarstw domowych i powstaniem nowych miejsc pracy, a także wzrostem atrakcyjności inwestycyjnej obszaru. W efekcie zagospodarowania zdegradowanej przestrzeni publicznej nastąpi poprawa obsługi znacznej części obszaru rewitalizacji i stworzone zostaną nowe możliwości rozwoju (np. rozwój turystyki). Zachowuje on elementy istotne dla spójności wizualnej i krajobrazu kulturowego. Projekt pozytywnie wpłynie na jakość zagospodarowania przestrzeni publicznych. Przeprowadzone prace konserwatorskie i restauratorskie będą sprzyjać uzupełnieniu i uporządkowaniu układu przestrzennego obszaru rewitalizacji. Projekt przywraca wartości użytkowe i przestrzenne obiektom oraz wpływa na poprawę estetyki i funkcjonalności przestrzeni. Oprócz tego zachowuje elementy istotne dla spójności wizualnej i krajobrazu kulturowego.
Szacowany koszt:	1 198 000,00
Źródła finansowania	- Rządowy Program Odbudowy Zabytków
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej 2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprównościami 6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia 8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej 9/P – MANUFATURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami 14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej 18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska 1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu 10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska 14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska

Numer i nazwa projektu	3/D- Promocja pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Gmina Komarówka Podlaska
Zakres realizowanych działań	Gmina Komarówka Podlaska należy do obszarów, w których sytuacja społeczno-ekonomiczna mieszkańców jest zdeterminowana gospodarką rolną. Sektor ten stanowi główne źródło utrzymania mieszkańców oraz pełni główną funkcję rozwojową.

	<p>Dlatego też jako podstawowe źródło dochodu mieszkańcy wymieniają pracę w indywidualnych gospodarstwach ale w gminie występuje również zjawisko tzw. dwuetatowców. Pozostałe sektory gospodarki takie jak usługi czy produkcja zajmują miejsca jedynie pomocnicze. Mała powierzchnia gospodarstw rolnych decyduje o ich niskiej rentowności, Jednocześnie obszar ten posiada wielowiekowe tradycje rolnicze, które stanowią jeden z jego potencjałów.</p> <p>Zakres planowanego przedsięwzięcia dotyczyć będzie zwiększenia wiedzy mieszkańców gminy Komarówka Podlaska, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców obszaru rewitalizacji, na temat możliwości wdrożenia pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych. Rolnictwo społeczne to idea, łącząca usługi społeczne z działalnością rolniczą. Ważne jest, aby świadczenie usług społecznych bazowało na zasobach i aktywnościach gospodarstwa rolnego. W ideę rolnictwa społecznego włączone są zagrody edukacyjne, gospodarstwa opiekuńcze, wsie tematyczne, turystyka społeczna, komercjalizacja lokalnego potencjału kulturowego, kooperatywy spożywcze jako idea krótkich łańcuchów dostaw. Rolnictwo społeczne wymienione zostało z Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej jako kluczowa sfera rozwoju. Na szczególną uwagę zasługuje powiązanie rolnictwa z turystyką wiejską i koncepcją rolnictwa społecznego, które wykorzystują walory gospodarstw rolnych i ich przyrodniczo-kulturowego otoczenia dla prowadzenia usług społecznych w zakresie wypoczynku, opieki, terapii, edukacji i włączenia społecznego. Działania te są spójne ze „Strategią na rzecz odpowiedzialnego rozwoju”, w której zakładane jest wsparcie rozwoju społecznej funkcji gospodarstw rolnych, łączącej rolnictwo wielofunkcyjne i usługi o charakterze społecznym (lub zdrowotnym) na poziomie lokalnym, umożliwiające dywersyfikację dochodów rolników połączoną z szerszą ofertą usług socjalnych dla osób starszych i niepełnosprawnych.</p>		
Oddziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓	✓	
Wpływ na cele rewitalizacji	<p>Planowanym efektem przedsięwzięcia jest wzrost wiedzy i zainteresowania mieszkańców, a w konsekwencji wzrost liczby gospodarstw rolnych, które rozpoczęły dodatkową działalność. Dzięki temu nastąpi wzrost zamożności mieszkańców oraz zmniejszenie problemów społecznych związanych z ubóstwem i marginalizacją. Rozwój tego rodzaju przedsięwzięć odpowiada nie tylko na potrzeby związane z konieczności znalezienia pozarolniczej funkcji małych, ekologicznych, nienastawionych na dużą produkcję rolną gospodarstw wiejskich, ale również na zdiagnozowane problemy związane z starzejącym się coraz bardziej społeczeństwem i koniecznością deinstytucjonalizacji opieki nad seniorami, a także wzmocnienia sektora podmiotów ekonomii społecznej. Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych to także znaczy rozwój usług publicznych na obszarze gminy. Tego rodzaju przedsięwzięcia opierają się również na realizacji działań związanych z kwestiami ochrony środowiska i bioróżnorodności. Funkcjonowanie m.in. zagród edukacyjnych polegających na łączeniu działalności rolniczej z profesjonalnymi usługami edukacyjnymi, obejmuje szeroki zakres tematyczny, w tym np. kwestie rolnictwa i zajęć gospodarskich, ekologii, przyrody. Ich działalność przyczynia się do znacznego podniesienia świadomości ekologicznej społeczności lokalnej.</p>		
Szacowany koszt:	10 000,00 zł		
Źródła finansowania	- Środki Lokalnej Grupy Działania		
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>11/P – Aktywizacja ludzi młodych</p> <p>12/P – Aktywizacja seniorów</p> <p>13/P – Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami</p>		

	14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej 15/P –Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska 16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN 17/P – MODA NA SENIORA – edycja II 3/D- Promocja pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych 4/D- Przedsiębiorczy obszar rewitalizacji 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego
--	--

Numer i nazwa projektu	4/D- Przedsiębiorczy obszar rewitalizacji
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Gminne Centrum Kultury Gminna Biblioteka Publiczna Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Lotnictwa w Komarówce Podlaskiej
Zakres realizowanych działań	<p>Zakres przedsięwzięcia obejmuje organizację cyklu działań edukacyjnych skierowanych do dwóch grup wiekowych. Pierwsza z grup obejmuje dzieci i młodzież. Druga grupa obejmie natomiast osoby w wieku dorosłym. Działania edukacyjne prowadzone będą w różnych formach, m.in. dodatkowych zajęć edukacyjnych w szkołach, organizowanych pikników, spotkań, eventów.</p> <p>Bycie przedsiębiorczym to umiejętność, która przydaje się zarówno w życiu zawodowym, jak i prywatnym. Kształcenie w zakresie przedsiębiorczości ma pierwszorzędne znaczenie dla konkurencyjności i trwałego wzrostu gospodarki obszaru rewitalizacji. Podkreślenia wymaga fakt, iż przedsiębiorczość jest pojęciem szerokim, na które składają się umiejętności i wiedza finansowa oraz kompetencje „miękkie”, niezbędne do skutecznego działania.</p> <p>Głównym celem przedsięwzięcia jest wsparcie postaw i rozwój kompetencji przedsiębiorczych wśród społeczności lokalnej. W ramach przedsięwzięcia panuje się m.in. cykl warsztatów dla uczniów w celu wzmocnienia w nich umiejętności uczenia się, kształtowania postaw przedsiębiorczych i społecznych, cykl zajęć z lokalnymi przedsiębiorcami działającymi w wybranych branżach gospodarczych, prowadzonych metodą wywiadu z elementami sesji motywującej i aktywizującej uczniów, edukacyjną grę w plenerze, której scenariusz opierał się będzie na uproszczonej symulacji zakładania i rozpoczynania własnej działalności gospodarczej, celem gry będzie promowanie, pobudzanie i kształtowanie postaw przedsiębiorczych i społecznych u uczniów, wizyty studyjne.</p> <p>Prowadzone zajęcia pozwolą na wzrost wiedzy ekonomicznej oraz postawy przedsiębiorczości i racjonalnego decydowania oraz rozwijania wśród dzieci tych kompetencji, które w przyszłości będą poszukiwane na rynku pracy i przyczynią się do rozwoju ich kariery zawodowej. Z postawą przedsiębiorczą wiążą się takie kompetencje jak kreatywność, innowacyjność czy podejmowanie ryzyka mające duży wpływ na skuteczną realizację przedsięwzięć ekonomicznych. W ramach prowadzonych przedsięwzięć przedsiębiorczości będzie ujmowana nie tylko</p>

	w kontekście gospodarczym, ale też społecznym, a zatem promującym społeczną odpowiedzialność biznesu. Wśród proponowanych zagadnień znajdują się np. umiejętność podejmowania decyzji i osiągania celów czy sztuka budżetowania oraz oszczędzania.		
Oddziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓	✓	
Wpływ na cele rewitalizacji	<p>Przedsięwzięcie będzie przeciwdziałać w sposób bezpośredni zdiagnozowanym problemom sfery społecznej i gospodarczej obszaru rewitalizacji. Dzięki niemu nastąpi wzrost kompetencji i umiejętności pozwalających na rozwój postawy bycia przedsiębiorczym wśród lokalnej społeczności. Przeprowadzone różnego rodzaju działania zachęcą do poszukiwania nowych rozwiązań, pomysłów i aktywności w dziedzinie przedsiębiorczości. Pozwolą także na zwiększenie kreatywności i innowacyjności, co przełoży się na zwiększenie jakości kapitału ludzkiego na przyszłość. Prowadzone w placówce edukacyjnej zajęcia pozwolą na wzrost wiedzy ekonomicznej oraz postawy przedsiębiorczości i racjonalnego decydowania oraz rozwijania wśród dzieci tych kompetencji, które w przyszłości będą poszukiwane na rynku pracy i przyczynią się do rozwoju ich kariery zawodowej.</p> <p>Realizacja projektu wpłynie na zmianę mentalności i postrzegania świata przez mieszkańców rewitalizacji. Pozwoli na rozwój kompetencji społecznych oraz wzrost wiedzy ekonomicznej, co będzie miało bezpośredni wpływ na podniesienie jakości kapitału społecznego. Zwiększy również konkurencyjność mieszkańców na rynku pracy. Dzięki niemu nastąpi wzrost zainteresowania mieszkańców prowadzeniem działalności gospodarczej, co w przyszłości wpłynie na wzrost liczby podmiotów gospodarczych, wzrost liczby miejsc pracy oraz ogólne ożywienie gospodarcze obszaru. Rozwój sfery gospodarczej wpłynie na poprawę sytuacji w sferze społecznej, tj. zmniejszenie skali bezrobocia i zubożenia społeczności lokalnej.</p>		
Szacowany koszt:	30 000,00 zł		
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - Środki Lokalnej Grupy Działania - Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030 - „Były sobie pieniądze” - Fundacja BGK im. J. K. Steczkowskiego 		
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<ul style="list-style-type: none"> 4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej 5/P – Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej 7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej 9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej 16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN 1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej 2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska 3/D- Promocja pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska 14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska 		

Numer i nazwa projektu	5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”		
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Gmina Komarówka Podlaska Partner/rzy – potencjalne organizacje społeczne		
Zakres realizowanych działań	<p>Zakres przedsięwzięcia obejmuje realizację, potencjalnie we współpracy z organizacjami pozarządowymi, dodatkowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą wypełniały następujące cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyposażenie mieszkańców w narzędzia umożliwiające wdrożenie długotrwałych i pozytywnych zmian w miejscu, w którym żyją, - poszukiwanie i rozwijanie innowacyjnych rozwiązań problemów społecznych, - pobudzanie zaangażowania mieszkańców obszaru rewitalizacji w sprawy lokalne, - zachęcanie mieszkańców obszaru rewitalizacji do podejmowania oddalonych działań na rzecz dobra wspólnego, - zwiększanie aktywizacji społeczności sąsiedzkich i budowanie relacji sąsiedzkich, - wspieranie integracji społeczności na poziomie lokalnym, - wykorzystanie lokalnej infrastruktury i zasobów (w tym dziedzictwo kulturowe), - wsparcie rozwoju wspólnej przestrzeni publicznej w celu budowania relacji pomiędzy członkami danej społeczności. <p>Ostateczny kształt i zakres przedsięwzięcia oraz partnerów je realizujących, a także liczbę zgłoszonych mini-projektów rewitalizacyjnych zostaną ustalone na etapie sporządzania mikro-projektu/ów. W pierwszym etapie planowane jest wspólne opracowanie koncepcji przedsięwzięcia/ęć (ewentualnie konkurs na tego rodzaju koncepcje), tak aby mini projekt/y-rewitalizacyjny/e mógł/y implementować założenia tychże koncepcji. Koncepcja zakłada animowanie lokalnej społeczności do poszukiwania innowacji wpływających na podniesienie jakości życia, polepszenia standardu usług publicznych czy wykorzystania zasobów. Według tej koncepcji to właśnie społeczność wykorzystuje nowoczesne technologie w celu poprawy jakości i poziomu życia oraz zrównoważonego rozwoju. Społeczność, która na swoim terenie współpracuje i wspólnie decyduje o swoim rozwoju i rozwiązywaniu nękających je problemów. Podejście takie nie polega na wdrożeniu rozwiązania uniwersalnego a opera się na potrzebach i potencjale danego obszaru.</p>		
Odziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓	✓	✓
Wpływ na cele rewitalizacji	<p>Przyjęta forma opracowania projektu wpłynie na wzrost zainteresowania i realizacji inicjatyw w formułach partnerskich oraz z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań wpływających na poprawę sytuacji w społeczności lokalnej. W rezultacie, formuła partnerstwa stanie się w przyszłości regułą. Wartością dodaną będzie wzrost innowacyjności obszaru, która będzie dotyczyła inicjatyw oddolnych skupiających się na pilotażach rozwiązań zmieniających sposób funkcjonowania społeczności lokalnej i poprawiających jakość ich życia a także zwiększających zaangażowanie w sprawy lokalne. Szerokie zachęcanie mieszkańców do realizacji oddolnych inicjatyw wpłynie na zwiększenie spójności i aktywizację lokalnych społeczności, w tym szczególnie osób młodych oraz seniorów, przyczyni się do wzrostu poczucia tożsamości lokalnej oraz lepszej integracji społeczności. Istotnym elementem operacji realizowanych w formule partnerskiej będzie sieciowanie, wymiana doświadczeń oraz propagowanie dobrych przykładów, które są dowodem na powodzenie w działaniu. Nie bez znaczenia jest edukacja i poszerzanie światopoglądu.</p>		
Szacowany koszt:	300 000,00 zł		
Źródła finansowania	Projekt „Regiony Rewitalizacji 3.0” współfinansowanego z programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027		

Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>5/P – Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej</p> <p>11/P – Aktywizacja ludzi młodych</p> <p>12/P – Aktywizacja seniorów</p> <p>15/P –Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN</p> <p>17/P – MODA NA SENIORA – edycja II</p> <p>3/D- Promocja pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych</p> <p>4/D- Przedsiębiorczy obszar rewitalizacji</p> <p>6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia</p> <p>7/D- Rozwój świadomość ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska</p> <p>8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego</p> <p>11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA</p> <p>12/D –SMAKUJ NATURLANIE</p> <p>13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE</p>
---	--

Numer i nazwa projektu	6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej Ewentualni partnerzy (OPS z terenu powiatu radzyńskiego oraz NGO)
Zakres realizowanych działań	<p>Wśród wielu problemów, ujawnionych w trakcie prowadzonego procesu partycypacji społecznej, znajduje się również kwestia odczuwalnego przez mieszkańców nie tylko obszaru rewitalizacji, ale również całej gminy Komarówka Podlaska deficytu usług psychologicznych i specjalistycznych. W szczególności mieszkańcy odczuwają bardzo mocno deficyt dostępnych usług psychologicznych w sytuacjach kryzysowych, gdy taka pomoc jest potrzebna nagle. Problem ten jest szczególnie istotny ze względu na fakt, iż w nie tylko w obrębie gminy Komarówka Podlaska, lecz całego powiatu radzyńskiego nie ma podmiotu/jednostki stricte zajmujące interwencją kryzysową. Najbliższa tego typu instytucja usytuowana jest w Białej Podlaskiej (50 km) oraz Lublinie (ok. 70 km).</p> <p>Jednocześnie doświadczenia ostatnich lat (pandemii COVID-19, wojna w bliskim sąsiedztwie – gmina Komarówka Podlaska leży na północnej części województwa lubelskiego, w obszarze przygranicznym), odcisnęły bardzo mocno piętno na psychice mieszkańców i odczuwają oni coraz częściej potrzebę uzyskania pomocy. Ze względu na specyfikę miejsca należy pamiętać, iż konieczność skorzystania z pomocy psychologicznej jest nadeła tematem tabu i wręcz czym wstydlivym. Wobec tego, spora część mieszkańców nie decyduje się na szukanie pomocy. Niepokoją również opinie wśród osób korzystających z dostępnych form pomocy. Nie są oni usatysfakcjonowani uzyskaną pomocą. Podstawowym problemem w tym jest brak znajomości kadr (w tym pracowników instytucji pomocy społecznej) specyfiki interwencji kryzysowej.</p> <p>Celem projektu jest wspieranie integracji społecznej osób dotkniętym kryzysem i ich otoczenia poprzez specjalistyczne usługi oraz podnoszenie kompetencji kadr świadczących usługi interwencji kryzysowej na terenie gminy Komarówka Podlaska oraz ewentualnych</p>

	<p>partnerów projektu. Naszym zamierzeniem jest zaproszenie do udziału w projekcie partnerów (OPS) z gmin sąsiadujących, w celu zwiększenia oddziaływania efektów projektu.</p> <p>Koncepcja projektu zakłada przedsięwzięci o charakterze systemowym, tj. wykraczającym poza obszar miasta (o ile zgłoszą się zainteresowani partnerzy. Projekt realizowany będzie partnerstwie, które obejmować będzie podmioty z dwóch sektorów: społecznego i publicznego.</p> <p>Cele szczegółowe projektu to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci - rozwój usług specjalistycznych i interwencyjnych dla osób doświadczających kryzysu, przemocy, dyskryminacji - podnoszenie kompetencji kadr świadczących usługi interwencji kryzysowej - zapewnienie dostępu do usług m.in. poradnictwa specjalistycznego, psychologicznego, psychologicznego dla dzieci, prawnego, terapii i socjalnego osobom dotkniętym kryzysem i ich otoczenia. <p>W ramach projektu zaplanowano rozwój kompleksowych usług, które przyczynią się do realizacji celu głównego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usługi specjalistyczne i interwencyjne dla osób doświadczających kryzysu, przemocy, dyskryminacji - grupy wsparcia oraz warsztaty dla osób doświadczających kryzysu, przemocy, dyskryminacji - szkolenia doskonalące, warsztaty dla kadry świadczącej usługi interwencji kryzysowej, - utworzenie całodobowej infolinii punktu interwencji kryzysowej. 		
Oddziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓		✓
Wpływ na cele rewitalizacji	<p>Projekt jest szczególnie istotny dla mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji. To oni bezpośredni zgłosili potrzebę rozwoju tego rodzaju usług publicznych. W efekcie realizacji projektu mieszkańcy uzyskają dostęp do pomocy w sytuacji kryzysowej, która pozwala na przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Interwencja kryzysowa umożliwia odzyskanie równowagi wewnętrznej. Osoba, która upora się ze swoim problemem, wyjdzie z kryzysu, odzyskuje poczucie sprawczości. Celem interwencji może być pomoc klientowi w uzyskaniu większej świadomości na temat swojego problemu i zmianie poglądów na jego temat. Dzięki temu osoba odzyskuje kontrolę nad swoim problemem. W efekcie interwencji kryzysowej klient odzyskuje umiejętność skutecznego radzenia sobie z problemami. Interwencja może także pomóc w adekwatnej ocenie okoliczności, które wpływają na powstanie kryzysu. Klient uzyskuje pomoc w znalezieniu skutecznych alternatyw do stosowanych dotychczas nieskutecznych zachowań. W efekcie następuje nie tylko rozwiązanie problemu i wyjście z kryzysu, ale klient zyskuje kompetencje, które pomogą mu w przyszłości w radzeniu sobie z trudnymi doświadczeniami.</p> <p>Projekt przyczynia się do urzeczywistnienia przedmiotowego celu strategicznego. Wpływ na znaczny rozwój usług na terenie nie tylko obszaru rewitalizacji, ale całej gminy. Dostęp do specjalistycznych usług wpłynie znacznie na podniesienie jakości życia mieszkańców.</p> <p>Przedsięwzięcie ma istotne znaczenie zarówno dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji, jak również całej gminy Komarówka Podlaska. To właśnie zgłoszone potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji stanowiły podstawę opracowania koncepcji przedmiotowego projektu. Mając na względzie istniejącą sytuację niezbędne jest podjęcie trudu wprowadzenia zmian systemowych, nie tylko punktowych o znacznie ograniczonym zasięgu. Jednocześnie na podkreślenie zasługuje fakt, iż projekt w sposób bezpośredni odpowiada na problemy zgłoszone przez mieszkańców i przyczyniła się do zminimalizowania zdiagnozowanych problemów społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji, tj.</p>		

	wykluczenia społecznego, deficytu usług poradnictwa specjalistycznego, psychologicznego, w tym dziecięcego oraz rodzinnego, deficytu ośrodków wsparcia kryzysowego oraz przemocy rodzinnej. Projekt zakłada preferencje dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Szacowany koszt:	500 000,00 zł
Źródła finansowania	- Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2017-2021 - Środki budżetu gminy Komarówka Podlaska
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej 7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej 8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej 11/P – Aktywizacja ludzi młodych 12/P – Aktywizacja seniorów 15/P –Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska 16/P – Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN 17/P – MODA NA SENIORA – edycja II 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE

Numer i nazwa projektu	7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Gminne Centrum Kultury i Gminna Biblioteka Publiczna w Komarówce Podlaskiej
Zakres realizowanych działań	Edukacja ekologiczna odgrywa bardzo ważną rolę w kształtowaniu świadomości prośrodowiskowej. Edukacja ma za zadanie wykształcić nowe spojrzenie na środowisko i jego walory oraz nauczyć jak chronić przyrodę i racjonalnie korzystać z jej dóbr. Przedmiotem przedsięwzięcia jest realizacja zintegrowanych działań na rzecz kształtowania prawidłowych postaw i nawyków w zakresie zdrowia, żywienia, uprawiania sportu, zwiększania świadomości ekologicznej mieszkańców. Całość realizowanych przedsięwzięć służyć ma również integracji lokalnej społeczności, w tym w szczególności integracji międzypokoleniowej. Jednym z głównych działań będzie rozwijanie i wspieranie pozaszkolnych form edukacji oraz akcji ukierunkowanych na dbanie o wspólną przestrzeń skierowanych do wszystkich mieszkańców. W ramach przedsięwzięcia przewidziano np. organizację konkursów przyrodniczych, organizację akcji cyklicznego wspólnego sprzątnięcia najbliższej okolicy, przygotowanie ścieżek przyrodniczych i dydaktycznych, realizacja warsztatów ekologicznych o różnej tematyce, promowanie informacji w zakresie możliwości dofinansowania do wymiany pieców węglowych na ekologiczne źródła ogrzewania oraz dofinansowania w zakresie montażu odnawialnych źródeł energii, realizacji przedsięwzięć termomodernizacyjnych i zmniejszających energochłonność budynków mieszkalnych. W trakcie prowadzonych konsultacji społecznych zgłaszano, iż dzieci mają problemy związane z brakiem ruchu i wadami postawy, spora część z nich stale nie uprawia aktywności ruchowej – przyzwyczajone są do spędzania wolnego czasu przed telewizorem czy komputerem. Problem ten dotyczy również dorosłych mieszkańców. Nie przestrzegają również zasad zdrowego żywienia. Na taki stan rzeczy wpływ mają przede wszystkim ugruntowane nieprawidłowe nawyki rodziców nie przywiązują wagi do

	zdrowego stylu życia pojmowanego w kontekście aktywności ruchowej oraz zdrowego żywienia. Wobec czego drugi filar przedmiotowego przedsięwzięcia będzie stanowiła realizacja małych przedsięwzięć przyczyniających się do uatrakcyjnienia oferty spędzania czasu, w tym m.in.: organizacja imprez i festynów o tematyce zdrowotnej, organizacja zabaw i ćwiczeń ruchowych oraz zajęć dedykowanych zarówno dzieciom przedszkolnym jak i w wariacie i osobom dorosłym (m.in. maraton zumby, zumba kids itp.), organizacja eventów sportowych np. zawodów drwali, itp., promocja aktywnego i zdrowego trybu życia wśród dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców obszaru rewitalizacji, prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie różnego rodzaju chorób. Możliwość uczestnictwa w realizacji wspólnych przedsięwzięć, angażujących osoby w różnym wieku, będzie również ważnym elementem integrującym lokalną społeczność.		
Odziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓		✓
Wpływ na cele rewitalizacji	Podniesienie wiedzy ekologicznej mieszkańców przyczyni się do zmian ich nieprawidłowych nawyków. Wpłynie to pozytywnie na poprawę zarówno środowiska naturalnego, jak i jakości zamieszkiwania na obszarze rewitalizacji. Prawidłowe i ekologiczne nawyki oraz przeprowadzone działania związane z kwestiami zdrowotnymi wpłyną na polepszenie stanu zdrowia lokalnej społeczności. Czyste środowisko naturalne to jedno z głównych atutów i potencjałów wpływających na możliwość rozwoju branży turystycznej. Poprawa jakości środowiska naturalnego wpłynie na podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru rewitalizacji.		
Szacowany koszt:	150 000,00 zł		
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - Środki Lokalnej Grupy Działania - Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030 - Program Regionalny Wsparcia Edukacji Ekologicznej na lata 2022-2025 - Środki Ministerstwa Zagranicznych w ramach programu „Edukacja globalna” - Fundusz Naturalnej Energii (Spółka GAZ-SYSTEM) - „Sport na start” - Fundacja BGK im. J. K. Steczkowskiego 		
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<ul style="list-style-type: none"> 1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej 2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 3/P – Kompleksowa modernizacja Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami 4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej 7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej 8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej 9/P – MANUFATURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 11/P – Aktywizacja ludzi młodych 12/P – Aktywizacja seniorów 14/P – Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej 18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska 1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej 		

	2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 7/D- Rozwój świadomość ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska 9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu 10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska 11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA 12/D –SMAKUJ NATURLANIE 14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na ternie Gminy Komarówka Podlaska
--	---

Numer i nazwa projektu	8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Gminne Centrum Kultury Gminna Biblioteka Publiczna Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Lotnictwa w Komarówce Podlaskiej
Zakres realizowanych działań	<p>Pojmowanie dziedzictwa jako spuścizny poprzednich pokoleń wskazuje na jego rolę: jako świadectwa życia naszych przodków, ich sposobu pojmowania rzeczywistości i uznawanego systemu wartości, pomaga poznać nasze korzenie i kształtując tożsamość, odpowiada na pytanie, kim jesteśmy. Na fundamentach dziedzictwa tworzy się także poczucie wspólnoty kulturowej.</p> <p>Przedmiotem przedsięwzięcia jest szereg zintegrowanych działań skierowanych do różnych grup odbiorców, których nadrzędnym celem jest działalność na rzecz kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury materialnej, ochrona dziedzictwa kulturowego, popieranie i stwarzanie możliwości odkrywania historii i rozwoju gminy Komarówka Podlaska i regionu oraz popularyzacja wiedzy historycznej i historii regionu, pielęgnowanie oraz rozwijanie tradycji lokalnych, a także przekazywanie ich kolejnym pokoleniom.</p> <p>Wśród planowanych do wdrożenia działań znajdują się np. organizacja zajęć rękodzielniczych dla dzieci, młodzieży i dorosłych w szczególności z obszaru rewitalizacji (pielęgnowanie kultury i tradycji lokalnych, promowanie wyrobów produkowanych tradycyjnie), organizacja wystawach promujących twórczość artystów regionalnych i związanych z regionem oraz organizacja ich wernisaży, które będą okazją do spotkań mieszkańców, konkursy fotograficzne przeznaczony dla amatorów fotografowania w dwóch kategoriach wiekowych: dzieci i młodzież oraz osoby dorosłe, itd.</p> <p>Celem prowadzonych działań będzie m.in. lepsza integracja lokalnej społeczności i docenienie lokalnej kultury i tradycji. Ważna będzie też idea integracji międzypokoleniowej i towarzyszące temu zwiększenie aktywności seniorów oraz dowartościowanie osób starszych poprzez stworzenie im warunków do przekazywania swojej wiedzy i doświadczenia młodszemu pokoleniu. Głównym celem projektu jest zwiększenie zainteresowania lokalnej społeczności kulturą i historią gminy, tradycjami i obyczajami ludowymi regionu, aktywizacja lokalnej społeczności wokół ochrony dziedzictwa kulturowego oraz integracja różnych środowisk działających w obrębie kultury ludowej Lubelszczyzny. Jako priorytet powinno być traktowane przekazywanie dzieciom i młodzieży tradycji regionalnych w ich możliwie najwierniejszej formie. Głównym zamierzeniem realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia na obszarze całej gminy jest brak stygmatyzacji i segregacji</p>

	mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz pozostałej części gminy. Poza tym wyciągnięcie wyznaczonego obszaru rewitalizacji z kryzysu wymaga pełnej integracji obszaru deficytowego z obszarami o znacznie lepszej sytuacji w skali jednostki samorządu terytorialnego.		
Oddziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓	✓	✓
Wpływ na cele rewitalizacji	W efekcie przeprowadzonej diagnozy obszaru rewitalizacji stwierdzono występowanie następujących problemów: niewystarczająca oferta kulturalna istniejącej instytucji kultury i w głównej mierze jest ona skierowana do dzieci i młodzieży, brak poczucia przynależności lokalnej i poczucia dumy z miejsca zamieszkiwania. Poza tym, według mieszkańców obszaru rewitalizacji istnieje ogromna potrzeba integracji lokalnej społeczności, szczególnie wokół tradycji lokalnej – kultury, sztuki, ale także zanikających rzemiosł czy zawodów. Następuje zanik więzi społecznych będący wynikiem zarówno braku miejsc oraz oferty wspólnego spędzania wolnego czasu oraz coraz szybszym tempem życia. Nie bez znaczenia pozostają tutaj również wydarzenia minionych lat i panująca pandemia COVID-19 (konieczność izolacji, zachowywania wymogów reżimu sanitarnego, brak możliwości bezpośrednich spotkań). Suma zadań składających się na planowane przedsięwzięcie przyczyni się z jednej strony do rozbudowy oferty instytucji kultury, z drugiej stworzyć będzie platformę/pretekst do spotkań i integracji. Podstawowym założeniem przedsięwzięcia jest integracja pomiędzy różnymi pokoleniami, przekazywanie wiedzy i umiejętności młodym przez osoby starsze. Dzięki realizacji przedsięwzięcia nastąpi: wzrost włączenia społecznego poprzez wzrost uczestnictwa w kulturze, wzrośnie poziom aktywności mieszkańców, a co za tym idzie, nastąpi wzmocnienie kapitału społecznego. Poprzez realizację projektu nastąpi wzmocnienie poczucia przynależności do danego regionu, jego tradycji i kultury wśród lokalnej społeczności.		
Szacowany koszt:	150 000,00 zł		
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - Środki Lokalnej Grupy Działania - Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030 - Środki fundacji (np. Fundacji BGK im. J.K. Steczkowskiego, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, Wspieranie Zaangażowania Społecznego Dzieci i Młodzieży - Edukacja i Partycypacja) - EtnoPolska – Narodowe Centrum Kultury 		
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<ul style="list-style-type: none"> 1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej 2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 3/P – Kompleksowa modernizacja Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprawnościami 4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej 6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia 7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej 9/P – MANUFATURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 11/P – Aktywizacja ludzi młodych 12/P – Aktywizacja seniorów 1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej 2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 		

11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA 12/D –SMAKUJ NATURLANIE 13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE

Numer i nazwa projektu		9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu	
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia		Gmina Komarówka Podlaska	
Zakres realizowanych działań		<p>Wśród wielu problemów obszaru rewitalizacji znajduje się również wysoki udział budynków pokrytych szkodliwym dla zdrowia i życia ludzkiego oraz jakości środowiska naturalnego azbestem. Pomimo uczestnictwa w latach wcześniejszych w projektach, których głównym zamierzeniem była utylizacji azbestu („System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego”, współfinansowany ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020) zarówno na obszarze rewitalizacji, jak również całej gminy nadal pozostaje duża ilość azbestu do usunięcia. Przeprowadzona analiza wykazuje, iż w 2021 r. na terenie całej gminy Komarówka Podlaska pozostało łącznie 8 572 863 kg azbestu, który wymaga stosownej utylizacji. Najwięcej azbestu, który wymaga utylizacji znajduje się w Przegalinach Dużych, Derewicznej i Kolembrodach.</p> <p>W granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji pozostawało 1 970 381 kg, co stanowi 22,98% całkowitej masy azbestu wymagającej utylizacji w gminie Komarówka Podlaska. Podobnie, jak w przypadku innych kwestii również tą rozpatrzono w kontekście potencjału ludnościowego. W tym celu analizie podano wskaźnik obrazujący masę pozostałego do utylizacji azbestu przypadającą na 100 mieszkańców w 2021r. Średnia wartość wskaźnika dla całej gminy wynosi 200 816,65. Na podstawie przeprowadzonych obliczeń oszacowano, iż wartość wskaźnika dla obszaru rewitalizacji wynosi 164 335,36. Jest to wartość znacznie poniżej średniej dla gminy. Jednocześnie dane te wskazują, iż problem ten istnieje nadal w dużym stopniu i wymaga podjęcia interwencji.</p> <p>Wobec powyższego istnieje potrzeba kontynuacji działań mających na celu usuwanie szkodliwego azbestu. Zakres przedsięwzięcia będzie więc obejmował usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest. Działania przewidują demontaż, odbiór, transport oraz unieszkodliwienie odpadów azbestowych.</p>	
Odziaływanie przedsięwzięcia		Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej <p style="text-align: center;">✓</p>	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej <p style="text-align: center;">✓</p>
Wpływ na cele rewitalizacji		Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji <p style="text-align: center;">✓</p> <p>Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Szczególną cechą azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia. Zmiany chorobowe mogą pojawić się po kilku lub nawet kilkudziesięciu latach. Włókna azbestu trafiają do organizmu głównie drogą oddechową, z wdychanym powietrzem, i w niewielkim tylko stopniu przez skórę i z układu pokarmowego. Jak wskazują liczne badania kontakt z azbestem stanowi przyczynę wielu chorób, m.in.: azbestozę, raka płuc, raka oskrzeli oraz raka opłucnej zwanego międzybłoniakiem. Wdychający włókna częściej chorują też na inne nowotwory - raka żołądka, krtani, nerek, jelit, trzustki, jajnika oraz chłoniaki. Na podkreślenie zasługuje również fakt, iż azbest jest zaliczany aktualnie do dziesięciu najgroźniejszych zanieczyszczeń Ziemi.</p>	

	Wobec wyżej zaprezentowanego wpływu azbestu na stan zdrowia mieszkańców niezwykle istotna jest kontynuacja działań w zakresie usuwania tej szkodliwej substancji na terenie gminy. Dzięki czemu nastąpi zmniejszenie negatywnych skutków zdrowotnych mieszkańców spowodowanych obecnością azbestu oraz likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.
Szacowany koszt:	1 000 000,00
Źródła finansowania	Środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska 10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska 14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska

Numer i nazwa projektu	10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Gmina Komarówka Podlaska
Zakres realizowanych działań	<p>Wśród problemów mieszkańców obszaru rewitalizacji na pierwszy plan wysuwa się stan zubożenia mieszkańców, bezrobocie albo niskie dochody, które nierzadko wpływają na barak możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb socjalno-bytowych. Tym bardziej nie pozwala na samodzielne inwestowanie w technologie OZE. Brak odpowiednich zasobów finansowych oraz niewystarczająca świadomość ekologiczna przyczyniają się do uzależnienia mieszkańców od tradycyjnych metod produkcji energii cieplnej i elektrycznej. Te z kolei są kosztochłonne i powodują znaczne obciążenie budżetów domowych (wzrastające ceny nośników oraz całoroczna potrzeba dostępu do c.w.u.). Ponadto tradycyjne metody pozyskiwania energii cieplnej są niezwykle szkodliwe dla środowiska naturalnego (emisja szkodliwych substancji do powietrza przez cały rok), a przez to dla samych mieszkańców.</p> <p>W ramach prowadzonej diagnozy obszaru rewitalizacji zweryfikowano udział budynków mieszkalnych korzystających z tego rodzaju nowoczesnych i sprzyjających ochronie środowiska rozwiązań. W ramach prowadzonej analizy uwzględniono rozwiązania wpływające na zmniejszenie zużycia energii cieplnej (instalacje solarne oraz kotły na biomasę) i elektrycznej (instalacje fotowoltaiczne) produkowanej w konwencjonalny sposób. W świetle danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarówka Podlaska ogólna liczba budynków mieszkalnych znajdujących się na terenie gminy wyniosła w 2021 r. 1 697, w tym 29,88% wykorzystywało odnawialne źródła energii. Liczba budynków mieszkalnych, które korzystają z OZE wzrosła ze 100 w 2017 r. do 507 w 2021 r. (500%) Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji zanotowano znacznie wyższy wzrost, z 15 w 2017 r. do 140 w 2021 r. (czyli o 833%). Podobnie jak w zakresie powyższych zagadnień, również i w tym zakresie weryfikacji poddano udział budynków mieszkalnych korzystających nowoczesnych i sprzyjających ochronie środowiska rozwiązań. W ramach prowadzonej analizy uwzględniono rozwiązania wpływające na zmniejszenie zużycia energii cieplnej (instalacje solarne) oraz elektrycznej produkowanej w konwencjonalny sposób. W świetle uzyskanych danych w 2021 r. udział budynków mieszkalnych korzystających z oze na obszarze całej gminy kształtował się na poziomie 29,88%. Wartość ww. wskaźnika obliczona dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest niższa niż średnia gminy i osiąga poziom 24,05%.</p>

	<p>Głównym celem przedsięwzięcia jest poprawa jakości środowiska naturalnego na terenie gminy Komarówka Podlaska wpływająca na wzrost jakości życia społeczności lokalnej oraz zwiększenie konkurencyjności obszaru. Przedmiotowy cel zostanie osiągnięty w efekcie realizacji następujących celów szczegółowych: redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza dzięki montażowi instalacji OZE w gospodarstwach domowych, podniesienia jakości życia mieszkańców gminy w efekcie stosowania alternatywnych źródeł energii, zmniejszenie obciążeń budżetów gospodarstw domowych. Zakres przedsięwzięcia obejmuje budowę i rozbudowę instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej (również z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci), w tym z zapewnieniem możliwości usuwania wyrobów zawierających azbest przed dokonaniem montażu instalacji oraz budowę i rozbudowę instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła (również z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE). Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do transformacji dotychczasowych źródeł pozyskiwania energii, w kierunku wykorzystania technologii ekologicznych i niskoemisyjnych oraz zaspokojenia rosnących potrzeb energetycznych społeczności. W efekcie powstaną nowe jednostki wytwórcze do produkcji energii z OZE, co bezpośrednio przyczyni się do redukcji emisji zanieczyszczeń oraz umożliwi efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów. Projekt zwiększy bezpieczeństwo energetyczne regionu, przy wykorzystaniu jego naturalnych uwarunkowań i potencjału. Wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców. Przedsięwzięcie obejmuje mieszkańców całej gminy. W jego ramach przewidziano preferencje dla najuboższych mieszkańców obszaru rewitalizacji. Preferencje dotyczą zarówno pierwszeństwa na liście uczestników projektu, jak również dodatkowych dopłat do wkładu własnego niezbędnego do wniesienia przez uczestnika projektu.</p>		
Oddziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓	✓	✓
Wpływ na cele rewitalizacji	<p>Wśród korzyści wynikających z zastosowania OZE należy wymienić korzyści ekonomiczno-społeczne (wprowadzenie niewyczerpalnych i tanich źródeł energii - w miejsce trudniej dostępnych i coraz droższych paliw kopalnych), ekologiczne (zredukowanie emisji zanieczyszczeń powietrza związanych z przetwarzaniem paliw kopalnych i redukcja efektu cieplarnianego) i zdrowotne (ograniczenie zachorowań wynikających z zanieczyszczeń środowiska). Dodatkowo dzięki realizacji przedsięwzięcia nastąpi zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego gminy i dywersyfikacja źródeł wytwarzania energii elektrycznej oraz ciepłej.</p> <p>Realizacja przedsięwzięcia przyniesie wymierne korzyści społeczno-ekonomiczne. W efekcie realizacji nastąpi poprawa warunków bytowych mieszkańców obszaru rewitalizacji, jak również pozostałej części gminy Komarówka Podlaska (poprzez ułatwiony dostęp do ciepłej wody użytkowej oraz zmniejszenie zużycia energii elektrycznej) oraz zwiększenie komfortu życia (wyeliminowana zostanie potrzeba całorocznego użytkowania pieców z ręcznym załadunkiem paliwa). W konsekwencji, zmniejszeniu podlegać będzie stopa ubóstwa energetycznego. Ponadto, ze względu na znaczne zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery (CO₂, CO, SO₂, tlenki azotu - NO_x, pyły oraz benzo(α)pirenu) zredukowany zostanie negatywny wpływ produkcji energii ciepłej na środowisko naturalne. Skutkiem dodatkowym będzie poprawa jakości życia/zdrowia mieszkańców. Kolejnymi korzyściami będą korzyści ekonomiczne w postaci redukcji zużycia kosztownych tradycyjnych surowców energetycznych i zmniejszenie obciążenia budżetów domowych. W wymiarze regionalnym, wygenerowane oszczędności pozostaną w regionie aktywizując lokalny potencjał gospodarczy, co przyniesie zwiększenie poziomu dobrobytu. Wzrost popularności rozwiązań z zakresu OZE na terenie gminy przełoży się na zmniejszenie zużycia konwencjonalnych paliw i poprawę efektywności ich wykorzystania (racjonalna gospodarka zasobami i realizacja zasady zrównoważonego rozwoju).</p>		
Szacowany koszt:	3 000 000,00 zł		
Źródła finansowania	- Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027		

	- Środki budżetu gminy Komarówka Podlaska
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska 9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu 14/D - Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska

Numer i nazwa projektu	11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA		
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Koło Gospodyń Wiejskich w Komarówce Podlaskiej Koło Gospodyń Wiejskich w Kolembrodach		
Zakres realizowanych działań	Zakres realizowanego przedsięwzięcia obejmuje organizację warsztatów zielarskich nawiązujących do roślin leśniczych. Uczestnicy warsztatów nauczą się jak wykorzystywać naturalne zioła do leczenia, przygotowują mydła ziołami inspirowane, kremy pachnące ziołami, dzikie smaki z pola i łąki, herbaty ziołowe, kosmetyki naturalne: pomadki i maśła do ust, pasty do zębów, sole kąpielowe, oleje do masażu, nieuciążliwe dla nas i środowiska środki czystości. Celem przedsięwzięcia jest również odtworzenie tradycji zielarskich. Projekt przyczyni się do nawiązania wielopodmiotowych kontaktów, które w przyszłości mogą owocować we wspólnie podjętych inicjatywach.		
Oddziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓		✓
Wpływ na cele rewitalizacji	W efekcie realizacji przedsięwzięcia uczestnicy warsztatów podniosą swoją wiedzę w zakresie właściwości zdrowotnych i odżywczych ziół, zapoznają się z uprawą i gatunkami ziół, sposobem ich pozyskiwania oraz łączenia ze sobą. Dzięki temu nastąpi poprawa stanu zdrowia mieszkańców. Projekt wpłynie także na zwiększenie integracji społecznej mieszkańców, w tym pochodzących z grup dewaloryzowanych.		
Szacowany koszt:	18 000,00 zł		
Źródła finansowania	- Środki Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - Środki Lokalnej Grupy Działania		
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 11/P – Aktywizacja ludzi młodych 12/P – Aktywizacja seniorów 17/P – MODA NA SENIORA – edycja II 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia 7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska 8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego 12/D –SMAKUJ NATURLANIE 13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE		

Numer i nazwa projektu	12/D – SMAKUJ NATURLANIE		
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Koło Gospodyń Wiejskich w Komarówce Podlaskiej Koło Gospodyń Wiejskich w Kolembrodach		
Zakres realizowanych działań	Celem przedsięwzięcia będzie upowszechnienie wiedzy o żywności, jaką daje las i jej unikalnych walorach, a zarazem o przyrodzie lasów i zrównoważonej gospodarce leśnej. Realizatorem zadania będą Koła Gospodyń Wiejskich w Komarówce Podlaskiej i Kolembrodach. Zakres projektu obejmie organizację warsztatów popularyzujących żywność pochodzenia leśnego oraz popularyzację leśnych kulinariów. Projekt przyczyni się do nawiązania wielopodmiotowych kontaktów, które w przyszłości mogą owocować we wspólnie podjętych inicjatywach. Uczestnikami warsztatów będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz pozostałej części gminy Komarówka Podlaska.		
Oddziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓		✓
Wpływ na cele rewitalizacji	Projekt przyczyni się do realizacji społecznej funkcji lasów i wspierania lokalnej społeczności. Koła gospodyń wiejskich doskonale wypełniają misję kultywowania polskiej tradycji. Dzięki ich staraniom, wiedza o leśnych produktach ma szansę dotarcia do szerokiego społeczeństwa. Projekt wpłynie także na zwiększenie integracji społecznej mieszkańców, w tym pochodzących z grup defaworyzowanych.		
Szacowany koszt:	20 000,00 zł		
Źródła finansowania	Program NATURA OD KUCHNI dla Kół Gospodyń Wiejskich organizowany przez Lasy Państwowe		
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	9/P – MANUFATURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 11/P – Aktywizacja ludzi młodych 12/P – Aktywizacja seniorów 17/P – MODA NA SENIORA – edycja II 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia 7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska 8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego 11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA 13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE		

Numer i nazwa projektu	13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE		
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Koło Gospodyń Wiejskich w Komarówce Podlaskiej Koło Gospodyń Wiejskich w Kolembrodach		

Zakres realizowanych działań	<p>Celem przedsięwzięcia jest przeciwdziałanie samotności osób starszych poprzez zaproszenie ich do wspólnego stołu. Celem projektu jest zachęcenie seniorów do wyjścia z domu i spędzenia czasu z innymi ludźmi. Trzeba pamiętać, że choć z wiekiem maleje nasza sprawność, potrzeby społeczne pozostają silne. Niezwykle istotna jest również kwestia prawidłowego żywienia osób starszych. Naszym celem jest to, by seniorzy mogli poczuć się częścią lokalnej społeczności. Seniorzy to bogactwo wiedzy i życiowego doświadczenia. Dzięki nim możliwe jest m.in. utrzymanie regionalnych tradycji, w tym kulinarnych.</p> <p>Zakres przedsięwzięcia obejmuje organizację wspólnych wydarzeń (przy wspólnym stole) przez Koła Gospodyń Wiejskich oraz seniorów. Zaplanowano organizację 5 spotkań dla seniorów. Kola Gospodyń Wiejskich przygotowują wartościowe posiłki, uwzględniające potrzeby i preferencje seniorów.</p>		
Odziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓		✓
Wpływ na cele rewitalizacji	<p>Idea wspólnych posiłków dla osób starszych wpłynie na zmniejszenie zagrożenia seniorów samotnością oraz marginalizacją. Dzięki projektowi do stołu zaproszone zostaną osoby starsze i samotne. Uczestnicy wspólnie będą się dzielić przepisami, lokalnymi obyczajami i barwnymi historiami. Ale przede wszystkim robić będą to, co integruje rodzinę, społeczeństwo czyli gotować, jeść i śmiać się. Projekt zachęci ludzi starszych do wyjścia z domu i spędzenia czasu z innymi ludźmi. Obecność osób starszych w lokalnej wspólnocie jest wartością, która dzięki przedsięwzięciu zostanie wzmocniona. Projekt wpłynie również na zwiększenie wiedzy w zakresie prawidłowego żywienia osób starszych. Osiągnięte efekty przedsięwzięcia to: zapobieganie samotności seniorów, wzrost integracji seniorów z lokalną społecznością, ożywienie idei dobroczynności, wspieranie działalności społecznej oraz rozwijanie i umacnianie postaw społecznych nastawionych na pomoc potrzebującym, wsparcie KGW w realizacji ich celów statutowych, wymiana wiedzy i doświadczeń w temacie sytuacji i potrzeb seniorów oraz KGW.</p>		
Szacowany koszt:	20 000,00 zł		
Źródła finansowania	„Danie Wspólnych Chwil”- Fundacja Biedronki		
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembródach 11/P – Aktywizacja ludzi młodych 12/P – Aktywizacja seniorów 17/P – MODA NA SENIORA – edycja II 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia 7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska 8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego 11/D –ZIELARSKA ALCHEMIA 12/D –SMAKUJ NATURLANIE 13/D –CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE</p>		

Numer i nazwa projektu	14/D – Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska		
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Gmina Komarówka Podlaska		
Zakres realizowanych działań	<p>Wyposażenie w podstawową infrastrukturę techniczną budynków ma ogromny wpływ nie tylko na jakość i komfort zamieszkiwania, ale również atrakcyjność osiedleńczą oraz jakość środowiska naturalnego. W związku ze zdiagnozowanym problemem niewystarczającego stopnia wyposażenia obszaru rewitalizacji w infrastrukturę techniczną zapewniającą wysoką jakość zamieszkiwania niezbędne jest podjęcie interwencji w tym zakresie. O stanie środowiska, w aspekcie sanitarnym, decyduje m.in. wyposażenie obszaru gminy w infrastrukturę umożliwiającą prawidłowe oczyszczanie ścieków oraz dostarczanie wody zgodnej z wszystkimi wymogami sanitarnymi. Celem projektu jest poprawa jakości środowiska naturalnego oraz podniesienie jakości mieszkańców i zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje następujące elementy:</p> <ol style="list-style-type: none"> Przebudowa oczyszczalni ścieków w m. Komarówka Podlaska – etap II Przebudowa przepompowni w m. Komarówka Podlaska Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w m. Komarówka Podlaska Budowa sieci wodociągowej w m. Komarówka Podlaska <p>Niemal całość infrastruktury znajduje się w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji (z wyjątkiem stacji uzdatniania wody).</p>		
Oddziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓	✓	✓
Wpływ na cele rewitalizacji	<p>Realizacja inwestycji wpłynie na poprawę standardu i warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przyniesie także korzyści zdrowotne dla społeczności lokalnej w efekcie poprawy jakości infrastruktury oczyszczania ścieków, co przełoży się na ochronę wód gruntowych. Projekt oddziałuje zarówno w krótkim jak i w długim okresie w sposób pozytywny, zarówno na jakość życia mieszkańców, jak i szanse i prognozy rozwojowe regionu, a przede wszystkim przyczynia się do poprawy jakości środowiska naturalnego. Dzięki realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia spełnione zostaną wszelkie normy i wymogi krajowe oraz unijne związane z ochroną środowiska w zakresie gospodarki wodnej oraz ściekowej. Infrastruktura publiczna, która powstanie w wyniku realizacji przedsięwzięcia umożliwi rozwój nowych inwestycji oraz podniesie wartość nieruchomości, które uzyskają dostęp do mediów. Wszystkie podjęte działania będą miały ogromny wpływ na ochronę ekosystemu gminy Komarówka Podlaska i tym samym kształtowały walory turystyczne regionu.</p>		
Szacowany koszt:	3 084 000,00 zł		
Źródła finansowania	<p>- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020</p> <p>- Środki budżetu gminy Komarówka Podlaska</p>		
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<p>1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej</p> <p>2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych</p> <p>3/P – Kompleksowa modernizacja Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprawnościami</p> <p>6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia</p>		

<p>8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej</p> <p>9/P – MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ</p> <p>10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach</p> <p>18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska</p> <p>1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej</p> <p>2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska</p> <p>5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”</p> <p>7/D- Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska</p> <p>9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu</p> <p>10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska</p>
--

Numer i nazwa projektu	15/D – Przebudowa (modernizacja) drogi gminnej nr 101791L (dz. ew. 1231) w miejscowości Żelizna		
Podmioty odpowiedzialne za realizację przedsięwzięcia	Gmina Komarówka Podlaska		
Zakres realizowanych działań	<p>W ramach prowadzonej diagnozy obszaru rewitalizacji analizie poddano jakości dróg lokalnych, które stanowią podstawę infrastruktury komunikacyjnej gminy. Zgodnie z danymi przekazanymi przez Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej łączna długość dróg lokalnych na terenie gminy w 2021 r. wynosiła 127,81 km, w tym 53,3 km to drogi wymagające podjęcia interwencji (utwardzenia, modernizacji lub całkowitej budowy). 35,83% dróg lokalnych biegnie przez wyznaczony obszar rewitalizacji (45,8 km). Wśród tej długości 26,11 km wymaga podjęcia interwencji. Wskaźnik obrazujący udział długości dróg lokalnych wymagających podjęcia interwencji w ogólnej długości dróg w danym obszarze w 2021 r. dla obszaru gminy wyniósł on 41,7%. Natomiast dla obszaru rewitalizacji jest znacznie wyższy i przyjął wartość 57,01%. Stan techniczny poszczególnych odcinków jest zróżnicowany, niektóre z nich zostały już wyremontowane, ale też istotna część wymaga pilnych działań interwencyjnych. Istotnym mankamentem dróg lokalnych jest niedostateczna ilość chodników, oświetlenia ulicznego i ścieżek rowerowych. Wpływa to negatywnie na bezpieczeństwo mieszkańców gminy.</p> <p>Celem przedsięwzięcia jest poprawa jakości zamieszkiwania na obszarze rewitalizacji oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa poruszania się po drogach publicznych.</p> <p>Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje przebudowę (modernizację) drogi drogi gminnej nr 101791L (dz. ew. 1231) w miejscowości Żelizna. Obecna droga jest nieutwardzona jej użytkowanie pogarsza jej stan oraz powoduje dyskomfort użytkowników. Projekt polega na wykonaniu podbudowy i nawierzchni z mieszanek mineralno – bitumicznych asfaltowych wraz z utwardzonym poboczem. Modernizacja drogi przyczyni się do zwiększania dostępu do usług, komfortu dojazdu do drogi wojewódzkiej mieszkańców. Wpłynie na poprawę bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.</p>		
Oddziaływanie przedsięwzięcia	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji
	✓	✓	✓

Wpływ na cele rewitalizacji	<p>Projekt wpłynie na poprawę jakości komfortu zamieszkiwania mieszkańców oraz zwiększenie bezpieczeństwa. Stanowi także krok ku rozwojowi gospodarczemu obszaru, na którym inwestycja jest realizowana. Nowoczesna infrastruktura drogowa wpływa bowiem na wzrost zamożności mieszkańców i zwiększa atrakcyjność inwestycyjną terenów. Dzięki takim działaniom mieszkańcy mogą łatwiej i w bardziej komfortowych warunkach dotrzeć do pracy, szkoły, ośrodków medycznych czy kulturalnych. Jakość dróg odgrywa również niebagatelne znaczenie w sytuacjach losowych np. konieczność wezwania karetki i nagłej udzielania nagłej pomocy. W takich przypadkach wysoka jakość infrastruktury drogowej odgrywa bardzo ważną rolę.</p> <p>Spójny układ komunikacyjny wpływa na podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru. Nierzadko to właśnie dostępność komunikacyjna i możliwość dogodnego prowadzenia transportu wpływa na decyzję o lokalizacji prowadzonej działalności. Wobec czego, realizacja tego rodzaju przedsięwzięć jest niezwykle istotna dla ożywienia gospodarczego i rozwoju przedsiębiorczości.</p> <p>Projekt wpłynie na poprawę społecznie oczekiwanej infrastruktury publicznej, spójności układu komunikacyjnego. Odpowiednio rozwinięta sieć drogowa w bardzo dużym stopniu wpływa na atrakcyjność i spójność przestrzenną, co znacząco wpływa zarówno na jakość życia mieszkańców, jak i potencjał gospodarczy obszaru. Modernizacja dróg i podniesienie jakości nawierzchni przyczynia się bezpośrednio do zmniejszenia emisji liniowej.</p>
Szacowany koszt:	500 000,00 zł
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - Środki programów krajowych - Środki własne gminy Komarówka Podlaska
Przedsięwzięcia powiązane i komplementarne	<ul style="list-style-type: none"> 1/P – Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej 2/P – Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych 3/P – Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprawnościami 6/P – Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia 8/P – Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej 9/P – MANUFATURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ 10/P – Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach 18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska 1/D- Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej 2/D- Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska 5/D- OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA” 7/D- Rozwój świadomość ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska 9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu 10/D –Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska

5.3 Szacunkowe ramy finansowe

Dywersyfikacja źródeł finansowania stanowi jeden z podstawowych warunków decydujących o powodzeniu procesu wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Różnorodność i komplementarność finansowa decyduje o tym, że realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie efektywna i bezpieczna (zwiększa szanse na powodzenie i pełną realizację założeń).

5.3.1 Indykatywne ramy finansowe GPR

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne mogą być realizowane przez różnorodne grupy podmiotów tj. przez podmioty z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego. Do pierwszego rodzaju źródeł finansowania (tj. komercyjnych) zalicza się przede wszystkim kredyty, pożyczki, obligacje komunalne. Ponadto wskazuje się, że niektóre działania mogą być wspierane przez środki własne przedsiębiorstw i innych podmiotów prywatnych i pozarządowych. Na etapie realizacji zapisów GPR bardzo istotna jest współpraca różnych podmiotów gwarantująca powodzenie wdrażanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Wspomniany drugi rodzaj obejmuje źródła niekomercyjne. Wśród nich największe znaczenie mają środki własne budżetu gminy, fundusze europejskie oraz środki pochodzące z programów krajowych.

Poniższe tabele zawierają indykatywne ramy finansowe podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz szacunkowe zestawienie kosztów.

Tabela 20 Indykatywne ramy finansowe podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych GPR

Nr projektu	Nazwa projektu	Rodzaj projektu	Wnioskodawca	Okres realizacji	Szacunkowa wartość projektu (PLN)	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych (PLN)	Środki prywatne (PLN)	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS (PLN)	Środki pochodzące z innych źródeł (PLN)	Wkład własny wnioskodawcy (PLN)
1/P	Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	2024-2027	2 000 000,00	0,00	0,00	1 700 000,00 Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027	0,00	300 000,00
2/P	Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania jej nowej funkcji użytkowej	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	2024-2030	10 000 000,00	0,00	0,00	8 500 000,00 Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027	0,00	1 500 000,00
3/P	Kompleksowa modernizacja Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprawnościami	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	2025-2027	4 000 000,00	1 615 000,00 - środki programów krajowych	0,00	2 000 000,00 Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027	0,00	385 000,00
4/P	Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej	Nieinwestycyjny	Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej	2025-2026	500 000,00	0,00	0,00	425 000,00 Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027	0,00	75 000,00 (wkład własny niepieniężny)
5/P	Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej	Nieinwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	2024-2026	264 773,69	0,00	0,00	237 773,69 Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027	0,00	27 000,00 (wkład własny niepieniężny)
6/P	Budowa budynku Przedszkola	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	2024-2025	6 800 000,00	5 780 000,00	0,00	0,00	0,00	1 020 000,00

Nr projektu	Nazwa projektu	Rodzaj projektu	Wnioskodawca	Okres realizacji	Szacunkowa wartość projektu (PLN)	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych (PLN)	Środki prywatne (PLN)	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS (PLN)	Środki pochodzące z innych źródeł (PLN)	Wkład własny wnioskodawcy (PLN)
	Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia					- Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycyjnych Strategicznych				
7/P	Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej	Nieinwestycyjny	Samorządowe Przedszkole w Komarówce Podlaskiej	2025-2026	500 000,00	0,00	0,00	425 000,00 Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027	0,00	75 000,00 (wkład własny niepieniężny)
8/P	Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	2027-2028	5 000 000,00	2 000 000,00 -środki programów krajowych	0,00	2 250 000,00 Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027	0,00	750 000,00
9/P	MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	2026-2029	6 000 000,00	0,00	0,00	5 100 000,00 Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027	0,00	900 000,00
10/P	Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	2024-2030	1 500 000,00	1 000 000,00 zł -środki pochodzące ze źródeł krajowych	0,00	0,00	0,00	500 000,00
11/P	Aktywizacja ludzi młodych	Nieinwestycyjny	Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość	2025-2028	45 000,00	0,00	0,00	0,00	45 000,00 Środki Lokalnej	0,00

Nr projektu	Nazwa projektu	Rodzaj projektu	Wnioskodawca	Okres realizacji	Szacunkowa wartość projektu (PLN)	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych (PLN)	Środki prywatne (PLN)	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS (PLN)	Środki pochodzące z innych źródeł (PLN)	Wkład własny wnioskodawcy (PLN)
									Grupy Działania	
12/P	Aktywizacja seniorów	Nieinwestycyjny	Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość	2025-2028	45 000,00	0,00	0,00	0,00	45 000,00 Środki Lokalnej Grupy Działania	0,00
13/P	Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	2025-2029	150 000,00	50 000,00 - Środki PFRON „Dostępny samorząd - granty”	0,00	0,00	75 000,00 Środki Lokalnej Grupy Działania	25 000,00
14/P	Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	2025-2029	100 000,00	0,00	0,00	0,00	75 000,00 Środki Lokalnej Grupy Działania	25 000,00
15/P	Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska	Nieinwestycyjny	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	2024-2025	1 000 000,00	0,00	0,00	850 000,00 Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027	0,00	150 000,00 (wkład rzeczowy w postaci niepieniężnej)
16/P	Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN	Nieinwestycyjny	Spółdzielnia Socjalna WODKAN	2024-2025	500 000,00	0,00	0,00	425 000,00 Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027	0,00	75 000,00
17/P	MODA NA SENIORA – edycja II	Nieinwestycyjny	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	2024-2025	1 000 000,00	0,00	0,00	850 000,00 Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027	0,00	150 000,00 (wkład rzeczowy w postaci niepieniężnej)

Nr projektu	Nazwa projektu	Rodzaj projektu	Wnioskodawca	Okres realizacji	Szacunkowa wartość projektu (PLN)	Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych (PLN)	Środki prywatne (PLN)	Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS, FS (PLN)	Środki pochodzące z innych źródeł (PLN)	Wkład własny wnioskodawcy (PLN)
18/P	Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	2024	1 107 700,00	886 160,00 Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznej	0,00	0,00	0,00	221 540,00

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 21 Szacowane koszty dodatkowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych GPR

Nr projektu	Nazwa projektu	Rodzaj projektu	Wnioskodawca	Szacunkowe koszty projektu (PLN)	Potencjalne źródła finansowania
1/D	Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska Parafia pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Komarówce Podlaskiej	450 000,00	- Rządowy Program Odbudowy Zabytków
2/D	Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska Parafia pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Kolembrodach Parafia pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Komarówce Podlaskiej	1 198 000,00	- Rządowy Program Odbudowy Zabytków
3/D	Promocja pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych	Nieinwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	10 000,00	- Środki Lokalnej Grupy Działania
4/D	Przedsiębiorczy obszar rewitalizacji	Nieinwestycyjny	Gminne Centrum Kultury Gminna Biblioteka Publiczna Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Lotnictwa w Komarówce Podlaskiej	30 000,00	- Środki Lokalnej Grupy Działania - Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030 - „Były sobie pieniądze” - Fundacja BGK im. J. K. Steczkowskiego

5/D	OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”	Nieinwestycyjny lub Nieinwestycyjny+ Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska Partner/rzy – potencjalne organizacje społeczne	300 000,00	- Projekt „Regiony Rewitalizacji 3.0” współfinansowanego z programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027
6/D	Rozwój interwencyjnych usług wsparcia	Nieinwestycyjny	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej Ewentualni partnerzy (OPS z terenu powiatu radzyńskiego oraz NGO)	500 000,00	- Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2017-2021 - Środki budżetu gminy Komarówka Podlaska
7/D	Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska	Nieinwestycyjny	Gminne Centrum Kultury Gminna Biblioteka Publiczna w Komarówce Podlaskiej	150 000,00	- Środki Lokalnej Grupy Działania - Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030 - Program Regionalny Wsparcia Edukacji Ekologicznej na lata 2022-2025 - Środki Ministerstwa Zagranicznych w ramach programu „Edukacja globalna” - Fundusz Naturalnej Energii (Spółka GAZ-SYSTEM) - „Sport na start” - Fundacja BGK im. J. K. Steczkowskiego
8/D	DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego	Nieinwestycyjny	Gminne Centrum Kultury Gminna Biblioteka Publiczna Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Lotnictwa w Komarówce Podlaskiej	150 000,00	- Środki Lokalnej Grupy Działania - Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030 - Środki fundacji (np. Fundacji BGK im. J.K. Steczkowskiego, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, Wspieranie Zaangażowania Społecznego Dzieci i Młodzieży - Edukacja i Partycypacja) - EtnoPolska – Narodowe Centrum Kultury
9/D	Kontynuacja programu usuwania azbestu	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	1 000 000,00	- Środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032
10/D	Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	3 000 000,00	- Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027 - Środki budżetu gminy Komarówka Podlaska
11/D	ZIELARSKA ALCHEMIA	Nieinwestycyjny	Koło Gospodyń Wiejskich w Komarówce Podlaskiej Koło Gospodyń Wiejskich w Kolembrodach	18 000,00	- Środki Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - Środki Lokalnej Grupy Działania

12/D	SMAKUJ NATURLANIE	Nieinwestycyjny	Koło Gospodyń Wiejskich w Komarówce Podlaskiej Koło Gospodyń Wiejskich w Kolembrodach	20 000,00	- Program NATURA OD KUCHNI dla Kół Gospodyń Wiejskich organizowany przez Lasy Państwowe
13/D	CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE	Nieinwestycyjny	Koło Gospodyń Wiejskich w Komarówce Podlaskiej Koło Gospodyń Wiejskich w Kolembrodach	20 000,00	- „Danie Wspólnych Chwil”- Fundacja Biedronki
14/D	Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	3 084 000,00	-Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Środki budżetu gminy Komarówka Podlaska
15/P	Przebudowa (modernizacja) drogi gminnej nr 101791L (dz. ew. 1231) w miejscowości Żelizna	Inwestycyjny	Gmina Komarówka Podlaska	500 000,00	-Środki programów krajowych - Środki budżetu gminy Komarówka Podlaska

Źródło: Opracowanie własne

5.3.2 Potencjalne źródła finansowania GPR

Rewitalizacja jest procesem wieloaspektowym, także pod względem finansowania. Wiąże się ona z koniecznością oparcia realizacji przedsięwzięć na różnych źródłach finansowania stosownie do ich obszarów tematycznych. Zastosowanie zasady komplementarności źródeł finansowania tj. łączenia środków europejskich z różnych funduszy i programów ze środkami z krajowych źródeł publicznych oraz zaangażowaniu środków prywatnych znacznie zwiększa szanse powodzenia na wdrożenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Poniżej przedstawione są potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

→ Środki Europejskie

Rozporządzenie ogólne¹⁴ dopuszcza stosowanie przez państwo członkowskie nowego instrumentu wspierającego rozwój regionalny¹⁵ pn. *inne instrumenty terytorialne*¹⁶, który w systemie wdrażania polityki spójności w Polsce będzie wykorzystany m.in. do wspierania działań rozwojowych realizowanych przez pojedyncze JST szczebla lokalnego, tj. gminy. Zgodnie z zapisami *Procedury oceny gminnych programów rewitalizacji (GPR) w województwie lubelskim w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027*¹⁷ Gminny Program Rewitalizacji będzie pełnić funkcję strategii IIT (innego instrumentu terytorialnego) o ile zostanie uzupełniony o opis procesu zaangażowania partnerów, czyli interesariuszy rewitalizacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem programu w odniesieniu do przewidzianych w nich działań finansowanych ze środków polityki spójności. Projekty wynikające z GPR mogą korzystać z różnych źródeł finansowania stosownie do ich dostępności, a sposób realizacji poszczególnych przedsięwzięć może uwzględniać możliwości, jakie stwarzają różne programy pomocowe. Wykorzystanie środków finansowych w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027* stanowić będzie jedno z najważniejszych źródeł wsparcia zewnętrznego procesu rewitalizacji w gminie Komarówka Podlaska. Zgodnie z zapisami *Programu Operacyjnego Fundusze Europejskie dla Województwa Lubelskiego 2021-2027*¹⁸, zastosowanie instrumentów terytorialnych wdrażanych w oparciu o programy rewitalizacji następować będzie w ramach dedykowanych priorytetów i celów szczegółowych: **2.1.11 Priorytet XI Rozwój zrównoważony terytorialnie, 2.1.11.1. Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i**

---

¹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

¹⁵ Art. 28 i art. 39 rozporządzenia ogólnego Parlamentu Europejskiego i Rady (UE),

¹⁶ Zgodnie z art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027

¹⁷ Załącznik do uchwały nr CDXXVI/7499/2023 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 25 stycznia 2023 r.

¹⁸ przyjętego przez Zarząd Województwa Lubelskiego Uchwałą nr CDXVII/7223/2022 z dnia 13 grudnia 2022 roku i zatwierdzonego przez Komisję Europejską decyzją wykonawczą nr C(2022)8382 z dnia 24 listopada 2022 roku [Dz. U. Woj. Lubelskiego z dnia 20 grudnia 2022 poz. 6857]

środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.

Poza wyżej wymienionym i stricte przeznaczonym procesowi rewitalizacji priorytetem, wymienić można również inne priorytety i cele szczegółowe *Programu Operacyjnego Fundusze Europejskie dla Województwa Lubelskiego 2021-2027*, które stanowią potencjalne źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych:

- ❖ 2.1.2. Priorytet II Transformacja gospodarcza i cyfrowa regionu - 2.1.2.1. Cel szczegółowy 1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych, 2.1.2.2. Cel szczegółowy 1(iii) wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.
- ❖ 2.1.3. Priorytet III Ochrona zasobów środowiska i klimatu - 2.1.3.1. Cel szczegółowy 2(iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, 2.1.3.2. Cel szczegółowy 2(v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej, 2.1.3.3 Cel szczegółowy 2(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu, 2.1.3.4 Cel szczegółowy 2(vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.
- ❖ 2.1.4 Priorytet IV Efektywne wykorzystanie energii- 2.1.4.3 Cel szczegółowy 2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych, 2.1.4.4. Cel szczegółowy 2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.
- ❖ 2.1.7 Priorytet VII Lepsza dostępność do usług społecznych i zdrowotnych- 2.1.7.1 -Cel szczegółowy 4(ii) (EFRR) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online, 2.1.7.2 - Cel szczegółowy 4(iii) (EFRR) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne, 2.1.7.3 - Cel szczegółowy 4(v) (EFRR) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej, 2.1.7.4 - Cel szczegółowy 4(vi) (EFRR) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.

- ❖ 2.1.8 Priorytet VIII Zwiększanie spójności społecznej – 2.1.8.1 - Cel szczegółowy 4h) (EFS+) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji, 2.1.8.2 - Cel szczegółowy 4k) (EFS+) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej, modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji, poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej, 2.1.8.3 - Cel szczegółowy 4l) (EFS+) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.
- ❖ 2.1.9 -Priorytet IX Zaspokajanie potrzeb rynku pracy- 2.1.9.1 - Cel szczegółowy 4a) (EFS+) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwanie bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej, 2.1.9.2 - Cel szczegółowy 4b) (EFS+) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy, 2.1.9.3 - Cel szczegółowy 4c) (EFS+) Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, 2.1.9.4 - Cel szczegółowy 4d) (EFS+) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia.
- ❖ 2.1.10 Priorytet X Lepsza edukacja- 2.1.10.1 - Cel szczegółowy 4e) (EFS+) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego, 2.1.10.2 - Cel szczegółowy 4f) (EFS+) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i

zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, 2.1.10.3 - Cel szczegółowy 4g) (EFS+) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

Wśród potencjalnych europejskich źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych można wymienić również:

- ❖ Projekt „Regiony Rewitalizacji 3.0” współfinansowanego z programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027
- ❖ *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2021-2027* - to jeden z najważniejszych instrumentów wsparcia rozwoju obszarów wiejskich w Polsce, realizowany przez Unię Europejską w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (CAP). Celem PROW jest wzmocnienie konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich poprzez wsparcie inwestycji, działań innowacyjnych i projektów społecznych. PROW jest skierowany do różnych grup beneficjentów, takich jak rolnicy, przedsiębiorcy, lokalne grupy działania, samorządy i organizacje pozarządowe z terenów wiejskich. W ramach PROW 2021-2027, beneficjenci mogą uzyskać dotacje na realizację projektów związanych z rozwojem gospodarczym, środowiskowym i społecznym na obszarach wiejskich. Dotacje na działania z zakresu rozwoju społecznego: PROW 2021-2027 oferuje dotacje na działania z zakresu rozwoju społecznego, takie jak m.in. rozwój infrastruktury społecznej, wsparcie dla organizacji pozarządowych czy też wsparcie dla lokalnych inicjatyw na obszarach wiejskich. Dotacje te są przeznaczone dla samorządów, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów z terenów wiejskich, które chcą wdrażać projekty związane z rozwojem społecznym na obszarach wiejskich.
- ❖ *Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat Środowisko* – program został zatwierdzony w dniu 6 października 2022 roku przez Komisję Europejską, jego celem jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego. Z tego względu cele programu są bezpośrednio powiązane z celami programu rewitalizacji, który opiera się na realizacji tej zasady w odniesieniu do wyznaczonego w gminie obszaru rewitalizacji.
- ❖ *Krajowy Plan Odbudowy i Wzmacniania Odporności* - obejmuje środki Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, które dedykowane są różnym obszarom tematycznym, między innymi zielonej transformacji. Wsparcie będzie kierowane m.in. na wprowadzenie zieleni, bardziej efektywnym wykorzystaniu zasobów oraz przeciwdziałaniu utracie różnorodności biologicznej.

→ Środki krajowe

- ❖ *Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa* - zgodnie z art. 90u ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁹ Rada Ministrów realizuje Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa na lata 2021-2025, którego celem jest wzmocnienie roli bibliotek publicznych, szkolnych oraz pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego, które stanowią centrum dostępu do kultury i wiedzy. Program ten realizowany jest poprzez poprawę oferty bibliotek publicznych oraz inwestycje w ich infrastrukturę. Obejmuje to w szczególności dostosowanie bazy lokalowej do współczesnych standardów w zakresie obiektów użyteczności publicznej w celu rozwijania kompetencji społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności świadczonych usług.
- ❖ *Program Wieloletni Senior Plus* - program na lata 2021-2025, który prowadzony jest przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, ma na celu wsparcie warunków do aktywnego starzenia się w środowisku lokalnym oraz jak najdłuższego udziału w życiu społecznym seniorów. Wspiera on działania mające na celu zwiększenie spójności społecznej poprzez wsparcie kierowane do najstarszej części społeczeństwa. Program obejmuje zarówno działania związane utworzeniem lub wyposażeniem infrastruktury społecznej wspierającej seniorów, jak też stanowi wsparcia dla zapewnienia funkcjonowania już istniejących obiektów.
- ❖ *Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej* - zgodnie z art. 86 ustawy z dnia 19 listopada 2009 roku o grach hazardowych²⁰ Minister właściwy do spraw kultury fizycznej jest dysponentem państwowego funduszu celowego pod nazwą Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej. Wydatki w ramach funduszu ponoszone są na przebudowę, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych, rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych, rozwój turystyki społecznej sprzyjającej aktywności fizycznej społeczeństwa oraz zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym w zakresie aktywności fizycznej. Zasady wdrażania środków funduszu określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Sportu i Turystyki z dnia 12 sierpnia 2019 roku w sprawie przekazywania środków z Funduszu Kultury Fizycznej²¹.
- ❖ *Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych* - zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 23 października 2018 roku o Funduszu Solidarnościowym²² fundusz, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, jest funduszem celowym obejmującym wsparcie osób niepełnosprawnych oraz emerytów i rencistów. Stosownie do art. 6 oraz art. 7 ust. 1 i ust. 5 ustawy zgromadzone w ramach niniejszego funduszu środki finansowe przeznaczone są na

¹⁹ Tekst jednolity Dz. U. z 2021 poz. 1915 ze zmianami

²⁰ Tekst jednolity Dz. U. z 2022 roku poz. 888 ze zmianami

²¹ Tekst jednolity Dz. U. z 2019 roku poz. 1638

²² Tekst jednolity Dz. U. z 2020 roku poz. 1787

realizację zadań w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych poprzez programy rządowe Rady Ministrów i programy resortowe ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Jednym z takich programów jest program rozwoju centrów opiekuńczo- mieszkalnych realizowany przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej.

- ❖ *Fundusz Dostępności* - zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku *o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami*²³ Fundusz Dostępności jest funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Celem tego funduszu jest realizacja zadań polegających na wsparciu działań w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Realizacja przedsięwzięć polegających na likwidacji barier architektonicznych może być wspierana w ramach funduszu poprzez korzystnie oprocentowane instrumenty zwrotne.
- ❖ *Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych* - program utworzony został uchwałą nr 84/2021 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2021 roku z późniejszymi zmianami, ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych poprzez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne²⁴ udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, o którym mowa w art. 65 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. *o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw*. Program obejmuje cztery obszary priorytetowe dotyczące różnego rodzaju zadań własnych gminy. Dotyczą one między innymi infrastruktury drogowej i infrastruktury technicznej, gospodarki odpadami, infrastruktury kulturalnej i sportowej czy też rewitalizacji.
- ❖ *Fundusz Termomodernizacji i Remontów* - wdrażanie programu ustanowiła ustawa z dnia 21 listopada 2008 roku o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków, przewiduje udzielanie wsparcia na działania w zakresie termomodernizacji lub przedsięwzięć służących przeciwdziałaniu skutkom luki remontowej.

→ **Środki międzynarodowe**

- ❖ *Fundusze norweskie i EOG* - celem funduszy jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych oraz współpracy merytorycznej pomiędzy państwami-darczyńcami oraz państwem-beneficjentem. Szeroki zakres wsparcia jest wzbogacony poprzez możliwość współpracy z partnerami z krajów finansujących, co pozwala na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań.

---

²³ Tekst jednolity Dz. U. z 2020 poz. 1062 ze zmianami

5.4 Komplementarność i mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych

Komplementarność stanowi istotny element Gminnego Programu Rewitalizacji. Wskazuje na wzajemne powiązania pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami skutkować będzie efektywnym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację. W ramach niniejszego rozdziału powiązania rozpatrywane są w następujących aspektach:

- a) przestrzennym,
- b) problemowym,
- c) w zakresie ustawy o dostępności z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
- d) proceduralno-instytucjonalnym,
- e) międzyokresowym,
- f) źródeł finansowania.

5.4.1 Komplementarność przestrzenna

Niniejszy Gminny Program Rewitalizacji spełnia wymagania dotyczące komplementarności przestrzennej. Ze względu na znaczenie tego obszaru planowana interwencja nie spowoduje przesunięcia problemów na inny obszar, a jedynie zapoczątkuje pozytywne zmiany w pozostałych obszarach gminy Komarówka Podlaska. Komplementarność przestrzenna opiera się na uwzględnieniu ciągłości przestrzeni i relacjach przestrzennych z pozostałymi częściami gminy. Przestrzeń traktowana jest jako całość, w której efekty działań rewitalizacyjnych będą oddziaływać nie punktowo, ale poprzez efekt synergii na całe otoczenie.

Przeprowadzona delimitacja, obejmująca analizy istotnych dla rozwoju gminy problemów wraz z opinią przedstawicieli zainteresowanych środowisk, jak i samych mieszkańców, pozwoliła na wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Przedmiotowy obszar rewitalizacji składa się z trzech jednostek, tj. miejscowość Kolembrody, miejscowość Żelizna oraz część miejscowości Komarówka Podlaska. Uwzględnienie zarówno danych obiektywnych, jak i opinii społeczeństwa, świadczy o trafności przestrzennej zaplanowanej w ramach rewitalizacji interwencji. Wszystkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowią aktywną i zintegrowaną odpowiedź na główne problemy wytypowanych obszarów rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska. O zachowaniu zasady komplementarności przestrzennej świadczy przed wszystkim wyznaczony obszar rewitalizacji. Przeprowadzona delimitacja pozwoliła na wybranie obszarów charakteryzujących się największą koncentracją niekorzystnych zjawisk społecznych i współwystępujących

innych negatywnych zjawisk (w sferze środowiskowej lub gospodarczej lub technicznej lub przestrzenno-funkcjonalnej).

Przeważająca część podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz projektów umieszczonych na liście dodatkowej skupia się wyłącznie na obszarze rewitalizacji i jest z nim ściśle powiązana. W ramach niniejszego GPR przewidziano również przedsięwzięcia realizowane fizycznie w obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji, które obejmą również mieszkańców pozostałej części gminy Komarówka Podlaska. Taka sytuacja dotyczy części przedsięwzięć nieinfrastrukturalnych, które ze względu na swoją specyfikę realizowane będą stricte w granicach obszaru rewitalizacji, ale swoim zasięgiem obejmą wszystkich mieszkańców jednostki terytorialnej. Głównym celem tychże przedsięwzięć jest aktywizacja społeczna, kulturalna i obywatelska społeczności lokalnej. Szczególny rodzaj stanowią przedsięwzięcia, które ze względu na specyfikę nie posiadają konkretnej lokalizacji, ale obejmują zarówno mieszkańców obszaru rewitalizacji, jak i pozostałej części gminy. Tego typu projekty dotyczą m.in. rozwoju usług społecznych, kulturalnych, rekreacyjnych (np. *11/P- Aktywizacja ludzi młodych*, *12/P- Aktywizacja seniorów*, *15/P- Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska*, *16/P - Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN*, *17/P - MODA NA SENIORA – edycja II*, *6/D- Rozwój interwencyjnych usług wsparcia*). Sytuacja taka dotyczy również programów rozwojowych placówek edukacyjnych (*4/P – Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej* i *5/P – Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej*) i wychowania przedszkolnego (*7/P – Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej*). Przedsięwzięcia takie mają charakter systemowy i dotyczą wszystkich placówek edukacyjnych oraz obejmują uczniów z terenu gminy. W ramach tego rodzaju inicjatyw przewidziano preferencyjne uczestnictwo mieszkańców z obszaru rewitalizacji. Podstawowym założeniem takiej konstrukcji jest chęć przeciwdziałania niepożądanym efektom takim jak stygmatyzacja i segregacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. Część z przedsięwzięć ze względu na swój charakter będzie realizowana częściowo w obszarze rewitalizacji, a częściowo poza nim. Chodzi tutaj o realizację systemowych przedsięwzięć w zakresie poprawy sytuacji w sferze technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej, gdzie ze względu na swoją specyfikę istnieje potrzeba objęcia działaniami terenu całej gminy (np. *18/P – Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska* czy *9/D – Kontynuacja programu usuwania azbestu*).

Zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowią odpowiedź na zdiagnozowane problemy konkretnego terenu. W związku z faktem, iż wiele z nich dotyczy działań podejmowanych w zakresie miejsc lub obiektów użyteczności publicznej, pozytywne skutki ich realizacji zauważalne będą nie tylko w granicach obszaru rewitalizacji, lecz również w obrębie całej gminy Komarówka Podlaska. Co najważniejsze, będą prowadzone w taki sposób, aby niwelować zjawiska kryzysowe i przeciwdziałać

rozlewaniu się problemów na inne części gminy. Zaplanowane projekty wzajemnie się uzupełniają i oddziałują na zidentyfikowane wyzwania w sposób skoncentrowany i kompleksowy.

5.4.2 Komplementarność problemowa

Niniejszy GPR spełnia całość wymogów w zakresie komplementarności problemowej i jest dokumentem spójnym wewnątrznie oraz zewnątrznie, harmonijnie wplecionym w system zarządzania strategicznego gminy Komarówka Podlaska:

- ✓ w następnej kolejności (rozdział 3.) zaprezentowano metodologię przeprowadzenia procesu delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji,
- ✓ w rozdziale 4. przedstawiono szczegółową diagnozę wyznaczonego obszaru rewitalizacji (zawierającą informację w zakresie zaobserwowanych problemów i obszarów deficytowych, jak również potencjałów decydujących o możliwościach rozwojowych obszaru),
- ✓ w rozdziale 5.1.1 zaprezentowano wizję stanu obszaru po zrealizowaniu programu rewitalizacji,
- ✓ w rozdziale 5.1.2 zaprezentowano zhierarchizowany zestaw celów rewitalizacji (cel główny – cele strategiczne- cele operacyjne), których realizacja następować za pomocą wyznaczonych kierunków działań,
- ✓ w rozdziale 5.2.1 - przedstawiono listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (zwierającą w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia: nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny oraz opis działań zapewniających dostęp osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami),
- ✓ w rozdziale 5.2.2 przedstawiono charakterystykę (realizujących cele i kierunki działań rewitalizacyjnych) pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- ✓ w rozdziale 5.3 przedstawiono indykatywne ramy finansowe przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz potencjalne źródła finansowania pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- ✓ mechanizmy zapewnienia komplementarności – zarówno pomiędzy rodzajami przedsięwzięć rewitalizacyjnych, różnymi rodzajami podmiotów je realizujących jak i pomiędzy różnymi źródłami ich finansowania zostały opisane w tymże rozdziale (5.4).
- ✓ w rozdziale 6. zaprezentowano kompleksowy system wdrażania GPR wraz z kwantyfikowalnymi rezultatami rewitalizacji, opatrzonymi wskaźnikami oceny postępów wdrażania,
- ✓ szczegółowy opis powiązań przedmiotowego GPR z dokumentami strategicznymi poszczególnych szczebli został zaprezentowany w rozdziale 7. *Powiązanie GPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi*,

- ✓ w rozdziale 8. zawarto informacje w zakresie procesu uspołeczniania procedury opracowywania i wdrażania GPR,
- ✓ zakres niezbędnych zmian w dokumentach strategicznych i uchwałach gminy Komarówka Podlaska został zaprezentowany w rozdziale 9.,
- ✓ rozdział 10 zawiera informacje w zakresie procesu opiniowania dokumentu przez wymagane organy, procedury oceny oddziaływania na środowisko dokumentu, a także załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.

Przedstawione w niniejszym Programie przedsięwzięcia rewitalizacyjne są komplementarne na poziomie ogólnym (dopełniania się rodzajami). Wszystkie z przedsięwzięć rewitalizacyjnych mają charakter przekrojowy – realizuje więcej niż jeden cel i dotyka szeregu aspektów (społecznych, ekonomicznych, przestrzennych, środowiskowych, technicznych). Wzajemne dopełnianie się w zakresie rozwiązywania problemów przez poszczególne przedsięwzięcia zostało zapewnione m.in. na poziomie naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych prowadzonych w okresie 10.07.2023 r. -11.08.2023 r. przez gminę Komarówka Podlaska. Przyjęto zasadę, że komplementarność problemowa występuje jeżeli jest wykazane dopełnianie się przedsięwzięć w zakresie przeciwdziałania co najmniej jednemu problemowi społecznemu i co najmniej jednemu problemowi z pozostałych sfer (gospodarczej, technicznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej). W przypadku projektów infrastrukturalnych, związanych z rewitalizacją zdegradowanych obiektów czy budynków, zaniedbanych terenów publicznych, dla których dominującą sferą interwencji jest sfera przestrzenno-funkcjonalna, techniczna i środowiskowa, zakłada się, iż będą one stanowiły trwałą bazę dla realizacji projektów społecznych (wspierających potencjał młodzieży oraz ich kompetencje społeczne i edukacyjne, integracyjnych, aktywizujących mieszkańców, promujących zdrowe nawyki żywieniowe i ruchowe, a także zwiększające świadomość w zakresie postaw proekologicznych i proklitycznych, zwiększających dostęp do kultury). Jednocześnie przedsięwzięcia zostały zaplanowane w taki sposób, aby ich skutki przyczyniały się do niwelowania problemów w różnych sferach, osiągając w niektórych przypadkach wymiar horyzontalny. Aktywizacja społeczna przyczyni się zarówno do ograniczania problemu patologii, jak i aktywizacji zawodowej. Problemy związane z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych będą niwelowane zarówno w warstwie społecznej i zawodowej, jak i w odniesieniu do fizycznego funkcjonowania (ograniczenia barier architektonicznych) wskazanej kategorii społecznej. Projekty polegające na poprawie jakości usług publicznych (np. poprawa standardu i rozwój programów edukacyjnych) przełożą się na wzrost poczucia tożsamości lokalnej i budowanie silnego kapitału społecznego. Projekty obejmujące uporządkowanie przestrzeni publicznych wpłyną na atrakcyjność obszaru jako miejsca zamieszkania i rekreacji (np. uporządkowanie i poprawa estetyki przestrzeni publicznych, co niewątpliwie przyczyni się do rozwoju usług turystycznych i okołoturystycznych jak również usług podstawowych dla mieszkańców). Wskazane w ramach niniejszego

dokumentu przedsięwzięcia wpływają na niwelowanie problemów w różnych sferach, co przeciwdziała fragmentacji działań i wpływa na ich kompleksowość.

Planowane przedsięwzięcia wynikają z potencjału rozwoju obszaru rewitalizacji, a także odpowiadają na potrzeby sygnalizowane w obszarach społecznym, przestrzenno- funkcjonalnym, technicznym oraz środowiskowym. Kolejność realizacji zidentyfikowanych projektów rewitalizacyjnych wynika z logicznej konsekwencji wprowadzonych zmian w obszarze rewitalizacji. W pierwszej kolejności realizowane będą projekty inwestycyjne, których efekty w formie udostępnionej powierzchni lub wyposażenia mogą zostać wykorzystane podczas realizacji projektów „miękkich”. Na kolejność realizacji projektów wpływ ma również rozwiązanie najbardziej naglących potrzeb obszaru rewitalizacji. Zaplanowano, iż w pierwszej kolejności przeprowadzone zostaną przedsięwzięcia dotyczące kompleksowej rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni publicznych, tj. teren stadionu sportowego (1/P – *Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej*) oraz rewitalizacji zdegradowanych budynków i obiektów użyteczności publicznej (tj. 3/P – *Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnopravnościami*, 8/P – *Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej*, 9/P – *MANUFATURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ*). Ze względu na chęć realizacji przedsięwzięcia polegającego na utworzeniu Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego oraz stan techniczny obiektu (w którym w chwili obecnej mieści się przedszkole) niezbędne jest realizacja przedsięwzięcia polegającego na budowę nowego budynku, w którym powstaną nowoczesne miejsca wychowania przedszkolnego (6/P – *Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia*). Zgodnie z oczekiwaniami społeczności lokalnej, a także w odpowiedzi na strategiczne założenia rozwoju terenu całej gminy Komarówka Podlaska, istotna jest również realizacja przedsięwzięć pozwalających na rozwój infrastruktury turystyczno –rekreacyjnej, co pozwoli na znaczną poprawę sytuacji w sferze gospodarczej i społecznej (m.in. 2/P – *Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania jej nowej funkcji użytkowej*, 14/P – *Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej*). Przedmiotowe projekty zaspokoją palące potrzeby wyznaczonego obszaru rewitalizacji, które wymagają interwencji w pierwszej kolejności. Dadzą one przede wszystkim szansę na znielowane m.in. problemów w zakresie wyłączenia społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji, deficytu oferty kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej umożliwiającej ciekawe spędzanie czasu wolnego, deficytu miejsc pracy. Będą one stanowiły zaplecze do realizacji szeregu przedsięwzięć „miękkich” pozwalających na wszechstronny rozwój mieszkańców (m.in. 4/P – *Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej* i 5/P – *Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej*, 7/P – *Dostępna edukacja w Samorządowym*

Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej, 11/P- Aktywizacja ludzi młodych, 12/P- Aktywizacja seniorów, 7/D- Rozwój świadomość ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska, 8/D- DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego).

Uzupełnieniem ww. działań będą projekty umieszczone na liście przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które przyczynią się do poprawy sfery funkcjonalno-przestrzennej obszaru rewitalizacji i wpłyną na podniesienie atrakcyjności osiedleńczej tego terenu, a także ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji (m.in. rozwój systemu oświetlenia w gminie Komarówka Podlaska, infrastruktury wodo-kanalizacyjnej czy infrastruktury drogowej). Całość stworzonej infrastruktury i przestrzeni będzie służyć realizacji przedsięwzięć przeciwdziałających zdiagnozowanym w sferze społecznym problemom dot. m.in. konieczności rozwoju usług społecznych rozwoju usług rehabilitacyjnych oferty dla seniorów, dzieci i młodzieży. Nowa przestrzeń będzie również na realizację cyklicznych wydarzeń integrujących społeczność lokalną. Będzie również miejscem wielu oddolnych inicjatyw.

Na uwadze mieć należy fakt, iż proces rewitalizacji sam w sobie jest procesem niezwykle trudnym i wielowątkowym; wymagającym ogromnej determinacji i w początkowym etapie dużego zaangażowania sektora publicznego. W obrębie takich obszarów jak gmina Komarówka Podlaska, stanowi on dodatkowe wyzwanie. Ze względu na swoiste „zapóźnienie” rozwojowe obszarów peryferyjnych, (do których zalicza się niestety Lubelszczyzna), chcąc zacząć „odnowę społeczną”, zmianę mentalności (która jest mentalnością wielopokoleniową), sposób myślenia i postępowania, trzeba w pierwszej zagwarantować mieszkańcom dostęp do przestrzeni, infrastruktury i usług, które w innych rejonach kraju stanowią rozwiązania standardowe i ogólnodostępne. Dopiero w „nowej przestrzeni” można próbować „zmieniać” mieszkańców.

5.4.3 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Niniejszy GPR charakteryzuje się komplementarnością proceduralno-instytucjonalną, gdyż obejmuje system zarządzania procesem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie interesariuszy, w tym niezależnych od siebie instytucji i podmiotów.

W rozdziale 6. opisany został szczegółów system wdrażania GPR, natomiast w rozdziale 6.1. zaprezentowano strukturę zarządzania wdrażaniem GPR. System monitorowania oraz system oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych (oceny postępów realizacji celów GPR) został opisany w rozdziale 6.2 W tymże rozdziale zaprezentowano także mechanizm wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmienność otoczenia programu (w tym na zmiany wywołane przez sam program).

System zarządzania rewitalizacją zostanie włączony w strukturę ogólnego systemu zarządzania w gminie Komarówka Podlaska głównie poprzez uwzględnienie GPR w filarze schematu struktury zarządzania, jako ramy operacyjnej integrującej wszystkie strategiczne działania.

Komplementarność proceduralno – instytucjonalna przejawia się w systemie zarządzania jaki został zaprojektowany na potrzeby implementacji rewitalizacji. Za realizację Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska odpowiada Wójt Gminy, przy wsparciu Urzędu Gminy Komarówka Podlaska. Kwestie rewitalizacji zostaną merytorycznie usytuowane w zakresie obowiązków Operatora GPR, tj. – Referatu Inwestycji, Zamówień Publicznych i Gospodarki Komunalnej, co wiązało się będzie z realizacją szeregu zadań o wymiarze koordynacyjnym, rozliczeniowym, informacyjnym, itp. Nadzór nad realizacją GPR będzie pełnił Kierownik ww. Referatu, jednocześnie będzie on koordynatorem rewitalizacji. W Regulaminie Organizacyjnym znajdują się zapisy poszerzające zakres działania ww. Referatu o zagadnienia związane z wdrażaniem i monitorowaniem wdrażania GPR. Umieszczenie koordynatora w obrębie struktur Urzędu Gminy zapewni skuteczne zarządzanie programem oraz pozwoli na kontynuację i uzupełnienie działań podejmowanych w ramach realizacji polityk publicznych. Przewidziano niezbędne ramy dla efektywnego współdziałania instytucji i podmiotów oraz wzajemnej koordynacji ich działań. Wypracowane spójne procedury zarządzania programem rewitalizacji w oparciu o istniejące struktury administracyjne i systemy zarządzania gminą pozwolą na zachowanie komplementarności proceduralno-instytucjonalnej oraz skuteczne wdrożenie powiązanych ze sobą przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W celu skutecznej realizacji założeń GPR przewiduje się także współpracę z podmiotami podległymi samorządowi lokalnemu oraz instytucjami otoczenia społecznego i gospodarczego. Instytucje te odpowiedzialne będą nie tylko za konsultowanie, opiniowanie projektów i działań rewitalizacyjnych w ramach prac Komitetu Rewitalizacji, ale także będą uczestniczyły w realizacji poszczególnych przedsięwzięć na zasadach zlecenia zadań publicznych wg procedury przewidzianej w ustawie działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawie – Prawo zamówień publicznych.

5.4.4 Komplementarność w zakresie ustawy z 19 lipca 2019 roku o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Zapisy ustawy o rewitalizacji obligują jednostki opracowujące dokument do tego, aby w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych umieszczonych na liście podstawowej zawrzeć opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. 2019 poz. 1696 z późn. zm.). Zgodnie z art. 2 pkt. 3) ustawy osobą ze szczególnymi potrzebami jest osoba, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. W katalogu osób spełniających powyższą definicję wymienić można: osoby starsze, osoby z niepełnosprawnością (ruchową

czy też intelektualną), ale też inne osoby mające w sposób trwały lub czasowy naruszoną sprawność w zakresie mobilności i percepcji (przykładowo osoby niedowidzące, niesłyszące, osoby poruszające się przy pomocy kul, wózków, chodzików, osoby z wózkiem dziecięcym, z ciężkim bagażem, kobiety w ciąży, itp.).

W związku z powyższym instytucje publiczne zobowiązane są do:

- ✓ stosowania zasad projektowania uniwersalnego - w rozumieniu art. 2 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 (Dz. U. 2012 poz. 1169),
- ✓ racjonalnych usprawnień – tj. modyfikacji lub adaptacji, niepociągających za sobą niepotrzebnych utrudnień, które są niezbędne dla zapewnienia osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości korzystania z dóbr i usług,
- ✓ dostępu alternatywnego – w pierwszych dwóch latach funkcjonowania ustawy, polegającego na zastosowaniu takich rozwiązań organizacyjnych, które zapewnią osobie ze szczególnymi potrzebami dostęp do budynku, ale nie w sposób samodzielny, albo które nie zapewniają dostępu do budynku podmiotu publicznego, ale umożliwiają skorzystanie z usług publicznych, np. w sposób zdalny.

Każde z zwartych w ramach GPR przedsięwzięć zawiera informacje w zakresie jego zgodności z ww. ustawą.

5.4.5 Komplementarność międzyokresowa

Zgodnie z zasadą ciągłości w planowaniu, etap opracowania Gminnego Programu Operacyjnego, poprzedziła analiza obowiązującego w kwestii rewitalizacji dokumentu strategicznego. Kwestie rewitalizacji na terenie gminy Komarówka Podlaska podejmował przyjęty na podstawie *Uchwały XXIII/165/2017 Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie przyjęcia Lokalny Program Rewitalizacji dla gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023*.

Powyższy LPR był pierwszym dokumentem, w którym wyznaczono obszar rewitalizacji i wytyczono plan działania w zakresie rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska. Program ten stanowił podstawę do podjęcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na zdegradowanym obszarze gminy Komarówka Podlaska wymagających szczególnego wsparcia. Ponadto umożliwił efektywne pozyskiwanie dofinansowania do projektów ze środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014–2020. Przedmiotowy dokument nie stanowi Gminnego Programu Rewitalizacji w rozumieniu ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2021 poz. 485), zawiera jednak informacje w zakresie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz wykaz działań i przedsięwzięć kwalifikujących się do objęcia wsparciem rewitalizacji w ramach RPO WL na lata 2014-2020. Wyżej wymieniony Lokalny Program Rewitalizacji został określony według tzw. procedury pozaustawowej zgodnie z *Wytycznymi Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 oraz Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim*.

Przejściowe przepisy o rewitalizacji dopuściły obowiązywanie programów rewitalizacji opracowanych wg tej procedury do końca roku 2023.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023 został wpisany do wykazu programów rewitalizacji prowadzonego przez Marszałka Województwa Lubelskiego, co było jednoznaczne z pozytywną weryfikacją i umożliwieniem przedsięwzięciom zawartym, w tym dokumencie ubiegania się o współfinansowanie ze środków unijnych na rewitalizację.

Komplementarność międzyokresowa projektów ujętych w GPR polegać będzie na kontynuacji części działań zapoczątkowanych lub zrealizowanych w ramach wdrażania *Lokalnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023*. Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach GPR są kontynuacją i niezbędnym uzupełnieniem działań prowadzonych w poprzednich latach. Jedno z przedsięwzięć, którego ze względu na ograniczone środki finansowe nie udało się do tej pory zrealizować, zostało przeniesione do realizacji w ramach GPR ze względu na tożsamość przestrzenną. W ramach LPR obszar rewitalizacji obejmował miejscowość Komarówka Podlaska. Nowy obszar rewitalizacji pokrywa się częściowo z pierwotnym obszarem rewitalizacji w zakresie miejscowości Komarówka Podlaska. Dodatkowo obszar ten obejmuje miejscowości Kolembrody (wcześniej teren ten znajdował się w obszarze zdegradowanym) i Żelizana. Przedsięwzięcie to charakteryzuje się również tożsamością problemową (część z problemów jest nadal aktualna, zatem zachodzi konieczność podjęcia stosownej interwencji- zaplanowane przedsięwzięcia będą w sposób bezpośredni im przeciwdziałać). Przedmiotowe przedsięwzięcie dotyczy rewitalizacji stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej (1/P - *Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej*).

Analogicznie, jak realizowane do tej pory, nowe przedsięwzięcia założone do realizacji w GPR do 2030 r. nastawione są na rozwiązywanie zdiagnozowanych w obszarze rewitalizacji problemów społecznych oraz poprawy jakości życia i funkcjonowania mieszkańców. Komplementarność międzyokresowa dotyczy zarówno wymiaru infrastrukturalnego. W ramach GPR zaplanowano realizację działań znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie wcześniejszych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, tj. przedsięwzięcia LPR pn. 1/3 - *Uporządkowanie skweru na skrzyżowaniu ulic Ks. Jana Rudnickiego i Lubelskiej w Komarówce Podlaskiej*. Planowane przedsięwzięcia dot. m.in. rewitalizacji stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej, rewitalizacji zdegradowanej przestrzeni publicznej w celu nadania jej nowych funkcji użytkowych, modernizacji budynku szkoły podstawowej oraz budowy budynku nowego przedszkola, znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie zrealizowanych wcześniej przedsięwzięć. Taki sposób postępowania ma na celu osiągnięcie efektu synergii pomiędzy zrealizowanymi już i planowanymi do wdrożenia przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Pozwoli również na znaczne osiągnięcie spójności przestrzennej. Przedsięwzięcia 4/P – *Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej* oraz 5/P - *Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego*, stanowią bezpośrednią

kontynuację przedsięwzięć mających na celu podniesienie poziomu i jakości nauczania w jedynej placówce edukacji podstawowej na terenie gminy, m.in. zrealizowanego w ramach LPR projektu 2/1 - *Kompetentni w gminie Komarówka Podlaska*.

Kontynuacja dotyczy również aspektu społecznego - bezpośrednia kontynuacja przedsięwzięć mających na celu włączenie społeczne i obywatelskie mieszkańców, rozwój usług społecznych w celu poprawy jakości życia na obszarze rewitalizacji czy podniesienie jakości usług edukacyjnych i zdrowotnych. Dzięki kontynuacji problemowej poprzednich projektów oraz realizacji nowych zintegrowanych inicjatyw skoncentrowanych na jednolitym obszarze rewitalizacji, możliwe będzie wzmocnienie dotychczas uzyskanych efektów i przyspieszenie procesu wyprowadzania wskazanego terenu ze stanu kryzysowego. Całość stworzonej infrastruktury i przestrzeni będzie służyć realizacji przedsięwzięć obejmujących m.in. rozwój usług społecznych, zwiększenie oferty dla seniorów, dzieci i młodzieży. Nowa przestrzeń będzie również na realizację cyklicznych wydarzeń wpływających na podniesienie świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców oraz rozwoju postawy przedsiębiorczości wśród mieszkańców. Będzie również miejsce wielu oddolnych inicjatyw. Powstała w ramach wcześniej zrealizowanych przedsięwzięć, w tym rewitalizacyjnych infrastruktura (m.in. baza dydaktyczna placówek edukacyjnych) pozwoli na kontynuację działań w zakresie włączania społecznego grup defaworyzowanych, rozwoju włączającego charakteru procesu edukacyjnego.

W ramach niniejszego Gminnego Programu Rewitalizacji zakłada się dalsze ożywienie społeczne przestrzeni publicznych, które zostały zmodernizowane w poprzednich latach oraz dalszą modernizację infrastrukturalną wraz z integracją i aktywizacją społeczną mieszkańców oraz ożywieniem gospodarczym obszaru z zachowaniem dziedzictwa kulturowego. Zamierzenia te są ścisłą kontynuacją procesu rewitalizacji z lat poprzednich. Doświadczenie i wnioski z realizacji poprzednich działań pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie wdrażania procesu rewitalizacji.

5.4.6 Komplementarność źródeł finansowania

Niniejszy GPR spełnia wymogi komplementarności źródeł finansowania. Przedmiotowa komplementarność została zapewniona przez określenie oraz łączenie różnych źródeł finansowania. Przewidziano zarówno przedsięwzięcia współfinansowane przez sektor prywatny, jak i publiczny, środki osób/podmiotów indywidualnych, sektora pozarządowego, jak i środki publiczne oraz środki europejskie.

Realizacja projektów rewitalizacyjnych z różnych źródeł, z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania, pozwala na uzyskanie korzystnych efektów i wpływa na wzrost dynamiki pożądanых zmian. Ponadto, projekty zapisane w dokumencie dają także możliwość włączenia środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji. Ważne jest wykorzystanie dla celów rewitalizacji dostępnych

środków z programów rządowych oraz funduszy pomocowych Unii Europejskiej, a także stworzenie przez gminę warunków dla możliwie szerokiego włączenia się sektora prywatnego w działania na rzecz rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych firm i instytucji oraz programów aktywizacji i wsparcia dla wspólnot mieszkaniowych.

W ramach wszystkich przedsięwzięć z listy przedsięwzięć podstawowych, określono indykatywne ramy finansowe. Przy każdym z przedsięwzięć (z listy podstawowej oraz uzupełniającej) wskazano komplementarne źródła finansowania. Program zakłada umiejętne wykorzystywanie środków ze źródeł zewnętrznych, dzięki którym będzie można uzyskać korzystne i optymalne efekty na obszarze rewitalizacji.

5.4.7 Kompleksowość

Koncentracja interwencji i niezbędność hierarchizacji potrzeb powodują, że projekty rewitalizacyjne dotyczą terenów o istotnym znaczeniu dla terenów całej gminy, przy jednoczesnym objęciu obszarów objętych szczególną koncentracją problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych. Interwencja GPR dotyczy wielu różnorodnych obiektów i przestrzeni, które z jednej strony wpłyną na poprawę sytuacji na obszarze rewitalizacji, z drugiej natomiast – poprzez efekt synergii będą pozytywnie oddziaływać na ożywienie i rozwój całej gminy. O kompleksowości dodatkowo świadczy przekrojowość poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Podsumowanie kompleksowości w obrębie GPR odzwierciedla załączona poniżej matryca obrazująca powiązania na poziomie przedsięwzięć oraz celów rewitalizacji. Związane jest to z patrzeniem na proces rewitalizacji jako narzędzia osiągnięcia konkretnych i mierzalnych celów.

Tabela 22 Matryca kompleksowości – komplementarność przedsięwzięć z celami strategicznymi i szczegółowymi GPR

Nr	Nazwa projektu	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej			Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej		Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji		
		C.S. 1.1 Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznej i w trudnej sytuacji życiowej	C.S. 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji	C.S. 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	C.S. 2.1 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	C.S. 2.2 Rozwój przedsiębiorczości	C.S. 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych	C.S. 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej	C.S. 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego
1/P	Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej	✓	✓	✓			✓	✓	✓
2/P	Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania jej nowych funkcji użytkowych	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3/P	Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprawnościami	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4/P	Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5/P	Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6/P	Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7/P	Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Nr	Nazwa projektu	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej			Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej		Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji		
		C.S. 1.1 Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznej i w trudnej sytuacji życiowej	C.S. 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji	C.S. 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	C.S. 2.1 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	C.S. 2.2 Rozwój przedsiębiorczości	C.S. 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych	C.S. 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej	C.S. 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego
8/P	Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
9/P	MANUFATURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
10/P	Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11/P	Aktywizacja ludzi młodych	✓	✓	✓			✓	✓	✓
12/P	Aktywizacja seniorów	✓	✓	✓			✓	✓	✓
13/P	Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
14/P	Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15/P	Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska	✓	✓	✓			✓	✓	✓
16/P	Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
17/P	MODA NA SENIORA – edycja II	✓	✓	✓			✓	✓	✓
18/P	Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska	✓	✓	✓			✓	✓	✓
1/D	Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2/D	Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Nr	Nazwa projektu	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej			Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej		Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji		
		C.S. 1.1 Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznej i w trudnej sytuacji życiowej	C.S. 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji	C.S. 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	C.S. 2.1 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	C.S. 2.2 Rozwój przedsiębiorczości	C.S. 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych	C.S. 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej	C.S. 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego
	terenie Gminy Komarówka Podlaska								
3/D	Promocja pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych	✓	✓		✓	✓	✓		
4/P	Przedsiębiorczy obszar rewitalizacji	✓	✓		✓	✓	✓		
5/P	OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6/P	Rozwój interwencyjnych usług wsparcia	✓	✓	✓			✓	✓	✓
7/P	Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska	✓	✓	✓			✓	✓	✓
8/P	DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego	✓	✓	✓			✓	✓	✓
9/P	Kontynuacja programu usuwania azbestu	✓	✓	✓			✓	✓	✓
10/P	Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11/P	ZIELARSKA ALCHEMIA	✓	✓	✓			✓	✓	✓
12/P	SMAKUJ NATURLANIE	✓	✓	✓			✓	✓	✓
13/P	CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE	✓	✓	✓			✓	✓	✓
14/P	Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15/P	– Przebudowa (modernizacja) drogi gminnej nr 101791L (dz.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Nr	Nazwa projektu	Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej			Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej		Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji		
		C.S. 1.1 Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i w trudnej sytuacji życiowej	C.S. 1.2 Zagwarantowanie mieszkańcom możliwość wszechstronnego rozwoju i zwiększenie szanse edukacyjnych w obszarze rewitalizacji	C.S. 1.3 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	C.S. 2.1 Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami	C.S. 2.2 Rozwój przedsiębiorczości	C.S. 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych	C.S. 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej	C.S. 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego
	ew. 1231) w miejscowości Żelizna								

Źródło: Opracowanie własne

5.4.8 Realizacja zasady partnerstwa i partycypacji

W celu jak najpełniejszego zrealizowania celów rewitalizacji wyznaczonych w niniejszym Gminnym Programie Rewitalizacji zapewniono zaangażowanie w proces rewitalizacji instytucji mogących być partnerami w realizacji przedsięwzięć zapisanych w GPR oraz zachęcano mieszkańców do podejmowania inicjatyw służących realizacji celów rewitalizacji. Zasada „partnerstwa” jest jedną z kluczowych zasad przyświecających przygotowaniu i wdrażaniu GPR. Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi stanowiło podstawę prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji. Przedmiotowa współpraca ma na celu zagwarantować wykorzystanie potencjału organizacji i społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego projektu akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników, optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców, wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażającej się zastosowaniem nowych podejść do problemów związanych z rozwojem lokalnym.

Gminnym Programem Rewitalizacji realizuje zasadę partnerstwa i partycypacji poprzez zaangażowanie interesariuszy na każdym etapie jego realizacji. Szczegółowe informacje na ten temat przedstawiono w rozdziale 8. Opis partycypacji społecznej w ramach opracowania i wdrażania GPR.

5.4.9 Mechanizmy integrowania działań

Gminny Program Rewitalizacji ujmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków EFRR, EFS oraz innych publicznych lub prywatnych), tak aby nie pomijać aspektu społecznego, ekonomicznego, przestrzennego, technicznego, środowiskowego i kulturowego, związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem. Komplementarność działań podejmowanych na obszarze gminy Goraj została zagwarantowana m.in. poprzez:

- ✓ zhierarchizowany układ celów, które obejmują wszystkie ważne elementy z punktu widzenia wyzwolenia potencjału obszaru rewitalizacji,
- ✓ wielość i różnokierunkowość zadań, zarówno z listy podstawowej, jak i dodatkowej,
- ✓ różnorodność podmiotów zaangażowanych we wdrażanie GPR.

Kluczowymi mechanizmami integracji zaplanowanej w GPR interwencji będą następujące czynniki:

- a) **integracja na poziomie celów** – mechanizm integracji w tym obszarze został wdrożony na poziomie opracowania dokumentu i będzie kontynuowany w okresie jego wdrażania. Etap opracowania dokumentu uwzględnił będzie takie mechanizmy jak:

- ✓ aktywne włączenie interesariuszy w proces diagnozowania obszaru gminy oraz konsultacje wytyczonego obszaru zdegradowanego i wyznaczonego na jego podstawie obszaru rewitalizacji –uruchomienie procesu udziału mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu GPR,
- ✓ otwarty nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych do GPR –przełożył się na stworzenie pola do weryfikacji przedsięwzięć z punktu widzenia ich oddziaływania na podobszary rewitalizacji i zaplanowania kompleksowej i zintegrowanej interwencji.

Na etapie wdrażania mechanizmem integracji na poziomie celów będzie proces monitoringu – weryfikacji osiągniętych celów i formułowania zaleceń określających dalsze kroki wdrażania GPR.

b) integracja na poziomie partycypacji społecznej w zarządzaniu wdrażaniem GPR – mechanizm ten będzie realizowany poprzez:

- ✓ powołanie Komitetu Rewitalizacji – jego podstawową funkcją będzie ocena postępu wdrażania GPR z punktu widzenia integracji i komplementarności podejmowanych działań przez podmioty zaangażowane w proces rewitalizacji,
- ✓ współpracę ze środowiskiem seniorów oraz młodzieży w zakresie działań rewitalizacyjnych podejmowanych dla osób starszych, młodzieży i dzieci,
- ✓ współpracę z przedstawicielami organizacji pozarządowych,
- ✓ systematyczne spotkania z interesariuszami,
- ✓ dodatkowym narzędziem integracji jest kontrola społeczna procesu realizowana dzięki publikacji i opiniowaniu sprawozdań z monitoringu GPR.

c) integracja na poziomie zarządzania wdrażaniem – mechanizm związany z ciągłą oceną postępu wdrażania GPR, realizowany poprzez: monitoring i ewaluację.

Monitoring oraz ewaluacja GPR zostały opisane w rozdziale 6. Na poziomie mechanizmów integracji zostaną one wykorzystane dla prowadzenia procesu zarządzania, zgodnie z zaplanowanymi celami, jednocześnie odnosząc się do mierzalnych wskaźników, co pozwoli na pomiar realizacji celów, a tym samym ocenę integracji GPR.

Poniżej przedstawiono założenia w zakresie integracji działań rewitalizacyjnych:

- ✓ Wykorzystanie szansy na rozwój poprzez rewitalizację - wyzwolenie potencjału społecznego, gospodarczego i przestrzenno-funkcjonalnego obszaru rewitalizacji.
- ✓ Edukacja w zakresie procesu rewitalizacji jako jeden z podstawowych czynników warunkujących jego powodzenie. Podstawowym założeniem jest zapewnienie pełnego i prawidłowego rozumienia procesu rewitalizacji przez wszystkie jednostki i podmioty zaangażowane. Świadomość i wiedza zarówno w zakresie wagi, jak i sposobów prowadzenia działań rewitalizacyjnych jest niezwykle istotnym czynnikiem gwarantującym prawidłowość oraz efektywność procesu rewitalizacji.

- ✓ Podporządkowanie celom rewitalizacji wszystkich celów w poszczególnych sektorach. Proces rewitalizacji winien stanowić cel nadrzędny względem pozostałych celów sektorowych (np. w zakresie polityki społecznej, gospodarczej, komunalnej) na etapie planowania jak i wdrażania.
- ✓ Planowanie działań rewitalizacyjnych w długoterminowej perspektywie (nie ograniczono realizacji działań wyłącznie do programów pomocowych w nowej perspektywie finansowej na lata 2021-2027).
- ✓ Nadanie priorytetowego charakteru działaniom rewitalizacyjnym poprzez ujęcie projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Wieloletniej Prognozie Finansowej. Zapewnienie odpowiednich wkładów własnych z budżetu gminy a dla projektów z zewnętrznym finansowaniem (np. fundusze UE, krajowe, inne międzynarodowe), a także ewentualne wykorzystanie środków ze sprzedaży nieruchomości na realizację działań rewitalizacyjnych.
- ✓ Maksymalne wykorzystanie różnorodnych form współfinansowania – zarówno bezzwrotnych (EFRR, EFS), jak i zwrotnych. Istotnym aspektem jest, aby całość działań rewitalizacyjnych nie była podporządkowana jedynie celom programów pomocowych. Wykorzystanie środków zewnętrznych należy postrzegać jako wykorzystanie szansy, a nie cel sam w sobie.
- ✓ Wzmacnianie oraz integracja działań rewitalizacyjnych w obszarach: społecznym, ekonomicznym, przestrzennym, kulturowym.
- ✓ Zaangażowanie prywatnych właścicieli nieruchomości w procesy rewitalizacyjne poprzez wdrożenie konkretnych modeli współpracy oraz stworzenie instrumentów wspierających ich indywidualne działania.
- ✓ Inicjowanie działań rewitalizacyjnych skutkujących wytworzeniem silnego „miejscowego” impulsu rozwojowego wywołującego efekt domina. W długim okresie skutkuje to pozytywnym oddziaływaniem na rozległy obszar oraz działa zachęcająco dla pozostałych podmiotów. Wśród narzędzi, które gmina może wykorzystać w tym zakresie znajduje się: możliwość realizacji inwestycji infrastrukturalnych, udostępniania na cele inwestycyjne poszczególnych terenów oraz polepszanie wizerunku istniejących obiektów.
- ✓ Stworzenie oferty i wsparcia dla działań z zakresu ekonomii społecznej i umacniania roli III sektora w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego i skutecznego systemu wspierania mieszkańców.
- ✓ Umacnianie aktywnego sąsiedztwa oraz odbudowywanie relacji społecznych.

6. Część zarządcza

Zarządzanie Gminnym Programem Rewitalizacji to proces w którym głównym celem jest zbudowanie odpowiedniego partnerstwa między koordynatorem tego procesu, tj. Urzędem Gminy Komarówka Podlaska a innymi podmiotami uczestniczącymi w rewitalizacji bezpośrednio lub pośrednio. Właściwe zarządzanie programem ma ułatwić realizację poszczególnych przedsięwzięć, a tym samym doprowadzić do osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych.

Gminny Program Rewitalizacji jest dokumentem stanowiącym operacyjną podstawę do wdrażania projektów rewitalizacyjnych realizowanych przez następujące grupy podmiotów:

- ❖ Podmioty wykonawcze- jednostki realizujące przedsięwzięcia wskazane w GPR należące zarówno do sektora publicznego, prywatnego oraz pozarządowego,
- ❖ Podmioty zarządzające, czyli podmioty odpowiedzialne za wdrożenie, monitoring i ewaluację Gminnego Programu Rewitalizacji.

Wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji oparte jest na wsparciu realizacji projektów stworzonych z myślą osiągnięcia celów spójnych z celami strategicznymi oraz operacyjnymi przewidzianymi w dokumencie. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w programie rewitalizacji lub zakwalifikowane przez program jako dopuszczalne mają bardzo zróżnicowany charakter. Do zakwalifikowania dowolnego projektu jako projektu spełniającego kryteria projektu rewitalizacyjnego, na etapie prowadzonego naboru przedsięwzięć niezbędne było wskazanie w jaki sposób projekt proponowany przez podmiot wykonawczy, realizuje cel strategiczny i cele operacyjne GPR ze szczególnym uwzględnieniem informacji o tym w jaki sposób pomaga rozwiązywać problemy wskazane w diagnozie obszaru przygotowanej na potrzeby GPR.

Projekty umieszczone na liście projektów podstawowych uzupełniają się wzajemnie oraz zaplanowane są do realizacji w sposób nie stwarzający konfliktu realizacji kilku zadań na tym samym obszarze w tym samym czasie. Na uwadze mieć jednak należy fakt, iż zaplanowane przedsięwzięcia mogą być realizowane przez różne podmioty, co dodatkowo wzmocniać będzie ryzyko niespójności czy wręcz ich sprzeczności. Dotyczy to sytuacji, gdy podmioty te faktycznie są od siebie niezależne, ale może zdarzyć się także w rozległej strukturze komórek Urzędu Gminy i jednostek mu podległych. Stąd potrzeba zaplanowania efektywnych mechanizmów faktycznej koordynacji i integracji różnorodnych przedsięwzięć (zarówno „twardych” jak i „miękkich”), a także łagodzenia napięć, jakie mogą zaistnieć między poszczególnymi działaniami/przedsięwzięciami czy też rezultatami realizacji.

6.1 Opis struktury zarządzania GRP

W skład struktury zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji wchodzi Wójt Gminy Komarówka Podlaska (odpowiedzialny za bieżący nadzór nad realizacją GPR, dbałość o zagwarantowanie środków finansowych na jego skuteczną realizację oraz pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania, podejmowanie decyzji o potrzebie dokonania zmian w GPR) oraz Rada Gminy Komarówka Podlaska (odpowiedzialna za uchwalanie GPR i jego głównych kierunków, a także opiniowanie jego zmian i aktualizację). Zgodnie z właściwością, zarządzanie i koordynacja GPR, a także realizacja prowadzona będzie w strukturach organizacyjnych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska. Operatorem GPR będzie: Referat Inwestycji, Zamówień Publicznych i Gospodarki Komunalnej. Zadania każdej z komórek czy stanowisk oraz jednostek organizacyjnych, wykonywane w ramach GPR, zostaną określone i ściśle zdefiniowane przez Operatora GPR. Wszystkie komórki czy jednostki organizacyjne, w ramach swoich kompetencji, będą realizowały wyznaczone zadania dostosowując swoje zasoby do potrzeb w sposób elastyczny w ramach istniejących struktur. W ich ramach wyodrębnione zostaną zadania służące realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, nad którymi nadzór merytoryczny sprawować będzie Operator. W ramach procesu opracowywania, realizacji oraz ewaluacji i oceny stopnia wdrażania GPR czynny udział będzie brał również Komitet Rewitalizacji.

Poglądowa struktura zarządzania GPR została przedstawiona na poniższej grafice.

Rysunek 3 Struktura zarządzania GPR

Źródło: Opracowanie własne

→ **Wójt Gminy Komarówka Podlaska**

Za wdrażanie i monitoring *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.* odpowiadać będzie Wójt Gminy we współpracy z:

- ❖ Radą Gminy,
- ❖ Urzędem Gminy,
- ❖ Komitetem Rewitalizacji,
- ❖ jednostkami organizacyjnymi (m.in. GOPS, GOK oraz placówkami edukacyjnymi), ewentualnie zespołami roboczymi,
- ❖ Interesariuszami rewitalizacji.

Do kompetencji Wójta Gminy należeć będzie również powołanie w drodze zarządzenia Komitet Rewitalizacji w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące, licząc od dnia uchwalenia przez Radę Gminy zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji. Wójt Gminy będzie również odpowiedzialny za obsługę organizacyjną Komitetu Rewitalizacji.

→ **Rada Gminy Komarówka Podlaska**

Rolą Rady Gminy będzie weryfikacja postępów wdrażania *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.* i w razie konieczności, przeprowadzenie aktualizacji programu, zgodnie z procedurą opisaną w rozdziałach 6.2.2 *Monitorowanie postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych* oraz 6.2.3 *Aktualizacja GPR*.

→ **Operator GPR – Referat Inwestycji, Zamówień Publicznych i Gospodarki Komunalnej**

Realizację GPR powierza się Wójtowi Gminy Komarówka Podlaska za pośrednictwem Urzędu Gminy Komarówka Podlaska, w szczególności Operatora GPR, tj. – Referatu Inwestycji, Zamówień Publicznych i Gospodarki Komunalnej. Do obowiązków Operatora GPR należeć będzie m.in.:

1. **Kierownik Referatu Inwestycji, Zamówień Publicznych i Gospodarki Komunalnej** – osoba ta będzie Koordynatorem odpowiedzialnym za proces zarządzania GPR, który stanowi swoistego rodzaju ramę operacyjną dla przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji oraz wszystkich innych działań Urzędu Gminy, które merytorycznie związane są z zakresem rewitalizacji:
  - ✓ odpowiedzialny za koordynację oraz integrowanie działań innych komórek/jednostek w zakresie rewitalizacji,
  - ✓ analiza możliwości, inicjowania i koordynacji działań związanych z pozyskiwaniem środków pozabudżetowych na realizację zadań inwestycyjnych,
  - ✓ przygotowanie, koordynowanie oraz wdrażanie projektów ujętych w GPR (zarówno w ramach listy podstawowej, jak i pozostałych działań);
  - ✓ monitorowanie rzeczowej i finansowej realizacji projektów,

- ✓ monitorowanie realizacji i ewaluację GPR;
- ✓ przygotowywanie sprawozdań i dokonywanie wewnętrznej oceny efektów GPR,
- ✓ realizację GPR, w rozumieniu koordynowania i inspirowania działań administracji i beneficjentów, w kierunku przestrzegania zasad wdrożenia, wymagań zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych (np. FEL 2021-2027, fundusze krajowe), a także spójności GPR,
- ✓ dalsze programowanie procesów rozwojowych, wykraczających poza okres realizacji niniejszego GPR (tj. rok 2030),
- ✓ pełnienie nadzoru merytorycznego nad innymi podmiotami (w zakresie odpowiadającym powierzonym im do realizacji przedsięwzięciom rewitalizacyjnym), w celu zapewnienia uzyskania właściwego poziomu poszczególnych wskaźników,
- ✓ monitorowanie stanu realizacji przedsięwzięć oraz sytuacji na obszarach rewitalizacji,
- ✓ zorganizowanie ewaluacji GPR,
- ✓ monitorowanie skuteczności realizowanych przedsięwzięć i reagowanie na zmiany w otoczeniu oraz niewystarczające efekty działań,
- ✓ współpraca z jednostkami realizującymi projekty oraz monitoring realizacji zakładanych efektów,
- ✓ ciągły dialog z interesariuszami procesu (mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi i in.) i inspirowanie udoskonalania instrumentów służących rewitalizacji,
- ✓ współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi przy realizacji ich projektów,
- ✓ bieżący monitoring przedsięwzięć i ocenę postępów realizacji celów programu,
- ✓ inspirowanie aktywnej integracji projektów i instrumentów służących rewitalizacji,
- ✓ inicjowanie i zgłaszanie potrzeby aktualizacji GPR.

2. Stanowisko pracy ds. integracji europejskiej, działalności gospodarczej i współpracy z organizacjami pozarządowymi

- ✓ poszukiwanie możliwości współfinansowania ze środków zewnętrznych projektów rewitalizacyjnych,
- ✓ współpraca z podmiotami odpowiedzialnymi za opracowanie dokumentacji aplikacyjnej projektów rewitalizacyjnych,
- ✓ przygotowanie, koordynowanie oraz wdrażanie projektów ujętych w GPR (zarówno w ramach listy podstawowej, jak i pozostałych działań);
- ✓ rozliczanie projektów i sprawozdawczości;
- ✓ monitorowanie rzeczowej i finansowej realizacji projektów,
- ✓ rozliczanie projektów i sprawozdawczości;
- ✓ monitorowanie realizacji i ewaluację GPR;
- ✓ współpraca z innymi podmiotami/instytucjami i osobami, które zgłosiły projektu rewitalizacyjne – gromadzenie danych w zakresie stopnia wdrażania projektów, informacji na temat występujących problemów, pomoc w poszukiwaniu rozwiązań istniejących problemów w zakresie projektów,

- ✓ przygotowywanie sprawozdań i dokonywanie wewnętrznej oceny efektów GPR.

3. Stanowisko pracy ds. inwestycji, budownictwa drogowego i zamówień publicznych:

- ✓ prowadzenie procedur procesu inwestycyjnego (m.in. uzyskiwanie wymaganych pozwoleń/decyzji/zgód organów, instytucji),
- ✓ prowadzenie procedur pozwalających na wyłonienie wykonawców/dostawców projektów rewitalizacyjnych,
- ✓ prowadzenie procedur związanych z wyłonieniem podmiotów/osób odpowiedzialnych za opracowanie dokumentacji aplikacyjnej projektów rewitalizacyjnych,
- ✓ współpraca z podmiotami i instytucjami zaangażowanymi w procesy aplikacyjne;
- ✓ uaktualnianie i kontynuacja procesu planowania, także w odniesieniu do poszerzenia GPR o działania uwzględniające inne kategorie projektów;
- ✓ współpraca z jednostkami realizującymi projekty oraz monitoring realizacji zakładanych efektów,
- ✓ ciągły dialog z interesariuszami procesu (mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi i in.) i inspirowanie udoskonalania instrumentów służących rewitalizacji,
- ✓ współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi przy realizacji ich projektów,
- ✓ bieżący monitoring przedsięwzięć i ocenę postępów realizacji celów programu,
- ✓ inspirowanie aktywnej integracji projektów i instrumentów służących rewitalizacji,
- ✓ monitorowanie realizacji i ewaluacja GPR;
- ✓ przygotowywanie sprawozdań i dokonywanie wewnętrznej oceny efektów GPR.

4. Pomoc administracyjna:

- ✓ prowadzenie działań promocyjnych projektów i źródeł finansowania,
- ✓ gromadzenie informacji niezbędnych w zakresie monitoringu wskaźników poszczególnych projektów rewitalizacyjnych, jak również wskaźników monitoringu całego GPR, gromadzenie sprawozdań/raportów monitoringowych przygotowywanych przez poszczególnych beneficjentów projektów,
- ✓ współpraca z jednostkami realizującymi projekty oraz monitoring realizacji zakładanych efektów,
- ✓ ciągły dialog z interesariuszami procesu (mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi i in.) i inspirowanie udoskonalania instrumentów służących rewitalizacji,
- ✓ współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi przy realizacji ich projektów,
- ✓ inspirowanie aktywnej integracji projektów i instrumentów służących rewitalizacji,
- ✓ urządzenie przebiegu upowszechnienia GPR i komunikacji społecznej (organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy),
- ✓ współpraca przy sporządzeniu wymaganych okresowych sprawozdań z realizacji GPR.

Zarządzanie projektami rewitalizacyjnymi będzie odbywał się w oparciu o indywidualne i szczegółowe podejście do wszystkich z nich; począwszy od etapu planowania i przygotowania projektu po etap jego realizacji i monitorowania efektów. Mając na względzie konieczność włączenia w proces rewitalizacji większości komórek Urzędu Gminy czy gminnych jednostek organizacyjnych, Koordynator Rewitalizacji w ramach swoich kompetencji będzie miał możliwość wydawania wiążących dyspozycji i rekomendacji kierownikom/dyrektorom poszczególnych komórek i jednostek w zakresie ich udziału w procesie rewitalizacji. Ponadto, wyżej wymienieni kierownicy i dyrektorzy mają obowiązek umożliwienia wyznaczonym pracownikom pełnego zaangażowania w realizację zadań związanych z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji.

→ **Komitet Rewitalizacji**

Komitet Rewitalizacji będzie stanowił forum współpracy i dialogu interesariuszy z Wójtem Gminy oraz organami Urzędu Gminy w sprawach dotyczących prowadzenia oceny rewitalizacji oraz będzie pełnił funkcję opiniodawczo-doradczą.

Komitet jest typowym organem o charakterze opiniująco-doradczym, nie będąc jednocześnie organem jednostki samorządu terytorialnego, do jego zadań należy doradzanie organom wykonującym zadania w zakresie rewitalizacji poprzez:

- ❖ wyrażanie opinii na temat dokumentów przygotowanych przez jednostkę lub na temat podejmowanych przez nią działań,
- ❖ formułowanie opinii z własnej inicjatywy, stając się w ten sposób aktywnym uczestnikiem włączającym się w proces realizacji programu rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r. pełni funkcję strategii instrumentu terytorialnego, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Jednym z elementów realizacji takiej strategii jest konieczność włączenia partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji na etapie jej realizacji.

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji kluczową formą zaangażowania wskazanych wyżej partnerów będzie, wdrażany na podstawie art. 7. tej ustawy, Komitet Rewitalizacji stanowiący forum współpracy i dialogu interesariuszy z odpowiedzialnymi za koordynację tego procesu organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji.

Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji zasady wyznaczenia składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji określa się w drodze uchwały przed uchwaleniem Gminnego Programu Rewitalizacji

albo w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia jego uchwalenia. W przypadku gminy Komarówka Podlaska Komitet Rewitalizacyjny zostanie powołany w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące od uchwalenia niniejszego GPR. Podjęcie uchwały poprzedzone będzie konsultacjami społecznymi, tak aby zapewnić wyłanianie członków Komitetu przez interesariuszy.

Komitet Rewitalizacji będzie zajmować stanowiska dotyczące kluczowych etapów procesu rewitalizacji. Należą do nich opiniowanie oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji oraz opiniowanie projektu programu lub jego zmiany.

Zgodnie z art. 7 ust. 3 powyższej ustawy zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji określa w drodze stosownej uchwały Rada Gminy, zapewniając wyłanianie interesariuszy przez ich przedstawicieli. W tym celu proces poprzedzać będą konsultacje społeczne projektu tej uchwały. W celu osiągnięcia efektywnej współpracy z Komitetem Rewitalizacji przewiduje się jej oparcie na następujących zasadach:

- ✓ Komitet będzie reprezentować wszystkie grupy interesariuszy procesu rewitalizacji, zmierzając jednocześnie do samodzielnego wyłaniania interesariuszy spośród ich przedstawicieli.
- ✓ W skład Komitetu wejdą przedstawiciele grup i zespołów o charakterze doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym działających na terenie gminy.
- ✓ Współpraca z Komitetem będzie opierać się na wzajemnej otwartości w celu stworzenia jak najlepszych warunków do swobodnego podejmowania przez Komitet własnych inicjatyw dotyczących wspierania procesu rewitalizacji.
- ✓ Kadencja Komitetu będzie bezpośrednio powiązana z częstotliwością sporządzania oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji.

Wójt Gminy Komarówka Podlaska niezwłocznie po podjęciu przez Radę Gminy uchwały określającej zasady wyznaczenia oraz działania Komitetu Rewitalizacji (poprzedzone konsultacjami społecznymi), powoła w drodze zarządzenia Komitet Rewitalizacji.

Za Obsługę organizacyjną Komitetu Rewitalizacji zapewnia Wójt Gminy poprzez przekazanie odpowiednich zadań do realizacji przez Referat Inwestycji, Zamówień Publicznych i Gospodarki Komunalnej. Szczegółowy zakres obowiązków na poszczególnych stanowiskach oraz częstotliwość spotkań Komitetu Rewitalizacji określony zostanie w uchwale Rady Gminy.

→ Samorządowe jednostki organizacyjne

Jednostki organizacyjne gminy będą bezpośrednio zaangażowane w realizację przedsięwzięć ujętych w GPR, zgodnie z ich właściwościami.

→ Zespoły zadaniowe

W przypadku skomplikowanych projektów rewitalizacyjnych (wymagających współpracy specjalistów z różnych dziedzin) Wójt Gminy Komarówka Podlaska w drodze zarządzenia może powołać zespoły

zadaniowe składające się z wyspecjalizowanych komórek Urzędu Gminy oraz samorządowych jednostek organizacyjnych.

→ **Interesariusze rewitalizacji**

Współzarządzanie procesem rewitalizacji przez interesariuszy rewitalizacji odbywać się będzie za pośrednictwem Komitetu Rewitalizacji oraz form przewidzianych w rozdziale zawierającym opis procesu uspołecznienie wdrażania GPR.

Wdrażanie GPR to system złożony i wielowątkowy. W związku z tym istnieje potrzeba identyfikacji sposobów ograniczenia ryzyka podczas wdrażania GPR. Poniższa tabela zawiera zestawienie ryzyk, które mogą wystąpić podczas wdrażania GPR. W ramach każdego ze zidentyfikowanych ryzyk przypisano prawdopodobieństwo wystąpienia w 3 stopniowej skali:

- 1- niskie ryzyko wystąpienia
- 2- średnie ryzyko wystąpienia
- 3- ryzyko prawdopodobne.

Tabela 23 Identyfikacja i sposób ograniczenia ryzyka podczas wdrażania GPR

Rodzaj ryzyka	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka	Sposoby rozwiązywania sytuacji problemowej
Nieotrzymanie środków finansowych na realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych	3 – ryzyko prawdopodobne	1. Dywersyfikacja źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych (źródła prywatne, konkursowe, zagraniczne, krajowe, itd.) 2. Aktualizacja GPR 3. Angażowanie specjalistów w proces pozyskiwania środków w celu uniknięcia pomyłek i błędów skutkujących brakiem uzyskania dofinansowania
Opóźnienia w realizacji przedsięwzięć	2 – średnie ryzyko wystąpienia	1. Konstrukcja umów zakładająca kary umowne i odpowiedzialność wykonawcy za terminowe ukończenie inwestycji/projektu. 2. Bieżący monitoring postępu realizacji przedsięwzięć
Brak chętnych do uczestnictwa w przedsięwzięciach społecznych	2 – średnie ryzyko wystąpienia	1. Aktywna promocja planowanych przedsięwzięć społecznych 2. Osobiste zaangażowanie liderów wybranych grup w proces rekrutacji 3. Aktywne formy poszukiwania uczestników projektów prowadzone przez podmioty odpowiedzialne za wdrażanie projektów
Rezygnacja z realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych przez inne podmioty	3 – ryzyko prawdopodobne	1. Bieżąca współpraca i komunikacja z podmiotami innymi niż publiczne w zakresie postępów związanych z projektem

Źródło: Opracowanie własne

6.2 System monitoringu i ewaluacji GPR

W celu zmierzenia efektów przyszłych działań rewitalizacyjnych realizowanych w ramach GPR i prawidłowego reagowania na niepożądane tendencje i zjawiska, niezbędne jest wdrożenie odpowiedniego systemu monitoringu i ewaluacji opierającego się na konkretnych wskaźnikach. Celem monitoringu będzie ocena stopnia realizacji celów rewitalizacji i przedsięwzięć rewitalizacyjnych określonych w Programie.

Pojęcie monitoringu oznacza systematyczne obserwowanie jakiegoś procesu i odnotowywanie jego zmieniającego się stanu w celu uzyskania wiedzy o jego przebiegu. Tak rozumiany monitoring spełnia również rolę systemu wczesnego ostrzegania o ewentualnych nieprawidłowościach. System monitorowania GPR został tak skonstruowany, aby umożliwić dokonywanie obiektywnych pomiarów poszczególnych wskaźników w przyjętych odstępach czasu, dzięki czemu możliwa będzie ocena efektywności realizowanych przedsięwzięć. Głównym celem monitorowania procesów rewitalizacyjnych jest dostarczenie informacji, na podstawie których nastąpi ocena postępu prowadzonych działań oraz weryfikacja tempa i kierunku zmian, do których proces ten zmierza. Dzięki monitoringowi prowadzona będzie identyfikacja trudności lub nieprawidłowości we wdrażaniu Programu. Zagwarantuje ona również zgodność realizacji przedsięwzięć z przyjętymi założeniami i wcześniej zatwierdzonymi celami, a także spełnia funkcję wewnętrznej kontroli, obejmującej ocenę skuteczności i terminowości realizacji poszczególnych przedsięwzięć względem przyjętego harmonogramu, a także kontrolę końcową – sprawdzenie czy ustalone cele zostały osiągnięte.

Wśród instytucji i podmiotów, które będą brały udział w procesie monitoringu Gminnego Programu Rewitalizacji należy w szczególności wymienić:

- ❖ Operatora GPR na czele z Koordynatorem Rewitalizacji;
- ❖ Komitet Rewitalizacji;
- ❖ odpowiednie stanowiska w strukturze Urzędu Gminy Komarówka Podlaska - Osada oraz samorządowych jednostek organizacyjnych sprawujące nadzór i kontrolę nad poszczególnymi sferami istotnymi dla procesu rewitalizacji;
- ❖ wnioskodawców - partnerów, którzy współpracując z gminą realizują przedsięwzięcia rewitalizacyjne przyczyniające się do implementacji GPR.

Szczególne role w procesie monitoringu przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania wdrażania poszczególnych ujętych w Programie projektów.

Monitorowanie i ocena GPR ma charakter procesu ciągłego. Oznacza to, że proces monitorowania nie jest procesem jednorazowym dokonywanym na koniec okresu programowania, a jest realizowany na bieżąco zgodnie z harmonogramem realizacji projektów oraz w przypadku sytuacji losowych, które wymagają wprowadzenia zmian w sposobie realizacji GPR. Podstawowymi elementami składowymi przyjętego systemu monitoringu będą:

- ❖ analiza zagregowanych wskaźników rezultatu oraz wskaźników produktu osiągniętych na skutek realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych,
- ❖ analiza jakościowa zmian w strukturze społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, technicznej i środowiskowej (na podstawie wskaźników oddziaływania) oraz ocena działań podejmowanych przez podmioty zewnętrzne wpisujących się w założenia Gminnego Programu Rewitalizacji.

6.2.1 Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji:

- ❖ GPR podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta co najmniej raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie.
- ❖ Ocena sporządzona przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta podlega zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej.
- ❖ W przypadku stwierdzenia, że GPR wymaga zmiany, wójt, burmistrz albo prezydent miasta występuje do rady gminy z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załącza się opinię, o której mowa w ust. 2.
- ❖ W przypadku stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych, rada gminy uchyla uchwałę w sprawie gminnego programu rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza albo prezydenta miasta.

Monitoring niniejszego GPR prowadzony będzie w oparciu o następujące zasady:

- ❖ Monitoring realizowany będzie w cyklu rocznym (dot. przedsięwzięć rewitalizacyjnych) oraz okresowym 3 –letnim oraz końcowy (dot. poziomu wdrażania GPR).
- ❖ Monitoring prowadzony będzie w oparciu o wytyczone wskaźniki produktu i rezultatu dla poszczególnych przedsięwzięć (tabela: *Wskaźniki produktu i rezultatu przedsięwzięć rewitalizacyjnych*) oraz oddziaływania (tabela: *Wskaźniki monitorowania osiągnięcia celów GPR*).
- ❖ Źródłem weryfikacji wskaźników będą dane statystyczne, dane źródłowe znajdujące się w dyspozycji Urzędu Gminy Komarówka Podlaska, samorządowych jednostek organizacyjnych bądź też partnerów

- wnioskodawców, którzy współpracując z gminy realizują przedsięwzięcia rewitalizacyjne przyczyniające się do implementacji GPR.
- ❖ Punktem odniesienia, w procesie weryfikacji wskaźników oddziaływania będą dane pochodzące z końca 2021 r., bądź też inne – w uzasadnionych przypadkach.
- ❖ W procesie monitoringu uwzględniane będą plany wdrażania rewitalizacji określone w Rocznych okresowych harmonogramach (rocznym oraz trzyletnim) realizacji GPR.
- ❖ W procesie monitoringu, w sytuacji braku postępów, które świadczyłyby o wdrażaniu GPR, identyfikowane będą bariery implementacji.
- ❖ Wyniki monitoringu przyjmowały będą postać informacji z realizacji GPR (roczne, za minione 3 lata oraz końcowy).
- ❖ Informacja z realizacji GPR określała będzie zarówno źródła sukcesów, jak i porażek w zakresie osiągania wskaźników, a tym samym kierunków działania i celów rewitalizacji.
- ❖ Za przeprowadzanie monitoringu odpowiedzialny będzie Operator GPR.
- ❖ Proces monitoringu prowadzony będzie z uwzględnieniem form szerokiej partycypacji społecznej – poprzez zaangażowanie Komitetu Rewitalizacji oraz konsultacje społeczne.
- ❖ Informacja z realizacji GPR przedstawiana będzie Radzie Miejskiej.

Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR będzie realizowana etapowo:

- ❖ etapami trzyletnimi,
- ❖ etapem śródkresowym (przeprowadzona w 2027 r.)
- ❖ etapem końcowym (na koniec 2030 r.- wyniki w 2031 r.).

Obejmować ona będzie całość działań zaplanowanych do realizacji w ramach GPR, w tym ocenę osiągnięcia wskaźników przypisanych poszczególnym celom zakończoną raportem. Poniżej w tabeli przedstawiono wskaźniki monitoringu poszczególnych celów (wskaźniki oddziaływania zgodne ze wskaźnikami użytymi do delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.). Ocena stopnia wdrażania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych następować będzie za pomocą wskaźników produktu i rezultatu w ramach oceny sporządzanej corocznie. Wskaźniki produktu odnoszą się do mierzalnych cech samego projektu rewitalizacyjnego i obejmować mogą takie elementy jak np. liczba odnowionych budynków, powierzchnia odnowionych obszarów publicznych, liczba nowo utworzonych miejsc pracy, jakość infrastruktury czy liczba przeprowadzonych działań o charakterze „miękkim”. Wskaźnik rezultatu w ramach przedsięwzięcia rewitalizacyjnego koncentrują się na osiągniętych rezultatach w kontekście zamierzonych celów rewitalizacyjnych. Mogą obejmować takie aspekty jak np. zmniejszenie bezrobocia, zmniejszenie liczby osób uzależnionych od systemu pomocy społecznej. Wyselekcjonowanie wskaźników produktu i rezultatu w ramach poszczególnych projektów rewitalizacyjnych pozwala na obiektywną ocenę postępów i skuteczności działań. Dzięki temu można monitorować. Monitoring wskaźników oddziaływania daje odpowiedź w

zakresie czy realizowane zamierzenia GPR przynoszą oczekiwane rezultaty i mają pozytywny wpływ na wyprowadzanie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej.

Tabela 24 Wskaźniki produktu i rezultatu przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Nr projektu	Nazwa projektu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wskaźnika
1/P	Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej	Wskaźniki produktu				
		Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
		Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	2,20	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna. Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków
		Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna.
		Wskaźniki rezultatu				
		Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej /kulturalnej/ turystycznej będącej przedmiotem projekt	osoby/rok	0	3 000	Statystyki prowadzone przez realizatora zadania Protokoły z realizowanych wydarzeń sportowych i kulturalnych Listy obecności
2/P	Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania jej nowej funkcji użytkowej	Wskaźniki produktu				
		Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
		Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
		Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	16,78	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna. Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków
		Wskaźniki rezultatu				
		Liczba osób korzystających z obiektów Infrastruktury społecznej/ kulturalnej/turystycznej będącej przedmiotem projektu	osoby/rok	0	600	Statystyki prowadzone przez realizatora zadania Protokoły z realizowanych wydarzeń sportowych i kulturalnych

						Listy obecności	
3/P	Kompleksowa modernizacji Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami	Wskaźniki produktu					
		Liczba zmodernizowanych szkół	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.	
		Liczba doposażonych szkół	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.	
		Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.	
		Wskaźniki rezultatu					
		Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych	osoby/rok	0	300	Lista uczniów placówki oświatowej	
Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających ze wspartych dostosowanych obiektów	osoby/rok	0	6	Lista uczniów placówki oświatowej Orzeczenie o niepełnosprawności ucznia/o stopniu niepełnosprawności ucznia			
4/P	Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej	Wskaźniki produktu					
		Liczba obiektów edukacyjnych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru sprzętu i wyposażenia	
		Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	osoby	0	313	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Listy obecności na zajęciach i dzienniki zajęć Ankiety ewaluacyjne uczniów Raport z oceny nabytych kompetencji	
		Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	osoby	0	47	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Certyfikat/zaświadczenie potwierdzające nabycie kwalifikacji	
		Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	osoby	0	1	Umowa o dofinansowanie projektu z Instytucją Zarządzającą	
		Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem	osoby	0	11	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Ankiety ewaluacyjne uczniów	

						Raport z oceny nabytych kompetencji Listy obecności/dzienniki z pierwszej formy wsparcia Orzeczenie o niepełnosprawności/stopniu niepełnosprawności Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego Opinia wydana przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną Opinia pedagoga specjalnego/nauczyciela lub inny równoważny dokument
		Liczba ogólnodostępnych szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem w zakresie edukacji włączającej	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego
		Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	0	6	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Ankiety ewaluacyjne uczniów Raport z oceny nabytych kompetencji Listy obecności/dzienniki z pierwszej formy wsparcia Orzeczenie o niepełnosprawności/stopniu niepełnosprawności
Wskaźniki rezultatu						
		Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	0	43	Raport z oceny nabytych kompetencji
		Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	0	47	Certyfikat/zaświadczenie potwierdzające nabycie kwalifikacji
Wskaźniki produktu						
5/P	Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im.	Liczba podmiotów objętych wsparciem w celu zwiększenia jakości i efektywności systemu kształcenia i szkolenia	sztuki	0	1	Umowa o dofinansowanie z Instytucją Zarządzającą.

	Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej	Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym	sztuki	0	1	Umowa o dofinansowanie z Instytucją Zarządzającą.	
		Wskaźniki rezultatu					
		Liczba podmiotów, które podniosły jakość i efektywność oferowanych usług edukacyjnych	sztuki	0	1	Umowa o dofinansowanie z Instytucją Zarządzającą.	
		Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	0	4	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Orzeczenia o niepełnosprawności/o stopniu niepełnosprawności	
		Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	osoby	0	11	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Oświadczenie, lista obecności z pierwszej formy wsparcia	
		Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	osoby	0	11	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Kopie zezwoleń na pobyt stały lub czasowy, kopie kart pobytu, kopie zezwoleń na pobyt rezydenta długoterminowy UE, w przypadku obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium RP od 24.02.2022 w zw. z dział wojennych dok. wymienione w ust z 12.03.2022 o pomocy (...), lista ob. z 1-ej formy wsparcia.	
6/P	Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem	Wskaźniki produktu					
		Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.	
		Liczba wybudowanych przedszkoli	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.	

	niezbędnego wyposażenia	Liczba przedszkoli dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.	
		Wskaźniki rezultatu					
		Liczba nowoutworzonych miejsc pracy	EPC	0	2-3	Umowy o prace Listy płac	
		Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki nad dziećmi	osoby	0	120	Lista dzieci przyjętych do ośrodka wychowania przedszkolnego. Umowy z rodzicami/opiekunami prawnymi.	
		Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających ze wspartych dostosowanych obiektów	osoby	0	6	Lista dzieci przyjętych do ośrodka wychowania przedszkolnego. Umowy z rodzicami/opiekunami prawnymi. Orzeczenie o niepełnosprawności/o stopniu niepełnosprawności	
7/P	Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej	Wskaźniki produktu					
		Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem w zakresie edukacji włączającej	osoby	0	5	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Certyfikaty potwierdzające nabycie kwalifikacji lub kompetencji	
		Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem	osoby	0	10	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Ankiety ewaluacyjne uczniów Raport z oceny nabytych kompetencji Listy obecności/dzienniki z pierwszej formy wsparcia Orzeczenie o niepełnosprawności/stopniu niepełnosprawności Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego Opinia wydana przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną	

						Opinia pedagoga specjalnego/nauczyciela lub inny równoważny dokument	
		Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami w edukacji przedszkolnej	osoby	0	120	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Listy obecności/dzienniki z pierwszej formy wsparcia	
		Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością	sztuki	0	120	Protokół odbioru sprzętu i wyposażenia	
Wskaźnik rezultatu							
		Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	0	6	Certyfikat/zaświadczenie potwierdzające nabycie kwalifikacji	
Wskaźniki produktu							
8/P	Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	0,81	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków	
		Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna	
		Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna	
		Wskaźniki rezultatu					
		Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach	Sztuki	0	6	Umowy o prace Listy płac	
		Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach	Sztuki	0	1	Rejestr/ewidencja podmiotów prowadzących działalność gospodarczą	
		Wskaźniki produktu					
9/P	MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sztuki	0	1	Rejestr/ewidencja podmiotów prowadzących działalność gospodarczą	
		Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	2,05	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków	

		Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
		Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
		Liczba budynków użyteczności publicznej, których efektywność energetyczna uległa poprawie	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
Wskaźniki rezultatu						
		Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach	EPC	0	2	Umowy o prace Listy płac
		Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby	0	500	Statystyki prowadzone przez realizatora zadania Protokoły z realizowanych wydarzeń sportowych i kulturalnych Listy obecności
		Wskaźniki produktu				
		Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
		Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	0,25	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków
		Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
		Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	1	Protokół odbioru końcowego prac Dokumentacja techniczna
Wskaźniki rezultatu						
		Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach	EPC	0	1	Umowa o pracę Listy płac
		Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby	0	500	Statystyki prowadzone przez realizatora zadania Protokoły z realizowanych wydarzeń sportowych i kulturalnych Listy obecności
10/P	Utworzenie etnowioski tematycznej w Kolembrodach					
11/P		Wskaźniki produktu				

	Aktywizacja ludzi młodych	Liczba zorganizowanych wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	sztuki	0	3	Raporty z prowadzonych wydarzeń sporządzanie przez Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość Dokumentacja zdjęciowa	
		Liczba wolontariuszy zaangażowanych w realizację wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	osoby/w wydarzenia	0	2	Umowa wolontariatu	
		Wskaźniki rezultatu					
		Liczba uczestników wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	osoby/w wydarzenia	0	30	Raporty z prowadzonych wydarzeń sporządzanie przez Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość	
12/P	Aktywizacja seniorów	Wskaźniki produktu					
		Liczba zorganizowanych wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	sztuki	0	3	Raporty z prowadzonych wydarzeń sporządzanie przez Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość Dokumentacja zdjęciowa	
		Liczba wolontariuszy zaangażowanych w realizację wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	osoby/w wydarzenia	0	2	Umowa wolontariatu	
		Wskaźniki rezultatu					
		Liczba uczestników wydarzeń integrujących społeczność obszaru rewitalizacji	osoby/w wydarzenia	0	30	Raporty z prowadzonych wydarzeń sporządzanie przez Stowarzyszenie Nadzieja i Przyszłość	
13/P	Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Wskaźniki produktu					
		Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	sztuki	0	2	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.	
		Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	sztuki	0	2	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.	

		Wskaźniki rezultatu				
		Liczba użytkowników wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	osoby/rok	0	100	Raporty sporządzone przez pracowników UG
14/P	Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	Wskaźniki produktu				
		Liczba stworzonych/zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
		Liczba obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej dostosowanej do potrzeb osób z niepełnoprawnościami	sztuka	0	1	Protokół odbioru końcowego prac. Dokumentacja techniczna.
		Wskaźniki rezultatu				
		Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	osoby/rok	0	100	Raporty sporządzone przez pracowników UG
15/P	Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska	Wskaźniki produktu				
		Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby	0	30	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia
		Liczba opiekunów faktycznych/nieformalnych objętych wsparciem w programie	osoby	0	5	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia Oświadczeni o konieczności sprawowania osobistej opieki nad osobą zależną
		Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	0	5	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne

						Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia Orzeczenie o niepełnosprawności/ o stopniu niepełnosprawności
		Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	osoby	0	1	Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Oświadczenie, lista obecności z pierwszej formy wsparcia
Wskaźniki rezultatu						
		Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług	sztuki	0	1	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Informacja GOSP w zakresie rozszerzenia oferowanych usług
Wskaźniki produktu						
16/P	Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby	0	2	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularz rekrutacyjny Zaświadczenie z PUP o posiadaniu statusu osoby bezrobotnej/ długotrwale bezrobotnej
		Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	osoby	0	2	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularz rekrutacyjny Zaświadczenie z PUP o posiadaniu statusu osoby długotrwale bezrobotnej
		Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie.	osoby	0	1	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Deklaracja uczestnictwa w projekcie Formularz rekrutacyjny Orzeczenie o niepełnosprawności/stopniu niepełnosprawności
		Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	sztuki	0	1	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Umowa od dofinansowanie projektu z Instytucją Zarządzającą

		Wskaźniki rezultatu				
		Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	EPC	0	2	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Umowy o prace Listy płac
		Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	0	2	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Certyfikaty/zaświadczenia potwierdzające nabycie kwalifikacji
		Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	Osoby	0	2	Dane Spółdzielni Socjalnej WODKAN Oświadczenia w zakresie sytuacji uczestników form wsparcia
		Wskaźniki produktu				
		Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby	0	40	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia
		Liczba osób objętych usługami asystenckimi w programie	osoby	0	5	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia Orzeczenie o niepełnosprawności/ o stopniu
		Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	0	5	Ewidencje i statystyki prowadzone przez GOPS Deklaracje uczestnictwa w projekcie Formularze rekrutacyjne Lista obecności/dziennik z pierwszej formy wsparcia Orzeczenie o niepełnosprawności/ o stopniu
		Wskaźniki rezultatu				
17/P	MODA NA SENIORA – edycja II					

		Liczba nowoutworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	sztuki	0	10	Umowa o dofinansowanie projektu z Instytucją Zarządzającą
18/P	Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska	Wskaźniki produktu				
		Liczba nowych/zmodernizowanych punktów świetlnych	Sztuki	0,00	583	Audyt energetyczny oświetlenia ulicznego
		Wskaźniki rezultatu				
		Liczba osób korzystających ze zmodernizowanej infrastruktury	Osoby	0,00	600	Dane ewidencji ludności prowadzone przez UG

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 25 Wskaźniki monitorowania osiągnięcia celów GPR

Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2021 r.)	Zmiana	Źródło danych pomiaru wskaźnika
Liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	osoby	4,72	↓	Dane PUP (na podstawie sprawozdania w zakresie liczby osób bezrobotnych)
Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	osoby	3,05	↓	Dane PUP (na podstawie sprawozdania w zakresie liczby osób długotrwale bezrobotnych)
Liczba osób korzystających ze świadczeń GOSP na 100 mieszkańców	osoby	4,00	↓	Dane GOPS (na podstawie danych/sprawozdań dot. liczby mieszkańców korzystających z pomocy GOPS)
Liczba osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców	osoby	2,25	↓	Dane GOPS (na podstawie danych/sprawozdań dot. liczby mieszkańców korzystających z pomocy GOPS z tytułu ubóstwa)
Liczba osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców	osoby	1,58	↓	Dane GOPS (na podstawie danych/sprawozdań dot. liczby mieszkańców korzystających z pomocy GOPS z tytułu bezrobocia)

str. 305

Liczba osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców	osoby	0,75	↓	Dane GOPS (na podstawie danych/sprawozdań dot. liczby mieszkańców korzystających z pomocy GOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego)
Liczba dzieci korzystających z dożywiania na 100 dzieci w wieku do 17 roku życia	Osoby	12,78	↓	Dane GOPS (na podstawie danych/sprawozdań dot. liczby dzieci (do 18 r.ż.) korzystających z pomocy GOPS w postaci dożywiania –pomoc finansowa i rzeczowa)
Liczba funkcjonujących NGO przypadająca na 100 mieszkańców	sztuki/100 mieszkańców	1,08	↑	Dane UG (na podstawie danych dot. liczby funkcjonujących NGO)
Liczba odnotowanych przestępstw na 100 mieszkańców	sztuki/100 mieszkańców	1,42	↓	Dane Policji (na podst. danych Policji w zakresie liczby odnotowanych przestępstw – wszystkie rodzaje)
Liczba przeprowadzonych przez Policję interwencji związanych z zakłóceniem porządku publicznego na 100 mieszkańców	sztuki/100 mieszkańców	7,84	↓	Dane Policji (na podst. danych Policji w zakresie liczby odnotowanych/przeprowadzonych interwencji związanych z zakłóceniem porządku publicznego)
Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2021 r.)	Zmiana	Źródło danych pomiaru wskaźnika
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	osoby	8,32	↑	Dane UG (na podstawie danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej)
Cel strategiczny 3. Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2021 r.)	Zmiana	Źródło danych pomiaru wskaźnika
	kg/osobę	164 335,36	↓	Dane UG

Ilość azbestu pozostałego do unieszkodliwienia w kg przypadająca na 100 mieszkańców				
Udział budynków mieszkalnych korzystających z sieci wodociągowej	%	33,85	↑	Dane UG (na podstawie danych UG w zakresie budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej)
Udział budynków mieszkalnych wykorzystujących OZE w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych	%	24,05	↑	Dane UG (na podstawie danych UG w zakresie budynków mieszkalnych korzystających z OZE)
Udział budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe źródła ciepła w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych	%	32,13	↓	Dane UG (na podstawie danych Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków)
Udział budynków użyteczności publicznej wymagających prac termomodernizacyjnych	%	33,33	↓	Dane UG (na podstawie danych dot. zasobu nieruchomości gminy)
Udział budynków użyteczności publicznej wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	%	41,67	↓	Dane UG (na podstawie danych dot. zasobu nieruchomości gminy)
Udział punktów świetlnych wymagających modernizacji i wymiany na energooszczędne	%	100,00	↓	Dane UG (na podstawie audytu energetycznego oświetlenia ulicznego)
Udział dróg lokalnych (gminnych i powiatowych) wymagających interwencji ²⁵	%	57,01	↓	Dane UG (na podstawie danych UG w zakresie stanu technicznego dróg lokalnych – gminnych i powiatowych)
Udział powierzchni terenów publicznych wymagających podjęcia interwencji ²⁶	%	100,00	↓	Dane UG (na podstawie danych UG w zakresie stanu technicznego terenów publicznych)

Źródło: Opracowanie własne

²⁵ W ramach wskaźnika uwzględnia się drogi wymagające interwencji, tj. przebudowy/modernizacji lub/i budowy

²⁶ W ramach wskaźnika uwzględnia się tereny publiczne wymagające interwencji, tj. zdegradowane wymagające uprządkowania/zagospodarowania/rewitalizacji/przywrócenia funkcji użytkowych

Ocena postępu celów strategicznych i wskaźników diagnostycznych będzie dokonywana raz do roku. Gromadzenie informacji w zakresie wskaźników bezpośrednio związanych z realizacją konkretnych projektów (produktów i rezultatów) będzie następowało w systemie ciągłym i będzie związane z momentem zakończenia tych projektów. Zebrane dane i informacje prezentowane będą w postaci raportu.

Następnym etapem monitoringu wdrażania GPR będzie analiza zebranych danych i informacji. Przedmiotowej analizie dokonywać będzie Komitet Rewitalizacji, który w przypadku stwierdzonych opóźnień w harmonogramie, braku zadowalających efektów formułuje rekomendacje bądź propozycje działań naprawczych. Wnioski z przeprowadzonego monitoringu mogą być podstawą do wprowadzenia zmian do GPR. Formalną podstawą do wprowadzenia zmian w GPR będzie uchwała Rady Gminy. Propozycję zmian w GPR tworzy i przedstawia Operator GPR, na zlecenie Wójta Gminy wynikające z rekomendacji Komitetu Rewitalizacji.

Podsumowaniem realizacji GPR będzie analiza jakościowa zmian w strukturze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej i porównanie jej wyników do wniosków diagnozy przeprowadzonej na potrzeby programowania GPR.

6.2.2 Monitorowanie postępów realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Monitorowanie postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie odbywało się w cyklach rocznych za pomocą specjalnie sporządzanych w tym celu kart weryfikujących stan realizacji projektu. Podmiot odpowiedzialny za realizację przedsięwzięcia rewitalizacyjnego (referat lub inny realizator) będzie zobligowany do wypełnienia karty projektu i przedłożenie jej w określonym terminie do Operatora GPR. Uzupełnione karty będą stanowiły podstawę do sporządzenia raportu rocznego z realizacji projektów GPR do 31 grudnia danego roku. Przedmiotowy raport zostanie przekazany Komitetowi Rewitalizacji do zaopiniowania i będzie stanowił źródło wiedzy o bieżących postępach w realizacji GPR.

6.2.3 System wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

W przypadku pojawienia się problemów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych na etapie monitorowania przewidziano możliwości modyfikacji i aktualizacji GPR. W przypadku wprowadzania zmian i korekt w przedsięwzięciach rewitalizacyjnych w dokumencie należy przedstawić ich uzasadnienie. Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji może okazać się konieczna, np. w przypadku braku terminowości realizacji działań oraz nieosiągnięcia zakładanych wskaźników podczas monitorowania.

Gminny Program Rewitalizacji podlegać będzie ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Wójta Gminy, co najmniej raz na 3 lata. Ocena sporządzona przez Wójta podlega zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu w Biuletynie Informacji Publicznej. Na podstawie dyskusji, Komitet Rewitalizacji podejmuje decyzję o podjęciu lub zaniechaniu działań modyfikujących. W przypadku podjęcia decyzji o zasadności wprowadzenia zmian w GPR Komitet Rewitalizacji przygotowuje stosowną rekomendację i przedstawia ją Wójt Gminy. W przypadku stwierdzenia, że Gminny Program Rewitalizacji wymaga zmiany, Wójt Gminy występuje do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę, dołączając do wniosku sporządzoną ocenę aktualności i stopnia realizacji. W przypadku stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji GPR, osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych, Rada Gminy uchyla uchwałę w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta. Zaktualizowany GPR powinien zawierać uzasadnienie przeprowadzonych korekt i opis zmian oraz ich wpływu na dalszą realizację programu.

Zmiana GPR następuje w trybie, w jakim był on uchwalony. W przypadku zaproponowanych zmian dotyczących modyfikacji w podstawowych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych lub dotyczą ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, obowiązkowo należy przeprowadzić konsultacje społeczne, uzyskać stosowne opinie i przeprowadzić procedurę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu.

6.2.4 Harmonogram realizacji GPR

Wdrażanie GPR to proces złożony i strategicznie zaplanowany na kilka lat. W celu łatwiejszego zobrazowania działań zarządczych niezbędne jest zaplanowanie ich w odpowiednim przedziale czasowym. Poniżej znajduje się harmonogram przedstawiający powyższe działania.

Tabela 26 Harmonogram działań zarządczych

Nazwa zadania	2021-2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Prace przygotowawcze Gminnego Programu Rewitalizacji										
Uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji										
Podjęcie uchwały w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji (nie później niż w ciągu 3 miesięcy od uchwalenia GPR)										
Powołanie Komitetu Rewitalizacji I kadencji										
Powołanie Komitetu Rewitalizacji II kadencji										

Nazwa zadania	2021- 2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Powołanie Komitetu Rewitalizacji III kadencji										
Wprowadzenie zaplanowanych inwestycji do Wieloletniej Prognozy Finansowej (niezwłocznie po uchwaleniu GPR)										
Wdrożenie systemu zarządzania określonego w GPR										
Pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych										
Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych (działanie ciągłe)										
Sprawozdania z realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (na koniec każdego roku poczynając od 2024 r.)										
Ocena stopnia realizacji z możliwością dokonywania w nim stosownych zmian (po upływie 3 lat)										
Ewaluacja śródkresowa wraz z raportem										
Komunikacja społeczna GPR										
Ewaluacja ex-post wraz z raportem (po zakończeniu procesu wdrażania GPR)										

Źródło: Opracowanie własne

6.2.5 Koszty zarządzania GPR

Rewitalizacja Programu jest zadaniem własnym gminy o charakterze fakultatywnym, które ze względu na poziom jego złożoności wymaga wdrożenia efektywnego systemu zarządzania. Z tego względu, zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, struktura zarządzania procesem rewitalizacji powinna znaleźć odzwierciedlenie w kosztach tego procesu określonych w gminnym programie rewitalizacji.

Realizacja *Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.* odbywać się będzie w oparciu o zaproponowany system zarządzania oraz korzystać z zaangażowania i udziału pracowników samorządowych oraz innych gminnych instytucji. Zaangażowani w realizację poszczególnych przedsięwzięć pracownicy będą wykonywać swoje zadania w ramach obowiązków służbowych realizowanych poprzez przyjęcie do realizacji niniejszego programu.

Koszt zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji odnosi się w związku z powyższym do tych zadań i elementów procesu rewitalizacji, które w toku wdrażania programu Gminy Komarówka

Podlaska będzie realizować w oparciu o jego bezpośrednie postanowienia i wytyczne oraz o przepisy ustawy o rewitalizacji.

W okresie realizacji programu koszty zarządzania jego realizacją będą obejmować:

- ✓ wsparcie i zapewnienie efektywnej organizacji prac Komitetu Rewitalizacji pełniącego funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta Gminy Komarówka Podlaska. Koszt będzie ponoszony w całym okresie realizacji programu,
- ✓ zapewnienie ciągłości realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji poprzez wyznaczenie pracownika merytorycznego pełniącego obowiązki Koordynatora. Koszt będzie ponoszony w całym okresie realizacji programu,
- ✓ monitorowanie postępów realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji oraz przygotowanie oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji zgodnie z przyjętym systemem monitorowania i oceny. Koszt będzie ponoszony średnio raz na trzy lata.

Dla potrzeb skutecznej realizacji zadań w toku realizacji programu Gminy Komarówka Podlaska będzie dążyć do pozyskiwania wsparcia zewnętrznego na pokrycie części lub całości kosztów procesu zarządzania.

Tabela 27 Przybliżone koszty zarządzania *Gminnym Programem Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.*

Rok realizacji programu	Orientacyjna wielkość ponoszonych nakładów
2024	10 000,00 zł
2025	10 000,00 zł
2026	20 000,00 zł
2027	10 000,00 zł
2028	10 000,00 zł
2029	20 000,00 zł
2030	10 000,00 zł
Ogółem:	90 000,00 zł

Źródła: Opracowanie własne

7. Powiązanie GPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Gminny Program Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r. został poddany analizie oraz kompleksowej weryfikacji w zestawieniu z kluczowymi dokumentami strategicznymi i operacyjnymi w skali makro i mikro. Zwrócić uwagę, należy na to, iż proces rewitalizacji, co do zasady ma wymiar lokalny

i powinien kreować rozwój na poziomie jednostek samorządu terytorialnego, a następnie pośrednio realizować cele i założenia programów na poziomie regionu i kraju.

7.1 Spójność dokumentu w skali makro

Przedmiotowe opracowanie jest w pełni zgodne z założeniami, priorytetami oraz celami artykułowanymi w poniżej zestawionych dokumentach.

Komplementarność dokumentu na poziomie krajowym
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności
<p>Dokument przyjęty został przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r. Określa on główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej. Jego założeniem jest przezwyciężenie kryzysu finansowego w możliwie najkrótszym czasie oraz wzrost gospodarczy kraju. Cele i zadania:</p> <p>1. Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji • Zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym • Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki • Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki • Stworzenie Polski Cyfrowej • Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” • Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska <p>2. Równoważenia potencjałów rozwojowych regionów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych • Rewitalizacja obszarów problemowych w miastach • Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego <p>3. Efektywność i sprawność państwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej • Wzrost społecznego kapitału rozwoju <p><i>Gminny Program Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030</i> wpisuje się w ww. cele i kierunki działań. Oba dokumenty wskazują na konieczność rozwoju gospodarki w oparciu o istniejące zasoby przy jednoczesnym zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju. Niezwykle istotnym elementem obu dokumentów jest podnoszenie kapitału ludzkiego i społecznego oraz włączenie społeczne wszystkich wymagających tego osób. Nie bez znaczenia pozostaje również kwestia poprawy jakości środowiska naturalnego.</p>
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
<p>Dokument przyjęty został Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</p> <p>Cele i zadania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności. 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów. 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej. 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski. 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

W ramach GPR istotną rolę pełnią aspekty dotyczące przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego (cel strategiczny 3. *Odnowić przestrzeń obszaru rewitalizacji – cele szczegółowe 3.1 Zagwarantowanie atrakcyjnych przestrzeni oraz obiektów publicznych, 3.2 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej, 3.3 Popraw jakości środowiska naturalnego*). Istotną kwestią jest podwyższenie konkurencyjności gminy Komarówka Podlaska oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i lokalnych walorów krajobrazowych.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Dokument stanowi aktualizację średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r., zgodnie z wymogami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Strategia określa nowy model rozwoju – suwerenną wizję strategiczną, zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym do 2020 r. oraz w perspektywie do 2030 r.

Cele i zadania:

1. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną:

- Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji
- Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych
- Przemiany strukturalne sektora
- Nowe formy działania i współpracy
- Nowoczesne instrumenty wsparcia
- Trwałe zwiększanie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie, przy większym wykorzystaniu środków krajowych
- Zwiększanie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki
- Zwiększanie towarów zaawansowanych technologicznie

2. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony

- Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne
- Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy
- Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów
- Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe
- Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania

3. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu • Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli

- Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne- dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorstw
  - Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego
  - Cyfrowe państwo usługowe
  - Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne
  - Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe.
- Kierunki działań zaplanowane w ramach celu strategicznego 1. (*Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej*) GPR korelują z celami ww. Strategii, m. in. w zakresie poprawy dostępności dla mieszkańców gminy usług świadczonych na jej terenie, szczególnie w obliczu niekorzystnych zmian demograficznych (starzenia się społeczeństwa), poprawy wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy (poprzez aktywizowanie mieszkańców do podejmowania zatrudnienia poza rolnictwem).

Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej

Cel szczegółowy 1: Niskoemisyjne wytwarzanie energii

Cel szczegółowy 2: Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami, w tym odpadami

Cel szczegółowy 3: Rozwój zrównoważonej produkcji -obejmujący przemysł, budownictwo i rolnictwo

Cel szczegółowy 4: Transformacja niskoemisyjna w dystrybucji i mobilności, obejmująca sektor transportu i handlu

Cel szczegółowy 5: Promocja wzorców zrównoważonej konsumpcji

Zadania zawarte w GPR, w szczególności służące realizacji celu strategicznego 3. *Odnowić przestrzeń obszaru rewitalizacji* (np. modernizacja infrastruktury z wykorzystaniem nowoczesnych rozwiązań, prace termomodernizacyjne budynków, rewaloryzacja i zagospodarowanie terenów zielonych czy wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne), nakierowane są na zastosowanie energooszczędnych technologii

co przyczyni się do poprawy sytuacji środowiskowej. Wobec czego, są one zbieżne z założeniami *Narodowego Programu Gospodarki Niskoemisyjnej*.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 20230

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r.

Cel główny KSRR:

Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski, przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzennym.

Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzennym

- 1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją
- 1.2 Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze
- 1.3 Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska
- 1.4 Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych
- 1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszących atrakcyjność inwestycyjną obszar

Cel 2 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych

- 2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego
- 2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym
- 2.3 Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach

Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie

- 3.1 Wzmocnienie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem
- 3.2 Wzmocnienie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym
- 3.3 Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
- 3.4 Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.

Dokument w sposób jednoznaczny wskazuje zapotrzebowanie gmin na niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych jest duże. Odpowiedzią na fragmentaryczne i geograficznie zogniskowane kryzysy obszarów powinna być dobrze zaplanowana rewitalizacja, jako narzędzie poprawy warunków życia, rozwoju gospodarczego i jakości środowiska na obszarach kryzysowych. Dokument wielokrotnie wskazuje, iż jednym z najistotniejszych i jednocześnie najskuteczniejszych narzędzi poprawy sytuacji mieszkańców na obszarach spełniających warunki obszarów kryzysowych, jest rewitalizacja.

Komplementarność dokumentu na poziomie regionalnym i ponadlokalnym

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Przeprowadzona analiza wykazuje zbieżność pomiędzy zaproponowanymi w GPR celami i kierunkami działań a postulatami i zapisami SRWL2030. W obu dokumentach podkreśla się konieczność wdrożenia działań na rzecz integracji społecznej i podnoszenia kapitału społecznego, poprawę dostępności i rozwoju usług społecznych dla osób starszych oraz osób ze specjalnymi potrzebami. Zbieżność zauważalna jest również w zakresie działań prośrodowiskowych (wdrażanie rozwiązań oze i niskoemisyjnych).

Zauważalna jest szczególnie korelacja i współgranie celów GPR z celami SRWL2030:

GPR	SRWL2030
Cel strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej	Cel strategiczny 4. Wzmacnianie kapitału społecznego
Cel strategiczny 2. Wzmocnienie sfery gospodarczej	Cel strategiczny 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu
Cel strategiczny 3. Odnowa wizerunku obszaru rewitalizacji	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych

Gmina Komarówka Podlaska (wraz z MOF: Chełma, Parczewa i Włodawy oraz 30 innymi gminami zagrożonymi trwałą marginalizacją) należy do OSI POLESIE. W ramach przedmiotowego OSI priorytetem rozwoju jest społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego oraz terenów nadbużańskich.

Kierunki interwencji/tematyczne obszary wsparcia OSI Polesie w kontekście realizacji celów SRWL:

1.1 Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych

- Poprawa warunków wodnych, w tym retencjonowanie, melioracje i nawodnienia, ochrona i lepsze wykorzystanie wód

Przedsięwzięcia flagowe: – Rewitalizacja Systemu Kanału Wieprz–Krzna.

- Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych.

2.1 Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej

- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S19, S17 i S12) oraz planowanej autostrady A2, w tym budowa obwodnic miast

Przedsięwzięcia flagowe:

– Realizacja drogi ekspresowej S12, w tym budowa obwodnicy Chełma;

– Przebudowa i rozbudowa dróg wojewódzkich nr: DW812, DW816, DW820, DW838 (w tym rozbudowa mostu na Rzece Wieprz), DW843, DW844.

- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny

Przedsięwzięcia flagowe:

– Modernizacja linii kolejowej nr 7 relacji Warszawa – Lublin – Dorohusk;

– Rewitalizacja linii kolejowej nr 81 (Chełm – Włodawa) wraz z poprawą dostępności transportu kolejowego w m. Włodawa;

– Budowa linii kolejowej nr 631 (Milanów – Biała Podlaska – Białystok);

– Budowa linii kolejowej nr 54 (Trawniki – Krasnystaw Miasto);

– Przebudowa kolejowego przejścia granicznego Dorohusk – Jagodzin;

– Przebudowa dworców kolejowych w Chełmie i Trawnikach;

– Budowa dworca kolejowego w m. Kanie (gm. Rejowiec Fabryczny).

2.4 Ochrona walorów środowiska

- Wspieranie działań na rzecz ochrony i kształtowania zasobów wodnych, w tym racjonalizacji wielkości poboru wody, rozwój i modernizacja oczyszczalni ścieków, zwiększanie małej retencji i renaturyzacji rzek

- Ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności

Przedsięwzięcia flagowe: – Opracowanie planów ochrony oraz planów zadań ochronnych dla obszarów objętych prawną formą ochrony przyrody;

– Aktualizacja lokalnych dokumentów planistycznych w zakresie uwzględnienia działań i warunków zagospodarowania wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych.

3.4 Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo- kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu

- Wspieranie tworzenia kompleksowej oferty turystycznej w oparciu o marki regionalne i terytorialne – pakietowanie i sieciowanie

- Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe)

- Organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa)

- Rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.)

Przedsięwzięcia flagowe: – Organizacja szlaku Architektury Drewnianej Województwa Lubelskiego;

– Promocja oraz rozwój bazy i infrastruktury turystycznej Szlaku Jagiellońskiego.

- Wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych

- Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych.

4.4 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

• Wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz realizacji inwestycji sprzyjających pogłębianiu kontaktów międzyregionalnych, w tym w zakresie infrastruktury granicznej (budowa i rozbudowa przejść granicznych oraz dostosowanie ich do obsługi ruchu turystycznego) oraz poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, infrastruktura turystyczna)
Przedsięwzięcia flagowe:

– Wspieranie rozbudowy istniejącej oraz budowy nowej infrastruktury poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, infrastruktura turystyczna).

• Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej

Szczególną wartością gminy Komarówka Podlaska stanowi duży procent zachowanego drewnianego budownictwa ludowego, tworzącego określony typ. Są to obszerne obiekty o konstrukcji wieńcowej (z rzadka oszalowane), z dachami dwuspadowymi, naczółkowymi lub półszczytowymi (wyjątkowo czterospadowymi), z osiowymi gankami na słupach, z dekoracją rzeźbiarską w obramowaniach okien, nadprożach i arkadach ganków. Drewnianą architekturę sakralną reprezentują na terenie gminy dwa kościoły: w Przegalinach Dużych i Kolembrodach oraz kaplice w Walinnie (1877 r.), Żulinkach (ok. 1905 r.), Derewicznie (pocz. XX w.) i niewielka w Brzozowym Kącie (pocz. XX w.).

Realizacja zaplanowanych w ramach GPR założeń, w tym. m.in. dot. utworzenia etnowioski w Kolembrodach, przyczyni się do urzeczywistnienia celów i kierunków działań SRWL2030 w zakresie organizacji szlaku Architektury Drewnianej Województwa Lubelskiego. Oba dokumenty wśród priorytetów rozwojowych wymieniają wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych w celu poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej terenu.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2016-2026

W ramach dokumentu wyznaczono następujące cele:

Cel operacyjny I. Pomoc osobom niepełnosprawnym w poprawie jakości życia, w rozwijaniu świadomości społecznej oraz w rozwiązywaniu występujących problemów

Cele szczegółowe:

1. Współorganizowanie wraz z powiatem imprez dla osób niepełnosprawnych.
2. Umieszczanie dokładnej informacji dla osób niepełnosprawnych na materiałach promujących imprezy kulturalne, oświatowe, sportowe i inne (np. bezpłatny wstęp, warunki techniczne itp.).
3. Promowanie informacji o możliwości dofinansowania ze środków PFRON sportu, kultury, turystyki i rekreacji dla osób niepełnosprawnych.
4. Aktywizacja środowiska lokalnego na rzecz pomocy osobom niepełnosprawnym.
5. Opracowanie, publikacja i rozpowszechnianie pakietu informacyjnego nt: adresów instytucji świadczących pomoc osobom niepełnosprawnym na terenie powiatu, możliwości i sposobów otrzymania pomocy, praw osób niepełnosprawnych i możliwości ich egzekwowania, istniejących i działających grup wsparcia, służb pośrednictwa pracy, organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
6. Wczesna interwencja i podjęcie działań w celu zapobiegania sytuacjom kryzysowym związanym z nagłym pojawieniem się niepełnosprawności.
7. Aktywizacja organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Cel operacyjny II. Likwidacja barier funkcjonalnych w środowisku osób niepełnosprawnych

Cele szczegółowe:

1. Egzekwowanie, na etapie projektowania i realizacji, dostępności dla osób niepełnosprawnych nowobudowanych i modernizowanych obiektów w powiecie.
2. Obniżenie krawężników, naprawa chodników oraz dostosowanie przejść (w tym oświetlenie) dla niepełnosprawnych pieszych i poruszających się na wózkach inwalidzkich, założenie poręczy przy schodach.
3. Wytyczenie przed budynkami użyteczności publicznej kolejnych miejsc parkingowych dla niepełnosprawnych interesantów.
4. Likwidacja barier architektonicznych (budowa podjazdów, poszerzenie drzwi wejściowych, przystosowanie toalet, założenie poręczy) w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.
5. Likwidacja barier w komunikowaniu się i transportowych.
6. Stworzenie dostępu do szeroko rozumianej rehabilitacji zawodowej i społecznej.
7. Propagowanie informacji nt. możliwości uzyskania dofinansowania ze środków PFRON: na likwidację barier architektonicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.
8. Promowanie form aktywnej integracji.

Cel operacyjny III. Profilaktyka i edukacja zawodowa w zakresie przeciwdziałania niepełnosprawności

Cele szczegółowe:

1. Gromadzenie danych dotyczących przyczyn występowania niepełnosprawności wśród mieszkańców powiatu radzyńskiego.
2. Inicjowanie działań zmierzających do edukacji społeczeństwa powiatu w zakresie propagowania zdrowego stylu życia.
3. Wspieranie kampanii informacyjnych dotyczących osób niepełnosprawnych.
4. Podejmowanie działań w obszarze opieki medycznej, mających na celu wczesną interwencję i leczenie, m.in. propagowanie badań profilaktycznych.
5. Zwiększanie dostępu do usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych dla osób niepełnosprawnych: zakłady pielęgnacyjno – opiekuńcze, zakłady leczniczo – opiekuńcze, domy pomocy społecznej.
6. Szkolenie kadry niepublicznych i publicznych zakładów opieki zdrowotnej w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych.

Cel operacyjny IV. Współpraca i integracja podmiotów wspierających osoby niepełnosprawne

Cele szczegółowe

1. Integracja działań podmiotów wspierających osoby niepełnosprawne.
2. Współpraca samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne poprzez inicjowanie wspólnych spotkań w celach informacyjnych, doradczych i inicjatywnych.
3. Upowszechnianie, wdrażanie modelowych rozwiązań dotyczących współpracy w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych.
4. Współpraca jednostek samorządu powiatowego oraz instytucji wsparcia osób niepełnosprawnych z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych poprzez konsultowanie i wypracowywanie wspólnych stanowisk.
5. Inicjowanie spotkań, konferencji służących integracji podmiotów wspierających osoby niepełnosprawne
6. Prezentowanie działalności organizacji pozarządowych podczas wizyt studyjnych, konferencji, imprez, spotkań merytorycznych,
7. Promowanie realizowanych wspólnych przedsięwzięć poprzez media w celu kształtowania wolnego od stereotypów wizerunku osoby niepełnosprawnej w społeczeństwie.

Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Radzyńskim na lata 2016-2026

W ramach dokumentu wyznaczono następujące cele:

Cel strategiczny I. Zwiększenie standardów funkcjonowania osób niepełnosprawnych

Cele operacyjne:

1. Pomoc osobom niepełnosprawnym w poprawie jakości życia, w rozwijaniu świadomości społecznej oraz w rozwiązywaniu występujących problemów.
2. Likwidacja barier funkcjonalnych w środowisku osób niepełnosprawnych.
3. Profilaktyka i edukacja zdrowotna w zakresie przeciwdziałania niepełnosprawności.
4. Współpraca i integracja podmiotów wspierających osoby niepełnosprawne

Cel strategiczny II. Kompleksowa opieka nad dzieckiem i rodziną.

Cele operacyjne:

1. Współpraca lokalnych instytucji i służb na rzecz aktywizacji rodziny naturalnej w celu poprawy ich sytuacji życiowej.
2. Rozwój i wsparcie rodzinnych form pieczy zastępczej.
3. Praca z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej.
4. Wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.

Cele GPR (cel strategiczny 1. *Wzmocnienie kapitału społecznego i spójności społecznej* – cel szczegółowy 1.3 *Poprawa dostępności i rozwój usług społecznych, w tym dla osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami* oraz cel strategiczny 3. *Odnowa przestrzeni obszaru rewitalizacji* – cel szczegółowy 3.2 *Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej*) w sposób bezpośredni współgrają z ww. celami strategii. Realizacja przedsięwzięć w ramach GPR przyczyni się do urzeczywistnienia założeń ww. strategii.

Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin i Powiatu Radzyńskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035r.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gmin i Powiatu Radzyńskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035r. obowiązuje od 27 września 2022 r. Dokument obejmuje jednostki samorządu terytorialnego, które zawarły Porozumienie w sprawie opracowania i wdrażania strategii rozwoju ponadlokalnego. Dokument został opracowany dla powiatu radzyńskiego i siedmiu gmin z jego obszaru: Miasto Radzyń Podlaski, Borki, Czemierniki, Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski, Ulan-Majorat, Wołyń. Dokument ma na celu

umożliwienie odpowiedniego planowania działań rozwojowych na obszarze kilku, powiązanych ze sobą funkcjonalnie gmin wchodzących w skład powiatu radzyńskiego. Współpraca w niniejszym zakresie będzie miała kluczowe znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do planowania inwestycji, których zasięg i oddziaływanie wykraczają poza terytorium jednej gminy. Stanowi również dobrą podstawę do podejmowania decyzji przez poszczególne gminy o sposobie i zakresie dostarczania społecznościom lokalnym wybranych usług publicznych.

W dokumencie wykazano trzy cele strategiczne oraz uszczegóławiające je cele operacyjne dla Obszaru Funkcjonalnego. Cele zostały określone są w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Opisują przejście od sytuacji wyjściowej do sytuacji pożądanej. Odpowiadają one na potrzeby rozwojowe Obszaru Funkcjonalnego oraz mają stanowić odpowiedź na jego problemy i potencjały.

Pierwszy z celów strategicznych został wskazany jako: *Szczęśliwi mieszkańcy*. Urzeczywistnienie tego celu ma nastąpić dzięki realizacji 4 celów operacyjnych obejmujących kwestie: wsparcia opieki zdrowotnej i senioralnej, tworzenia nowych miejsc pracy, wsparcia systemu edukacji oraz rozwoju aktywności społecznej. Założenia GPR współgrają w pełni z ww. celami.

W ramach dokumentu wyznaczono cel strategiczny 2. *Atrakcyjna przestrzeń*, w jego ramach cele operacyjne dot. budowania atrakcyjności inwestycyjnej, rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz poprawy dostępności komunikacyjnej. Na szczególną uwagę zasługuje cel operacyjny 2.2 *Rewitalizacja obszarów zdegradowanych*. Przedmiotowy cel odnosi się w sposób bezpośredni do konieczności prowadzenia procesu rewitalizacji w obrębie Obszaru Funkcjonalnego, obejmującego m.in. gminę Komarówka Podlaska. Przedmiotowy cel operacyjny wskazuje następujące kierunki działań:

- Rewitalizacja fizyczna budynków użyteczności publicznej.
- Rewitalizacja zdegradowanych zabytków.
- Wsparcie dla społeczności zamieszkałej na zdiagnozowanych obszarach problemowych.
- Rewitalizacja przestrzeni publicznej.
- Zagospodarowanie terenów zdegradowanych.

Ostatni cel strategiczny obejmuje: *Czyste środowisko*, a w jego ramach zwiększenie wykorzystania OZE, budowanie odporności na zmiany klimatu, rozwój gospodarki o zamkniętym obiegu oraz ochronę zasobów przyrodniczych. Przewidziane w ramach GPR przedsięwzięcia (m.in. w zakresie montażu OZE, realizacji działań termomodernizacyjnych budynków, likwidacji azbestu) wpisują się w założenia ww. strategii.

Wyżej zaprezentowane zestawienie wskazuje na silne powiązanie pomiędzy celami strategicznymi *Gminnego Programu Rewitalizacji dla gminy Komarówka Podlaska do 2030 roku*, a krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami strategicznymi. W wielu z przytoczonych dokumentach odnaleźć można priorytety i cele strategiczne związane z ochroną i zrównoważonym wykorzystaniem zasobów naturalnych, w tym przede wszystkim redukcję zjawiska niskiej emisji. W kierunkach działań zaproponowanych w GPR znajdują się odpowiednie zapisy mające za zadanie realizację tego celu. Podobnie w przypadku integracji społecznej osób w trudnej sytuacji życiowej.

7.2 Spójność GPR z dokumentami

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Komarówka Podlaska na lata 2021-2030

Cel główny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Komarówka Podlaska na lata 2021-2030 sformułowano następująco: „Zapewnienie mieszkańcom Gminy Komarówka Podlaska bezpieczeństwa socjalnego, dogodnych warunków do życia i rozwoju oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu”. Tak określony cel obejmuje wszystkie jej obszary problemowe i adresowany jest do wszystkich potencjalnych mieszkańców Gminy, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego.

Cel główny uszczegółowiono formułując cele szczegółowe:

1. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom nie posiadającym dochodów własnych, lub posiadającym dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych.
2. Przeciwdziałanie bezrobociu oraz rozwój rynku pracy.

3. Zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług społecznych osobom w wieku senioralnym, chorym i niepełnosprawnym.
4. Wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwych warunków wychowania i rozwoju.
5. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona osób doświadczających przemocy.
6. Przeciwdziałanie alkoholizmowi, narkomanii i innym uzależnieniom.

Wyżej wymienione cele dokumentu są komplementarne z założeniami celu 1. Strategicznego GPR. W obu przypadkach w centrum postawieni zostali mieszkańcy; ich potrzeby i problemy. Podstawowym zamierzeniem obu dokumentów jest wyprowadzenie ze stanu kryzys sfery społecznej, co ma przełożyć się na poprawę sytuacji w pozostałych sferach, tj. gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Komarówka Podlaska na lata 2021 – 2024

Priorytetowe działania i zadania do realizacji w ramach „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Komarówka Podlaska na lata 2021 – 2024” zostały sformułowane jako trzy priorytetowe kierunki działań, którym przyporządkowane zostały kierunki działań oraz zadania do realizacji.

Priorytet I: Ochrona i rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego gminy jako potencjalnego czynnika rozwoju społeczno - gospodarczego gminy.

Kierunek działań: Poprawa stanu zachowania zabytków.

Priorytet II: Ochrona krajobrazu kulturowego gminy.

Kierunek działań: Ochrona układów ruralistycznych.

Priorytet III: Promocja w zakresie spuścizny kulturowej jako czynnika współtworzącego lokalną tożsamość kulturową mieszkańców i budującego zewnętrzny wizerunek gminy.

Kierunki działań:

- popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy,
- promocja dziedzictwa kulturowego gminy.

Podkreślenia wymaga fakt, iż dziedzictwo kulturowe (zarówno materialne, jak i niematerialne), w tym obiekty zabytkowe, odgrywają bardzo dużą rolę nie tylko w możliwości rozwoju gospodarczego (turystyki) obszaru, ale również budowaniu tożsamości mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zabytki w procesie rewitalizacji mają do odegrania bardzo ważną rolę, są endogennym potencjałem, zasobem nieodnawialnym, źródłem tożsamości lokalnej, jednym z najważniejszych elementów składających się na genius loci obszaru rewitalizacji. GPR przewiduje realizację przedsięwzięć zarówno inwestycyjnych obejmujących odnowę obiektów zabytkowych w celu przywrócenia im funkcji użytkowych, jak również szereg działań „miękkich” mających na celu zachowanie od zapomnienia i kultywowanie, a także promowanie dziedzictwa niematerialnego obszaru rewitalizacji.

Strategia Rozwoju Gminy Komarówka Podlaska na lata 2016-2020 (z perspektywą do roku 2023)

Do końca 2023 r. obowiązywać będzie *Strategia Rozwoju Gminy Komarówka Podlaska na lata 2016-2020 (z perspektywą do roku 2023)*. Po tym okresie, podjęte zostaną działania mające na celu opracowanie nowego dokumentu strategicznego na poziomie gminy. Jednocześnie zaznaczyć należy, iż w obrębie gminy Komarówka Podlaska obowiązują założenia *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin i Powiatu Radzyńskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035r.*

W ramach aktualnie obowiązującej strategii gminnej pięć celów strategicznych i uszczegółwiających je szereg celów operacyjnych.

Pierwszy cel strategiczny zakłada: *Zapewnienie wysokiego poziomu życia mieszkańców*, m.in. poprzez poprawę dostępność komunikacyjnej gminy, rozbudowę podstawowej infrastruktury technicznej, rozwój infrastruktury społecznej, polepszenie ładu przestrzennego i estetyki gminy, poprawę jakości środowiska naturalnego. GPR przewiduje przedsięwzięcia wpisujące się w przedmiotowy cel, np. rozwój gospodarki wodno-ściekowej czy infrastruktury drogowej.

Drugi cel strategiczny zakłada: *Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości*, poprzez: pobudzanie lokalnej przedsiębiorczości, stymulowanie rynku pracy, podnoszenie kwalifikacji i konkurencyjności producentów rolnych, wspieranie rozwoju lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego. W ramach GPR zaplanowano korespondujące z przedmiotowym celem projekty wpływające na rozwój postawy przedsiębiorczości wśród mieszkańców, ożywienie sfery gospodarczej (m.in. rozwój turystyki).

Trzeci cel strategiczny obejmuje: *Wzmocnienie kapitału społecznego gminy*. Realizacja przedmiotowego celu nastąpić ma dzięki urzeczywistnieniu następujących celów szczegółowych: 3.1 Rozwój oferty wychowawczo-edukacyjnej, 3.2 Aktywizacja społeczności lokalnej i wzmacnianie kapitału społecznego, 3.3 Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz 3.4 Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze publicznym, zdrowotnym i społecznym. Przewidziane w GPR projekty rewitalizacyjne (m.in. dot. rozwoju usług społecznych, usług interwencyjnych, tworzenia zakładu opiekuńczo-leczniczego, a także realizacji programów

rozdwojonych szkoły podstawowej i przedszkola) wpisują się bezpośrednio w cele strategii gminnej. Czwarty cel strategiczny obejmuje: Wspieranie rozwoju turystyki i agroturystyki. W jego ramach zaplanowano: ochronę przyrodniczych i kulturowych zasobów gminy, stworzenie spójnego produktu turystycznego, rozwój modernizację infrastruktury turystycznej oraz wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych. GPR przewiduje szereg działań korespondujących z ww. założeniami.

Ostatni cel strategiczny zakłada: Poprawę jakości rządzenia w gminie, która ma nastąpić w efekcie: rozwoju potencjału i skuteczności administracji publicznej, poprawy jakości świadczonych usług publicznych oraz wzmocnienia działań promocyjnych gminy. Podstawowym założeniem GPR jest partycypacyjny model opracowania i wdrażania założeń dokumentu. Taki sposób postępowania ma na celu realizację założeń wielopłaszczyznowego modelu zarządzania oraz angażowania partnerów do współpracy i współzrządzenia.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Komarówka Podlaska

W ramach aktualnie obowiązującego *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Komarówka Podlaska* wykazano, iż w obrębie miejscowości Komarówka Podlaska *wskazane są działania modyfikujące obecny układ ekologiczny w kierunku jego integracji z ośrodkiem gminnym (przystosowanie uroczyska „bagny” do funkcji łąk rekreacyjnych, budowa zbiornika wodnego itp.).*

Wyżej wymienione kierunki działań znajdują swoje bezpośrednie odzwierciedlenie w przedsięwzięciach rewitalizacyjnych – w ramach GPR zaplanowano realizację projektu 2/P *Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania jej nowych funkcji użytkowych.*

Studium przewiduje również założenia w zakresie rozwoju turystyki i rekreacji jako ważnej dziedziny gospodarczej gminy. Wiąże się z koniecznością podniesienia rangi turystyki w gminie i wzbogacania jej oferty. *W planowaniu zadań inwestycyjnych infrastruktury towarzyszącej rekreacji powinno się zakładać program kompleksowy dla całej gminy, natomiast realizacja może następować etapowo, w miarę pozyskiwania inwestorów i środków wspomagających z różnych źródeł, przy optymalnym rozeznaniu i wykorzystaniu zasobów istniejącego obszaru.*

Kształtowanie współczesnego modelu rekreacyjnego należy sprowadzić do przestrzegania kilku podstawowych postulatów:

- *ruch rekreacyjny powinien być rozpatrywany spójnie zarówno w przestrzeni jak i w czasie,*
- *tereny wiejskie należy aktywizować i wykorzystywać do różnych form wypoczynku,*
- *teren ośrodka gminnego (Komarówka) należy przystosować do optymalnego wykorzystania w ciągu całego roku,*
- *urządzenia rekreacyjne powinny zaspokajać potrzeby i wymagania wszystkich grup wiekowych i ich różnorodne zainteresowania.*

Urzeczywistnienie ww. postulatów znajduje się w realizacji następujących projektów: 1/P *Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej,* 2/P *Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania jej nowej funkcji użytkowej,* 9/P *MANUFATURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ,* 14/P *Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.*

W Studium podkreśla się, iż *szczególną wartość gminy stanowi duży procent zachowanego budownictwa ludowego, tworzącego określony typ; są to obszerne obiekty o konstrukcji wieńcowej (z rzadka oszalowane), z dachami dwuspadowymi, naczółkowymi lub półszczytowymi (wyjątkowo czterospadowymi), z osiowymi gankami na słupach, z dekoracją rzeźbiarską w obramowaniach okien, nadprożach i arkadach ganków.* Jednym z elementów służących ochronie tego rodzaju zabytkowego budownictwa może być tworzenie „mini skansenów”. Odpowiedź na tego rodzaju inicjatywę stanowi przedsięwzięcie rewitalizacyjne 10/P *Utworzenie etnioskansu tematycznej w Kolembradach,*

8. Opis procesu partycypacji społecznej w ramach tworzenia i wdrażania GPR

Partycypacja społeczna została wprowadzona jako filar działań na różnych etapach Gminnego Programu Rewitalizacji (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, w tym finansowanie, monitorowanie

i ewaluacja) procesu rewitalizacji odbywającego się na terenie gminy Międzyrzec Podlaski. Podstawowym założeniem tego rodzaju podejścia jest chęć podniesienia skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz zwiększenia gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze objętym Programem. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji stanowi ona warunek sine qua non procesu rewitalizacji. Istotnym zagadnieniem sektora publicznego jest wzbudzenie przeświadczenia społeczeństwa o realnej możliwości decydowania o losach wspólnoty samorządowej. Ponadto włączenie szerokiego grona interesariuszy w proces rewitalizacji realizuje zasadę partnerstwa wynikającą z art. 9 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. i polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów. Zasada ta bazuje na założeniu, że otoczenie środowiska lokalnego jest najważniejszym elementem tworzenia dokumentu, który ma stanowić narzędzie do projektowania konstruktywnych zadań, podejmowanych w celu rozwiązywania problemów i eliminacji niepożądanych zjawisk, a tym samym podnoszących jakość życia mieszkańców terenów zdegradowanych.

Podstawowym wymogiem rzeczowej dyskusji jest świadomość społeczeństwa o procesie rewitalizacji, jej znaczeniu i oczekiwanych efektach. W związku z tym, gro uwagi poświęcono na trafienie do społecznej świadomości mieszkańców i dostarczenie im informacji o zaletach rewitalizacji i procesach towarzyszących wyprowadzaniu poszczególnych miejsc z sytuacji kryzysowej. Szczególnie pomocne w tym zakresie okazały się być narzędzia informatyczne, takie jak: strona internetowa Urzędu Gminy Komarówka Podlaska. W tym celu na stronie <https://komarowkapodlaska.pl/> oraz <http://www.komarowkapodlaska.biuletyn.net/> utworzone zostały zakładki poświęcone Gminnemu Programowi Rewitalizacji.

W poniższych podrozdziałach zawarto szczegółowy opis dotyczący metod i narzędzi zastosowanych w celu zapewnienia partycypacji społeczności lokalnej w ramach poszczególnych elementów opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji oraz późniejszego jego wdrażania, monitoringu i ewaluacji.

8.1 Partycypacja społeczna na etapie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Pierwsza etap procedury związanej z procesem rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska obejmował prace związane z wyznaczeniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy. Zarówno proces analizowania i diagnozowania sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy Komarówka Podlaska (którego wyniki przedstawiono w dokumencie „Diagnoza służąca delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Komarówka Podlaska”), jaki i społeczny odbiór zagadnień objętych sytuacją kryzysową, odbywał się metodą partycypacyjną, u podstaw której leży przekonanie o niezbędności włączania mieszkańców i partnerów społecznych w

przebieg wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, a także przedsięwzięć i aktywności, które powinny przyczynić się do poprawy sytuacji na wyznaczonych podczas konsultacji obszarach.

W okresie 13-23.07.2022 r. na terenie gminy Komarówka Podlaska przeprowadzono badanie ankietowe. Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w formie elektronicznej za pośrednictwem strony internetowej gminy (<https://komarowkapodlaska.pl/>). Społeczność lokalna została szeroko poinformowana w sposób zwyczajowo przyjęty o prowadzonym badaniu (informacje przekazywane przez pracowników podmiotów publicznych oraz sołtysów w poszczególnych sołectwach, ogłoszenia za pośrednictwem Kościoła). Wyniki przeprowadzonego badania zostały przedstawione w ww. diagnozie delimitacyjnej.

Rysunek 4 Informacja w zakresie badania ankietowego prowadzonego w ramach wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Konsultacje społeczne w ramach opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska.

13 lipca 2022

Szanowni Państwo,

poniższa ankieta została przygotowana na potrzeby opracowania Programu Rewitalizacji Gminy

Komarówka Podlaska. Jej wyniki mają pomóc określić w obrębie naszej gminy obszary zdegradowane, które powinny zostać objęte rewitalizacją.

Link do ankiety: <https://docs.google.com/forms/d/1cKklx19NFcyJk0Z-VAwrhvjvH67Ucd04wRtsYkildTg/edit?usp=sharing>

Ankieta jest anonimowa, jej wyniki posłużą wyłącznie do celów opracowania Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska.

Dziękujemy za poświęcony czas, Państwa zaangażowanie pomoże nam trafniej zdiagnozować potrzeby gminy.

Źródło: <https://komarowkapodlaska.pl/konsultacje-spoeczne-w-ramach-opracowania-gminnego-programu-rewitalizacji-gminy-komarowka-podlaska/>

Następnie projekt Uchwały Rady Gminy Komarówka Podlaska o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z uzasadnieniem i projektem „Diagnozy służąca delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Komarówka Podlaska” oraz mapą stanowiącą integralny załącznik do ww. projektu uchwały zostały poddane konsultacjom społecznym. Przedmiotowe konsultacje prowadzone były w dniach od 28 października 2022 r. do 29 listopada 2022 r.

Rysunek 5 Informacja w zakresie konsultacji społecznych projektu uchwały ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

KONSULTACJE SPOŁECZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY SŁUŻĄCEJ DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI NA TERENIE GMINY KOMARÓWKA PODLASKA

Zarządzenie o konsultacjach podpisane przez Pana Wójta
Diagnoza Komarówka Podlaska...

28 października 2022

CZYTAJ WIĘCEJ >

Źródło: <https://komarowkapodlaska.pl/konsultacje-spoleczne-dotyczace-diagnozy-sluzacej-delimitacji-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji-na-terenie-gminy-komarowka-podlaska/>

Konsultacje społeczne prowadzone były w następujących formach:

1) zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej, poprzez wypełnienie formularza dostępnego na stronach internetowych: <https://komarowkapodlaska.biuletyn.net/> i na stronie <https://komarowkapodlaska.pl/> w oraz dostępnego w postaci papierowej w siedzibie Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej, ul. Krótka 7, 21-311 Komarówka Podlaska. Wypełnione i podpisane formularze należało złożyć:

a) drogą elektroniczną na adres: adres: adres: komarowka@home.pl.

b) drogą korespondencyjną na adres: ul. Krótka 7, 21-311 Komarówka Podlaska,

c) osobiście w Urzędzie Gminy w Komarówce Podlaskiej, w sekretariacie Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej, ul. Krótka 7, 21-311 Komarówka Podlaska, w godzinach pracy urzędu tj. od godz. 7³⁰ do godz. 15³⁰.

2) zbieranie do protokołu uwag ustnych:

a) osobiście w Urzędzie Gminy w Urzędzie Gminy w Komarówce Podlaskiej w pok. Nr 4 w godz. od 7³⁰ do 15³⁰ lub telefonicznie pod nr (83) 35-35-004 w godzinach od 7³⁰ do 15³⁰.

3) badania ankietowego on-line dotyczącego opinii na temat proponowanych granic obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, a także zaproponowanych w uchwale rozwiązań. Link do ankiety dostępny był na stronach internetowych Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej: stronie <https://komarowkapodlaska.biuletyn.net/> i <https://komarowkapodlaska.pl/>.

Rysunek 6 Informacja w zakresie badania ankietowego prowadzonego w ramach konsultacji społecznych projektu uchwały ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Ankietyzacja prowadzona w ramach konsultacji społecznych projektu Uchwały Rady Gminy Komarówka Podlaska w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska

Szanowni Państwo,

w związku z prowadzonymi konsultacjami społecznymi projektu Uchwały Rady Gminy Komarówka Podlaska w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska, zwracamy się z prośbą o wypełnienie anonimowej ankiety. Badanie ankietowe prowadzone będzie w formie elektronicznej w dniach 28.10.2022 r. - 29.11.2022 r.

Chcemy poznać Państwa opinie na temat granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz zaproponowanych w uchwale w sprawie obszarów rozwiązań.

Zachęcamy Państwa do aktywnego wzięcia udziału w prowadzonych konsultacjach społecznych.

Źródło: <https://komarowkapodlaska.pl/konsultacje-spoeczne-dotyczace-diagnozy-sluzacej-delimitacji-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji-na-terenie-gminy-komarowka-podlaska/>

4) spotkania rewitalizacyjnego organizowanego w formie bezpośrednich spotkań z mieszkańcami lub online. Informacja o otwartym spotkaniu rewitalizacyjnym została zamieszczona na stronach internetowych: <https://komarowkapodlaska.pl/> oraz <http://www.komarowkapodlaska.biuletyn.net/> na minimum 7 dni przed planowanym spotkaniem.

Rysunek 7 Informacja w zakresie spotkania konsultacyjnego organizowanego w ramach konsultacji społecznych projektu uchwały ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zaproszenie na spotkanie konsultacyjne

GINA KOMARÓWKA PODLASKA serdecznie zaprasza mieszkańców Gminy Komarówka Podlaska na...

z listopada 2022

CZYTAJ WIĘCEJ >

Źródło: <https://komarowkapodlaska.pl/zaproszenie-na-spotkanie-konsultacyjne/>

Spotkanie rewitalizacyjne zorganizowane zostało w dniu 10.11.2022 r. o godz. 9.00 w sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej, ul. Która 7. W spotkaniu wzięło udział łącznie 27 osób, w tym: 9 sołtysów reprezentujących mieszkańców poszczególnych sołectw, 13 Radnych Gminy oraz 5 pracowników Urzędu Gminy. Spotkanie prowadzone było przez osobę reprezentującą podmiot odpowiedzialny za opracowanie GPR. W trakcie spotkania zostały przybliżone zagadnienia dotyczące

procesu rewitalizacji, zaprezentowano wyniki przeprowadzonej diagnozy problemów występujących na terenie gminy, prezentowano konsultowany projekt Uchwały oraz odbyła się dyskusja z mieszkańcami. Mieszkańcy potwierdzili słuszność i prawidłowość wytypowania obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji. Potwierdzono, iż jest to obszar nie tylko borykający się z największymi problemami w różnych sferach, ale także najbardziej perspektywiczny pod względem rozwoju całej gminy.

Zdjęcie 1 Spotkanie konsultacyjne w ramach wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w dniu 10.11.2022 r.

Źródło: Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej

Szczegółowa informacja z przebiegu prowadzonych konsultacji społecznych wraz z listą zgłoszonych uwag oraz odniesieniem do nich znalazła się w „Raporcie z konsultacji społecznych projektu uchwały Rady Gminy Komarówka Podlaska w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska”.

Rysunek 8 informacja o *Raporcie z konsultacji społecznych projektu uchwały Rady Gminy Komarówka Podlaska w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska*

Urząd Gminy Komarówka Podlaska

- DRUKI DO POBRANIA
- PETYCJA
- Wnioski o udostępnienie informacji publicznych
- Afrykański Pomór Świn
- Ptasia grypa typu H5N8
- WYKAZ NIERUCHOMOŚCI PRZEZNACZONYCH DO SPRZEDAŻY LUB DZIERŻAWY
- OGŁOSZENIA**
- PROGRAMY I PLANY
- Planowanie przestrzenne
- Ochrona danych osobowych
- GOSPODARKA ODPADAMI KOMUNALNYMI
- Sprawozdania zbiórka selektywna
- Dziennik Ustaw / Monitor Polski
- Dane adresowe
- Wójt
- Struktura Organizacja Urzędu Gminy
- Rada
- Komisje
- Jednostki organizacyjne
- Sołectwa
- Oświadczenia majątkowe

Wpisz szukaną treść

OGŁOSZENIA

Konsultacje społeczne projektu Uchwały Rady Gminy Komarówka Podlaska w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska.

Na podstawie art. 6 ust. 1, 2 i 3 oraz w związku z art. 8 ust. 1 oraz 5 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 485) w związku z art. 5a ust. 1, art. 30 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559) zawiadamiam, że w dniach od 28 października 2022 r. do 29 listopada 2022 r. zostaną przeprowadzone konsultacje społeczne projektu Uchwały Rady Gminy Komarówka Podlaska w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska.

Załączniki:

[Zarządzenie Komarówka Podlaska.pdf](#)

[OBWIESZCZENIE o przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu Uchwały Rady Gminy Komarówka Podlaska w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska](#)

[Załącznik nr 2 do Zarządzenia nr 89/22 Wójta Gminy Komarówka Podlaska z dnia 21.10.2022 r.](#)

[Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 89/22 Wójta Gminy Komarówka Podlaska z dnia 21.10.2022 r.](#)

[Protokół zgłaszania uwag ustnych.pdf](#)

[DIAGNOZA SŁUŻĄCA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI NA TERENIE GMINY KOMARÓWKA PODLASKA](#)

[RAPORT Z PRZEPROWADZENIA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH PROJEKTU UCHWAŁY RADY GMINY KOMARÓWKA PODLASKA W SPRAWIE WYZNACZENIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI GMINA KOMARÓWKA PODLASKA](#)

Źródło: <https://komarowkapodlaska.biuletyn.net/?bip=2&cid=1093&id=5076>

Ostateczny kształt obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji został wyznaczony *Uchwałą NR XXXVI/274/2023 RADY GMINY KOMARÓWKA PODLASKA z dnia 9 marca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska”.*

8.2 Partycypacja społeczna na etapie opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji

Zgodnie z wymogami ustawowymi kolejnym krokiem było podjęcie stosownej uchwały ws. przystąpienia do opracowania GPR. Prace nad opracowaniem niniejszego dokumentu zostały podjęte na podstawie *Uchwały XXXIX/297/2023 Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 24 maja 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.*

W tworzeniu niniejszego Gminnego Programu Rewitalizacji aktywnie uczestniczyli przedstawiciele wszystkich sektorów: publicznego, społecznego oraz gospodarczego. Opracowania dokonano aktywnymi metodami planowania strategicznego z udziałem lokalnej społeczności. W zakresie poszczególnych elementów opracowania dokumentu prowadzone były konsultacje społeczne odpowiednio dobranymi metodami partycypacyjnymi. Na etapie opracowania GPR zastosowano następujące formy partycypacji społecznej: spotkanie rewitalizacyjne (22.06.2023 r.), spacer studyjny (22.06.2023 r.), otwarty nabór na przedsięwzięcia rewitalizacyjne (10.07.2023r.- 11.08.2023 r.), w dniach: 28 listopad 2023 r. - 28 grudnia 2023 r. - zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej oraz zbieranie do protokołu uwag ustnych, otwarta debata dla wszystkich interesariuszy (mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli instytucji, organizacji pozarządowych i innych zainteresowanych osób) (29.11.2023 r.).

Pozwoliło to na osiągnięcie najwyższego poziomu udziału społeczności lokalnej w podejmowaniu decyzji w sprawie zawartości GPR. Całość procesu partycypacyjnego miała charakter otwarty. Konsultacje zostały zorganizowane w sposób stwarzający mieszkańcom warunki do uczestnictwa zgodnie z zasadą powszechności, partnerstwa, równości i jawności. Działania prowadzone były w sposób umożliwiający jak największe zaangażowania społeczności w pracę nad GPR. Uwzględniały one również oczekiwania mieszkańców, w taki sposób, aby jak największa liczba osób mogła uczestniczyć w pracach nad tworzeniem GPR. Niektóre z działań była prowadzone w Internecie z myślą o aktywnych i zapracowanych, którzy nie mogą uczestniczyć bezpośrednio w działaniach. Część prowadzona była na spotkaniach bezpośrednich. Szczególną uwagę przywiązywano do zapewnienia pełnej dostępności osobom z niepełnosprawnościami (m.in. organizacją spotkań w miejscach spełniających standardy dostosowania i zapewnienie specjalnego transportu w trakcie spaceru badawczego, itd.). Duży nacisk kładziony był na to, by spotkania nie były wykluczające poprzez dostosowanie godzin, a także dni tygodnia. W celu dotarcia do jak najszerzej liczby mieszkańców, zaproszenia do udziału w pracach dystrybuowane były do uczestników różnymi kanałami komunikacji m.in. przez: drogą mailową, zamieszczane na stronach www i portalach społecznościowych. Poza tym informacje o spotkaniach zawieszano na tablicach informacyjnych w miejscach użyteczności publicznej tj.: ośrodki zdrowia, tablice informacyjne przy parafiach. Do

współpracy angażowano przedstawicieli instytucji publicznych (m.in. szkół, instytucji kultury, instytucji pomocy społecznej).

W dniu 22.06.2023 r. w Sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej, ul. Krótka 7, odbyło się otwarte spotkanie rewitalizacyjne dla mieszkańców gminy, w szczególności wyznaczonego obszaru rewitalizacji (tj. części miejscowości Komarówka Podlaska oraz miejscowości Kolembrody i Żelizna). W spotkaniu wzięło udział 29 osób, w tym 8 sołtysów reprezentujących mieszkańców nie tylko obszaru rewitalizacji, ale całej gminy, 15 Radnych Gminy, 5 pracowników Urzędu Gminy i 1 przedsiębiorca. Spotkanie prowadzone było przez przedstawiciela podmiotu odpowiedzialnego za sporządzenie GPR. Spotkanie miało formę warsztatów projekcyjne w zakresie celów i kierunków działań rewitalizacyjnych oraz odpowiadających im przedsięwzięć/projektów rewitalizacyjnych. W pierwszej części warsztatów przedstawione zostały wyniki szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji oraz wynikające z tego założenia części planistycznej GPR. Dopracowywano kwestię potencjałów obszaru rewitalizacji. Następnie wspólnie zaprojektowano cele rewitalizacji, wizję obszaru rewitalizacji po zakończeniu realizacji całego procesu oraz planowane efekt działań. Mając na względzie opracowane cele rewitalizacji i wizję obszaru po zakończeniu procesu zaplanowano szkic przedsięwzięć przeciwdziałających negatywnie zdiagnozowanym problemom. Wstępnie wytypowano przedsięwzięcia rewitalizacyjne, których realizatorem miały być podmioty publiczne.

Rysunek 9 Ogłoszenie o spotkaniu rewitalizacyjnym oraz spacerze badawczym w ramach opracowania GPR - 22.06.2023 r.

Zapraszamy na spotkanie w sprawie Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.

Szanowni Państwo,

Informujemy, iż w dniu 24 maja 2023 r. Rada Gminy Komarówka Podlaska podjęła uchwałę nr XXXIX/297/2023 ws. przystąpienia do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy

Komarówka Podlaska do 2030 r. W związku z tym, zapraszamy wszystkich mieszkańców (w szczególności wyznaczonego obszaru rewitalizacji obejmującego część m. Komarówka Podlaska, m. Kolembrody, m. Żelizna) na otwarte spotkanie rewitalizacyjne. W trakcie spotkania przedstawiona zostanie część założeń dokumentu, tj. wizja obszaru rewitalizacji (planowany efekt zaplanowanych działań rewitalizacyjnych), misja, cele rewitalizacji. Odbędą się warsztaty projekcyjne – w zakresie planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Spotkanie odbędzie się dnia 22.06.2023 r. o godz. 11:00 w Sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej

Po spotkaniu zapraszamy wszystkich chętnych do udziału w spacerze badawczym:

- 1) godz. 11:30 – Komarówka Podlaska – rozpoczęcie spaceru spod Urzędu Gminy Komarówka Podlaska
- 2) godz. 12:00 – Kolembrody – rozpoczęcie spaceru spod Kościoła NMP w Kolembrodach
- 3) godz. 12:30 – Żelizna – rozpoczęcie spaceru spod budynku OSP w Żeliznie

Bardzo serdecznie zapraszamy wszystkich do aktywnego włączenia się w prace nad opracowaniem Gminnego Programu Rewitalizacji dla gminy Komarówka Podlaska.

Źródło: Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej

Zdjęcie 2 Spotkanie konsultacyjne w ramach opracowania GPR w dniu 22.06.2023 r.

Źródło: Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej

Kolejnym elementem zapewniającym partycypacyjny charakter procesu opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji był spacer badawczy prowadzony w miejscowościach objętych obszarem rewitalizacji, tj. część miejscowości Komarówka Podlaska oraz miejscowości Kolembrody i Żelizna. Spacer badawczy odbyła się w dniu 22.06.2023 r. W spacerze uczestniczyły ww. osoby, które brały udział we wcześniejszym spotkaniu. Spacer dał możliwość mieszkańcom na czynne włączenie się w prowadzony proces rewitalizacji. Podczas spaceru zostały przedstawione pomysły na przedsięwzięcia rewitalizacyjne oraz zostały wysłuchane propozycje mieszkańców. Doprecyzowano zakresy planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Uczestnicy spaceru mieli możliwość bezpośredniej obserwacji przestrzeni i zauważenia obszarów deficytowych, których w inny sposób nie dało by się zauważyć. Kluczowym zamierzeniem tego narzędzia jest możliwość spojrzenia na przestrzeń ze swojej perspektywy – użytkownika/użytkowniczki przestrzeni, identyfikując problematyczne miejsca i sytuacje oraz miejsca i pomysły na rozwój tej przestrzeni. W trakcie spaceru dokonano oceny przestrzeni oczami jej użytkowników (np. pod kątem dostosowania do potrzeb osób starszych lub osób z niepełnosprawnościami, ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych, problemów w zakresie efektywności energetycznej budynków). Podczas spaceru zebrano cenne uwagi i propozycje dotyczące potrzeb oraz możliwych kierunków działań rewitalizacyjnych. Pozwolił on również na zebranie pomysłów na nowe rozwiązania w sposobie zagospodarowania przestrzeni (np. nowe lokalizacje ławek, placu zabaw, itd.). Spacer pozwolił na zaproszenie użytkowników do krytycznego „audytu przestrzeni” i umożliwił poddanie różnych rozwiązań przestrzennych ocenie w autentycznej sytuacji ich użycia. Rekomendacje ze spaceru posłużą do projektowania nowych i ulepszania dotychczasowych rozwiązań w zagospodarowaniu przestrzeni obszaru rewitalizacji.

Zdjęcie 3 Spacer badawczy w ramach opracowania GPR w dniu 22.06.2023 r.

Źródło: Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej

Następne z działań mających na celu włączenie mieszkańców w proces opracowywania GPR obejmował ogłoszenie otwartego naboru na przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Nabór prowadzony był w okresie do 10.07.2023r.- 11.08.2023 r. W ramach naboru wszystkie zainteresowane osoby miały możliwość przedstawienia propozycji przedsięwzięć odpowiadających na wyznaczone cele rewitalizacyjne oraz kierunki interwencji.

Rysunek 10 Ogłoszenie o naborze na przedsięwzięcia rewitalizacyjne prowadzonym w dniach 10.07.2023 r. - 11.08.2023 r. w ramach opracowania GPR

Źródło: <https://komarowkapodlaska.pl/>

Zgodnie z wymogami ustawowymi projekt Gminnego Programu Rewitalizacji zostanie poddany konsultacjom społecznym. Przedmiotowe konsultacje prowadzone były w dniach: 28 listopad 2023 r. - 28 grudnia 2023 r. w następujących formach:

1) Zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub formularzy zamieszczonych na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej, poprzez wypełnienie formularza dostępnego na stronach internetowych: www.komarowkapodlaska.pl i na stronie www.komarowkapodlaska.biuletyn.net oraz dostępnego w postaci papierowej w siedzibie Urzędu Gminy Komarówka Podlaska,

Wypełnione i podpisane formularze należało złożyć:

- drogą elektroniczną na adres: komarowka@komarowka.home.pl,
- drogą korespondencyjną na adres: Urząd Gminy Komarówka Podlaska ul. Krótka 7, 21-311 Komarówka Podlaska,
- osobiście w Urzędzie Gminy Komarówka Podlaska, w sekretariacie Urzędu, w godzinach pracy urzędu tj. od godz. 7:30 do godz. 15:30,

2) Zbieranie do protokołu uwag ustanych:

- osobiście w Urzędzie Komarówka Podlaska w pok. nr 4 w godz. od 7:30 do 15:30 lub telefonicznie pod nr 833535004 w godzinach od 7:30 do 15:30,
- osobiście w trakcie otwartej debaty dla wszystkich interesariuszy rewitalizacji,

3) Otwarta debata dla wszystkich interesariuszy (mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli instytucji, organizacji pozarządowych i innych zainteresowanych osób) zorganizowana w dniu 29 listopada 2023 roku o godz. 11:00 w sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej.

W debacie wzięło udział 27 osób, w tym 7 sołtysów reprezentujących mieszkańców gminy, 13 Radnych Gminy, 4 pracowników Urzędu Gminy, 2 przedstawicielki KGW oraz 1 przedsiębiorca. Debata prowadzona była przez przedstawiciela podmiotu odpowiedzialnego za sporządzenie GPR. Przeprowadzona debata miała charakter informacyjny oraz dyskusyjny. W jej trakcie zbierano opinie na temat kierunków planowanych działań oraz mechanizmów wdrażania programu. Uczestnicy informowani byli także o możliwości zgłaszania w dalszym ciągu przedsięwzięć, których realizacja wpisywała by się w cele i założenia GPR. Zastosowane formy konsultacji pozwoliły na przekazanie mieszkańcom informacji o zachodzącym procesie rewitalizacji, a przede wszystkim zapoznanie się z opiniami interesariuszy rewitalizacji oraz rozwinięcie dialogu między podmiotami zaangażowanymi w ten proces oraz ich integrację.

Zdjęcie 4 Otwarta debata w dniu 29.11.2023 r.

Źródło: Urząd Gminy Komarówka Podlaska

Szczegółowa informacja z przebiegu prowadzonych konsultacji społecznych projektu GPR wraz z listą zgłoszonych uwag oraz odniesieniem do nich znalazła się w „Raporcie z przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.”.

Rysunek 11 Informacja o Raporcie z przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.

Afrykański Pomór Świń	
Ptasia grypa typu H5N8	
WYKAZ NIERUCHOMOŚCI PRZEZNACZONYCH DO SPRZEDAŻY LUB DZIERŻAWY	
OGŁOSZENIA	
PROGRAMY I PLANY	▼
Planowanie przestrzenne	
Ochrona danych osobowych	▼
GOSPODARKA ODPADAMI KOMUNALNYMI	▼
Sprawozdania zbiórka selektywna	
Dziennik Ustaw / Monitor Polski	
Dane adresowe	
Wójt	
Struktura Organizacja Urzędu Gminy	▼
Rada	▼
Komisje	▼
Jednostki organizacyjne	▼
Sołectwa	▼
Oświadczenia majątkowe	▼
Zarządzenia Wójta	▼
Obwieszczenia wójta	
Zaproszenia na Sesję Rady Gminy	
Rada - protokoły	▼
UCHWAŁY RADY GMINY	▼
Kontrole w Urzędzie	
Budżet	▼
Prawo	▼
Nabór kandydatów na stanowiska urzędnicze	▼
Publicznie dostępny wykaz danych o środowisku	

Konsultacje Społeczne Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.

Konsultacje Społeczne

Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.

Na podstawie 6 ust. 1-7 oraz w związku z art. 17 ust. 2 pkt. 3) ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 485 z późn. zm.) w związku z art. 5a ust. 1, art. 30 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) oraz w związku z uchwałą Nr XXXIX/297/2023 Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 24 maja 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r., a także uchwałą Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 31 marca 2021 w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami Gminy Komarówka Podlaska (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego, z 2021 r. poz. 1765) zawiadamiam, że **w dniach 28 listopada 2023 r. – 28 grudnia 2023 r.** prowadzone będą konsultacje społeczne w celu zbierania uwag, opinii i propozycji zmian dotyczących projektu *Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.*

Dokumenty do pobrania:

- [1. Obwieszczenie o przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.](#)
- [2. Zarządzenie Nr 106/23 Wójta Gminy Komarówka Podlaska z dnia 20 listopada 2023 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych w celu zbierania uwag, opinii i propozycji zmian dotyczących projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.](#)
- [3. Formularz konsultacyjny zgłaszania uwag i propozycji do projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.](#)
- [4. Protokół zgłaszania uwag ustnych i propozycji do projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.](#)
- [5. Klauzula informacyjna.](#)
- [6. Projekt Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.](#)
- [7. Załącznik nr 1 do GPR](#)

[Gminny Program Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.](#)

[Raport z przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.](#)

Źródło: <https://komarowkapodlaska.biuletyn.net/?bip=2&cid=1093&id=5270>

8.3 Partycypacja społeczna na etapie wdrażania GPR

Szerokie upowszechnienie informacji o rewitalizacji i partycypacyjny model opracowywania niniejszego *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.* będzie się przekształcał w partycypacyjny model jego wdrażania, a wokół grupy uczestniczącej w pracach nad dokumentem będą pojawiały się kolejne podmioty lokalne angażujące się w działania rewitalizacyjne.

Ze względu na społeczny charakter procesu rewitalizacji (w tym przede wszystkim dotyczący aspektu realizacji przedsięwzięć „z mieszkańcami”, a nie tylko „dla mieszkańców”) na etapie wdrażania niniejszego GPR zastosowany zostanie szeroki wachlarz instrumentów umożliwiających współuczestnictwo społeczności w poszczególnych projektach, m.in. dyskusje o sposobach zagospodarowania i przyjmowania właściwych rozwiązań, zastosowanie w SIWZ społecznych kryteriów oceny ofert inwestycyjnych, premiując zatrudnianie lokalnych bezrobotnych.

Bez pełnej oraz aktywnej współpracy pomiędzy sektorem społecznym, gospodarczym i publicznym, wdrażanie zaplanowanych w ramach niniejszego dokumentu projektów rewitalizacyjnych nie ma szans powodzenia. Jedynie ścisła współpraca stanowi gwarancję pełnego sukcesu. Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że określenie jasnych zasad i sposobów współuczestnictwa wszystkich interesariuszy jest niezwykle istotne i stanowi zasadniczy element w celu osiągnięcia zgodności podejmowanych działań

z potrzebami i oczekiwaniami lokalnego społeczeństwa, ograniczenia występowania konfliktów oraz kosztów ich rozwiązywania, a także stanowi podstawą wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego. Ranga równoprawnej współpracy w procesie rewitalizacji obszarów objętych kryzysem jest niezwykle istotna, nie tylko ze względu na społeczną użyteczność Gminnego Programu Rewitalizacji, lecz również w zakresie wymogów stawianych przez Unię Europejską. Mając to na uwadze, już od samego początku tworzenia Programu szczególną funkcję - zarówno opiniotwórczą, jak i ważnego kreatora zdarzeń w Programie, przypisano społeczności lokalnej (obejmującej nie tylko samych mieszkańców, lecz również przedsiębiorców, członków NGOów).

Kluczowe jest tu również powołanie Komitetu Rewitalizacji. Silne umocowanie czynnika społecznego w procesie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji gwarantuje wypracowanie spójnego i wspólnego sposobu działania ponad jednostkowymi celami partnerów procesu (władz lokalnych, beneficjentów Programu, podmiotów włączanych) i da rzeczywisty impuls do rozwoju terenów rewitalizowanych i w konsekwencji całego miasta.

Kooperacja międzysektorowa w ramach wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji zachodzić będzie na 3 płaszczyznach:

- ❖ **merytorycznej** – poprzez zespołowe podejmowanie decyzji, a także rozwiązywanie problemów;
- ❖ **organizacyjnej** – poprzez włączanie specyficznych i unikalnych zasobów oraz kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów;
- ❖ **finansowej** – poprzez zapewnienie wkładu własnego w realizację określonych przedsięwzięć.

Współuczestniczenie trzech wyżej wymienionych sektorów w realizację zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie w oparciu o następujące zasady:

- ❖ respektowania własnych potrzeb oraz możliwości,
- ❖ kompromisowego rozwiązywania problemów,
- ❖ przejrzystość podejmowanych działań,
- ❖ otwarty dialog z mieszkańcami.

Na etapie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, zarówno jego Operator GPR, jak i inne podmioty zaangażowane w jego urzeczywistnienie, a także konkretni beneficjenci podejmowanych działań, dołożą wszelkich starań, aby we właściwy sposób rozpowszechnić informacje o jego celach, zamierzeniach, jak i konkretnych efektach, które przyniesie realizacja. Działania te będą nakierowane również na dalszy proces konsultacji i ewentualną aktualizację GPR w sytuacji zmiany czynników, które determinowały obecny jego kształt.

Za podejmowanie merytorycznych działań promocyjnych odpowiedzialny będzie Operator GPR. Do jego zadań należeć będzie opracowanie strategii informacji i promocji. Głównym celem działań informacyjnych i promocyjnych, realizowanych w ramach GPR, jest podniesienie świadomości opinii

publicznej o mechanizmach i procesach rewitalizacji, a także przebiegu realizacji i efektach oraz rezultatach Programu. Grupę docelową ww. działań stanowić będzie:

- ❖ społeczeństwo, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców obszaru rewitalizacji (w tym poszczególne grupy społeczne, takie jak młodzież, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami itp.);
- ❖ lokalni przedsiębiorcy,
- ❖ beneficjenci i potencjalni beneficjenci Programu;
- ❖ partnerzy społeczno-gospodarczy;
- ❖ organizacje pozarządowe;
- ❖ właściwe władze publiczne (władze regionalne województwa lubelskiego, administracja rządowa szczebla wojewódzkiego, władze publiczne gmin i powiatów sąsiedzkich, władze publiczne miast i gmin partnerskich);
- ❖ media (prasa, radio, telewizja o zasięgu lokalnym, regionalnym, media elektroniczne).

Proces informowania o GPR będzie miał charakter dwukierunkowy, pozwalający odbiorcom przekazów na informację zwrotną (przekazywanie własnych opinii). W związku z tym, strategia działań informacyjnych i promocyjnych powinna uwzględniać zarówno bierne, jak i czynne prawo obywateli do informacji. Do instrumentów realizacji wśród działań GPR w wyżej wymienionych sferach należy wyliczyć:

- ❖ zastosowanie oficjalnych stron internetowych miasta i jednostek podległych (w tym BIP) do publikacji informacji o rewitalizacji;
- ❖ prowadzenie na stronie internetowej Urzędu Gminy oraz BIP zakładki dotyczącej Gminnego Programu Rewitalizacji, w ramach której można znaleźć informacje na temat: podstawowych pojęć i zagadnień związanych z procesem rewitalizacji, problematyki rewitalizacji obszarów miejskich, procesu opracowywania oraz konsultowania GPR; a w późniejszym okresie również: bieżącego stanu wdrażania, finansowania, ewaluacji Programu (upublicznianie sprawozdań), innych materiałów o charakterze informacyjnym (np. komunikaty o przetargach, konkursach ofert i ich wynikach), bazę przedsięwzięć rewitalizacyjnych, galerię fotografii dokumentującą stan sprzed realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych i po ich realizacji;
- ❖ wydawane przez Operatora oraz inne podmioty zaangażowane w realizację Gminnego Programu Rewitalizacji ulotki i broszury informacyjne, publikacje związane z realizacją poszczególnych przedsięwzięć;
- ❖ publikacje m.in. uchwalenia GPR, kolejnych etapów wdrożenia i ewaluacji, uzyskania środków na finansowanie Programu lub poszczególnych projektów, zakończenia realizacji poszczególnych projektów realizowanych w ramach GPR,
- ❖ współpraca z lokalnymi mediami mająca na celu informowanie opinii publicznej o przebiegu realizacji i wnioskach z monitorowania GPR.

Uspołecznienie wdrażania GPR będzie również poprzez współpracę pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi, m.in.:

- ❖ przygotowywanie bieżących informacji z przebiegu wdrażania GPR,
- ❖ opracowanie ankiety internetowej skierowanej do mieszkańców i innych interesariuszy dotyczącej oceny stopnia wdrażania GPR oraz poziomu zadowolenie i satysfakcji mieszkańców w tym zakresie,
- ❖ powołanie Komitetu Rewitalizacji składającego się z przedstawicieli różnych grup interesariuszy rewitalizacji; stanowiącego forum współpracy i dialogu szerokiego grona interesariuszy (NGO, przedsiębiorców, lokalnych liderów, mieszkańców) z organami miasta w sprawach dotyczących prowadzenia i oceny rewitalizacji;
- ❖ włączenie organizacji pozarządowych poprzez wspieranie inicjatyw oddolnych na obszarze rewitalizacji w ramach organizacji otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów.

Proponowane działania mające na celu wspieranie rozwoju współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi mogą zostać rozszerzone, dostosowane do panujących przepisów prawnych.

8.4 Partycypacja społeczna na etapie oceny GPR

Istotnym punktem procesu rewitalizacji jest uwzględnianie w nim udziału społeczeństwa nie tylko na etapie planowania i wdrażania, ale także w momencie oceny efektów wdrożenia Gminnego Programu Rewitalizacji. Niezwykle ważnym elementem jest podsumowanie efektów procesu rewitalizacji oraz prognoza ich trwałości oraz efektów synergicznych i mnożnikowych. Przedmiotem oceny końcowej jest nie tylko zweryfikowanie, czy cele rewitalizacji zostały całkowicie osiągnięte ale również ocena trwałości osiągniętego stanu, w tym przede wszystkim dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji. Na tym etapie podejmuje się również decyzje o ewentualnej konieczności przedłużenia działań rewitalizacyjnych.

Realizacja tego etapu nie jest możliwa bez partycypacji społecznej. Ewaluacja Gminnego Programu Rewitalizacji winna obejmować diagnozę czynników społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i techniczno-środowiskowych obszaru rewitalizacji opartą na wskaźnikach oraz opiniach mieszkańców. Partycypacja społeczna na etapie ewaluacji procesu rewitalizacji zagwarantowana jest poprzez uczestnictwo przedstawicieli mieszkańców w pracach Komitetu Rewitalizacji oraz w szerokich konsultacjach społecznych.

Wśród instrumentów i narzędzi aktywnego włączenia mieszkańców w ocenę efektów Gminnego Programu Rewitalizacji należy wymienić:

- ❖ badania ankietowe i sondażowe na temat oceny procesów rewitalizacji z wykorzystaniem np. mediów społecznościowych;

- ❖ badania opinii publicznej dot. jakości życia na obszarze rewitalizacji,
- ❖ debaty publiczne na temat postrzegania zmian na obszarze rewitalizacji,
- ❖ warsztaty sektorowe;
- ❖ spacer studyjne, warsztaty z mieszkańcami.

Wyżej wymienione instrumenty powinny być dostosowane do lokalnych warunków oraz możliwości działania. Dla partycypacji społecznej w rewitalizacji ważne są przy tym umiejętności osób animujących proces oraz ich otwartość na współpracę z mieszkańcami i ich organizacjami. Bez owej otwartości i pełnej gotowości do współpracy – instrumenty partycypacji nie będą spełniały swej roli.

9. Zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz dokumentów

9.1 Specjalna Strefa Rewitalizacji

Na obszarze rewitalizacji nie planuje się ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

9.2 Zmiany w dokumentach planowania i zagospodarowania przestrzennego

9.2.1 Niezbędne zmiany w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego

*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Komarówka Podlaska*²⁷ jako dokument określający politykę przestrzenną gminy zawiera zasady działań planistycznych. Określone kierunki zmian w strukturze przestrzennej oraz przeznaczeniu terenów mają służyć poprawie jakości życia mieszkańców. Ustalenia zawarte w studium, zarówno w części tekstowej, jak i graficznej należy traktować jako zasady prowadzenia polityki przestrzennej, a nie ściśle lokalizacje poszczególnych przedsięwzięć inwestycyjnych. Doprecyzowanie ich lokalizacji oraz przeznaczenia terenów następuje na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

---

²⁷ Uchwała nr XVI/129/2020 Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 15 października 2020 roku w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Komarówka Podlaska

Charakter zaplanowanych w ramach niniejszego Gminnego Programu Rewitalizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych nie wywołuje konieczności wprowadzenia zmian w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Komarówka Podlaska* w zakresie zmiany funkcji i przeznaczenia terenów.

W trakcie prac nad GPR, 24 września 2023 r. weszły w życie przepisy *Ustawy z dnia 7 lipca 2023r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw*. Ustawa ta wprowadza nowe narzędzie planistyczne – plan ogólny, dokument w randze aktu prawa miejscowego, który będzie uchwalany obligatoryjnie dla całej gminy. Plan ogólny zastąpi dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Będzie to dokument zawierający wyłącznie podstawowe ustalenia, które pozwolą gminie zaplanować zrównoważony i harmonijny rozwój. Co ważne, jego ustalenia będą podstawą nie tylko do uchwalania planów miejscowych, ale także do wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Dotychczasowe Studium będzie obowiązywało do momentu uchwalenia planu ogólnego, ale nie dłużej niż do 31.12.2025 r. Ustawa zakłada również, że w nowym systemie planowania rozwoju, polityka przestrzenna gminy będzie określana w lokalnej lub ponadlokalnej strategii rozwoju gminy. Plan ogólny będzie zawierał ustalenia dotyczące funkcji terenów dopuszczalnych do wyznaczenia w dokumentach niższego szczebla, jak i ramowe ustalenia dotyczące kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu, z którymi dokumenty te będą musiały zachowywać zgodność. Dodatkowo w planie ogólnym możliwe będzie wyznaczenie obszarów zabudowy śródmiejskiej, dla których będą mogły być formułowane szczególne zasady zagospodarowania dotyczące m.in. minimalnej powierzchni biologicznie czynnej czy odległości między budynkami określone w przepisach wydanych na podstawie ustawy prawo budowlane. Plan ogólny będzie także mógł zawierać regulacje dotyczące standardów dostępności infrastruktury społecznej.

W związku z powyższym, przy określaniu ustaleń przyszłego planu ogólnego należy uwzględnić uwarunkowania rozwoju wynikające z lokalizacji w granicach gminy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji określonego w *Uchwale Nr XXXVI/274/2023 Rady Gminy Komarówka Podlaska z dnia 9 marca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska (Dz. Urzędowy Woj. Lubelskiego z dn. 27.03.2023 r. poz.2228)*. Do 31.12.2025 gmina Komarówka Podlaska opracuje Plan Ogólny, który będzie określał politykę przestrzenną gminy. Plan ogólny będzie zawierał ustalenia dotyczące funkcji terenów dopuszczalnych do wyznaczenia w dokumentach niższego szczebla, jak i ramowe ustalenia dotyczące kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu, z którymi dokumenty te będą musiały zachowywać zgodność. Dodatkowo w planie ogólnym możliwe będzie wyznaczenie obszarów zabudowy śródmiejskiej, dla których będą mogły być formułowane szczególne zasady zagospodarowania dotyczące m.in. minimalnej powierzchni biologicznie czynnej czy odległości między budynkami określone w przepisach wydanych na podstawie ustawy prawo budowlane. Plan ogólny będzie także mógł zawierać regulacje dotyczące standardów dostępności infrastruktury społecznej.

Natomiast w opracowywanej w przyszłości strategii rozwoju gminy w ramach ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej należy określić zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji.

9.2.2 Niezbędne zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Całość wyznaczonego obszaru rewitalizacji posiada pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W okresie sporządzania niniejszego Gminnego Programu Rewitalizacji, w granicach obszaru rewitalizacji obowiązują ustalenia następujących planów miejscowych, tj.:

- a) uchwała IX/51/2003 z dnia 30.09.2003 roku - dot. uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Komarówka Podlaska- plan obejmuje wszystkie rewitalizowane miejscowości w gminie Komarówka Podlaska;
- b) uchwała VIII/114/2012 z dnia 12.12.2012 roku- dot. zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Komarówka Podlaska w zakresie lokalizacji ropociągu oraz jego strefy bezpieczeństwa inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, które należą do zadań własnych Gminy Komarówka Podlaska oraz zasadach ich finansowania - plan obejmuje rewitalizowaną miejscowość Kolembrody;
- c) uchwała XVII/135/2020 z dnia 27.10.2020 roku - dot. zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Komarówka Podlaska, zwaną dalej planem, obejmującą wielofunkcyjne tereny miejscowości gminnej, tereny zwartej zabudowy wszystkich miejscowości sołeckich oraz tereny przeznaczone pod rozwój przedsiębiorczości, w tym tereny lokalizacji urządzeń do produkcji energii ze źródeł odnawialnych - plan obejmuje wszystkie rewitalizowane miejscowości w gminie Komarówka Podlaska.

Zaplanowane w ramach GPR przedsięwzięcia rewitalizacyjne w zdecydowanej większości stanowią projekty dotyczące renowacji, remontu, modernizacji, przebudowy lub modernizacji energetycznej istniejącej tkanki urbanistycznej. Spora ich część ma również charakter przedsięwzięć społecznych „miękkich”. Niektóre w przedsięwzięć zakładają realizację nowych obiektów, infrastruktury technicznej, małej architektury oraz nadanie nowych lub zmianę funkcji istniejących obiektów. Analiza zakresu tych projektów oraz ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wykazała, że w odniesieniu do planowanych projektów rewitalizacyjnych nie zachodzi potrzeba rozpatrzenia zmiany planu miejscowego.

9.3 Określenie niezbędnych zmian w uchwałach o których mowa w art. 21 ust 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego

Gmina Komarówka Podlaska dysponuje zasobem mieszkaniowym w postaci lokali mieszkalnych. Dokumentem obowiązującym w tym zakresie jest aktualnie przyjęty na podstawie UCHWAŁY NR XXII/169/2021 RADY GMINY KOMARÓWKA PODLASKA z dnia 31 marca 2021 r. Wieloletni Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Komarówka Podlaska na lata 2021 – 2025. Przewidziane w ramach GPR przedsięwzięcia nie powodują konieczności dokonania zmian w zakresie ww. programu.

10. Podsumowanie

10.1 Opiniowanie GPR przez właściwe organy

Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt. 4) ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji wójt, burmistrz albo prezydent miasta, po podjęciu przez radę gminy uchwały o przystąpieniu do sporządzenia gminnego programu rewitalizacji, występuje o zaopiniowanie projektu gminnego programu rewitalizacji:

a) w każdym przypadku przez:

- zarząd właściwego powiatu – w zakresie zgodności ze strategią rozwoju powiatu,
- zarząd właściwego województwa – w zakresie zgodności z planem zagospodarowania przestrzennego województwa i strategią rozwoju województwa,
- właściwego wojewodę – w zakresie zgodności z zadaniami rządowymi służącymi realizacji celu publicznego określonego w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
- właściwe organy wojskowe, ochrony granic oraz bezpieczeństwa państwa – w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności,
- właściwego komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej – w zakresie ochrony przeciwpożarowej,
- właściwego państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego,
- właściwą gminną komisję urbanistyczno-architektoniczną,
- operatorów sieci uzbrojenia terenu, w tym zarządców dróg oraz linii i terenów kolejowych,
- Komitet Rewitalizacji, jeżeli został powołany,

- Krajowy Zasób Nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz. U. z 2020 r. poz. 1100 i 2127 oraz z 2021 r. poz. 11 i 223) – w zakresie sposobu zagospodarowania oraz przedsięwzięć związanych z nieruchomościami wchodzącymi w skład Zasobu Nieruchomości,

b) w przypadku gdy jest to uzasadnione specyfiką obszaru rewitalizacji przez:

- właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska – w zakresie form ochrony przyrody,
- właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków – w zakresie form ochrony zabytków,
- właściwego dyrektora urzędu morskiego – w zakresie zagospodarowania pasa technicznego, pasa ochronnego oraz morskich portów i przystani,
- właściwy organ nadzoru górniczego – w zakresie zagospodarowania terenów górniczych,
- właściwy organ administracji geologicznej – w zakresie zagospodarowania terenów osuwisk,
- właściwego dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej – w zakresie zagospodarowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią,
- ministra właściwego do spraw zdrowia – w zakresie zagospodarowania obszarów ochrony uzdrowiskowej,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe – w zakresie nieruchomości Skarbu Państwa będących w trwałym zarządzie tego Gospodarstwa.

Zgodnie z punktem 5) ww. artykułu wójt, burmistrz, prezydent miasta wprowadza zmiany wynikające z przeprowadzonych konsultacji społecznych i uzyskanych opinii oraz przedstawia radzie gminy do uchwalenia projekt gminnego programu rewitalizacji.

Wobec powyższego, Wójt Gminy Komarówka Podlaska wystąpił o zaopiniowane projektu dokumentu do następujących podmiotów/organów:

1. Zarząd Województwa Lubelskiego ul. Artura Grottgera 4, 20-029 Lublin
2. Zarząd Powiatu Radzyńskiego Plac I. Potockiego 1, 21-300 Radzyń Podlaski
3. Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie ul. Spokojna 4, 20-914 Lublin
4. Centralne Wojskowe Centrum Rekrutacji Ośrodek Zamiejscowy w Lublinie ul. Spadochroniarzy 5, 20-043 Lublin
5. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego Delegatura w Lublinie ul. Narutowicza 73, 20-019 Lublin
6. Nadbużański Oddział Straży Granicznej ul. Trubakowska 2, 22-102 Chełm
7. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Radzynie Podlaskim ul. Pomiarowa 1, 21-300 Radzyń Podlaskim
8. Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie ul. Pielęgniarek 6, 20-708 Lublin
9. Gminna Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna
10. Zarząd Dróg Powiatowych w Radzynie Podlaskim ul. Warszawska 100, 21-300 Radzyń podlaski

11. Centralny Port Komunikacyjny ul. Aleje Jerozolimskie 142B, 02-305 Warszawa
12. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie ul. Bohdana Dobrzańskiego 3 20-262 Lublin
13. Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. oddział w Radomiu ul. Żeromskiego 75, 26-600 Radom
14. PGE Dystrybucja S.A. Oddział Lublin ul. Grabarska 21, 20-340 Lublin
15. Krajowy Zasób Nieruchomości Nowy Świat 19, 00-026 Warszawa
16. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska Delegatura w Białej Podlaskiej ul. Warszawska 14, 21-500 Biała Podlaska
17. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie Delegatura w Białej Podlaskiej ul. Janowska 27 21-500 Biała Podlaska
18. PGW Wody Polskie-RZGW Lublin ul. Leszka Czarnego 3, 20-610 Lublin
19. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Zarząd Zlewni w Zamościu ul. Młyńska 27, 22-400 Zamość
20. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej ul. Sitnicka 71, 21-500 Biała Podlaska
21. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych Lublin

Tabela 28 Wykaz opinii i uwag zgłoszonych przez organy/instytucje oraz sposób ich rozpatrzenia w zakresie Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.

Lp.	Data opinii i rodzaj dokumentu	Podstawa prawna	Nazwa instytucji/organu Organizacyjnej	Opinia (uwagi)	Sposób rozpatrzenia
1.	Pismo z dnia 28.12.2023 r. Znak: OS.033.06.2023. EF	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 1	Zarząd Powiatu Radzyńskiego	Opinia pozytywna w zakresie zgodności ze Strategią Rozwoju Powiatu Radzyńskiego na lata 2015-2030. Brak uwag	Nie dotyczy
2.	Uchwała Nr DXXXII/9377/20 23 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 20 grudnia 2023 r. w sprawie wyrażenia opinii do projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 2	Zarząd Województwa Lubelskiego	Opinia pozytywna w zakresie zgodności z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego oraz Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030r. Brak uwag	Nie dotyczy
3.	Pismo z dnia 21.12.2023 r. znak: IF-II.743.1.33.2023	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 3	Wojewoda Lubelski Wydział Infrastruktury Oddział Nadzoru Urbanistycznego Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie	Opinia pozytywna. Brak uwag. Podano następującą informację: <i>Zakres projektu GPR nie koliduje z zadaniami rządowymi służącymi realizacji celu publicznego określonego w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2023 r. poz. 344 ze zm).</i> Brak uwag	Nie dotyczy
4.	Pismo z dnia 11.12.2023 r. Znak: 4692/23	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 4	Centralne Wojskowe Centrum Rekrutacji Ośrodek Zamiejscowy w Lublinie	Opinia pozytywna z następującą informacją: <i>Na przedmiotowym obszarze nie występują tereny w trwałym zarządzie lub użytkowaniu MON, jak również ich strefy ochronne oraz urządzenia infrastruktury technicznej resortu obrony narodowej.</i> Brak uwag	Nie dotyczy

5.	-	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 4	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego Delegatura w Lublinie	Brak opinii w wyznaczonym terminie – milcząca zgoda organu.	Nie dotyczy
6.	-	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 4	Nadbużański Oddział Straży Granicznej	Brak opinii w wyznaczonym terminie – milcząca zgoda organu.	Nie dotyczy
7.	-	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 5	Komendant Powiatowy Państwowej Straży Pożarnej w Radzynie Podlaskim	Brak opinii w wyznaczonym terminie – milcząca zgoda organu.	Nie dotyczy
8.	Pism z dnia 22.12.2023 r. Znak: DNS-NZ.7016.159.202	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 6	Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny	Opinia pozytywna. Brak uwag.	Nie dotyczy
9.	Opinia Gminnej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej z dnia 12.12.2023 r.	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 7	Gminna Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna	Opinia pozytywna. Brak uwag.	Nie dotyczy.
10.	Pismo z dnia 13.12.2023 r. Znak: ZDr2.433.58.2023	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 8	Zarząd Dróg Powiatowych w Radzynie Podlaskim	Opinia pozytywna w zakresie dotyczącym dróg powiatowych. Bark uwag	Nie dotyczy
11.	Pismo z dnia 21.12.2023 r. Znak: KPR.457.3054.2023_119.MB	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 8	Centralny Port Komunikacyjny	Opinia pozytywna. Brak uwag. Ze względu na brak ustalenia lokalizacji inwestycji (dot. inwestycji realizowanych w korytarzu Strategicznego Studium Lokalizacyjnego), Spółka nie ma podstaw do dokonania uzgodnienia przedłożonego projektu.	Nie dotyczy
12.	-	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 8	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie	Brak opinii w wyznaczonym terminie – milcząca zgoda organu.	Nie dotyczy
13.	Pismo z dnia 14.12.2023 r. Znak: 2023.DE-DSR-DUR-WFR.7111.392.2023.2	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 8	Polskie Sieci Elektroenergetyczne	Opinia pozytywna. Bark uwag	Nie dotyczy

14.	-	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 8	PGE DYSTRYBUCJA S.A. Oddział Lublin	Brak opinii w wyznaczonym terminie – milcząca zgoda organu.	Nie dotyczy
15.	-	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. a tir. 10	Krajowy Zasób Nieruchomości	Brak opinii w wyznaczonym terminie – milcząca zgoda organu.	Nie dotyczy
16.	-	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. b tir. 1	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska Delegatura w Białej Podlaskiej	Brak opinii w wyznaczonym terminie – milcząca zgoda organu.	Nie dotyczy
17.	1) Pismo z dnia 29.12.2023 r. znak: IN.I.5150.41.1.2 023 2) Pismo z dnia 29.04.2024 r. Znak: BP-I.5150.3.3.2024. AS2	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. b tir. 2	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie Delegatura w Białej Podlaskiej	1) Opinia negatywna z następującymi uwagami: <i>Pałac w Żeliźnie</i> Celem przedsięwzięcia powinna być rewaloryzacja obiektu z przywróceniem wartości zabytku i przystosowaniem do nowej funkcji a nie kompleksowa przebudowa. <i>D. plebania w Komarówce Podlaskiej</i> Zakres robót należy uzupełnić w zakresie: skucie tynków wewnętrznych, remont i wymiana stolarki. 2) Opinia pozytywna. Adnotacja, iż zwarta we wcześniejszym piśmie LWKZ z dnia 29.12.2023 r. znak: IN.5150.41.1.2023 uwaga, dot. remontu i wymiany stolarki w budynku d. plebani w Komarówce Podlaskiej odnosi się zarówno do stolarki okiennej i drzwiowej w obiekcie.	1) Projekt GPR został uzupełniony zgodnie z uwagą LWKZ. 2) Podany opiniowaniu projekt GPR w zakresie przedsięwzięcia nr 1/D <i>Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej</i> zawierał informacje: <i>Prace remontowe obejmują w szczególności: skucie tynków wewnętrznych, remont i wymianę stolarki okiennej, modernizację instalacji elektrycznej, odtworzenie tynków i okładzin architektonicznych wraz z warstwami izolacyjnymi, odtworzenie okien i</i>

					<i>drzwi oraz rynien i rur spustowych. Powyższy opis został uzupełniony o następującą adnotację umieszczoną w nawiasie: remont i wymiana stolarki okiennej i drzwiowej.</i>
18.	Pismo z dnia 12.12.2023 r Znak: LU.RPP.610.320. 2023.ST	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. b tir. 6	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Lublinie	Opinia pozytywna. Brak uwag. Umorzono postępowanie ze względu na fakt, iż na terenie Komarówka Podlaska nie zidentyfikowano obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w myśl ustawy Prawo wodne.	Nie dotyczy
19.	-	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. b tir. 6	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Zarząd Zlewni w Zamościu	Brak opinii w wyznaczonym terminie – milcząca zgoda organu.	Nie dotyczy
20.	-	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. b tir. 6	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej	Brak opinii w wyznaczonym terminie – milcząca zgoda organu.	Nie dotyczy
21.	Pismo z dnia 10.01.2024 r. Znak: ZS.2210.117.20 23	art. 17 ust. 2 pkt 4 lit. b tir. 8	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie	Opinia pozytywna. Wniesiono następujące uwagi: z dnia 28 września 1991 roku o lasach [Dz. U. z 2023 r., poz. 1356 ze zm.] wnosi, aby ich przeznaczenie było zgodne z ustaleniami Planu Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Międzyrzec na lata 2023-2032. Mając na względzie ustawowo powierzony nadzór nad gospodarowaniem mieniem Skarbu Państwa oraz zasady prowadzenia gospodarki leśnej określone w przepisach art. 8 ustawy o lasach, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie wnosi o każdorazowe zawiadomienie tutejszej dyrekcji o wszczęciu procedur formalno-prawnych skutkujących zmianą funkcjonującego programu rewitalizacji.	Uwagi zostały uwzględnione. Projekt dokumentu został uzupełniony zgodnie z uwagami.

Źródło: Opracowanie własne

10.2 Ocena oddziaływania na środowisko

Działając na podstawie art. 47 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 z późn. zm.), Wójt Gminy Komarówka Podlaska wystąpił ze stanowiskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie oraz Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w sprawie uzgodnienia braku potrzeby przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.*

W trakcie prowadzonej procedury uzyskano następujące stanowiska organów:

- 1) Pismo z dnia 13.06.2024 r. znak: WSTI.410.20.2024.MK Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie – na podstawie przeprowadzonej analizy przedłożonych informacji, RDOŚ biorąc pod uwagę uwarunkowania, o których mowa w art. 49 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t. j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1094 z późn. zm.) nie uznał za konieczne przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.*
- 2) Pismo z dnia 07.06.2024 r. znak: DNS-NZ.7016.95.2024 Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego - organ stwierdził, iż przedmiotowy dokument na etapie stwierdzenia potrzeby przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko nie wymaga wydania opinii wojewódzkiego inspektora sanitarnego.

Wobec powyższego Wójt Gminy Komarówka Podlaska działając na podstawie art. 48 ust.7 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 z późn. zm.) opublikował w dniu 18.06.2024 r. informację w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu *Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska do 2030 r.*²⁸

---

²⁸ <https://komarowkapodlaska.biuletyn.net/?bip=2&cid=1093&id=5457>

10.3 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji wynikają z diagnozy i analiz, zdiagnozowanych problemów, zgłoszonych potrzeb, konsultacji społecznych, opinii oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji gminy Komarówka Podlaska. Na mapie, stanowiącej załącznik do programu rewitalizacji, wskazano lokalizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dla większości przedsięwzięć jest możliwe ustalenie konkretnej lokalizacji. Wśród nich znajdują się przedsięwzięcia inwestycyjne dotyczące budynków, które zostaną poddane modernizacji i/lub adaptacji pod inne funkcje, przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji przestrzeni publicznej. Powstałe w ten sposób miejsca będą służyły realizacji przedsięwzięć nieinwestycyjnych dotyczących m.in. działań społecznych, którymi objęci zostaną mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz pozostałej części gminy. Działania te będą organizowane m.in. w konkretnych lokalizacjach, np. w siedzibie organizacji lub placówki oświatowej oferującej aktywizację społeczną mieszkańców obszaru rewitalizacji. Część przedsięwzięć rewitalizacyjnych dotyczy inwestycji i działań społecznych zaplanowanych do realizacji w przestrzeni publicznej i na terenach zieleni. Kilka przedsięwzięć nie zostało ukazanych na mapie, z następujących przyczyn:

- a) 13/P – *Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami* - przedsięwzięcie ma charakter koncepcji; na ten moment nie ma możliwości określenia konkretów co do lokalizacji;
- b) 14/P – *Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej* - przedsięwzięcie ma charakter koncepcji; na ten moment nie ma możliwości określenia konkretów co do lokalizacji;
- c) 15/P – *Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska* - projekt ma charakter systemowy i obejmuje potencjalnie mieszkańców całej gminy Komarówka Podlaska,
- d) 16/P – *Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN* - projekt ma charakter systemowy i obejmuje potencjalnie mieszkańców całej gminy Komarówka Podlaska;
- e) 18/P – *Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska* - jest to przedsięwzięcie systemowe i ze względu na swoją specyfikę obejmuje obszar całej gminy Komarówka Podlaska,
- f) 5/D- *OBSZAR REWITALIZACJI „ODNOWA”* - przedsięwzięcie ma charakter koncepcji; na ten moment nie ma możliwości określenia konkretów co do liczby partnerów, zakresu oraz lokalizacji,
- g) 6/D- *Rozwój interwencyjnych usług wsparcia* - projekt ma charakter systemowy i obejmuje potencjalnie wszystkich mieszkańców gminy Komarówka Podlaska;

- h) 9/D - *Kontynuacja programu usuwania azbestu* - jest to przedsięwzięcie systemowe i ze względu na swoją specyfikę obejmuje obszar całej gminy Komarówka Podlaska; w jego zakresie przewidziano preferencje dla mieszkańców obszaru rewitalizacji; na ten moment nie ma możliwości wykazania konkretnych lokalizacji w obszarze rewitalizacji;
- i) 10/D –*Kontynuacja rozwoju oze na terenie gminy Komarówka Podlaska* - jest to przedsięwzięcie systemowe i ze względu na swoją specyfikę obejmuje obszar całej gminy Komarówka Podlaska, w jego zakresie przewidziano preferencje dla mieszkańców obszaru rewitalizacji; na ten moment nie ma możliwości wykazania konkretnych lokalizacji w obszarze rewitalizacji.

Załącznik nr 1 Mapa zawierająca podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Załącznik nr 1 Mapa zawierająca podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska

SKALA 1:5000

0 500 1000 2000

LISTA PODSTAWOWYCH PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH:

- 1/P Rewitalizacja stadionu sportowego w Komarówce Podlaskiej
- 2/P Rewitalizacja zdegradowanej przestrzeni w miejscowości Komarówka Podlaska w celu nadania jej nowej funkcji użytkowej
- 3/P Kompleksowa modernizacja Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej wraz z jej dostosowaniem dla osób z niepełnoprawnościami
- 4/P Kompleksowy program rozwojowy Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej
- 5/P Skuteczna edukacja języka angielskiego w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej
- 6/P Budowa budynku Przedszkola Samorządowego w Komarówce Podlaskiej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia
- 7/P Dostępna edukacja w Samorządowym Przedszkolu w Komarówce Podlaskiej
- 8/P Rewitalizacja budynków Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej w celu nadania im nowych funkcji wraz z zagospodarowaniem funkcjonalnie powiązanej przestrzeni publicznej
- 9/P MANUFAKTURA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ
- 10/P Utworzenie etnówki tematycznej w Kolembrdach
- 11/P Aktywizacja ludzi młodych
- 12/P Aktywizacja seniorów
- 13/P Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnoprawnościami (projekt ma charakter koncepcyjny)
- 14/P Poprawa dostępu do ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (projekt ma charakter koncepcyjny)
- 15/P Rozwój usług społecznych na terenie gminy Komarówka Podlaska (projekt obejmuje teren całej gminy)
- 16/P Wzmocnienie potencjału Spółdzielni Socjalnej WODKAN (projekt obejmuje teren całej gminy)
- 17/P MODA NA SENIORA - edycja II
- 18/P Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Komarówka Podlaska (projekt obejmuje teren całej gminy)

LISTA DOPUSZCZALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH:

- 1/D Remont zabytkowego budynku byłej plebanii w Komarówce Podlaskiej
- 2/D Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych na terenie Gminy Komarówka Podlaska
- 3/D Promocja pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych
- 4/D Przedsiębiorczy obszar rewitalizacji
- 5/D Obszar rewitalizacji "ODNÓWA"
- 6/D Rozwój interwencyjnych usług wsparcia (projekt ma charakter koncepcyjny)
- 7/D Rozwój świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy Komarówka Podlaska
- 8/D DZIEDZICTWO OBOK NAS - działania na rzecz pielęgnowania i kultywowania dziedzictwa lokalnego
- 9/D Kontynuacja programu usuwania azbestu (projekt obejmuje teren całej gminy)
- 10/D Kontynuacja rozwoju OZE na terenie gminy Komarówka Podlaska (projekt obejmuje teren całej gminy)
- 11/D ZIELARSKA ALCHEMIA
- 12/D SMAKUJ NATURLANIE
- 13/D CHWILE PRZY WSPÓLNYM STOLE
- 14/D Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Komarówka Podlaska
- 15/D Przebudowa (modernizacja) drogi gminnej nr 101791L (dz. ew. 1231) w miejscowości Żelizna

RODZAJE PROJEKTÓW REWITALIZOWANYCH:

- Rewitalizacja przestrzeni publicznej w celu przywrócenie pierwotnych funkcji kulturalnych, społecznych, turystyczno-rekreacyjnych
- Rewitalizacja zdegradowanych budynków z przeznaczeniem na cele społeczne, edukacyjne, kulturalne, turystyczne, gospodarcze
- Poprawa warunków zamieszkiwania na obszarze rewitalizacji
- Rozwój przedsiębiorczości
- Poprawa infrastruktury technicznej wpływającej na poprawę jakości życia mieszkańców
- Włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców
- Zapewnienie możliwości wszechstronnego rozwoju mieszkańców
- Rewitalizacja obiektów zabytkowych
- Granice obszaru rewitalizacji